

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

LVCIANI SAMO-

S A T E N S I S

Saturnalia,
Cronosolon, id est, Satur-
naliaum legum lator,
Epistolæ Saturnales,
De luctu,
Abdicatus,
Icaromenippus seu Hypci-
nephelus,
Toxaris siue Amicitia,
Alexāder seu Pseudomātis,
Gallus seu Somnium,
Timon seu Misanthropus,
Pro tyrānicida declamatio,
ERASMI declamatio, Lu-
cianicæ respondens,

De ijs qui mercede condu-
cti degunt,
Dialogi XVIII.
Hercules Gallicus,
Eunuchus seu Pamphilus,
De Sacrificijs,
Conuiuium seu Lapithæ,
De Astrologia,

DES. ERASMO ROTE-
ROD. INTERPRETE.

Aliquot item ex eodē com-
mentarij, Thoma Moro in-
terprete, quos in calce huius
libri numeratos reperies.

Quibus si græce scripta, quæ propediem, dijs propicijs
adijciuntur, conferat studiosus lector, facile cognoscet, ar-
bitror, cuiusmodi res sit peregrinam linguam, ut in aliam
quamuis, ita in Latinam bene ac fideliter uertere.

BASILEAE APVD IO. FROB. AN. M.D. XXI.

Apelles huiusmodi pictura calumniam ultus est.

ERASMVS ROTEM

RODAMVS REVERENDISSIMO IN
Christo patri, D. Gulielmo archi-
episcopo Cantuariensi, to-
tius Angliæ pri-
mati, S. D.

Itto ad te Dialogos aliquot Luciani,
partim nuper à me traductos, partim
recognitos. Nugas, inquis, mittis. Nu-
gas sanè, sed literatas, nimirum ut rideas,
si tamè unquam ridere potes, homo tot
curis districtus, tot negotiorum fluctibus
obrutus. Sed cui potius mittam, quicquid fuerit illud, seu
ludicrum, seu serium, quod meæ Camœnæ produxerint,
quàm tibi unico meo Mœcenati? qui solus & addis ani-
mum Erasmo, & alis ingenium, & otium suppeditas, & or-
nas studia. Bene uale. Londini, tertio Calendas Maias.
Anno M. D. XII.

SATVRNALIA LV

CIANI, DES. ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.

Personæ, SACERDOS ET SATVRNVS.
SACERDOS.

IC MIHI Saturne, quādo tu quidē hoc tem-
pore regnare uideris, tibiꝑ & sacrificatum,
& litatum est à nobis, quid potissimum abs
te pro immolatis hostijs postulare debeam,
quod postulatum ferā: SATVR. Istud qui-
dem te ipsum perpendere oportuit, quid ti-
bi foret optandum, nisi qui princeps sit, eun-
dem & uatē esse uis, ut norit, quid maxime
collubitum sit animo tuo petere. Ceterum ego, quantum facultas fe-
ret, non abnuam uotis tuis. SACER. Quin istud iam olim mihi per-
pensum est, desidero enim uulgaria ista, ac passim obuia, uidelicet o-
pes, multam auri uim, utꝑ uiris imperem, utꝑ multa possideā man-
cipia, uestes splendorum ac delicatas, tum argentum & ebur, breuiter,
si quid est prater ea rerum preciosarum. Hæc igitur mihi da optime
Saturne, ut & ipse non nihil emolumenti ex tuo sentiam imperio, né-
ue solus per omnem uitam earum rerum sim expers. SATVR. Illud
uide. Iam postulas, quod non est meæ potestatis, neꝑ enim mearum
partium est ista distribuere. Quare ne grauius feras, si quæ petis, nō
assequeris. Quin magis ista à Ioue postulato, quum ad eum imperij
uices redierint, id quod breui futurum est. Nam ipse præscriptis con-
ditionibus, rerum administrationē ab illo suscipio. Est autem uniuer-
sum imperium meum, septem duntaxat dierum, quorum si ius excē-
serit, illico priuatus reddor, ac uelut unusquilibet de plebeia multitu-
dine. Nec tamen in his ipsis septem diebus serium quippiam, aut
publicum tractare mihi permissum est. Verum potare, inebriari, uoci
a 2 ferari,

ferari, ludere, certare tessleris, creare reges, famulos in cōuiuium adhibere, canere nudum, lasciuo corporis motu saltitare, nonnuncq̃ & in gelidam aquam dare præcipitem, facie fuligine oblita. Hæc uti faciam permillum est. Cæterum magna illa, puta diuitias & aurum, Iuppiter ipse dilargitur, quibus illi uisum fuerit. SACER. Imò ne ille quidem Saturne admodum facile, ac lubēs id facit, adeo ut me iam uox defecerit, magno clamore hæc ab illo flagitantem. At is nihil prorsus audit, uerum ægidem obuibrans, ac fulmen intentans, toruumq̃ obtuens, pauefacit instantes. Quod si quando etiam annuerit alicui, diuitem q̃ reddiderit, mirum quàm id nullo delectu facit, ut aliquoties præteritis probis, ac sapientibus uiris, sceleratis ac stultis hominibus opes offundat, uerberonibus atq̃ effœminatis, cuiusmodi sunt isti pleriq̃. Quanc̃q̃ equidem cupio cognoscere, quænam sint ista tuæ potestati permissa. SATVR. Haud quac̃q̃ parua, neq̃ omnino contemnenda, si quis uniuersum imperij uim expendat, nisi forte tibi paruum esse uidetur, ut in tessellarum ludo uincas, cumq̃ cæteris alea in unionem uoluatur, tibi senionem semper in summo latere ostendat. Nam hinc sibi pleriq̃ uictum parant, uel ad saturitatem usq̃, quibus propitia ac secūda aspirarit tessera. Rursum alij nudi enatarunt, naue elisa, fracta ad tam minutum scopulum, puta aleam. Adde his, potando q̃ maxime hilarescere, ac modulatus alio uideri canere in conuiuium. Præterea reliquis ministris in aquam præcipitatis (nam ea pœna est parum dextre ministranti) te & uictorem pronunciari, atq̃ ei quem uiceris, præmia præripere. Vides nimirum q̃ ingens sit bonum. Quemadmodum & illud, quū talo uictor solus omnibus rex præficeris, ut nō solum ipse non feras ulla ridicula imperata, uerū etiā ipse possis alijs imperare, huic ut turpe quiddā de seipso uociferet, illi ut saltet nudus, utq̃ sublata in humeros tibi cina, ter domū obambulet. An nō hæc quoq̃ munificentiæ meæ nō exiguae sunt argumēta? Qd' si causaberis regnū hoc nec uerū esse, nec stabile, inscite feceris, quū uideas me ipsum, qui ista dilargior, exigui temporis imperiū tenere. Ex his igitur quæ meæ facultatis est præstare, Nēpe de taxillis, de regnando, de canendo, deq̃ reliquis, quæ modo recēsi, audacter quæ uoles petito, nihil ueritus, ne te ægide aut fulmine territerem. SACER. Atqui istis nihil mihi est opus Titanum optime. Tu tamen illud mihi respondeas uelim, quod maxime cupiebam cognoscere. Quod si mihi dixeris, satis magnam gratiam pro sacro persolueris, quin & in reliquum tempus quæ debueris, condono. SATVR. Roga modo, equidem respondebo, si forte quod rogaris sciero. SACER. Illud in primis. Num uera sunt ista, quæ de te audimus? Quemadmodum deuoraris liberos tibi ex Rhea natos, utq̃ clām illa, subducto Ioue, saxum

ne, saxum infantis loco suppositum, tibi deuorandum tradiderit. Deinde puer adultus, te regno expulerit, bello superatum, mox arreptū in tartarum præcipitarit, uinculis iniectis, tum tibi, tum omnibus copijs auxiliarijs, quæ tecum in acie steterant. SATVR. Quid dixisti? Nisi festum celebraremus, essetq; licitum inebriari, atq; in dominos impune conuitia iacere, intelligeres profecto mihi permissum esse irasci, qui quidem istiusmodi roges, nihil reueritus adeo canū ac senem deū. SACER. At ego hæc Saturne, non ex meipso dico, Quin & Hesiodus & Homerus, nolo enim dicere, reliqui propè mortales omnes eadem de te credunt. SATVR. An tu putas uel pastorem illum, uel hunc ampullosum, uere quippiam de me scisse? Rem ad hunc considera modum. Est ne quisq; homo, non dicam deus, adeo durus, ut possit ipse uolens suos deuorare liberos? nisi siquis esset Thyestes, qui ab impio circūuentus fratre comederet. Sed finge esse qui possit, qui fiat, ut ignoret sese saxū edere uice pueri? Nisi forte dentibus sit huiusmodi, ut dolere non queant. Imò neq; bello confliximus, neq; Iupiter per uim imperium occupauit, sed ego illi uolens & ultro rerum administrationē tradidi, cessiq;. Porro neq; uinctum esse me, neq; in tartaro esse, uel ipse uides opinor, nisi prorsus oculis captus es, quemadmodum Homerus. SACER. Sed quid tibi accidit Saturne, ut imperium deponeres? SATVR. Ego tibi dicam. In summa, senex iam & podagrosus quū essem ob ætatem (unde etiam factū est, ut pleriq; mihi compedes esse finxerint) impar eram uiribus ad tam multa huius ætatis facinora punienda, nam erat assidue mihi sursum ac deorsum cursitandum obarmato fulmine, quo sacrilegos, periuros, ac raptores exurerē. Eratq; negocium plenum laboris, quodq; iuuenem desideraret. Itaq; mihi consulens, Ioui locū dedi. Quamq; & alioqui recte facturus mihi uidebar, si partitus filijs (nam erant) imperiū, ipse pleramq; uitā conuiujs per otium traducerem, nihil necesse habens, neq; uota facientibus operā dare, nec ab ijs qui contraria petunt, molestia affici, neq; tonare, neq; fulminare, neq; grandinem aliquoties immittere. Sed senilem hanc, ac iucundissimā dego uitam, meracius bibens nectar, atq; interim cū Iapeto, reliquisq; æqualibus dñs confabulans. At regnat quidē ille mille districtus negocijs, nisi qd' hos pauculos quos dixi, dies mihi uisum est excipere, in quibus recipio principatum, ut mortalibus in memoriam reducam. cuiusmodi fuerit me regnante uita, quum citra semetipsum, citraq; arationem cuncta illis prouenirent. Haud tum quidem arista, sed panis paratus, carnes apparatus, ac uinū fluminum instar fluebat, tum fontes mellis, lactisq;, propterea quod mortales omnes probi essent, & aurei. Hæc, inquā, mihi causa fuit, cur exigui temporis imperiū

Suspicio scri-
bendū πρὸ τοῦ
ἱστοῦ παρὰ
δοξίβας.
Eāq; lectionē
nos secuti su-
mus.

geram, atq; ob id undiq; plausus, cantiones, lusus, æqualitas omnibus
seruis, æque ac liberis, neq; em̄ me regnāte quisq; erat seruus. S A C E R.
At ego Saturne coniecturam istam ad seruos, & eos qui boias terunt,
referebam, quasi ob eam causam tibi fabula tribueret erga hos huma-
nitatem, quod memor te ipsum aliquando seruitutē seruissē, ac gestasse
compedes, eos magnificeres, qui simili essent fortuna. S A T V R. Num
tu desines istiusmodi nugari nugas? S A C E R. Bene mones, itaq; desi-
no. Quin illud etiam mihi responde, talis ludere, in usu fuit tui quoq;
seculi mortalibus? S A T V R. Erat sanē. At non depositis talentis, ac de-
cem nummūm milibus, quemadmodum uos facitis, uerum ut plurimo
nucibus, ne uidelicet discruciaretur qui uictus esset, necue semper plora-
ret sese unum omnium non habere quod ederet. S A C E R. Et recte qui-
dem illi. Nam quo tandem præmio certassent ipsi talis, quum ipsi toti
essent aurei? Itaq; te loquente, tale quiddā mihi uenit in mentem, siq;
unum aliquem ex aureis illis uiris, in hāc nostram ætatem adductum
uulgo ostenderet, quid illi tandem eueniret? Nempe miserum (sat scio)
discerperēt, haud aliter incurstantes, q̄ in Pentheum Manades, aut in
Orphēum fœminæ Thraciæ, aut in Actæonem canes, inter q̄ sese de-
certarent, quantam quisq; maximam posset portionem auferre, ut q;
ne in festo celebrando, à lucri studio temperent, quin ipso etiam festo
ad lucri abutuntur incrementum. Itaq; alij quidem tibi primitias im-
molant, amicos in conuiuio deprædantes. Alij uero tibi conuiuantur,
cum nihil ad rem pertineat, tum ipsas comminuunt tesseras, perinde
quasi illis sit imputandum, quod illi suapte sponte faciunt. Sed dic mi-
hi & illud, quid tādē causæ fuit, ut deus usq; adeo imbecillis, ac senex,
tempus inamœnissimum delegeris, cum iam nix omnia occupat, pluri-
mus sæuit Boreas, cumq; nihil non gelu concretum est, arent arbores
nudæ decussis frondibus, squalent, horrentq; uacua floribus prata, cū
incurui, contractiq; mortales, perinde quasi extremo confecti senio, ad
focum fermē desident, interea tu festum diem agis? neque enim accom-
modum seni tēpus, neq; satis idoneum genio indulgētibus. S A T V R.
Sed heus tu permulta quidem à me sciscitaris, cum potare iam oportea-
t. Itaq; non exiguam temporis portionem tuis rogationibus mihi de
festis perdidisti, dum ista mecum philosopharis, non admodum ad rē
pertinentia, quare nunc istis tandem omissis, conuiuū agitemus, plau-
damus, ac liberā agamus uitā. Deinde prisco more depositis nucibus,
ludamus tesseras, ac reges suffragijs creemus, ipsiq; ultro pareamus.
Siquidem ad eum modum effecerimus, ut uerum uideatur prouerbiū,
quod dicunt, senes repuerascere. S A C E R. Imò cui ista quæ dicis, nō pro-
bantur Saturne, precor ut ei nec tum bibere liceat, cum sitit. Itaq; biba-
mus,

mus, quandoquidem ut primo colloquio satis à te responsum est. Proinde uideor mihi recte facturum, si nostram hanc confabulationem, & quæ ipse interrogarim, & quæ tu propitius responderis, literis prodita, tradam amicis legenda, si qui sunt digni, qui tua dicta accipiant.

CRONOSOLON, id est, SATVRNALIVM LEGVM
LATOR, ERASMO INTERPRETE.

AEC ait Cronosolon sacrificus, & idem uates Saturni, earumq; legum conditor, quæ quidem ad festum pertinet. Quid pauperes facere oporteat, id alio misso libro illis ipsis perscripsi. Neq; dubito quin eas leges seruent, alioqui obnoxij futuri poenis, quæ grauissimæ decretæ sunt in eos, q; minus paruerint. Vos autem diuites, uidete ne hæc mandata prætergrediamini, neq; negligatis. Nam si quis secus fecerit, is sciat se non me neglecturum legis latorem, sed ipsum potius Saturnum, qui me condendis festi sui legibus delegit. Haud ille quidem in somnis uisus, sed nuper cum uigilante palam congressus. Erat autem neq; compedibus uinctus, neq; situ oblitus, qualem eum pictores fingunt, exemplar à deliris poetis mutuati, uerum salcem quidem tenebat peracutam. Cætera uero & hilaris erat, & ualidus, regioq; apparatu. Atq; hac quidem specie mihi uisus est. Cæterum quæ locutus est, planè diuina sunt, & in his hæc digna, quæ uobis prius exponam. Nam ubi me uidit animo mœstum inambulanti, mox intellexit, quippe deus, quænam esset molestiæ causa, uidelicet grauiter me ferre paupertatem, ut qui non pro temporis ratione unicam uestem haberem, cum iam esset gelu, multusq; flaret Boreas, glacies ac nix, aduersus quæ ego minime communitus eram. Multo magis autem, quod cum festum instaret iam proxime, reliquos uiderem apparantes, quæ ad uictimas, quæq; ad conuiuia requirebantur, mihi uero ipsi res non admodum ad festum instructas esse. Iam à tergo accedens, aurèq; præhensa, ac uellicata, Nam hac specie sese mihi consueuit ostendere, Quid istud sibi uult (inquit) Cronosolon? uidere mihi sollicitus. An non æquum inquam here? Cum impios ac scelestos homines opibus superfluere, & solos delitijs frui uideam, ipse uero, mecumq; complures alij docti, cum inopia, summâq; rerum penuria uitam degimus? Ne tu quidem here, curas his rebus finem imponere, & ad æqualitatem reuocare. Tū ille, Cætera quidē, inquit, haud facile fuerit innouare, quæ uobis à Clotone, reliquisq; Parcis accidunt. Porro paupertatis malum uobis corrigam, quatenus ad festum attinet. Sit autem hæc corrigendi ratio. Abi

Cronosolon, ac mihi leges aliquot conscribito, ostēdens quid obseruandū sit in festo, uti ne diuites inter sese festum celebrēt, sed uobis sua bona impertiant. At non noui, inquam, leges conscribere. Quin ego, inquit, docebo te. Moxq̃ ingressus, ordine me docuit. Deinde cum cuncta perdidicissem, Et illud, inquit, illis dicito, nisi seruarint hæc, tum ego profecto sine causa falcē hanc acutam circūfero. Alioqui ridiculus sim, si cum patrem Coelum execuerim, non item castraro diuites istos, qui cunq̃ leges meas uiolauerint, ut iam euirari, Cybeli matri sese adiungant cum tibijs ac cymbalis. Hæc ille minabatur. Quare recte facietis, si leges non prætergrediamini. Lex prima. Ne quis quid intra festi tempus agito, neq̃ publicum, neq̃ priuatum, nisi quæ ad lulum, ad uoluptatem, animiq̃ oblectationem pertinebunt. Opsoniorum & bellariorū artifices soli in opere sunt. Aequalitas omnibus esto, seruis, liberis, pauperibus, diuitibus. Irasci, indignari, minariue ne cui liceat. Rationem exigere ab ijs, qui res curant Saturnalicias, ne id quidem fas esto. Ne quis argentum, uestemue expendito, neue inscribito solennitatis tempore, ne quis exerceatur, neue literis operam dato, aut recitato, nisi si quæ sint urbana, lepidaque, quæ dicacitatem respiciant, ac iocum.

*Olim publicè
ce lustrabatur
domus
porcello circumacta.*

Lex secunda. Multo ante festum diuites, singulorum amicorū nomina in tabella scribūto. Porro pecuniā paratam habento, ad decimā partē annuorum fructuum. Præterea quicquid illis superest uestiū, & quicquid est cultus pinguioris, q̃ ut ipsis cōueniat. Ad hæc argenteorū uim non modicam. Atq̃ hæc quidem in promptu sunt. Cæterum ante solennitatem porcellis circūagitor, atq̃ ex ædibus eijciuntor sordes, auaritia & quæstus, & si quæ id genus alia sunt plarissq̃ diuitum domestica. Deinde ubi domum perpurgarint, tum rem diuinam faciunt. Loui diuitiarum largitori, ac Mercurio munifico, atq̃ Apollini magna donanti. Deinde circa uesperam tabulam illam, amicorum nomina tenentem relegunt. Distributis autem pro cuiusq̃ dignitate muneribus, ante solis occasum amicis mittunt. Porro qui deferant, ne plures tribus, quatuorue sunt, atq̃ hi certissima ex famulis fide, iamq̃ natu grandes. Ascribatur autem in literis, & quid mittatur, & quantum, ut ne utriq̃ suspectos habere possint eos, qui perferunt. Atq̃ ipsi ministri unico quisq̃ calice epoto, domum recurrunt, neq̃ præterea quicq̃ ab eis postulanto. Doctis omnia dupla mittuntor, Nam hos æquum est geminam accipere portionem. De muneribus q̃ modestissime simul, & q̃ paucissima uerba fiunt, neq̃ graue quicq̃ in literis quisq̃ ascribito, nec odiose laudato quæ mittuntur. Diuiti diues ne quid mittito. Neq̃ locuples Saturnalibus æquali sorte quempiam conuiuio accipito. Ne quid eorum quæ in hoc deprompta fuerint, ut mittantur, seruant.

uanto. Néue cui muneris poenitentia subito. Quod si quis anno superiore peregre fuit, eaq; causa munerū expers fuit, & illa accipito. Quin etiam pro tenuibus amicis æs alienum diuites soluunt, atq; etiam conductarum ædium precium, si qui forte & hoc debent, neq; sunt soluendo. In summa uero, multo ante illud illis esto curæ, ut cognoscant, quare maxime sit opus. Rursum qui accipiunt, ne demissis donis ut exiguis queruntor, & quicquid mittetur, qualecunq; fuerit, id magnū ducunt. Vini cadus, aut lepus, aut pinguis auis, inter munera Saturnalitiane habētor. Néue Saturnalia dona in risum uertunt. Remittito uicissim diuiti pauper. Si doctus est, libellum aliquem ueterem, aut si quid ipse conscripsit, quod fausti sit ominis, & conuiujs accomodum, qualecunq; potuerit. Atq; id diues læto admodum, hilariq; uultu accipito. Acceptum protinus perlegito. Quod si recusarit, reieceritue, sciat sese ijs quæ de falce minatus sum, obnoxium esse, etiā si miserit, quicquid alioq; mittendum erat. Porro reliqui, coronas alijs, alijs turis frustula mittunt. Quod si pauper, aut uestem, aut argentum, aut aurum, supra facultatem diuiti miserit, id quidem, quod missum fuerit, publicum esto, conflatumq; in Saturni thesaurū inferitor. Ipse uero pauper postridie plagas à diuite, manibus ferulæ suppositis accipito, non pauciores quin quaginta supra ducetas. Leges cōuiuiales. Lauandū est, ubi linea sex erit pedum. Ante lauandū, nucibus ac talis lusiādum. Vbicunq; casus cuiq; locum dederit, ibi accūbito. Dignitas, aut genus, aut diuitiæ, parum momenti habento, ut prius alicui ministretur. Eodem de uino omnes bibunt. Neq; prosit diuiti, si causetur uel stomachi, uel capitis dolorem, ut ideo bibat de meliore. Carniū omnibus æqua portio. Ministri ne cui quid fauore danto, neq; contantor, neq; prætermittunt, donec ipsis uisum fuerit, quæ tollēda erunt. Neq; huic quidē magna, illi uero perexigua apponunt. Néue huic coxa suis, illi maxilla apponitor, sed in omnibus æqualitas esto. Pocillator, acutis oculis unūqueque obseruato, minus tamē herum. Acutius etiam exaudito. Calices omnis generis sunt. Ad potandum inuitare si quis uoluerit, ius esto. Omnes omnibus præbibūto, si libeat, ubi præbiberit diues. Neq; quisq; bibere compellitor, qui non ualeat ad computationem. Ne liceat ipsis, neq; saltatorem, neq; citharcedum inducere, qui nuper discere ceperit. Qd si cui libeat dicteris uti, liceat, sed hætenus adhibeatur modus, aut ne sint molesta. Super omnia, pro nucibus ludunt talis. Si quis deposita pecunia talis luserit, in posterum usq; diem ieiunato. Et maneto quisq;, & abito cum uoluerit. Porro cum diues famulos suos conuiuio accipiet, tum amici quoque unā cum ipso ministrant. Leges hæc singuli diuites, æreæ columnæ inscriptas, in aula medullitullio

Forte legendū
 ὡς ὁ πρὸς
 ut uertit Eras
 mus. Alioq;
 si legas ὡς
 πικρὴν ἔσται
 sus erit pri
 usq; bibat di
 ues.

ditullio habento , ac legunto . Atque id quidem sciendum est , quo ad ea columna manebit , neq; fames , neq; pestilentia , neq; incendium , neq; quicquàm alioqui molestum , in illorū domum subibit . Quod si quādo (id quod dñj prohibeant) tollatur , abominanda sunt , quæ illis tum euentura .

EPISTOLAE SATVRNALES .

Ego Saturno salutem .

QVIDEM ET antea tibi scripsi , significans quonā in statu essem , & quemadmodum ob inopiam mihi periculum esset , ne solus omnium , expers relinquerer solennitatis , quā indixisti . Addidi & illud (nā me mini) iniquissimum esse , si nostrum alij opibus ac delitijs superfluerent , nihil ex suis facultatibus impetientes pauperioribus , alij rursus fame contabescerent , atq; id quidē instantibus Saturnalibus . Verum quoniam tum ad meas līteras nihil respondisti , operæ precium existimaui , te denuo iisdem de rebus com / monefacere . Tuū erat optime Saturne , sublata hac rerum inæqualitate , bonisq; in medio depositis , postea celebrandum festum edicere . Nam uti nunc res habent , formica camelus , quemadmodū aiunt pro uerbio . Quin magis tragœdiæ histriionem animo concipe , qui altero pede præaltis cothurnis sublimis insistat , cuiusmodi sunt Tragica calceamenta , altero uero sit incalceatus . Is si ad hunc modum instructus ingrediatur , uides necessario futurum , ut nunc excelsus sit , nunc humilis prout hunc , aut illum pedem uicissim promouerit . Nec minor est in uita nostra inæqualitas , dum illi cothurnis fulti , adornante fortuna , Tragœdias in nos agunt . Contra magna pars pedibus , atq; humi ingredimur , quum & ipsi , scias uelim , nihilo deterius illis fabulam agere possimus , atq; ingredi , si quis nos quoq; ad eundē istum modū adornarit . Atqui ex poëtis audio , nihil harum rerum inter homines fuisse olim , quum tu solus adhuc imperium teneres . Verum tellus illis citra se rendi , arandiq; laborē bona progignebat , cenā unicuiq; paratam , uel ad satietatem usq; . Porro flumina partim uinum , partim lac , erant autem & quæ mel manabant . Quodq; est omnium maximum , aiūt illos ipsos homines aureos fuisse , Cæterum paupertatem omnino procul ab illis abfuisse . Nos contra non satis idonei sumus , qui uel plumbum uideri possimus , aut si quid etiam plumbo uilius , ut quorum plarisq; uictus labore quæritur , ac passim paupertas , egestas , ac desperatio , & illud ,

Hei mihi, & unde inueniam, & ó fortunam, atq; id genus alia permulta, apud nos nempe pauperes abundant: quanq; his de rebus leuius discutiaremur, nisi diuites cōspiceremus tanta fruētes felicitate. Qui quidem quū tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum uestium possideant, tot mancipia, tot currus, familias, agros, atq; harū rerum omniū magnam uim teneant, tamen adeo nobis nihil unq; de his impertiunt, ut plebeios homines ne aspectu quidē dignentur. Hæc inquam, sunt Saturne, quæ nos enecāt maxime, planēq; rem intolerandam arbitramur, hunc in purpura accumbentem, tantis opum delicijs affluere, ructantem interim, & applaudentibus amicis, perpetuo festū diem agere, me uero, meiq; similes, somniorū coniecturas interpretari, sicunde forte quatuor oboli cōtingant, quo uidelicet pane polentæue expleti dormire queamus, nasturtium, aut porrum cepasue alliumue opsonij uice arrodentes. Aut hæc igitur Saturne ad æquabilitatē uitæ mutes corrigasq; necesse est, aut quod est postremū, illis ipsis interdicas diuitibus, ne soli bonis fruantur, uerum è modijs auri tam multis uel heminam in omneis nos dispergāt. Porro ex uestibus, si quas iam à tineis exefas, citra suum incōmodum dare possint, malinēq; hæc prorsus uetustate sitūq; peritura, nobis dare qui induamur, quàm sinere ut in cubilibus ac scrinijs multa carie computrescant. Præterea ut cœnent singuli, nunc quaternis, nūc quinīs pauperibus ad conuiuiū adhibitis. Haud isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuiā peraguntur, uerū popularius, ut æqua sit omniū portio, neq; ut hic obsonijs ingurgitet sese, famulo interim adstante atq; operiente, donec herus uorando præfocetur. Cæterum ubi ad nos uenerit, quū uix etiam apparaue rimus admouere manū, protinus ad alios transferatur, patina tantum ostensa, uel si quid de placenta reliquū est. Neq; illatum aprū ita partiat, ut domino totum dimidium appōnat, unā cum capite, reliquis autē ossa tecta apponat. Vtq; præmoneantur pincernæ, ne contentur donec unusquisq; nostrum septies poscat bibere, sed semel iussi protinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant æque atq; ipsi domino, utq; unum & idem uinum conuiuiis sit omnibus. Alioqui ubi nam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic uino odorato generosq; temulentus sit, mihi contra musto disrumpatur aluus? Hæc si correxeris nouarijsq; Saturne, tum demum effeceris, ut uita uere uita sit, festum uere festum: sin minus, illi quidem epulentur, nos autem interim sedentes precabimur, ut simul atq; loti uenerint, puer subuersam amphoram rumpat, utq; coquus ius adurat, ac per obliuionē muriam piscium in lentem infundat, utq; canis in domum irruens opsoniorum, artificibus alibi intentis, extra deuoret uniuersa, præterea placenta dimidium,

dium, utq; sus ac ceruus, neq; nō fuculæ inter assandum idem faciant, quod Homerus de solis bobus cōmemorat, imō uti non serpent solū, uerūetiam unā cum ipsis uerubus in montē abripiant sese fugiantq;. utq; ipsæ etiam aues pingues, iam ademptis plumis, & ad coquēdum apparatus, uolatu aufugiant, ne soli illis fruantur: quodq; futurum est illis grauissimū, ut formicæ tales, quales feruntur Indicæ, aurum è thesauris effossum, noctu in publicum efferant, utq; uestis curatorū indigentia ita ab optimis muribus perforetur, ut cribrum uideri possit, nihilq; differat à casse uenatorio, utq; formosi illorum comaticq; puelli (quos Hyacinthos, aut Achilles, aut Narcissos appellare solent) dum ipsis poculum porrigunt, subito defluente coma calui fiant, & acutam ædant barbam, cuiusmodi in Comœdijs induci solent Sphenopogones, quibus à cuneata barba nomen inuentum est: utq; uertex illis asperis ac pungentibus pilis sit hirta, reliqui capitis parte nuda. Hæc atq; his etiam plura illis imprecabimur, nisi desināt usq; adeo suis priuatim studere commodis, uelintq; in cōmune diuites esse, nobis quoq; quantum æquum est impartientes.

SATVRNVS MIHI CHARISSIMO SALVTEM.

Vid tu, obsecro, nugas istas ad me, ac de rebus huiusmodi scribis, iubesq; ut de integro bonorū faciā partitionem: quod quidē alterius munus fuerit, penes quem nūc est imperium. Etenim demiror te, si solus omniū ignoras, quemadmodum iam pridem regnare destiterim, ac priuatus esse cœperim, liberis partitus imperium: quantq; Iupiter præcipue rerum istiusmodi curam agit. Porro mea potestas nō nisi ad taxillos usq;, saltationes, cationes, & ebrietatē ualet, idq; septem nō amplius diebus. Itaq; grauioribus in causis, de quibus scribis, uidelicet de tollenda rerum inæqualitate, utq; ex æquo omnes aut opibus abundant aut egeant, Iupiter uobis operam dabit. Quod si quid in ijs quæ ad festū pertinent, uel fraude detractum est alicui, uel additum, id erit mearū partium iudicare. Iamq; scio bo diuitibus de cœnis, decq; auri hemina, neq; nō de uestibus, ut uobis quoq; ad celebrandū festū nō nihil mittant. Quandoquidē æqua sunt ista, decetq; illos facere quemadmodū prædicatis, nisi forte habēt isti, quod probabiliter ad hæc respondeant. In summa tamen illud scito: pauperes, uos longe falli, neque recte iudicare de diuitibus. Siquidem illos felices arbitramini, solosq; suauem uitam uiuere, propterea quod illis liceat opipare cœnare, uino suauī inebriari, formosis frui mulieribus, uestibus uti delicatis, uerū istam felicitatem cuiusmodi sit ignoratis: siquidem hæc res nō mediocribus curis eos distorquent, sed singulis inuigilare

inuiolare coguntur, ne quid rerum domesticarum dispensator fraudet, aut danculum suffuretur, ne uinum aceſcat, ne frumentum uermibus corrumpatur, ne latro tollat pocula, ne populus credat calumniatoribus, ſi illum dixerint affectare regnum. Atqui hæc quidem quota pars eſt eorum, quæ iſtos diſcruciant. Quod ſi noſſetis metus & curas, quibus obnoxij ſunt, planè fugiendas uobis eſſe diuitias exiſtimaretis. Alioqui creditis uel meipſum uſq; adeo inſanum, ut ſi præclara res eſſet opulètia, aut regnū, deſtitutus hæc, alijsq; ea ceſſurus fuerim, patererq; ut nunc priuatus alieno parerem imperio. Quinpotius quū non eſſem ignarus huiusmodi malorum, quæ plurima diuitibus ac regibus adſint neceſſe eſt, imperiū depoſui, idq; ſapienter. Nam quod tu nūc apud me deos obteſtans deplorabas, illos apris ac placentis expleri, uos contra, naſturtium, porrumue, aut cepe per feſti tempus, obſoni loco arrodere, cuiusmodi ſit cōſidera. Etenim in præſens quidē utrūq; dulce eſt illis, minimèq; moleſtum. At poſtea res inuertitur. Quandoquidem uobis deinde non accidit, ut poſtridie ſurgatis, capitis dolore grauati ob temulentiam, quemadmodum illi, neq; ob immodicam ingurgitationem graue olentem, & acrem ſpiritum ructatis. At illi hoc quoq; fructus ferunt, ut quoniam magnam noctis partem uario coitu pro libidinis arbitrio trāſigunt, facile ſibi, uel tabem, uel tuſſim, uel morbum intercutē, ex intemperato uoluptatū uſu colligant. Alioqui quotumquēq; potes oſtendere, qui non planè palleat, ac faciem cadaueroſam præ ſe ferat. Quotumquēq; autem, qui quum ad ſenectutem peruenit, ſuis ipſius pedibus ingrediatur, ac non potius à quatuor baiulis geſtetur: foris quidem totus aureus, intus putris, ac pannofus, cuiusmodi ſunt Tragica indumenta, ex pannis admodum uilibus conſarcinata. Vos autem quum moleſtum eſt, quod de piſcibus guſtare non liceat, quod inedia laboratis, non illud item cogitatis, eoſdem & podagræ, & tuſſis expertes eſſe, aut ſi quid aliud aliam ob cauſam illis incommodi contingit. Quāq; nec illis ipſis æque dulce eſt, quotidie, ſupràque ſatietatem iſtis uelſci. Quin potius uideas eos nōnunq; ita holus ac lupinum appetere, ut tu nō æque leporem appetas, aut aprum. Vt de reliquis interim ſileam, quæ illos diſcruciant, puta ſi filius ſit luxurioſus, ſi uxor uel amans, uel amata à famulo, coacta magis q̃ ex animo cum illo dormiat. In ſumma multa alia ſunt, quæ uos ignorantes, tantū aurum illorum ac purpuram uidetis. Tum ſiquando uideritis eos albo prouehi curru, inhiatis & adoratis. Quod ſi illos contemneretis, negligeretisq; neq; ad argentum curru oculos haberetis intētos, neq; inter colloquendum, ſmaragdum annulo incluſum reſpectaretis, neq; ueſtes obiter contrectantes, molliciem admiraremini, ſed ſineretis eos

b. ipſos

ipſos ſibi diuites eſſe, haud dubie futurum ſit, ut ipſi uos ultro adirent, ad cœnam rogarent, nimirum ut uobis oſtendere poſſint lectos, menſas, ac pocula. Quarum rerum nulla ſit utilitas, ſi ſine teſte poſſideantur. Certe reperietis pluraq; hæc illos ueſtra cauſa parare, nō quo utantur ipſi, ſed uti uos admiremini. Hæc ad conſolandos uos ſcribo, utranque uitam cognitam habēs. Conuenitq; ita feſtum agere, ut cogitetis omnibus breui decedendum ē uitæ, & illis, depositis opibus, & uobis, relicta paupertate. Quanq; & illis ſcribam, ſicuti ſum pollicitus, certūq; ſcio eos non neglecturos literas meas.

SATVRNVS DIVITIBVS SALVTEM.

PAVPERES nuper ad me datis literis inculsarūt uos, qui nihil ipsis ex facultatibus quas possidetis, impertimini, atq; omnino postularūt, ut omnia bona facere omnibus communia, ut ad singulos illorum sua pars rediret. Aequū em̄ esse, ut rerum æqualitas cōstituatur, neq; decere, ut huic superſit, ille nullo modo ſit particeps uoluptatum. Ego uero respondi, hiſce de rebus rectius Iouem cōſideraturum. Cæterum de præſenti negotio, deque iniurijs, quibus ſeſe per feſtos dies affici putant, uidebam mei officiū eſſe ſententiam ferre, ſumq; pollicitus me uobis ſcripturum. Sunt autem quæ poſtulat hæc, ut mihi quidem uidetur, æqua. Nam quo pacto, inquit, tanto frigore horrentes, tantæq; obnoxij eſuritioni, poſtea diem etiam feſtum celebrare poſſimus? Quare ſi uellem & illos feſti participes eſſe, poſtularunt ut cogerē uos, ut & de ueſtibus illis impertiāmini, ſi quæ ſuperſunt pinguioreſ, q̄ quæ uobis conueniant, utq; de auro nonnullas guttulas in illos diſtilletis. Quod ſi iſta feceritis, inquit, non erit amplius diſceptatio inter uos de bonis apud Iouem. Sin minus, minitantur ſeſe ad nouā rerum partitionem prouocatuſ, ut primum Iupiter pro tribunali ſedere cœperit. Atq; hæc quidem facere uobis nequaq; graue fuerit, impertiri nō nihil de tantis opibus, quas poſſidetis, & recte poſſidetis. Quin de cœnis quoq; ut uobiſcum cœnarent, & hoc literis addendum putarunt, quemadmodum uos in præſentia foribus occluſis, ſoli delitijs fruere mini. Quod ſi quando uobis uiſum fuerit, & illorum quempiam poſt longum tempus conuiuiu adhibere, plus eſſe moleſtiæ in cœna, q̄ uoluptatis, multaq; illic in pauperum contumeliā fieri, uelut illud, Cum nō eodem de uino bibāt, diſj boni, q̄ illiberale, planè dignum, in quo & illi debeant accuſari, qui non ſurgant potius, abeantq; toto conuiuiu uobis ſolis relicto. Quāq; negant ſeſe etiam ad ſatietatem ex illo qualicunq; uino bibere. Propterea quod ueſtri pincernæ, aures habeant cæra obturatas, quemadmodum

dum olim Vlyssis socij . Porro reliqua usque adeo sunt turpia ut pigear commemorare, quæ de carniū partitione criminantur, deq; ministris, qui cum uobis assistant, donec plusq; ad plenum expleamini, ipsos prætercurrunt, aliaq; huius generis permulta sordida, minimèq; digna uiris ingenuis . Proinde æqualitas, res est omnium iucundissima, maximeq; conuiuijs congruens. Atq; hac de causa, uobis æquus ille partitor in conuiuijs præficatur, ut æquam omnes habeant portionem . Videte igitur ne posthac uos iterum accusare possint . Quin potius honorabunt uos, & amabunt, si pauca ista à uobis acceperint, quorum impendium à uobis nec sentietur quidem, penes illos muneris in tempore dati memoria semper māsura est. Præterea nec rempublicam administrare possitis, ni pauperes unà uobiscum in ea uersentur, milleq; modis felicitatem uestram adiuuent . Neq; enim habituri estis, qui diuitias uestras suspiciant, si soli atq; apud uosipsum in tenebris eas possideatis. Videat igitur uulgus, mireturq; uestrum argentum, mensas, & quem admodum præbidentes ad potandum inuiteris . Dein illi inter bibendum poculum undiq; contemplantur, ac pondus expendant, manu librantes. Tum argumenti absolutam cælaturam, Tum auri uim, uicissim artem condecorantis . Nam in istum modum, non solum illi uos probos uiros & humanos prædicabunt, uerumetiam inuidiam illorū effugietis. Quis enim inuideat impertienti, dantiq; quod æquum est? Quis non potius optet, ut q; diutissime uiuens, bonis suis fruatur? Verum ut nunc res uobis habent, & felicitas uestra teste caret, & diuitiarum inuidiosæ, & insuauis uita. Neq; enim perinde iuuat, opinor, si quis solus expleatur, quemadmodum aiunt leones facere, & ex luporum genere, quos solitarios uocant, q; si cum lepidis hominibus, ac per omnia gratificari paratis, cōuiuatis . Qui primum non sinent cōuiuium surdū aut mutum esse, uerum consuetudine sua fabulas conuiuijs aptas, dieteriaq; minime molesta, uariasq; uoluptates adferent. Quibus rebus tempus iucundissime transigitur. Idq; gratum est Baccho, gratum Veneri, gratum etiam Gratijs. Deinde postero die, dum comitatem uestram referunt, beneuolentiam uobis conciliant. Hæc etiā magno fuerant emenda. Nam illud à uobis sciscitabor, si pauperes abeant taciti, licenim fingamus, nōne uos ea res ureret, cum non haberetis, quibus ostētaretis purpureas uestes, comitum multitudinem, annulorum magnitudinem? Neq; iam libet referre necessario futurum, ut pauperum insidiæ, atq; odia in uos oriantur, si soli delitijs frui uelit. Nam quæ minantur uobis imprecaturos sese, prorsus abomināda sunt. Ac dii prohibeant, ne unq; ad eiusmodi imprecationes uenire cogatur. Quando quidem si id fiat, neq; intestina posthac gustabitis, neq; placentiam, ni
b 2 si siquid

si liquid, canis reliquum fecerit. Præterea lenticula saperdæ liquamē uobis habebit. Porro sus aut ceruus interim dum assantur, è uero in montes aufugere parabunt. Tum aues quoq; pingues absq; alis fugam molientes, ad pauperes auolabunt, Deniq; quod est omniū grauissimū, pocillatores formosissimi repente uobis calui fient, idq; etiā fracta amphora. Super his rebus consulite, quæ & festo sint digna, & uobis q; maxime rita, atq; illis paupertatis onus subleuate, exiguu uestigalī illos amicos habituri, neutiq; malos.

DIVITES SATVRNO S.

VM PVTAS Saturne, de rebus istis ad te solum scripsisse pauperes? Quin potius Iouis ipsius aures iam obsurdæ sunt illorum querelis, dum hæc eadem uociferantur, ac nouam rerum partitionem flagitant, ac simul & fatum incusant, quod non æqualiter distribuerit, & nos, quod nihil ipsis uelimus impertiri. Verum nouit illè, quippe cum sit Iupiter, penes quos sit culpa, eoque illos plerūq; obaudiat. Nilominus tamen purgabimus nos tibi, quandoquidem hoc certe tempore princeps noster es. Nos enim omnia ista quæ scribis, ob oculos habentes q; sit honestum de magnæ rerum copia opitulari ijs, qui indigent, quantūq; sit iucundius, simul cū pauperibus uersari, & conuiuium agitare, ad eum modum assidue facimus, adeoque in ratione uitæ nos æquamus, ut nihil possit incusare is, quem ad conuietum admittimus. Verum illi primum aiunt sibi paucis opus esse. Dende ubi semel illis fores aperuerimus, nunq; desinunt alia super alia postulare. Quod nisi protinus omnia, simulq; cum dicto acceperint, mox paratum odium, in promptu conuitia, etiā si quid de nobis sit mentiendum. Porro qui audiunt, fidem illis habent, rati uidelicet illos probe scire quæ dicunt, propterea quod nobiscum consuetudinem habuerint. Ita fit, ut in alterutrum incidamus, ut, aut si nihil demus, illos prorsus habeamus hostes, aut profusis omnibus, ipsi protinus egeamus, iamq; in pauperum gregem ueniamus. At cætera quædem utcumq; ferenda sunt, uerum inter cœnas ipsas non satis habet ingurgitari cibus, atq; alium explere, sed iisdem ubi plus satis adbibierint, tum aut puellæ formosæ cyathum porrigentis manum uellunt, aut concubinam, uxoremue sollicitant. Postremo conuomito conuiuio, postero die nobis obtrectant, narrantes quæ admodum sitierint, esurierintq;. Quod si hæc aduersus illos mentiri uidemur, uester ille parasitus Ixion in memoriam redeat, qui ad communis mensæ honore admissus, ac uobis dignitate æquiparatus, iam ebrius uir ille egregius, Iunonem adortus

adortus est. Hæc atq; huiusmodi sunt, propter quæ in posterum statuimus, quo res nostræ sint in tuto, ne posthac illis in domum aditum præbeamus. Quod si te autore, pacto recipiant, sese moderate peturos, quemadmodum nunc aiunt, neq; quicq; flagitiose in cōpotationibus admissuros, age, cōuiuant nobiscum, simulq; cœnēt bonis auibus. Ac de tunicis, sicuti iubes, mitemus, & de auro, quantum facultas patiet, ac sumptus augebimus. in summa, nihil omitemus officij nostri, modo uicissim desinant ipsi arte nobiscum uiuere, sintq; pro parasitis & adulatoribus amici. Ita nihil erit, quod in nobis desyderes, si ipsi quoq; suo fungi uolent officio.

LVCIANI SATVRNALIUM FINIS.

LVCIANVS DE LVCTV. DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

PER AEPRECIVM sanè fuerit obseruare ea, quæ in luctu uulgo tum dicantur, tum fiant, item quæ dicantur ab ijs, qui eos consolantur scilicet, quæq; nō ferenda putent, lugentes ea quæ sibi acciderunt, & sibi ipsis, & ijs quos flēt. Cum haud quæq; pernouerint mala ne sint ista, ac dolenda, an contra iucūdiora melioraq; ijs quibus accidunt. Sed ex more & consuetudine dolorem accersunt. Itaq; cū mortuus fuerit aliquis, faciūt ad hunc modū. Quin prius uolo tibi narrare, quas habeant de morte ipsa opiniones. Sicem palam fiet, qua gratia superuacanea ista moliantur. Vulgi quidem hominum multitudo, quos sapientes isti uocant idiotas, Homero, Hesiodo, reliquisq; fabularum autoribus, super his fidem habentes, & illorum poësim pro lege ducentes, locum quendam subter terram profundum esse putant, quem tartarum uocant. Eum existimant magnum & spaciosum esse, caliginosum atq; opacum, qui tamen istis haud scio quo pacto illustrari uidetur, quo singula quæ illic sunt, introspiciant. Tum regnare in hoc specu Iouis fratrem, cui nomen Plutoni, ut mihi retulit quidam harum rerum mire peritus, ob id eo uocabulo honestatū, quod mortuorum copia diues esset. Porro Plutonem hunc inferorum rempublicam, & manium uitam constituisse in hanc formam. Nam sorte obtigisse huic, ut uita defunctis imperaret. Quos ubi demissos receperit, arreptos uinculis ineffugilibus coërcet, nulli prorsus permittens, ut ad superos redeat, præterq; admodum paucis ex uniuerso tuo, idq; grauissimis de causis. Interluitur aut regio illius, fluijs & magnis &

gnis & horrendis, uel solo nomine. Siquidem Cocyti, Phlegetontes, atq; huiusmodi uocabulis appellantur. Quodq; est grauissimum, præiacet Acherontica palus, quæ prima excipit obuios, quam non possis neq; transmittere, neq; transire sine uectore. Nam & profundior est, q̃ ut pedibus transiri possit, & spaciosior, q̃ ut tranari queat. In fumma huiusmodi est, ut nec auiū manes possint eam transuolare. In ipso uero descensu, portaq; que quidē est adamantina, Aeacus est, regis patruelis, cui mandata est custodia, iuxtaq; hunc canis triceps, saurus admodum. Is aduenientes satis amice, pacateq; intuetur. Caterum si quis conetur aufugere, latrat, territosq; in specū redigit. Iam qui transmissa palude ingressi sunt, eos excipit pratum ingens, Asphodelo conlitum, ac fluuius memoriæ hostis, eoque Lethe nomen est inditum. Nam hæc uidelicet priscis illis mortalibus narrarūt, qui illinc redierant. Nempe Alceſtis & Procrislaus, Theſſalus uterq; neq; non Theſeus Aegeo prognatus, & Homericus Vlyſſes, testes admodum graues, digniq; quibus habeatur fides, qui mihi non uidentur è fonte illo bibiſſe, alioqui non meminissent horum. Itaq; Pluto & Proſerpina, ac aiebant illi, rempublicam adminiſtrant, rerumque omnium dominatum obtinent. Sed inferuiunt his, & in adminiſtrando principatu adiuuant ingens turba, Furia, Poena, Terrores, ac Mercurius, quanquā is sanè non adest perpetuo. Præfecti autem & ſatrapæ & iudices ſedent duo, Minos & Rhadamanthus, uterq; Cretenſis, uterq; Iouis filius. Atq; hi quidem bonos ac iuſtos uiros, qui cum uirtute uitam peregiſſent, ubi iam multi collecti fuerint, uelut in coloniam quandā emittunt in campum Elyſium, uitā optimam inibi uiſturos. Quod ſimalos aliquos ceperint, hos Furijs traditos, in impiorum locum eſciunt, pro ratione malefactorum puniendos. Quo quidem in loco, quid tandē mali non patiuntur? torti, exuſti, à uulturibus arroſi, rota circumacti, ſaxa ſuſum uoluentes. Nam Tantalus ipſe ad paludem ſtat in periculum adductus, ne ſiti moriatur infelix. Rurſum alij mediocris uitæ, ſunt autem hi complures, uagantur in prato ſine corporibus iam umbræ facti, & ad tactum ceu ſumus euaneſcentes. Aluntur autem uidelicet noſtris libationibus inferijsq; quæ ſepulchris inferuntur. Adeo ut ſi cui nullus ſit in terra reliquus amicus aut cognatus, hic mortuus, ieiunus ac famelicus inter illos uerſatur. Hæcuſq; adeo ualide uulgi animos peruaſerunt, ut ſimulatq; familiaris quiſpiam mortuus fuerit, primum obulum illi in os imponant, traiectionis mercedem, quam uectori daturus ſit, nec illud prius expendunt, cuiuſmodi nomisma legitimū ſit, ambuletq; apud inferos, & apud illos ualeat, Atticus, an Macedonicus, an Aeginēſis obolus. At ne id quidem cogitat, multo ſatius eſſe non

nō posse nautū reddere. Sic enim fiet, ut non recipiente portitore, post
 liminio redeant in uitam. Post hæc lotos eos, perinde quasi tartarea
 palus non satis sit idonea lauandis hiis, qui illic degunt, & unguentis
 optimis uncto corpore, iamq; uicta graueolentia, tum coronatos pul-
 cherrimis floribus proponunt splendide uestitos; ne uidelicet algeant
 per uiam, neue nudi conspiciantur à Cerbero. Accedunt ad hæc mu-
 lierum eiulatus, omnium certe lachrymæ, pectorum planctus, comæ
 dilaniatio, genarum cruetatio. Alijs autem & uestis discerpitur, & pul-
 uis capiti inspergitur, adeo ut uiuentes miserabiliores sint mortuo. Nā
 illi humi uoluantur sæpenumero, capita solo allidunt. Hic uero deco-
 rus ac formosus, ac diligentissime coronatus, sublimis propositus est,
 & excelsus, uelut ad pompam adornatus. Deinde mater, atq; adeo pater
 quoq; ex medijs cognatis progressus, ac mortuo circumfusus, (Nā
 finge iuuenem aliquem, ac formosum propositum esse, quo magis in
 hunc cōpetat actio fabulæ) absurdas ac stultas uoces emittit. Ad quas
 mortuus ipse responsurus sit, si contingat uocem recipere. At enim pater,
 flebili quadam uoce uerbum unumquodq; producens in longum:
 Fili iucundissime, peristi mihi, mortuus es, ante diem præreptus es, me
 super hæc misero solo relicto. Non duxisti uxorem, non parasti libe-
 ros, non militasti, non coluisti agros, non ad senectam peruenisti, non
 comessaberis posthac, non amabis fili, neq; cum æqualibus in cōpota-
 tione inebriaberis. Porro hæc atq; id genus alia dicet, quasi putet filiū
 adhuc rebus his egere post obitum, ac desiderare quidem, uerū po-
 tiri non posse. Sed quid hæc loquor? Quot enim sunt qui equos ac
 concubinas, rursus alij, qui pincernas etiam in funere mañtarunt, qui
 uestem, reliquumq; mundum pariter in rogam iniectum exusserunt,
 aut una cum cadauere sepelierunt, perinde quasi illic sit usus, & apud
 inferos fruiturus? At senex iste luctum agens, hæc omnia atq; his etiā
 plura quæ dicit, neq; filij causa iactare uidetur, ut quem sciat non audi-
 turum, etiam si Stentorem clamore uincat, neq; rursus sua ipsius gra-
 tia. Satis enim erat illi, cogitare, & cognoscere, uel sine uoce. Nihil enim
 opus est, ut quis apud sese damnet. Superest igitur, ut ad hunc modum
 delyret, ob eos qui adsunt, cū nesciat neq; quid acciderit ipsi filio, neq;
 quo concesserit, imò cum ne suam quidem ipsius uitam, cuiusmodi sit
 perpenderit. Neque enim alioqui ceu rem acerbam grauiter ferret, il-
 lum ex hac demigrasse. Filius igitur huic ita responderit, exorato Aet-
 aco atque Orco, quo liceat tantisper è specu proferre caput, dum pa-
 trem insanientem compescat: Homo infelix quid damas? Quid mi-
 hi molestus es? Desine uellicare comam, ac uultus etiam cutem lace-
 rare. Cur mihi conuiuium facis, ac miserum appellas, & infortuna-

fortunatum, qui iam sim te multo tum melior, tum felicior? Aut quid acerbi mihi putas accidisse? An quia non sim factus senex talis, qualis es tu, capite caluo, facie rugosa, incuruus genibus, segnis, in summa, totus atate putris, multis expletis Triacadibus & Olimpiadibus, denique ad istum modum delirans apud testes tam multos? O demens, quid tibi uideatur in uita boni, quo posthac non simus potituri? Nimirum computationes dicis, ac coenas, uestemque & concubitus, eoque metuis, ne rerum harum inopia peream. Non cogitas autem, longe bellius esse, non sitire, quam bibere, non esurire, quam edere, non algere, quam uestibus abundare. Age igitur, quandoquidem ignarus uideris, docebo te lugere uerius. Iamque denuo incepto luctu, clama. Fili miser, non amplius sities, non amplius esuries, non amplius algebis. Peristi mihi infelix, quod morbos effugeris, qui febre iam non timeas, non hostem, non tyrannum, non amor discrucabit te, non auocabit coitus, neque huius rei causa bis aut ter quotidie perdes impensam. Heu calamitatem. Neque conteneris factus senex, neque molestus eris iuuenibus, si quando conspiciaris. Haec si dixeris pater, an non putas te multo ueriora, magisque ridicula dicturum, quam ista quae modo? At uide ne illud te male habeat, dum noctem, quae apud nos est, magnamque cogitas caliginem, proinde metuis, ne tibi praefocer, condusus in monumento. Verum in his illud oportet perpendere, oculis putrefactis, atque adeo exustis (siquidem paulopost exurere me decreuistis) nihil opus erit, nec ad tenebras, nec ad lumen inspiciendum. Atque ista fortassis utrumque ferenda. Verum eiulatus iste uester quid mihi confert? aut quid ista petitorum ad tibiam modos percussio? aut quid mulierum immodica lamentatio? Quid autem saxum, quod sepulchro imponitur, coronis ornatum? Aut quid ualet, quod merum infunditis? Num putatis illud ad nos destillaturum, & ad Orcum usque permeaturum? Nam de parentalibus ipsi quoque, si fallor, uidetis, quod ex apparatu potissimum ad nos redire debuerat, id fumo correptum, sursum in caelum abire, neque quicquam iuuare nos, qui infernae agimus. Porro quod superest, puluis est inutilis, nisi creditis nos ciuere uelci. Non est usque adeo sterile, neque infrugiferum Platonis regnum, neque nos destituit Asphodelus, ut à uobis cibos huc deportemus. Itaque iuro per Tisiphonem, iam pridem mihi libebat uehementer exclamare super his, quae & faciebatis, & dicebatis, sed uerabat linteum ac lanae, quibus mihi fauces obligastis.

Atque ita profato, mors ultima lumina clausit.

Sed dicito per Iouem, si conuersus ad eos mortuus ille loquatur haec, subito innitens, an non uidebitur rectissime dicturus? Attamen uecordes isti uociferantur, & accersito quopiam lamentorum artifice, qui multas antiquas calamitates in unum congerat, certaminis adiutore,

re, &

re, & amentia chorago abutuntur, ubicūq; coeperit ille, ipsi ad melos
 ulatu respondentes. Verum quātum ad lamentationes attinet, omni
 bus eadem est ineptiendi consuetudo. At deinceps sepulturæ rationē
 in varios diuidunt modos. Nam Græcus exurit, Persa defodit, Indus
 adipe suillo oblinat, Scythia deuorat, muria condit Aegyptius. Atq; hic
 quidem (rem à me uisam narro) desiccatum cadauer, conuiuam & com
 potorem adhibet. fit autem frequenter, ut Aegyptium aliquem indi
 gentem pecuniæ, leuet egestate pignus frater aut pater in tempore fa
 ctus. Nam libationes, pyramides, columnæ, tituli, ad breue tempus du
 rata, an non superuacanea, & ludicris simillima? Sunt uero qui ludos
 quoq; constituent ad sepulchrum, ac funebres orationes habeāt, per
 inde quasi patrocinentur, ac testimonium perhibeāt defuncto apud
 inferos iudices. Post hæc omnia, superest exequialis cœna. Iacq; adsunt
 necessarij, ut defuncti parentes consolētur, suadentq; uti cibum capiāt,
 quāq; illi per Iouem non illibentes ad id compelluntur, quippe perpe
 tuum iam triduū enecti fame. Et quousq; quæso flebimus? Sine quies
 cant Plutonis manes. Quod si tibi deliberatum est omnino flere, uel
 ob hoc ipsum cibus est capiendus, quo tanto luctui par esse possis. Tū
 deniq; tum ex omnibus contexuntur duo uersus Homerici.

Nam coepit meminisse cibi Niobe auricapilla.

Tum illud.

Vita defunctos flere haud sinit alius Achiuos.

At capiunt quidem illi, sed initio pudibundi, uerentesq; ne post charis
 simorum obitum uideantur adhuc affectibus humanis commoueri.

Hæc atq; his longe magis ridicula reperiet, quisquis obseruarit ea, quæ
 sunt in luctu, propterea quod uulgo existiment mortem summum
 esse malum.

LVCIANI DE LVCTV FINIS, DES. ERAS ROT,
 INTERPRETE.

ABDICATVS LVCIA

NI, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

Quidam abdicatus artem medicinæ didicit. Patrem infania labo
 rantem, reliquis medicis desperantibus, dato pharmaco cum sanasset,
 denuo receptus est in familiam. Post hæc nouercam infania correptam
 sanare iussus, abdicatur.

Haud

HAVD QVAQVAM noua sunt hæc Iudices, neq; miranda, quæ in præsentia facit pater, neq; nunc primum ad hunc irascitur modum, uerum hæc lex illi facilis est, & asuetus ad hanc causam accedit. Verum illud mihi nouo calamitatis genere accidit, quod cum nullum proprium sit crimen, quod mihi possit imponi, tamen in periculum uocor, ne poenas dem artis nomine, nisi huic iubenti per omnia parere possit. Qua quidem re quid fieri possit absurdus? uti curem ex præscripto, non iam quatenus ars ualeat, sed patris arbitratu. Quare optarim equidem ut medicorum ars, eiusmodi quoq; remedium aliquod haberet, quod non modo laborantes infania, uerumetiam præter æquum irascentes liberare possit, nimirum quo liceat & patris iracundiæ mederi. Nunc autem ipsa quidem infania leuatus est, cæterum iracundia magis etiam exasperatur. Quodq; est omnium grauissimum, erga cæteros omneis sanus est, in me unum insanit, à quo morbo fuit liberatus. Videtis igitur cuiusmodi mercedem curationis feram, cum rursus ab illo abdicor, iterum alienor à familia, ceu ob id ipsum ad breue tempus receptus, ut maiore infamia sæpius eijcerer domo, At ego quidem in his quæ præstare queam, ne expecto quidē patris iussum, ut qui pridem non accersitus ad opitulandum accesserim. Verum ubi res est eiusmodi, ut nulla omnino spes sit, tum nec aggredi uelim. Porro in hac muliere multo etiam minus ausim, neq; id temere. Siquidem reputo quæ in me facturus sit pater, si res non successerit, cum iam abdicet nondum aggressum curationē. Quare doleo Iudices, noueræ uicem, grauiter laborantis. Erat enim proba. Deinde patris nomine, quem huius morbus excruciat. Maxime tamen mea ipsius causa, qui uidear immorigerus patri, cum non possim quæ iubeor præstare, partim ob morbi magnitudinem, partim ob artis imbecillitatē. At sanè non arbitror æquum esse ut abdicet, si quod efficere non queam, id ne recipiam quidem. Itaq; quibus de causis prius abdicarit me, facile fuerit ex hoc negotio cōficere. Quamquam ad illas, opinor, satis respondi, ipsa post acta uita. Ad hæc autem quæ nunc obijcit, pro uirili sum responsurus, si prius de statu meo pauca uobis exposuero. Ego intractabilis ille, & immorigerus, patrem dedecorans, & indigna genere meo patrans, id quidem temporis multa id genus uociferanti, ac sine fine oclamanti, paucis contradicendum esse duxi. Verum domo cedens, existimaui mihi grauissimi iudicij instar fore, uerumque calculum, ita actam deinde uitam,

ram, ut appareret me à paternis illis criminibus quàm longissime
abesse, sed potius honestissimis studijs dedisse operam, cumq; opti-
mis uiris habuisse consuetudinem. Iam uero & eiusmodi quiddã pro-
spiciebam, ac suspicabar fore, ut aliquando pater, qui non admodum
animo constaret, mihi sine causa succenseret, falsãq; in filium crimina
strueret. Neq; deerant qui ista morbi initium interpretarentur, mi-
nasq; actela paulo post irruituri mali. Nempe odium absq; causa, mo-
res alperos, conuitia parata, censuram seueram, damorem, iracundiam,
in summa, omnia plena bilis, unde usu uenturum credebam, ut mihi
aliquando arte medicinæ foret opus. Proinde foras profectus, ac pro-
batissimorum, quos in peregrinis regionibus nancisci potui, medico-
rum usus doctrina, plurimo labore, uehementiq; animi studio artẽ per-
didici. Porro domum reuersus, offendo patrem manifesta iam insa-
nia laborantem, & ab huius loci medicis desperantibus destitutũ, qui
non altius introspiciunt, nec admodum exacte morbos diiudicant. At
ego sanè sicuti par erat facere frugi filium, neq; superioris abdicationis
iniuriam recordabar, neq; ut accerferet operiebar. Neq; enim erat quic-
quam, quod illi proprie imputare possem. Verum peccata illa omnia
fuerant aliena. Nempe quemadmodum modo dicebam, ipsius mor-
bi. Ergo cum inuocatus accessissem, non sum equidem protinus medi-
catus, neq; enim hic nobis mos est, neq; id præcipit ars, uerum illud
omnium primum iubemur obseruare, sanabilis ne sit morbus, an insa-
nabilis, atq; artis terminos prætergressus. Ac tũ si eiusmodi fuerit ma-
lum, ut commode possimus aggredi, aggredimur, totõq; adnitimur
studio, ut ægrotum seruemus. Quod si uiderimus iam inualuisse, su-
perassẽque, nec manum admolimur omnino, idq; uetustam quan-
dam legem eorum, qui primi medicinæ prodiderunt artem, secuti.
Qui negant tentandos esse morbos, qui iam inualuerunt. Itaque cum
patrem adhuc intra spem esse perspicerem, neque malum supra artis
uires esse, diu obseruatis ac pensitatis singulis, ita demum aggredie-
bar, ac pharmacum fidenti animo porrexĩ. Multi sanè eorum qui tũ
aderant, suspectam habebant administrationem pharmaci, calu-
mniantes curationem meam, Iamque parabant in ius uocare me.
Aderat autem & nouerca pauida atque diffidens, non id quidem o-
dio mei, sed quod metueret, utpote probe sciens illum grauiter la-
borare. Nam sola nouerat omnia, quippe familiaris & assidue conui-
uens ægrotanti. Attamen ego nihil his rebus deterritus, sciebam e-
nim futurum ut mihi signa non mentirentur, neque falleret ars, ad-
hibui curam, obseruato tempore idoneo. Quanquam erant amici
nonnulli, qui mihi consilium darent, ne fiderem, ne forte si res male
successisset,

successisset, maiorem aliquā calumniam mihi accerferem, quasi patrē ue-
 neno ultus essem, memor iniuriarū, quibus me affecerat. In summa, ille
 protinus cōualuit, pristinae redditus sanitati, cognouitq; omnia. Fami-
 liares admirabantur, deniq; laudabat & nouerca, ac palām omnibus
 utriusq; nomine gaudebat, tum mihi laudem affecuto, tum illi ad sa-
 nam mētem reuerso. Atq; hic quidem, nam illud de eo testari possum,
 neq; contatus, neq; quopiam his de rebus in consiliū adhibito, simul-
 atq; rem omnem ē familiaribus cognouit, irritam fecit abdicationem,
 ac denuo me filium fecit, seruatorem ac beneficium appellans, confitens
 sese certum experimentum mei cepisse, deq; illis ante factis semet ex-
 cusans, Id factum compluribus attulit uoluptatem, nimirū quotquot
 aderant probi. Cæterum urebat eos, quibus abdicationis filiū iucundior
 fuerat reuocatione. Proinde uidebā tum non eodem modo ea re gau-
 dentes omnes, sed erat cuius & colorem illico uerti sensi, & oculos turba-
 ri. & uultum iracundum, quemadmodum ex inuidia, odióq; solet ac-
 cidere. Nos igitur ut est consentaneum, in complexibus & animi
 gaudijs uersabamur, utpote utroq; alteri reddito. Cæterum nouer-
 ca paulopost ægrotare protinus cœpit, morbo, iudices, graui, & impo-
 tēti. Nam statim obseruabam, ut nascebatur malū. Neq; enim simplex
 erat, aut leuis insanīæ species, quin potius uetus quidam morbus, qui
 iam pridem delituerat in animi domicilio, erupit, uictorq; in apertum
 prodijt. Sunt autem nobis cum alia multa signa, insanabili laboran-
 tis insanīa, tum illud commune in hac obseruauī muliere. In cæteros
 placatior est, ac mitis, atq; illis præsētibus conquiescit morbus. Quod
 si quem conspexerit medicum, imò si uel audierit tantum de medico,
 in hunc supra modum incenditur. Quod & ipsum argumento est, illā
 graui & insanabili teneri malo. Hæc cum perspicerem, equidem acer-
 be ferebam, miserebatq; mulieris, ut debui, præter meritum tanto la-
 borantis infortunio. Pater uero ob imperitiam, neq; enim nouit, uel
 originem mali, quo tenetur, uel causam, uel morbi magnitudinem, ius-
 sit uti medicarer, ac simile pharmacum exhiberem, arbitratus idem es-
 se insanīæ genus, eundem morbum, eandem ægrotationem, quæ si-
 milem curandi rationem admitteret. Verum ubi id quod erat uerissi-
 mum dico, fieri nullo pacto posse, ut mulier seruetur, fateorq; me mor-
 bo imparem esse, indignatur, ac succenset, aitq; me studio detrectare,
 ac mulierem destituere, mihi crimini uertens artis imbecillitatem. Atq;
 huic quidem accidit, quod solet ijs qui dolent. Succēsent enim omnes
 ijs, qui libere uerum loquūtur. Tamen ego sanè pro uiribus illi respon-
 debo, tum meo ipsius nomine, tum artis. Ac primum quidē à lege su-
 mam initium, per quam hic me parat abdicare, ut intelligat sibi non
 esse

esse posthac eandem abdicandi facultatem, quæ prius fuit. Neq; enim legislator omnibus, ô pater, istam potestatem permittit, neq; uti quolibet filios, neq; quoties libuerit, abdicet, neq; quibuscumque de causis: uerum quemadmodum patribus concessit, certis de causis irasci, ita prospexit & liberis, ne id immerentibus accadat. Ea q; gratia iussit, ne libera esset, ac citra iudicium uindicta, sed ad iudices uocat, æstimatores constituit, qui neq; per iracundiam, neq; per calumniam, quod iustum sit iudicent. Nouerat enim frequenter accidere multis, ut ob causas iniquas ad iram commouerentur, hic quidem alicui falsæ calumniæ credens, ille famulo fidem habens, aut uxori cuiuspiam inimicæ. Quare noluit rem iniudicatam agi, neque indefensa causa liberos statim capi, uinciq; uerum & aquam infundit, & ratio redditur, & nihil inexcussum relinquitur. Quâdoquidem solum hoc autoritatis datur patri, ut ad iudices uocet, uerum iudicandi autoritas, an merito accuset, id penes uos, qui iudicio præsidetis, ac nondum spectate crimen, quod mihi imponit, cuiusq; gratia nunc indignatur, uerum illud prius expendite, num posthac illi ius sit abdicandi, qui semel abdicauerit, iamq; sit usus facultate, quam lex cõcedit, atq; hanc paternam potestatem expleuerit, deinde rursus in familiam receperit, ac superiorem abdicationē irritam fecerit. Nam ego certe iniquissimum istud esse dico; ut liberorum quoq; sint infinitæ poenæ, ut multæ condemnationes, ac metus perpetuus, utq; lex nunc irato inseruiat, mox deinde faciat irritum, quod actum est, rursus ut eodem modo ualeat, in summa, ut ius sursum ac deorsum torqueatur, utq; patribus pro tempore uisum fuerit. Verū initio quidem æquū erat uti concederet, cumq; indignante pariter indignaretur, ac puniendi ius faceret ei, qui genuisset. Porro ubi semel potestatem absumpserit, ac lege sit abusus, iracundiam expleuerit, post hæc rursus in familiam receperit, & in hanc opinionem discesserit, ut frugi putet, in his perseueret necessum est, neq; postea resiliendum, aut retractanda sententia, neq; rescindendum iudicium. Neque enim scire poterat, opinor, is qui natus fuerat, frugi ne, an contra esset euasurus. Atq; hanc ob causam permissum est, ut genere indignos abdicent, quos cum educabant, cuiusmodi essent futuri nesciebant. Cæterum ubi non coactus, sed suapte sponte atq; autoritate ex sese comprobatum recipit, qua deinde ratione possit mutare factum, aut quis legis usus superest? Etenim ipse legislator hunc ad modum tecum egerit. Hic si improbus erat, dignusq; quem abdicares, quid accidit uti reuocares? Cur denuo in familiam reduxisti? Cur legem irritam fecisti? Nam liber eras, tibiq; in manu erat ista non facere. Neq; enim tibi concedendum est, ut legibus tuo arbitratu abutaris, utq; iudicia utcumque mutatus sit animus tuus, eò trahantur. Neq;

uti nunc irritentur leges, nunc rursus ualeant, iudices interim testes se-
deant, uel ut rectius dicam, ministri tuæ uoluntatis, modo punientes,
modo absoluentes, quodcumq; tibi uisum fuerit. Semel genuisti, se-
mel educaſti, pro his ſemel item abdicare poteſ, atq; ita poteſ, ſi iſtud
merit o facere uidearis: uerum ut hoc fiat ſine fine, ut perpetuo, ut fre-
quēter, ut facile, id uero ſupra patris ius eſt. Quare per Iouem iudices,
ne permittatis huic, ut qui ſua ſponte receperit, ſuperioris iudiciſ ſenten-
tiam irritarit, iram damnarit, rursus ad eandem prouocet pœnam, &
ad patriam recurraſt poteſtatem, cuius tempus iam exceſſit, euanuiſq;
priuilegiũ, nec huic uni quicquã ualens, quippe antehac conſumpta.
Etenim illud conſiderate, quemadmodum in reliquis iudiciſ, ubi
iudices ſortibus ferunt ſententiã, ſiquis perperam pronunciatum ex-
iſtimat, permittit alios adire iudices. Porro ſi qui ipſi ſuapte ſponte iu-
dices conſtituerint, delectiſq; arbitriſ cauſam cõmiſerint, poſthac non
idem licet. Etenim ſiquis, quorum ſententiſ initio ſtare nõ cogeſatur,
hoſ ſponte delegerit, iam æquum eſt boni conſulere quæ ſtatuerint. Iri-
dem ſanẽ tu quoq;, quem antea liberum erat non recipere, niſi dignus
maioribus uideretur, hunc ſi probum arbitratus eſſe, denuo recepiti,
iam deinde non erit abdicandi ius. Siquidem indignum eſſe in quem
iſta denuo ſiant, ipſe teſtatus eſ, iam de integro frugi filium eſſe con-
feſſus. Itaq; non conuenit pœnitere receptioniſ, ſed firma reconciliatio
ſit oportet, nimirum poſt toties pronunciatam ſententiã, ac rem biſ
iudicatam, primum cum abdicareſ, alterum, cum ipſe mutaſti conſiliũ,
meq; in familiã reuocaſti, reſciſſiſ decretiſ ſuperioribuſ, cõfirmas illa
quæ poſtea ſunt placita. Proinde perſeuerã in hiſ quæ proxime ſtatui-
ſti, tuuſq; ipſiuſ iudiciũ ſerua. Pater ſiſ oportet, quandoquidem id
abſ te decretum, id probaſti, id ratum feciſti. Ego quidem ſi natura nõ
eſſem filiuſ, ſed adoptatum abdicare uelleſ, ne tum quidem exiſtima-
rim tibi licere. Quod enim initio liberum erat nõ facere, id ſemel factũ,
iniquum eſt reſcindere. Porro eum qui primum natura ſit filiuſ, poſtea
iudico, ſententiãq; accerſituſ, quæſo num par eſt rursus expellere, &
eadem familiaritate priuare ſæpiuſ? Age quid ſi forte ſeruſ eſſem, ac
tu quidem primum improbum eſſe ratus, in uincula conieciſſeſ, dein-
de ubi cognitum eſt me nihil peccaſſe, manu miſiſſeſ, num tibi liceret, ut
cunq; contigerit irarſci, rursus in eandem reuocare ſeruitutem? Minime
liceret. Iſtiuſmodi igitur acta, leges firma uolunt eſſe, ac perpetuo uale-
re. Ergo cũ pluribuſ etiam argumentiſ docere poſſim, non eſſe iuſ huic
abdicare denuo, quem ſemel abdicatum, ſponte ſua receperit, tamen ſi-
nem faciam. Nunc ſpectate cuiuſmodi filium parat abdicare. Atque il-
luſ nondum dicam, me tum imperitum abdicatum fuiſſe, nunc abdi-
dicari medi

dicari medicū (nihil enim mihi in hac causa suffragetur ars) tum iuuenem, nunc ætate prouectum, ut ætas etiam ipsa fidem faciat, me nihil peccasse. Nam leue fortassis hoc quoque, uerum tum quidē, etiam si nullo commissio peccato, ut ego quidem dixerim, sed nec benemeritus, alienabar à familia. Nunc porro cum nuper salutem dederim, ac beneficus extiterim, exigor. Qua re quid fieri potest ingratius? ut mea seruatus opera, tantoque elapsus à discrimine, protinus sanationē illam huiusmodi factis penset, nulla meritorum habita ratione, sed usque adeo facile mandarit obliuioni, atque in solitudinem abigat eum, qui iure sit obsecutus, cum præter ius eijceretur, neque solum non meminerit iniuriæ, uerū etiam & salutem attulerit, & sanæ mēti restituerit? Neque enim exigui iudices, neque uulgari in hunc collato beneficio, tamen huiusmodi malis nunc uideor dignus. Porro quanquā hic ignorat, quo in statu tūc fuerit, uos tamen omnes nostis, quid facientem hunc, simul & patientē, & quibus affectum modis, ego curandum susceperim, ac medicis reliquis desperantibus, fugientibus familiaribus, nec propius accedere audentibus, talem reddidi, ut etiam accusare possit, ut de legibus differere. Quin magis si exemplum quæris pater, cum propemodum talis es, qualis nunc est uxor, ad pristinam sanitatem reuocaui. Quare non est æquum, ut pro his officijs, huiusmodi mihi gratia reponatur, utque in me unum tantūmodo sanus sis. Etenim te nō mediocribus à me beneficijs affectū esse, uel ex his ipsis liquet, quibus me criminaris. Nam quem ob hoc odio persequeris, quod uxorem extremo laborantē periculo, grauissimēque affectam non sanem, qui sit, ut eundem non multo potius charissimum habeas, quā simili morbo liberarim? non gratias agas, tam acerbis ereptus malis? At tu, quod quidē est ingratiissimum, simulatque ad te redisti, protinus in ius trahis, salute donatus, punis, & ad uetus recurris odium, eandē recitas legem. Egregiam igitur mercedē persoluis arti, dignamque pro remedijs refers gratiam, qui quidē aduersus medicum tantum sanus es. Vos autem iudices, huic concedetis, ut de benemerito poenas sumat, ut salutis autorem expellat, ut eum qui sanitati restituerit, oderit, ut per quē reuixit, ulciscatur: Haud profecto concedetis, siquidem quod æquum est, facietis. Etenim si maximum ali quod flagitiū in præsentia cōmisisssem, tamē superioris beneficij nomine non mediocriter mihi debebat: cuius respectu, memoriāque conueniebat hūc præsentē iniuriā negligere, & ob illa priora facile ignoscere: maxime si tam ingens sit beneficiū, ut omnia superet, quæ postea possint accidere. Quod equidē mihi in hunc competere puto, quem seruauui, qui mihi totius uitæ debitor est: cui præstiti ut sit, ut sapiat, ut intelligat: præsertim cum cæteri omnes iam desperarent, scēque morbo im-

c 2 pares

pares esse faterentur . Nam & illud , opinor, ad meriti mei cumulum accedit, quod cum id temporis filius non essem , cum nihil esset causæ, quæ me cogeret curationem suscipere, uerum cum liber essem, atq; alienus, à naturali causa solutus, tamen haud dissimulaui, sed ultroncus, in uocatus, iniussus adij, succurri, adnissus sum, sanaui, restitui , meū ipsius patrem seruaui, de abdicatione me purgaui, iram beneuolentia sedauī, legem pietate sustuli, magnóq; beneficio redditum in familiam emi, atq; in tempore adeo periculoso fidem erga patrem demonstraui , méque ipsum artis auxilio insinuaui, ac tristibus in rebus legitimus filius apparui. Quàm multa enim me fuisse passum arbitramini, quantum & exhaustisse laborū: dum adsideo, dū obseruo, dū opportunitates capto, nunc cedens patris uehementiæ, nunc artem admouens ad breue tempus concedente morbo. Est autem hoc omnium quæ sunt in arte medicorum periculosissimum, huiusmodi medicari, ac propius accedere ad hos, qui ad eum sunt affecti modum. Fit enim non raro, ut exstuant te malo, rabiem in proximos exerceant. Me tamen nihil horum piguit, neq; grauatus sum, uerum aderam, modis omnibus cū morbo luctans postremo superaui pharmaco. Ne uero quisquàm hoc audito , protinus apud se cogitet, Quis aut quātus labor miscere pharmacū. Etenim multa prius sunt facienda, præstruenda uia dando pharmaco, præparandum corpus, quo facilius recipiat medicationem, deq; omni corporis habitu sollicitus sit medicus oportet, inaniens, extenuans, cibis idoneis alens, mouens ad omne quod conducit, Somnos accersendi rationes excogitans, solitudines arte reperiens. Quibus in rebus agroti ceteri facile pareant. At qui laborant insaniam, ob animi libertatem intractabiles sunt, ac gubernatu difficiles, ipsiq; medico periculosi, neq; qui facile cura expugnentur. Proinde sæpenumero cū effecerimus, ut iam speremus proxime adesse morbi finē, leue aliquod erratū incidens, renouato malo, cuncta illa superiora facile subuertit, curationē impedit, artem fallit. Eū igit qui hæc oīa sustinuerit, q cū morbo tā graui sit luctatus qui malū malorū omniū expugnatu difficillimū uicerit, huic ut iterum abdicet permittetis, utq; leges in benemeritū interpretet suo arbitratu concedetis, atq; eum cum ipsa natura bellum gerere sinetis? Ego naturæ parens iudices, patrem mihi ipsi seruo, custodióq; etiam si hic quidem iniuria me afficiat. Quod si filium benemeritum, leges, ut ait, secutus, perdit, & à familia alienat, hic nimirum liberorū osor erit, ego pius in patrem. Ego naturam amplector, Ille naturam contemnit, fasq; & ius uiolat. O patrem iniuste prosequentem odio . O filium iniustius amantem. Nam mihi ipsi uitio uerto, patre compellēte, quod odio habitus, cum præter causam amo, & magis amo quàm oporteat . Atqui natura

natura comparatum est, ut patres liberos ament magis, quàm liberi parentes. Verum hic studio tum leges contemnit, quæ filios nihil commeritos familiæ seruant, tum naturam, quæ parentes ad uehemens naturum desiderium incitat. Non solum enim cum plures habeat in me beneuolentiæ causas, maiorem, uti debebat, beneuolentiam non adiungit atque addit, aut quod est minus, me saltem imitatur, meūq; æmularum amorem. Sed ô calamitatem, quin insuper odit amantem, charitate prosequentem expellit, benemerentem lædit, complectentem abdicat, legesq; liberis fauentes, ceu liberis infensas, in me torquere conatur. O bellum, quod contra naturam legibus moues pater. Non sunt ista, non sunt inquam, quemadmodum tu uis, leges bene conditas, male interpretaris pater. Non pugnat natura cum lege, in his quæ ad beneuolentiam pertinent. Hic inter sese consentiunt, & altera utriq; auxilio est ad delendas iniurias. Contumelia afficis benemeritum, Offendis naturam. Cur legibus quoque simul cum natura facis iniuriam? Quæ cum honestæ, iustæ, liberorum amantes esse cupiant, non pateris esse, quippe quas aduersus unum filium, tanquàm aduersus multos sapius tentes. Nec sinis in supplicijs quietem inuenire, quæ uelint in beneuolentia liberorum erga parentes conquiescere. Quanquàm alioqui ne possitas quidem aduersus eos, qui nihil peccarint. At sanè leges ingratitudinis actionem concedunt in eos, qui benemeritis non retulerint gratiã. At qui non solum non refert gratiam, uerumetiam punire conatur ob ea ipsa, quibus adiutus est beneficio, consideratè num quicquàm facere possit iniquius? Itaq; non posse hunc iam abdicare denuo, qui paternam potestatem semel expleuerit, ac lege sit usus, præterea non esse æquum, eum qui tanta præstiterit beneficia, expellere, familiæque exigere, satis opinor demonstratum. Nunc autem ad ipsam abdicationis causam ueniamus, & crimen cuiusmodi sit expendamus. At rursum ad mentem eius qui legem condidit, recurramus necesse est. Etenim ut istud tibi donemus ad breue tempus licere, quotienscunq; uelis abdicare, utq; præterea potestatem istam tibi largiamur, etiam aduersus benemeritum, haud tamen simpliciter, opinor, neque quibuscunq; de causis abdicabis. Neq; hoc dicit legis conditor. Quicquid utcunq; criminatus fuerit pater abdicato, ut satis sit tantum uoluisse queri. Nam si id esset, quid opus erat iudicio? Verum uos istud expendere iubet iudices, num grauius ac iustis de causis irascatur pater, nec ne. Hoc igitur in præsentia considerate. Exordiar autem ab ijs, quæ protinus huius insaniam sunt consecuta. Iam primum omnium quod fecit sanæ menti redditus, illud erat. Rescidis abdicationem. Ego seruator, beneficus, breuiter omnia

eram. In his nisi fallor, nihil adhuc esse poterat, quod cum crimine uideatur esse coniunctum. Deinde quid est omnium quod accusat? Quod obsequium, quam curam filio dignā prætermisi? Quando foris cubui? quas intempestiuas potatiões, quas comessatiões obijcis? Qui luxus? Quis leno pulsatus est? Quis accusauit? Nemo profecto. Atqui hæc sunt, ob quæ præcipue lex permittit abdicare. Cæterum coepit ægrota-re nouerca. Quid istud mihi uertis crimini? morbiq; pœnam à me re-
 poscis? Non reposco, inquit. Sed quid? Quod eam curare iussus recu-
 las, ob hoc dignus fueris qui abdiceris, quippe immorigerus patri. At
 ego quidem cuiusmodi sint ista quæ iubet, in quibus quia non possim
 obsequi, uideor immorigerus, paulisper differemus. Sed illud prius in
 totum dico. Neq; lex huic concedit, ut quiduis imperet, neq; mihi ne-
 cesse est in omnibus omnino parere. Quædā enim mandata sunt hui-
 usmodi, ut si non parueris, non sis obnoxius pœnæ. quædam id genus,
 ut nisi obtemperaris, ira, supplicioq; sis dignus, ueluti si ægrotes ipse, &
 ego non curem. Si quid rerum domesticarum curandum sit, & ego ne-
 gligam. Si quid rem rusticam curandā mandes, atq; ego recusem. Hæc
 omnia atq; id genus alia, probabiles adferunt causas paternæ quere-
 læ. Porro cætera nostri sunt arbitrij, nempe quæ ad artes, & artium usū
 pertinent: Maxime si nulla in re fiat iniuria patri. Iam si cui pictori præ-
 cipiatur pater: Hæc pinge fili, illa nequaq;: Rursum musico, hæc pulsa har-
 moniam, illam ne pulsa: Tum fabro ærario, Ista cude, illa ne cude: num
 quisquā hunc patietur abdicare filium propterea, quod nō ex ipsius
 arbitrio artem exerceat? Nemo opinor. Atqui medendi ars, quanto
 est honoratior, uitæq; conducibilior, tanto conuenit esse liberiores
 qui hac utuntur. ac iustum est, ut ars aliquo gaudeat priuilegio in-
 exercendi facultate, ut neque cogatur usquā, neq; ferat imperium, res
 sacra, deorum doctrina, uirorum eruditorum cura. Neque in seruitutē
 trahatur legis. Neq; timori, pœnisq; tribunalium, neque calculis, ac pa-
 tris minis, & indocti hominis iræ sit obnoxia. Proinde si tibi palam ac
 simpliciter ad hunc modum respondissem: Nolo curare cum possim,
 sed artē soli mihi didici, ac patri, cæteris omnibus imperitus esse uolo.
 Quis est tyrannus usq; adeo ferox, ut cogat etiam nolentem uti arte?
 Siquidem istiusmodi officia blanditijs, precibusq;, ni fallor, non legi-
 bus, ira, iudicijs, conuenit elicere: persuadere medico oportet, non iube-
 re, ut uelit, non ut metuat, neque ad sanandum adigendus est, sed ultro
 ac lubens accedat oportet, immunis à cōpulsione patris. Immunis est
 ars ipsa, quando quidem ciuitates quoq; publicitus honores, præminē-
 tias, immunitates, priuilegia medicis tribuunt. Hæc igitur in genere po-
 teram

teram artis nomine respondere, etiam si tu me illam docuisses, Si multum studij, multum pecuniarum insumpisses, ut discerem, & unam hanc curationē, etiam si eiusmodi esset, ut præstare possem, recusassem. Nūc illud cogita, quā rem modis omnibus ingratam & iniquā facias, qui nō sinas me, à meipso mihi partis libere uti. Hanc ego artem tum cum non essem filius tuus, perdidici, neq; tuis subiectus legibus. Atque hanc tamen tibi didici. Huius fructum primus sensisti, cum nihil adiuuenti contuleris ad eius cognitionem. Quem præceptorem mercede conduxisti? Quem pharmacorum apparatus cōparasti? Nullum omnino, uerum inops, ac rerum necessariarū indigens, à præceptoribus mei miseris sum edoctus. Nam abs te patre huiusmodi mihi dabatur ad discendum uaticum, molestia, solitudo, egestas, familiarium odiū, cognatorum auersatio. Pro istis itaq; factis postulas uti arte mea, uisq; earū rerum esse dominus, quas mihi paraui tum cum mihi non esses dominus. Boni consule, siquid antehac ultro, nullo prouocatus officio, bene de te sum meritus, cū nullo noie ullā abs te gratiam possem reposcere. Ceterū nō cōuenit sanē, ut meū beneficiū mihi in reliquū tēpus pariat necessitatē: ut quod uolens beneficio iuui, uertatur in occasionē, ut postea nolenti præcipias, iāq; in cōsuetudinē trahatur, ut qui semel sanauerit aliquē, semper deinde curet omnes quoscūq; uoluerit is, qui sanatus est. Etenim ad istū modū fieret, ut quos curaremus, eos dominos nobis creauerim⁹, nosq; metipso illis tradiderimus, mercedis loco seruitutē accepturi, & ad omnia quæ iusserint obtēperaturi. Qua re quid esse potest iniquius? Quoniā te grauius adeo laborantē restituī, ob id existimas tibi ius esse arte utendi mea? Atq; hæc quidē dicere poterā: si mihi hic imperasset ea, quæ meæ sint facultatis, atq; ego non omnino modis omnibus, uel inuitus obtemperassem. At nunc tandē perpendi te, cuiusmodi sint huius imperata. Quandoquidem, inquit, me laborantem insania, sanasti: insanit autem & uxor, eodemque tenetur morbo: (sic enim opinatur) & à cæteris medicis ad eundem modum destituta est: tuq; potes omnia, id quod re demonstraſti: sanato hanc quoque, ac morbo leuato. Id si quis simpliciter ad hunc audiat modum, uehementer æquum uideatur, præsertim illiterato, artisq; medicinæ imperito. Sin autem me auscultetis artis nomine respondentem, intelligetis nimirum nec omnia esse nostræ facultatis, neque consimiles morborū naturas, nec eandem medendi rationem, nec eadē remedia in omnibus efficacia. Ac tū palām fiet, quantū intersit, nolis quippiā, an non possis. Vos interim patienter auscultate me, hisce de rebus philosophantē: existimantes nec inelegantem fore, nec extra causam, nec alienam à re, nec

intempestiuam de his disputationem. Iam primum: Naturæ corporū, ac temperaturæ, haudquaquàm eadem sunt: tametsi maxime in cōfesso est, iisdem ex elementis constare. Verum alia de his, alia de illis magis aut minus participāt: idēq; loquor adhuc de corporibus uirorū: quæ neq; similia sunt omnibus, neq; eadem temperatura, neq; eadem constitutione. Vnde necessario consequitur: ut morbi quoq; tum magnitudine, tum specie differētes, his accendant: utq; alia sanatu sint facilia, atq; ad curationem sponte propensa: alia rursū prorsus desperata: ut quæ & facillimè corripiantur, & grauissimè à morbis prehendantur. Proinde si quis existimet, quālibet febrem, aut quamuis tabem, aut peripneumoniam, aut insaniam, quolibet in corpore unam atque eandem esse genereis non uideatur ponendus inter sobrios, neq; doctos, neq; inter eos, qui in rebus huiusmodi exquirendis elaborarunt. Quin idem malum in hoc corpore facile sanabitur, in hoc minime. Quemadmodum uidelicet triticum, si idem in diuersos eijcias agros: aliter proueniet in plano solo, profundo, irriguo, aprico, uentis salubribus exposito, excolto, nimirum ubere, læto, copiosoq; fructu: Rursū aliter in montuosa, petricosaq; terrā, aliter in opaca, aliter in subiecta mōribus. In summa: pro cuiusq; loci diuersa natura, uariè proueniet. Idem & morbi, pro ratione corporum, in quæ inciderint, aut maiores & uberiores, aut minores eueniunt. Verum his omissis pater, nec omnino discussa re, uult quamuis insaniam in quouis corpore consimilem esse, similemque considerare curationem. Super hæc tam multa, muliebria corpora plurimū differre à uirorum corporibus, uel ad morbi corruptionem, uel ad sanādi spem, aut desperationem, facile fuerit cognoscere. Siquidem uirorū corpora bene compacta sunt, neruosa: laboribus, agitationibus, uita sub dio acta, exercitata. Contra scēminarum, flaccida, male compacta, in umbra alita: Candida ob sanguinis inopiam, calorisq; penuriam, & humoris superuacanei abundantiam. Quare facilius corripuntur, quàm uirorum: utpote morbis exposita, nec ferentia curationem: præcipue uero ad insaniam procliuiora. Nam cum multum habeant iracundiæ ac leuitatis, facileq; commoueantur: porro corporis exiguitas sicut uires: facile in hoc malum prolabuntur. Proinde non conuenit, in utrisq; eandem à medicis sanandi rationem requirere: Cum intelligatis, hæc ab illis longissimo distare interuallo: iam ab ipso protinus ortu discreta: tū tota uitæ ratione, tum actionibus omnibus, tum studiis atq; exercitiis uniuersis. Quare cū dicis, Insania laborat: adde hoc quoq; laborat mulier. Neque cōfundas hic omnia sub unā & eandē insanie referēs appellationē. Verum discretis ijs, quæadmodū & natura discreuit, quid in quoq;

quoque præstari possit considera. Nam nos, quemadmodum initio dixisse memini, illud in primis spectamus: ægroti corporis naturam, ac temperaturam: & cuius qualitatis magis sit particeps, calidius an frigidius, uigens an ætate deficiens, magnum an pusillum, crassum an macilentum: reliquaque id genus omnia. Quæ si quis penitus expenderit: is demum erit idoneus cui fides habeatur, uel desperanti, uel recipienti. Quandoquidem & insaniam innumerabilia sunt genera, & causæ complures: nec uocabula quidem eadem. Neque enim idem, desipere ac delirare, rabire & insanire. Verum hæc omnia nomina significant magis aut minus obnoxium esse morbo. Porro causæ aliæ sunt uiris, aliæ foeminis. Rursum inter ipsos uiros, aliæ iuuenibus, aliæ senibus: puta iuuenibus immodica ferme repletio: senibus autem importuna calumnia, ira impotens, quæ sæpenumero incidit aduersus domesticos. Hæc initio perturbant animum: deinde paulatim uergit in insaniam. Porro mulierum corpora & multæ res infestant: & facile in morbum adducunt. Præcipue uero si quem oderint uehementius, aut si inuideant inimico, secundis rerum successibus utenti: aut si quid molestum sit: aut si cui succenseant. Hæc paulatim subgliscentia, multoque alita tempore, tandem in insaniam euadunt. Eiusmodi rerum aliquid uxori quoque usu uenit pater: & haud scio, an nuper aliquid illi ægri tudinem aliquam attulerit. Nihil enim illa oderat, quanquam morbo sanè tenetur, neque his malis ullius medici cura poterit eripi. Quod si quis alius se facturum receperit, aut si quis eam liberarit: tum me oderis licet, uelut iniurium. Tamen si ne illud quidem uerebor dicere pater. Etiam si non prorsus esset, ut est, desperandum: sed adhuc aliqua salutis spes leuis ostenderetur: nec sic quidem facile manum admouerem: neque statim auderem ministrare potionem: uidelicet ueritus fortunam, ac multorum hominum obtreccionem. Vides, ut omnes arbitrantur, priuignos inuisos esse nouercis omnibus, etiam si probæ fuerint: easque hanc ceu communem quandam mulierum insaniam insanire. Quare facile suspicatus fuisset aliquis: si malum hoc secus euenisset: neque profuissent remedia: perfidam ac dolosam fuisse curationem. Atque uxoris quidem res pater ad hunc sese habent modum: idque loquor, quod prorsus exploratum habeo: nunquam melius est habitura, etiam si milies biberit pharmacum: eoque non operæ precium conari: nisi me in hoc solum urges ut frustrer: idque uis ut foedam mihi famam accersam. Patere, ut mihi eiusdem artis professores inuideant. Quod si me rursum abdicaris, ego quidem etiam si ab omnibus deferar, tamen tibi nihil imprecabor graue. Sed quid si (quod auertat deus) redeat morbus: (solent istiusmodi ferme mala irritata

irritata recurrere) quid erit mihi faciūdum? Curabo, ut nosti, tum quoque: neque unquam defuturus sum officio, quod liberis natura præscripsit: neque generis, quoad in me fuerit, obliuiscar. Deinde si resipueris, nū credere debeo futurum, ut me denuo recipias, illud uide. Iam ista quū facis, accerfis morbum, pestemque refricas: heri ac nudius tertius ē tantis elapsus malis, contendis, uociferaris: quodque grauissimum est, irasceris: ad odium propensus es: leges reuocas. Hei mihi pater, istiusmodi fuerant superioris insanix tuæ procemia.

ABDICATI FINIS. DES. ERASMO ROTE
RODAMO INTERPRETE.

LVCIANI ICARO

MENIPPVS, SIVE HYPERNEPHELVS, DES.
ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.

ER MILLE igitur erant stadia à terra usque ad lunam, ubi prima nobis fuit mansio. Porro hinc sursum ad solem parasanga ferme quingentæ. Rursum ab hoc usque ad ipsum denique cælum, arcemque Iouis in ædito sitam, tantum ferè spaciū fuerit, quantum aquila perbe succincta, atque expedita queat uno die peragere. AMICVS. Dic mihi per gratias Menippe: quæ sunt ista quæ de astris loqueris, ac tacitus tecum supputas? Etenim iam dudum te affectans, audio soles & lunas præterea autem & magnifica ista, mansiones ac parasangas, peregrina quædam commemorantem. MENIP. Ne mireris Amice, si sublimia, aëreaque tibi uideor loqui: nam summam apud me reputo nuper actæ peregrinationis. AMIC. Nimirum Phœnicum exemplo uiam stellis notaras. MENIP. Haudquaquam per Iouem: quin magis ipsis in stellis sum peregrinatus. AMIC. Papæ, longum profecto somnium mihi narras. Siquidem totas edormisti parasangas insciens. MENIP. Quid ais? somnium tibi referre uideor: qui modo ab ipso Ioue ipse reuersus adsum? AMIC. Quid audio? Itane Menippus nobis à Ioue delapsus ad est è cælo? MENIP. Ita sanè. Ego tibi ab ipso illo summo Ioue hodie uenio, rebus interim dictu miris, & auditis, & conspectis. Quod si non credis: equidem hoc ipso nocte supra modum gaudeo: cum supra fidem esse uideo, meam felicitatem. AMIC. Et quo pacto diuine atque Olympie Menippe, mortalis cum sim, ac terrestris, quæam non credere uiro, quod nubes superat: quod ut Homericis dicam uerbis, iam sit cælitum è numero unus? Verum illud mihi

dicto

didito, si molestum non est, quibus modis in altum subuectus es, aut unde nactus scalas tanta magnitudine? Nam quantum ad faciem ac formam attinet, non es admodum similis illi Phrygio: ut coniectare possimus, te quoque ab aquila raptum fuisse: quo pocillatoris alicubi munere fungereris. MENIP. Non me clam est te iamdudum irridere. Neque uero id omnino mirum: si narrationis nouitas tibi fabulae uideatur adsimilis. Cæterum ad consensum nihil mihi erat opus, neque scalis, neque uti pueri illius in morem ab aquila reperer: propterea quod alae mihi essent propriae. AMIC. Iam uero istud quod narras, uel ipsum Dædali factum superat. Siquidem præter alia, nobis inscientibus, miluius quispian aut graculus ex homine factus es. MENIP. Recte amice: neque procul à scopo coniecisti. Etenim illud Dædali de alis inuentum ipse quoque sum machinatus. AMIC. At interim omnium audacissime, non ueritus es, ne tu quoque alicubi in mare delapsus, Menippeum aliquod pelagus tibi cognomine redderes: quemadmodum ille Icarium? MENIP. Nequaquam: Siquidem Icarus cum alas haberet cera adglutinatæ: eaque quàm primum ad solem esset liquefacta: defluxis alis, non mirum si decidit. At nobis citra ullam ceram erant pennæ. AMIC. Istud qui fieri potuit? Iam enim haud scio quo pacto paulatim me adducis, ut uera uideantur quæ narras. MENIP. Ad hunc fermè modum. Aquilam egregie magnam, tum autem & uulturem ualidum arripui. His cum alas unà cum ipsis brachijs præsecuissem. Quin potius si uacat totius commenti rationem ordiè tibi percensebo. AMIC. Mihi quidem uel maxime uacat. Adeo sublimis à sermone tuo pendeo: iamque ad narrationis finem inhio. Ne uero me negligas, per Iouem amicitiae præsidem: auribus in aëre suspensum, ob tuam narrationem. MENIP. Ausculta igitur. Neque enim ciuile fuerit, si spectem amicum ore hiantem relictum, eumque quemadmodum tu ais ab auribus suspensum, Ego igitur cum expendens ea quæ sunt in uita mortalium: protinus omnes res humanas repperissem ridiculas, humiles, instabiles: nēpe opes, imperia, magniſtratus: contemptis his, atque horum studio, adiectoque animo ad ea, quæ uere sunt bonæ: conatus sum ab his tenebris emicare, & ad uniuersi naturam suspicere. Atque hic mihi multam attulit hæſitationem, primum hic ipse qui à sapientibus appellatur mundus. Neque enim inuenire poteram, neque quo pacto factus fuisset, neque quo opifice: neque quod esset illius uel initium, uel finis. Deinde cum particulatim contemplarer, multo etiam magis ambigere sum coactus. Quippe qui uiderem stellas temere per cælum disiectas. Tum solem ipsum, quid tandem esset, scire gestiebam. Super omnia uero quæ Lunæ accidebant, mihi uidebantur absurda ac planè miraputa

putabamq; causam aliquam arcanam & inexplicabilem esse, cur illa subinde speciem formamq; uariaret. Quinetiam fulgur emicans, tonitru erumpens, tum pluuia, nix, grando è sublimi demissa. Videbantur hæc quoq; omnia coniectu difficilia: quæq; nullis notis deprehendi possent. Itaq; cum ad eum modum essem affectus: optimum factu ratus sum, ut horum unumquodq; à philosophis istis perdiscerem. Siquidè existimabam illos ueritatem omnem docere posse. Quare cum ex illis præstantissimos delegissem, quântum mihi coniectare licebat, è uultus austeritate, èq; coloris pallore, ac barbæ profunditate. Mirum enim ut mihi ex ipso protinus aspectu sublimiloquos quosdam, & cœlestium rerum peritos uiros præ se ferebant. His ubi memet docendum tradidissem magna pecunia: quam partim euestigio præsentem numerauit: partim tum me perfoluturum sum pollicitus, ubi ad philosophiæ summam peruentum esset: non grauabar erectus ad nugæ doceri, & uerbi dispositionem discere. At illi tantum aberant, ut me pristina liberarent inscitia: ut in maiores etiam dubitationes coniecerint: principia nescio quæ, ac fines, tum inscabilia, inania, syluas, ideas, atq; id genus alia, mihi quotidie offundentes. Verum illud interim mihi uidebatur omnium esse grauissimum: quod cum nihil inter illos conueniret: uerū pugnancia, diuersaq; inter se omnia loquerentur: tamen postulabant, ut sibi fidem haberem: ac ad suam quisq; rationem me conabatur adducere. AMIC. Rem absurdam narras. Si uiri cum essent sapientes, inter sese de rebus factiose dissidebant: neq; de iisdem eadem probabāt. MENIP. Atqui rideres Amice, si audieris illorum arrogantiam, & in disserendo prodigiosam confidentiam. Qui quidè cum humi ingrederentur, nihilq; præstantiores essent nobis, qui super terram ambulamus: ne cernentes quidem acutius quàm quiuis alius astans: nonnulli cœuantes etiam senio atq; inertia: tamen & cœli terminos perspicere sese profitebantur: solem quoq; ipsum dimetientes, & ea quæ supra lunam sunt, aggredientes: Ac perinde quasi ex ipsis delapsi stellis: ita & magnitudinem illarum, & figuram explicabant. Ac sæpenumero cum forte ne illud quidè certo scirent, quod stadijs à Megara abessent Athenæ: tamen spacium, quod interest inter solem & lunam, quot esset cubitorum, audebant pronunciare. Tum aëris altitudinem, maris profunditatem, terræ ambitū dimetientes. Ad hæc, circulos depingebant, ac triangulorum figuras super quadrangulos inducētes: neq; non sphæras quasdam picturatas, cœlum scilicet ipsum metiētes. Iam uero illud an non insulsum, & insignis arrogantia: quod cum de rebus usq; adeo incertis loquantur, nihil tamen ita proponunt, quasi coniecturis ducantur: uerum supra modum contendunt: neq; ullum uincendi locum alijs relinquunt.

relinquunt. Tantum non iureiurando cōfirmantes Solem massam esse cādefactā, incolī Lunam, stellas aquā potare, idq̃ Sole ueluti situla quadā per funem demissa, uaporem ē mari attrahente, atq̃ illis omnibus ordine potum distribuyente, Nam quanta sit in dictis pugnantia, id haud difficile fuerit cognoscere. Iam mihi spectā per Iouem, num illorum decreta inter se consentiāt, ac non magis longissimis distita interuallis. Quandoquidē primū de ipso mundo uaria est sentētia, cum alijs & ingenuus, & nunquā interiturus esse uideatur? Rursum alijs, & opificem illius, & fabricandi modum eloqui sint ausi. Quos equidem cum primis admirabar, propterea quod cum deum quendam rerum omnium opificem prapoliissent, non illud etiam adderent, uel unde is esset profectus, aut ubi loci consisteret cum omnia fabricaretur. Nam ante uniuersi exortū, nō possis uel tēpus, uel locum imaginari. AMIC. Prorsus audaces quosdā Menippe homines, ac prodigiorum autores mihi narras. MENIP. Quid autem, si iam audias uir optime, quæ differant & de Ideis, & de incorporeis: tum quæ de finito & infinito nungantur? Nam & his de rebus acriter inter se digladiantur. Dum alijs sine circūscribunt uniuersum: alijs contra, finem illud nescire existimant. Quin insuper quidam ex istis complures esse mundos demonstrabāt, damnantes eos, qui de hoc uelut unū quopiam illorum disputarent. Rursum alius, nescio quis uir, haud quāquam amicus paci, bellum rerum omnium parentem esse censebat. Nam de dijs, quid iam attinet loqui? Cum his deus esset numerus: illi rursus, per canes & anseres ac platynos deierarent, Deinde alijs, reliquis omnibus dijs expulsis, uni Soli rerum omnium imperiū tribuebant: ita ut mecum etiam animo discrucia ter, cum tātam audirem deorum inopiam. E diuerso alijs liberaliores, multos deos faciebant: ac dissectis illis hunc aliquem primū deum appellabant: his secundas aut tertias diuinitatis partes tribuebant. Ad hæc alijs incorporeū quiddā & informe putabant esse numen. Alijs corpus esse imaginabantur. Deinde non omnes erant in hac opinione, ut putarent dijs esse curæ res mortaliū: uerum erāt nōnulli, qui eos omni cura liberantes, haud aliter atq̃ nos cōsueuimus ætate defectos, à ministerijs dimittere: nihilo aliusmodi eos inducunt, q̃ cuiusmodi in comœdijs induci solent satellitia. Iam alijs superantes hæc omnia, ne esse quidem ullos omnino deos credebant, sed mundū nullo domino, nulloq̃ duce temere ferri sinebant. Atqui cum hæc audiebā, uerebar nō habere fidem uiris altifremis ac probe barbatis. Neq̃ tamen inueniebam, ad cuius dicta me uerterem, ut aliquam illorū sententiā nanciscer irreprehensam, ac nequaquam ab alio subuersam. Itaq̃ planē tandem Homericum illud mihi usū ueniebat, Nam sæpenumero animus inci

d tabat

tabat, ut huic alicui illorum credere:

Sed me mens diuersa uetabat.

In quibus omnibus cum perplexus hæsitarem, desperabam futurum, ut super his uerum aliquid in terris audirem, cæterum unica tantum uia, uniuersa dubitatione liberari posse, si ipse alis aliqua ratione additis, in cælum ascenderem. Eius rei conficiendæ spem mihi præbuit primum ipsa cupiditas, deinde fabularum scriptor Aesopus, qui aquilis ac scarabeis, interdum & camelis cælum adiri potuisse demonstrat, uerum ut mihi ipsi alæ provenirent aliquando, id nulla ratione fieri posse uidebatur. Cæterum si uulturis, aut aquilæ alas induissem, nam has solas sufficere ad humani corporis modum, futurum forsitan, ut mihi succederet experientia. Itaque correptis auibus, alteri dextram alam, porro uulturi sinistram amputaui, idque admodum scite. Deinde quum obligassem, humerisque loris ualidis accommodassem: tum summis pennis ansas quasdam manibus inferendis addidissem, mei ipsius periculum faciebam: primum subsilens, ac manibus interim subseruiens, & anserum exemplo paulum adhuc à terra uolatu me sustollens, inter uolandum summis interim pedibus ingrediens. Postea quum res ex animi sententia succederet, iam audacius etiam experimentum aggrediebar: consensaque arce demisi me ipsum per præceptum, atque inde in ipsum ferebar theatrum. Mox ubi nullo periculo deuolassem, sublimia iam & ardua cogitare coepi: ac tollens me à Parnetho siue Hymetto, ad Geraneam usque uolabam: Rursum inde ad Acrocorinthum subuolaui: deinde supra Pholoen & Erymanthum ad Taygetum usque. Ergo quum tandem audax facinus satis esse meditatus, iamque perfectus & altiuolus euasissem, non amplius de pullis imitandis cogitabam, uerum consensu Olympo, quam leuissimo comætu onustus, inde rectè in cælum tendere coepi: initio quidem oborta oculorum uertigine ob profunditatem: & postea ferebam, & hoc quoque facile. Verum ubi iam ipsi lunæ uicinus essem, plurimumque nubium essem emensus, sentiebam me defatigatum, maxime in ala sinistra, nempe uulturina. Huc igitur diuertere, ac super eam insidens requiescebam, in terram interim è sublimi respiciens, neque secus quam Homericus ille Iuppiter, nunc bellacium Thracum regionem despiciens, nunc Mysorum, mox (si libuisset) Græciam, Persidem, Indiamque: ex quibus omnibus uaria quadam uoluptate perfundebar. AMIC. Ergo ista quoque narrabis Menippe: ne ulla prorsus peregrinationis parte fraudemur: quin potius si quid obiter in itinere conspexisti, fac ut hoc quoque sciamus. Nam ego sane haud mediocria dicturum te expecto, de terræ forma, deque omnibus quæ in terra sunt: cuiusmodi tibi uisa sunt ex alto contemplari. MENIP. At tu quidem recte coniectas Amice. Quam obrem

obrem quatenus licet, conscensa luna inter narrandū peregrnanti comes esto, simulq; mecum contemplare totam terræ speciem, habitūq;. Atq; initio quidem admodum pusillam quandā terram mihi uidere uidebar, multo inquam, luna minorem: ita ut ego repente intentis oculis diu dubitarē, ubinam essent tanti illi montes, ac tātum mare, quod ni Rhodiorum Colossū conspexissem, tum Phariam turrim: haud dubie prorsus ubinam esset terra, me prorsus latuisset: uerū ista quod sint sublimia, præq; cæteris eminentia, præterea oceanus paulatim ad solem resplendescens, indicabant terram esse id quod uidebam. Mox ubi fixius intenderem oculos, iam mihi omnis mortalium uita cœpit esse conspicua: non solum singulæ nationes atq; urbes: sed planè uidebam nauigantes, bellantes, agricolantes, litigantes, mulieres, feras: & ut summam dicam,

Quicquid tellus educat alma.

AMIC. Ista quæ nunc dicis, haud quaquam sunt uerisimilia, ac secum pugnantia. Etenim quum paulo ante Menippe terram requireres, propter ingens in medio interuallum in arctum contractam, adeo ut nisi Colossus tibi fecisset indicium, forsitan aliud quiddam uidere te credidisses, qui repente factus Lynceus, cuncta quæ sunt in terra, dignoscis: homines, feras, ac propemodum etiam, culicum nidos. MENIP. Recte tu quidem admones: nam quod maxime dictum oportuit, id nescio quomodo præterij. Siquidem quum ipsam quidam terram conspectā agnoscerem: cæterum reliqua non possem perspicere propter altitudinem: nimirum iam non pertingente oculorum acie, grauiter ea res me discruciat, ac uehementer perplexum habebat. Ego quum ad hūc modum essem sollicitus, ac propemodum etiam lachrymarer: adest à tergo sapiens ille Empedodes, ea specie ut carbonarium quempiam esse diceres, cinere oppletus, atq; exustus. Hunc ego quum uidissem (dicendum est enim) nonnihil perturbabar, ratus dæmonem aliquem lunarem uidere me. At ille: Bono, inquit, es animo Menippe,

Nullum ego sum numē, quid me immortalibus æquas?

Sum Empedodes ille physicus: etenim ubi me præcipitē in crateras iniecissem, fumus ab Aetna raptū huc subuexit. Itaq; nunc lunā incolō: ætius agnus plerūq;, ac rore uictito. Adsum autem hæsitantiam istam tibi adepturus: nam illud (ni fallor) male te habet, torquetq;, quod non liceat tibi perspicue terram cernere. Bene abs te factum est, inquā, optime Empedodes: ubi primum deuolaro rursus in Græciam, tui me mor sacrificabo tibi in fumario: atq; in Nouilunijs ter ad lunam inhians, uota faciam. Imo per Endymionē, inquit ille, haud huc accessi præmij gratia, sed affectio quædam mouit animum meum, quum te uide-

d i rem

rem affectū molestia: uerum scis quid facies, quo perspicax fias? Non per Iouem, inquam, nisi tu mihi forsitan caliginē amoueas ab oculis: nam in præsentia uideor nō mediocriter lippire. Atqui me, inquit ille, nihil erit opus. Etenim ut acute uideas, id ipse tecum ē terra allatum habes penes te. Quid igitur est istud? inquā, neq; enim noui. Arrignoras, inquit, te dextram aquilæ alam indutum esse? Scio, inquam, maxime, sed quid alæ cum oculo? Quoniam, inquit, aquila inter animantia cætera acutissimi uisus est, unde sola solem aduersum obtuetur, atque ita demū est rex & ingentia aquila, si non conniuentibus oculis aduersus radios aspiciat. Ita quidem aiunt, inquam. Quare iam me poenitet qui non meis exemptis oculis aquilinos inferuerim, cum huc ascenderem. Nam nunc sanè dimidiatus aduenio, neque omni ex parte satis regaliter adornatus, quin magis adsimilis uideor nothis istis & abdicatis. Attamen in te est, inquit, ut protinus alterum oculum regalem habeas. Etenim si assurges, uelisq; cohibita uulturis ala, alteram solum mouere, iuxta proportionem alæ, dextro oculo cernes acute, quo minus altero cæcutias nulla ratione succurri potest, ppter ea quod ad partem pertineat deteriorem. Mihi, inquam satis est, si uel dextra ex parte aquilino more cernā. Nihilo enim fuerit deterius, cum mihi non raro uidisse uidear, fabros altero oculo melius etiā ad regulā exæquantes ligna. Hæc locutus, simul ea faciebā, quæ præceperat Empedocles, ille interim paulatim subducens sese, sensim in fumū euauit. At simul atq; mouissem alam, ingens lumen mihi circūfussit, adeo ut cuncta fierent in conspectu, quæ hactenus latuerant. Deflexis igitur in terram oculis, dare uidebam, & urbes, & homines, & quæ fiebant: neq; solum ea quæ sub dio, uerum etiam quæ domi faciebāt, rati sese à nemine uideri. Ptolemæū uidi cum sorore rem habentē: Lysimacho struentem insidias filium, Antiochū Seleuci filium, nouerca Stratonice danculū innuentem: Thessalū Alexandrū ab uxore tolli è medio: Antigonom filij uxore adulterio stuprantē: Attalo uenenū porrigentem filiū. Rursum ex altera parte Arsacem interficientē mulierculā: & Arbacen eunuchum gladium educentem in Arsacem. Porro Spartinus Medus è cœuiuius foras protrahebatur à satellitibus, calice aureo in frontem impacto. Atq; his fermè cōsimilia tū in Lybia, tum apud Scythas ac Thracas, in regijs geri licebat cernere. Nempe adulterantes, occidentes, insidiantes, rapiētes, peierātes, trepidātes, nōnullos ab intimis amicis proditi. Ac regum quidē negocia huiusmodi mihi spectaculū exhibebant, Cæterū quæ factitabāt plebei, longe magis erant ridicula. Siquidē & inter hos uidebā Hermodorū Epicureū ob mille nummū peierantē: Agathodem Stoicum de mercede discipulū in ius uocantem: Clinii

rhetorē ex Aesculapij fano phialā aureā suffurantē: Herophilū Cynicū in fornice dormientē. Quid enim alios cōmemorē, qui parietes perfoderēt, qui lites agitabāt, qui foenerabāt, qui reposcerēt? Nam uariū quoddā & undiq; mixtū erat spectaculum. AMIC. Atqui recte facies Menippe, si ista quoq; retuleris. Consentaneū est enim te ex his non uulgarem cepisse uoluptatē. MENIP. Ne fieri quidē potest Amice, ut cuncta ordine recenseā, quum spectare modo ista fuerit difficillimū, uerum rerum fastigia eiusmodi fermē uidebantur, qualia refert Homerus in clypeo, ubi erant conuiuia, nuptiæq;. Altera ex parte iudicia & conciones. Rursum alia ex parte sacrificabat quispiā. In proximo uero cōspiciebatur aliquis luctum agens. Porro quū ad Geticam respicerem, uidebā belligerātes Getas. Rursum ubi ad Scythas deflecterē, cernere erat errantes in plaustris. Mox ubi paululū in diuersam partē deflexissem oculū, spectabā agricolantes Aegyptios. Phoenix scortabatur, Cilix latrocinabatur, Lacon loris cædebatur, Atheniēsis causas agebat. Hæc omnia quū eodem tēpore gererētur: cogita nūc cuiusmodi uisa fuerit rerum cōfusio. Non aliter, q̃ si quis producat multos saltatores, uel potius multas choreas: deinde præcipiat, ut omisso cōcentu ppriam quisq; cantionē canat. Deinde si certatim canat unusquisque, & peculiare suum cantū absoluerē studeat, uocisq; magnitudine uicinū superare cōtendat: cogita tecum per Iouem, cuiusmodi futurus sit eiusmodi cantus. AMIC. Modis omnibus Menippe ridiculus ac cōfusaneus. MENIP. Atqui Amice, hoc genus sunt omnes qui in terris choreas agunt, omnisq; mortaliū uita ex huiusmodi constat discrepātia, quippe qui nō modo sonent absone, uerum & ornatu sint dissimili, diuersaq; moueant, neq; quicq; idem cogitent, donec choragus oēs ē scēna exigit, negans diutius choreas ducere oportere. Id ubi factum est, iam omnes sunt inter se similes: taciti, nec amplius cōfusam illam, & incōpositam canentes cantionē. Verū in uario ipso ac multiformi theatro, uidelicet ridicula erant quæ gerebantur omnia: præcipue uero mihi risum mouebāt rj, qui de agrorū finibus contendeabāt, quicq; sibi placerēt hoc nomine, quod Sikyonīū agrum colerēt, aut quod Marathonia eam partem haberent, quæ est iuxta Oenoē, aut quod in Acarnania iugerū mille possiderent. Cum uniuersa Græcia, quemadmodū id temporis mihi ē sublimi despicienti uidebatur, quatuor digitorū spatium habere uideretur. Attica (nisi fallor) proportionē minima partem erat. Itaq; perspexi quid esset reliquū, quod diuitibus istis animos tolleret. Etenim is qui inter hos q̃ plurimū agri possidebat, uix unā ex Epicureis atomis colere mihi uidebatur. Cæterū ubi ad Pelopōnesum flexissem oculos: deinde terram Cynosuræ subiectā aspexissem, ueniebat in

bat in mentē pro quātula regione, quæ nihilo esset latior lente Aegyptia, tam ingens Argiuorum ac Lacedæmoniorū multitudo cecidisset uno die. Porro si quē cōspexissem auro superbientem, quod annulos haberet octo, phialas quatuor, magnopere ridebā & hunc. Nam Pangæum uniuersum, unā cum ipsis metallis, uix erat magnitudine milij. **AMIC.** O te felicem Menippe, qui tam nouū spectaris spectaculum. Sed age dic mihi per Iouem, ciuitates atq; homines ipsi, quanti uidebantur, ex alto cōtemplanti? **MENIP.** Equidē arbitror te sæpenumero formicarū concionem uidisse: aliquas in orbem obambulantes: nonnullas exeuntes: rursum has in ciuitatē redeuntes. Atq; hæc quidem summum exportat: hæc alicunde raptam fabæ tunicam, aut dimidiatū frumenti granū currens apportat. Consentaneū est autē pro ratione uitæ formicarū, esse apud illas & ædium fabros, & concionatores, & magistratus, & musicos, & philosophos. Sed urbes sanè cum ipsis uiris, formicarū nidis maxime uidebantur adsimiles. Quod si tibi uidetur humilior exēplū, uiros cum formicarū republica cōferre, uetustas Theſſalorū fabulas specta. Reperies enim Myrmidonas, gentem bellicosissimā, è formicis uiros natos esse. Iā posteaq; satis spectassem omnia, satisq; risissem, excussi me ipsum, subuolauī

Ad reliquos diuos Iouis alitōnantis in ædes.

Nondū stadiū ascenderā, cū Luna, sceminea sonās uoce: Menippe, inquit, ita tibi cōtingant quæ optas. Inſerui mihi in re quapiā apud Iouem. Dic, inquā, neq; enim erit molestū, nisi si quid oneris sit portandum. Nunciū, inquit, quendā haud grauem, ac petitionē meo nomine Ioui perferes. Enecor Menippe, & multa, & intoleranda ab istis philosophis audiens. Quibus præterea nihil est negocij, nisi ut curiosi res meas exquirant, quæ sim, quanta sim, & quam ob causam disſecer, dimidiataq; ſiam: curq; utrinq; gibbosa uidear. Tum hi me dicunt inhabitari, illi speculi ritu supra mare suspensam esse. Alij rursus, quod quisq; secum excogitarint, hoc mihi tribuunt. Postremo ipsum quoq; lumen aiunt mihi & furtiuum esse, & adulterinum: quodque superne à sole proficiſcatur, neq; finem faciunt, etiam cum hoc qui mihi frater est, cōmittere me, & factionē inter nos serere conantes. Neq; satis erat illis, quæ de ipso dixerunt sole, saxum esse illū, & massam candentem. Et tamē q̃ multarū rerum illis sum cōſcia, quas noctu patrant, turpissimas & execrandas, cum interdū tetrici sint, & aspectu uirili, habituq; graues, & imperitorū oculos in se cōiectos habentes. Atq; ego cū ista uideā, ſileo tamē. Neq; enim decorū arbitror, retegere atq; in lucem eſſe ferre nocturnas illas diatribas: & quam quisq; in operto uiuat uitam. Quinetiā si quē cōſpicerem adulterantē, aut furantē, aut aliud facinorū

q̃ma

Quæ maxime nocturnū audentē, cōtinuò contracta nube tegebā, ne uulgo ostenderē uiros senes, ea gerentes, quæ neq; barbæ prolixæ, neq; uirtutis professioni essent decora. At istis pro nihilo est oratione me discerpere, modisq; oībus cōtumelia afficere. Adeo, ut testis est mihi nox ipsa, sapius in animo habuerim, q̃ possem hinc longissime demigrare quōpiā, ubi liceret curiosam istorū linguam effugere. Hæc igitur memineris, ut Ioui renūcies, simulq; illud addas, ne fieri quidē posse, ut hoc in loco durem, nisi phisicos illos cōminuat, dialecticis os occludat. Stoaam demoliat, Academiā exurat, quæ in Peripato habentur, diatribis finem imponat. Siquidē ad hunc deniq; modū fiet, ut mihi pareretur quies, defināq; me quotidie cōmetiri. Fient, inquā, quæ mandas, simulq; rectā ad ipsum cœlum tendebam.

Nulli ubi comparent hominū uē bouūue labores.

Etenim paulo post ipsa etiā Luna mihi perpufilla uidebat̃ e sublimi. Tandē & terrā obtexerat. Porro relicto ad dextrā sole, per ipsas uolās stellas, tertio die ad cœlū perueni. Ac primū quidē mihi uisū est, protinus ita ut erā, introire: ratus facile fieri posse ut fallerē: quippe dimidia mei parte aq̃la. Porro aquilā sciebā iam olim esse Ioui familiarē. Post apd' me perpendebā illos q̃ primū deprehensuros esse me: qui alterā alā uulturinā indutus essem. Quapropter optimū factu ratus, nō temere uenire in periculū, adiens pulsaui fores. At Mercuri⁹ audito pulsu, ac nomē percontatus meū, festinato abiit, Ioui renunciaturus. Nec multo post, intro sum accersitus, magnopere pauitās ac tremens. Offendocq; deos omneis pariter confidentes, nec hos absq; solitudine. Nō nihil enim animos illorū turbabat nouus & inopinatus aduentus meus. Et quantū antea nuncq; expectabant, futurum, ut mortales omnes mox aduenirent, ad eundē modū alati. Porro Iupiter, admodū terribili uultu, toruocq; & Titanicome obtuens, inquit:

Quisnam es, & unde uenis: ubi nam urbs tibi, quiūue parentes?

Hoc ubi audissem propemodū metu sum exanimatus. Attamē cōstiti stupidus, præq; uocis magnitudie attonitus. Aliquāto post ad me reuersus, oīa dilucide exposui, ab ipso exorsus capite, Quemadmodū cōcupissem sublimia illa cognoscere: Quēadmodū accessissem ad philosophos: Quemadmodū pugnātia loquētes audissem: Quēadmodū desperassem, distractus illorū dictis. Deinde meum inuentū, tum alas reliquāq; omnia, usq; ad ipsum cœlū. Post omnia addidi quæ Luna mandarat: Itaque ridens Iupiter exporrectis aliquantum supercilij: Quid dicas, inquit, de Oto & Ephialto, cum ausus sit & Menippus in cœlum ascendere? At in præsentia quidem te ad hospitij con-

suetudinē inuitamus. Cras, inquit, super his quorū gratia huc aduenisti, dato responso dimittemus: simulq; cū dicto surgens, ibat ad eā cœli partē, unde maxime omnia poterant exaudiri. Iam enim tēpus erat, ut uotis audiēdis cōsideret. Atq; interim inter eundem, percōtabatur me super his negocijs, quæ essent in terra, ac primū quidē illa: Quanti nunc uenit triticū in Græcia: Et num superior hyems grauit̃ uos tetigit: Et num holera egent hymbre copiosiore. Sub hæc rogabat: num quis adhuc superesset è Phidiæ genere: Et quā ob causam Atheniēses tot annos Iouialia intermisissent: & num in animo haberēt Olympiū suum absoluerē: Et num essent cōprehensi, qui templū Dodonazū sacrilegio spoliassent. Ad ea cum respōdissem: Dic mihi (inquit) Menippe, de me uero quā habent homines opinionē: Quā (inquā) o herē, nisi maxime piam: nimirū omniū deorū regem esse te. Ludis tu quidem, inquit. Cæterū ego contentionē illorum probe noui, etiā si nihil fateare. Siquidē fuit olim tēpus, cum illis & uates esse uiderer, & medicus. In summa, unus eram omnia. Tum Iouis plenæ erant, & uiæ oēs, simul & mortaliū conciones. Pisā ac Dodona splendidæ erant, ac conspicuendæ omnibus. Porro præ fumo sacrorū, nec attollere oculos mihi licebat. Verum posteaq; Apollo apud Delphos cōstituit oraculū. Aesculapius medicinæ officinā Pergami, simulatq; Bendidiū natum est in Thracia: Anubis templum in Aegypto: Dianæ apud Ephesios, ad ista quidē concurrūt omnes, solēnes cōuentus celebrant: Hecatombas offerunt, mihi uero tanq; ætate defecto, abunde magnū honorē habuisse se putant, si solido quinquēnio sacrificarint in Olympia. Proinde uideas aras meas frigidiores, q̃ sint uel Platonis leges, uel Chrysippi syllogysmi. Huiusmodi quæpiā cōfabulati, in eum peruenimus locum, ubi cōsessus erat ad exaudienda uota. Erant autē ordine sitæ fenestræ, cuiusmodi sunt ora puteorū, habentes opercula, iuxta unam quamq; sella posita erat aurea. Itaq; Iuppiter cum ad primā assedisset, detracto operculo, præbuit sese petentibus. Optabāt autem ex omni undiq; terra, diuersa, uariacq;. Nam ipse quoq; admotis pariter aurib; simul audiebā uota. Erant autē huiusmodi. O Iuppiter, cōtingat mihi regnū. O Iuppiter, contingat cepas & allia mihi puenire. O Iuppiter, utinā pater mihi breui moriatur. Rursum alius aliquis dicit: Utinā ex istam hæres uxoris: Utinā nemo resciscat me struxisse insidias fratri. Cōtingat mihi uincere litem, coronari Olympia. Porro ex his qui nauigabāt, hic optabat ut spiraret Boreas, ille ut Nothus: Agricola optabat pluuiā, contra fullo solem. At Iuppiter audiens, & singula uota diligenter expendens, non omnibus pollicebatur.

Verum hoc concessit Saturnius, abnuic illud.

Nam

Nā iusta uota per os fenestram sursum admittebat, admissa ad dextrā statuens. Rursus iniqua remittebat irrita, flatu deorsum redigens, ne possint ad cælum accedere. Super uno quodam uoto uidebam illum etiam ambigentē. Etenim cum essent duo, qui diuersa peterent: æquales uictimas pollicitantes: non inueniebat utri potius annueret. Itaque iam Academicon illud illi accidebat, ut nihil statuere posset. Verū exemplo Pyrrhonis suspensus hærebat etiam, ac considerabat. Porro cū iam satis uota proponentibus dedisset operam: ad proximam digressus sellam. & ad secundam fenestram, prono capite fœdera feriētibus, ac iurantibus dabat operam. Vbi his quoque responsum esset, ac Hermodorum Epicureum fulmine cōminuisset: ad proximam deinde sellam sese transtulit, de diuinationibus omnibus & augurijs auditurus. Hinc ad sacrificiorū fenestram transiit, per quod fumus ascendens, denuntiabat Ioui nomen uniuscuiusque, qui rem diuinā faceret. Rursus omiſſis his, uentis & horis mādabat, quæ facere deberet. Hodie apud Scythas pluito, apud Libyes fulgurato, apud Græcos ningito. At tu Borea spira in Lydia, Tu Nothe quiesce, Zephyrus Adriani undas concitet. Tum in Cappadociam grandinis mille modi dispergantur. Tandem omnibus ferme ordinatis, discedebamus in eum locum ubi cōpotant dī. Iam enim cœnæ tempus erat. Neque Mercurius arreptum iussit accumbere iuxta Panem, & Corybantes, & Attim, ac Sabaziū, inquilinos istos & ancipites deos. Interea panē exhibebat Ceres, Bacchus uinum, Hercules carnes, mirta Venus, Neptunus Manides: simul interim & ambrosiam & nectar furtim degustabam. Nam optimus ille Ganymedes, ut est hominum amans, si quando conspexisset Iouem auertere oculos, nectaris cyathū unum, nōnunquā etiam duos mihi infundebat. Dī uero quemadmodū alicubi dixit Homerus, & ipse opinor, ut ego illic conspicatus, neque frumentū edunt, neque potant nigrantia uina, uerum ambrosiam apponūt, & nectare inebriant: præcipue uero gaudent uesci sacrificiorū fumo, unā cum ipso nidore, subuolante: ad hæc sanguine uictimarū, quæ sacrificantes aris infundunt. Cæterum inter cœnandum, & Apollo cithara canebat, & Silenus Cordacem saltabat, & Musæ surgētes in mediū, tum Hesiodi Theogonias nobis caneabant, tum primā ex Pindaricis hymnis odam: deinde omniū saturi regeuimus, quo quisque federamus loco, satis uiuidi potui.

At reliqui noctem diuicq; hominesq; per omnem

Dormibant, me nequaquā sopor altus habebat

Verū mecū animo uersabam, cum alia permulta, tū illa præcipue, qui fieret, ut Apollini tāto iam tēpore nō pueniret barba, aut quo pacto nascere nix in cœlo, quā sol semper adesset, unāque cōuiuium agigaret.

Ac tum

Ac cū quidē pusillū obdormī, mane uero surgēs Iuppiter, iussit indicī concionē, mox quum adessent omnes, sic farier infit. Vt i nos conuocarem, in causa fuit hospes hic, qui heri aduenit: uerum quum alioqui iam olim mihi fuerit animus cōmunicare uobiscum de philosophis, maximeq; uero à luna, hisq; de quibus illa queritur, commotus, statui haud quaq; diutius prorogare consultationem. Est enim hominū genus, quod non ita pridem in uita fluitare coepit, iners, contentiosum, gloriæ audum, iracundū, gulæ studiosum, stultum, fastuosum, contumeliosum: & ut uerbis Homericis dicam,

Telluris inutile pondus.

Isti igitur in sectas diuisi, ac uarijs rationū labyrinthis excogitatis, alij sese Stoicos appellāt, Academicos alij, alij Epicureos, alij Peripateticos: alijs item uocabulis, his multo magis ridiculis. Deinde ubi uenerandū illud uirtutis nomē induerint: tum adductis in altū supercilijs, promissaq; barba, fucato habitu obambulant, detestandos mores secum circumferentes, simillimi nimirum istis Tragoediarū histrionibus, quibus si personas, stolamq; illam auro sparsam detraxeris, quod superest, id ridiculū est: nempe homunculus septem denarijs ad agonem conductus. Atqui huiusmodi quum sint, mortales quidem uniuersos aspernantur, de dijs uero absurda prædicant, cōtractisq; coetibus adulescentulorum, quos nihil negocij sit fallere, nobilem illam uirtutem ostentant, & uerborum ambiguitates docent, atq; apud discipulos tēperantiam semper ac modestiam laudant, opes ac uoluptatem execrātur: ceterum ubi soli, & apud sese esse coeperint, quid attinet dicere, quāto opere sese ingurgitent, quā immodici sint ad Venerem, quemadmodū autem etiam assium sordes oblingant? Iam illud est omniū grauissimum, quod cum ipsi nihil agant, neq; publicū, neq; priuatum, sed inutiles ac superuacanei desideant:

Nusquā in consilijs, nusq; numerentur in armis.

Tamē reliquos accusant, ac uirulentis quibusdā dictis cōgerentes, neq; non maledicta quædā meditati, obiurgant, proximisq; cōuitantur. Adeo ut is inter hos primas tenere uideatur, qui damosissimus sit, & impudētissimus, & ad maledicendū audacissimus. At sanē si quis istū sine fine ista facientem, uociferantem, & ceteros incusantem percontetur ad hunc modū: Tu uero quid tandem facis? Aut quid per deos dicemus te ad uitam conferre? Nimirum respondebit, si modo recta uerāque fateri uolet, hoc modo: Nauigare quidem, aut agros colere, aut militare, aut artem aliquam aggredi, superuacaneum mihi uidetur. Ceterum damo, squaléo, frigida lauo, incalceatus per hyemem obambulo, ac ueluti Momus ille, quæ ab alijs geruntur, calumnior. Ac si quis

si quis diuitum sumptuosius obsonarit, aut amicam habeat: id exquirō atque indignor. Quod si amicorum quispiam aut sodalium, morbo decumbat, curāq; & obsequio egeat, id ignoro. Hoc genus sunt nobis ò dī hęc pecudes. Iam uero qui ex his uocantur Epicurei, uehementer sunt etiam contumeliosi, neq; mediocriter nos mordent, affirmantes neq; dījs esse curę res mortalium, neq; omnino considerari à nobis quid apud illos agatur. Quas ob res tempus est, ut de his cōsultemus: propterea quod si semel ualeant hęc persuadere ijs, qui sunt in uita, nō mediocriter esurietis. Quis enim post uobis rem diuinam faciat, cum nihil inde expectet emolumentum? Nam de quibus Ioue hos accusat, omnes audistis heri narrantē hospite. Super his consultate, quę pariter & hominibus sint quā utilissima, & nobis q̄ minime periculosa. Hęc locuto Ioue, frequens adfremebat concio: mox clamatum est ab omnibus: effulmina, exure, comminue, in barathrum, in tartarum, ut gigantes. At Iuppiter rursum indicto silentio, sient ista, inquit, quę admodū uultis. Omnes cōminuentur cum ipsa sua dialectica. Quāquam in pręsentia sanē fas nō est punire quenq;. Est enim Hieromenia, sicuti nostis, quatuor hos menses. Iamq; inducias pmulgaui. Itaq; pximo anno, ineunte uere, mali male perdētur formidando fulmine.

Sic ait, atq; supercilijs pater annuit atris.

Porrò de Menippo hęc mihi uidentur, inquit, ut ademptis illi alis, ne quando denuo redeat, à Mercurio deferatur hodie in terram. Hęc loquutus dimisit cœtum. Me uero Cyllenius dextra aure suspensum, heri circiter uesperam deposuit in Ceramicō. Audisti omnia, omnia, inquam Amice, quę è cœlo mecum adfero. Quare ab eo iam eadem hęc renuntiaturus philosophis in Pœcila inambulantibus.

LVCIANI ICAROMENIPPI FINIS.

DES. ERASMO ROTEROD.

INTERPRETE,

REVERENDO PATRI

AC DOMINO D. RICARDO EPISCOPO VVINTOVI
ensi, Erasmus Roterodamus S. P. D.

PRISCORVM usq; seculis mos hic in hæc nostra tempora deductus est, amplissime pater: ut Calendis Ianuarijs, principe ineuntis anni die, munuscula quæpiam missitetur: quæ nescio quid lætioris omnis afferre creduntur: tum ijs ad quos abeunt: tum illis ad quos redeunt. Itaq; quû ego dispicerem equid tandē muneris à nobis iret ad tantum patronû, ad tam potentē amicû: neq; quicq; in mea reperirē supellectile, præter meras chartulas, profecto chartaceâ strenam mittere sum coactus: q̃q; quid aliud potius mitti cōueniebat ab homine studioso ad præfulem, omnibus quidem fortunæ muneribus magnificentissime cumulatu: sed qui uirtutem uirtutisq; comites, honestas literas infinitis calculis anteponat: quicq; tanq; cōtemptim, peneq; dixerim inuitus fortunæ dona admittat: contra animi bonis quum sit opulentissimus, tamē semper magis ac magis cupiat ditescere. Porro nostrum hoc munusculû: si nulla alia licet: saltem Terētiani Parmenonis exēplo, hoc noie cōmendabimus: quod non ex Aethiopia, uerum è Samosata usq; cōmagenorû urbe sit profectum. Est autem dialogus Luciani, cui titulus Toxaris, siue de amicitia: quem nos paucis hîc diebus latinû fecimus. Qui quidem (uti spero) nō omnino futurus est ingratus tuæ excellentiæ: uel ob id qd' amicitia prædicat, rem adeo sanctâ, ut barbarissimis etiâ nationibus olim fuerit ueneranda: Nunc Christianis usq; adeo in desuetudinem abiit, ut non dicam uestigia, sed ne nomē quidē ipsum extet: quû nihil aliud sit Christianismus, q̃ uera perfectaq; amicitia, quàm commori Christo, quàm uiuere in Christo, quàm unû corpus, una anima esse cum Christo: hominû inter ipsos talis quædam cōmunio, qualis est membrorû inter se corporis. Neq; minus tamē iucundus, q̃ frugifer futurus est, si quis modo decorum obseruet, quod in personis sūū est. Nam Mnesippi Græci sermo, quàm totus Græcanicû quiddā sapit: comis, facetus, festiuus: cōtra Toxaridis Scythæ oratio, quàm tota Scythicû quiddā spirat, simplex, incondita, aspera, sædula, seria, fortis. Quin etiam dictionis discriminē, quasiq; diuersum filum à Luciano de industria affectatum, pro nostra uirili referre curauimus. Hanc igitur qualēcunq; clientuli tui strenulâ amplissime Præsul, felicibus auspicijs accipe. Et Erasmi sicuti iam pridem facis, amare, ornare, iuuare perge. Vale Londini, Calendis Ianuarijs, M. D. VI.

Toxaris

TOXARIS SIVE A

MICITIA, DIALOGVS LVCIANI DES. ERASMO,
Roterodamo interprete.

Interlocutores, MNESIPPVS GRAECVS, TOXARIS
SCYTHA. MNESIPPVS.

VID AIS Toxaris: Sacrificatis Orestī ac Pyladi uos
Scythæ, deosq̃ esse illos creditis? TOXARIS. Sacrifi-
camus Mnesippe, sacrificamus inquam: haud tamen
deos esse arbitrati, sed uiros bonos. MNES. An ue-
ro mos apud uos, etiam bonis uiris posteaq̃ uita de-
functi sint, perinde ut dñs sacra facere? TOXA. Non
istuc modo: uerum eosdem festis diebus ac celebribus cōuentibus ho-
noramus. MNES. Quid captantes aut sperantes ab illis? Neque enim
quo beneuolentiam illorum concilietis, ob id rem diuinam illis faci-
tis, quum iam sint mortui. TOXA. Nihil officiat fortassis, si & eos qui
mortui sunt, propitios haberemus: q̃q̃ nō ob id tātum hæc facimus:
quin magis existimamus nos rem uehementer conducibilē & his, qui
in uita sunt, esse facturos, si præstantium uirorum memoriam celebre-
mus: honoremq̃ habeamus ijs, qui uita defuncti sunt. Siquidem hac
ratione futurum arbitramur, ut multi apud nos illorum similes euade-
re cupiant. MNES. Ista quidem recte iudicatis: at Pyladem atq̃ Orestē
quo nomine potissimum suspexistis, ut dñs eos æquaueritis: idq̃ adeo
quū hospites uobis essent: uel, quod grauius, hostes? Quippe posteaq̃
naufragio eiecti ab ijs, qui tum Scythiam incolebant, essent compre-
hensi, abductiq̃, ut Dianæ immolarentur: adorti carcerarios: neq̃ nō
oppressis excubijs, & regē trucidarunt: & assumpta sacerdote, quin ipsa
quoq̃ Diana sublata, nauigio sese proripuerunt, irrisa publica Scytharum
lege. Quod si ob istiusmodi facta honorē habetis uiris: facile asse-
cuti fueritis, ut multos illorum similes reddatis. Iamq̃ ipsi ab hoc die
usq̃ ad prisca illa respicite: num uobis expedierit multos in Scythiam
Orestes ac Pylades appellere. Nam mihi quidem isto pacto mox fu-
turū uidetur, ut religionis ac deorum expertes reddamini: dñs qui reli-
qui sunt, ad eundem modum è regione uestra in exilium ablegatis: po-
stea, opinor, deorum omnium uice uiros, qui illos eiectum uenerant, di-
uinitate donabitis: & qui sacrilegi in uos fuerunt, ijs tanq̃ dñs sacrifici-
bis. Quod si nequaquā horum gratia Orestem ac Pyladem colitis,
sed aliud quippiam Toxaris in uos beneficij contulerunt: qua gratia
quū

quum olim non esse deos iudicaueritis: nunc è regione, sacra illis facientes, deos esse decreuistis: Et qui tum parum aberant ut uictimæ fierent: ijs nunc uictimas offertis: Enimvero ridicula uideantur ista: & quum his quæ quondam statueratis pugnantia. TOXA. Et ista quidē Mnēsippe præclara sunt uirorum illorum facinora, quæ commemorasti: uidelicet duo cum essent, tam ingentem ausum audere: ut tam procul à sua patria profecti, mare transmitterent: Græcis ad id usq; temporis intactum: nisi solis ijs, qui Argo in Colchidem traiecerunt exercitū nihil expauescunt: neq; fabulas, quæ de illo feruntur, neq; appellationē ueriti, quod inhospitum uocaretur, uidelicet, opinor, quod feræ undiq; gentes accolerent. Deinde quum iam capti essent, usq; adeo strenue sese gesserint, neq; sat habuerint, si tantum incolumes euaderent, nisi & à rege acceptam cōtumeliā ulti, & Diana sublata abnauigassent. Quidē an nō admiranda hæc, & quæ diuino quodam honore digna iudicet, quicquid est hominum, qui uirtutem suspiciunt? Quancūq; non ista spectantes in Oreste ac Pylade, pro heroibus illos habemus. MNES. Atq; iam dices: quidnam præter ista suspiciendum patrarint, atq; diuinum? Nam quantum ad nauigationem & peregrinationem attinet, nō paucos profecto diuiniore istis ostēdero negotiatores, atq; inter hos præcipuos Phœnices, qui non in pontum, neq; ad Mæotidē usq; aut Bosporum tantum enauigant, uerum quaqua uersus, Græcum ac Barbarum mare permetiuntur. Hi siquidem omnem oram, & omne litus (ut ita dixerim) perscrutati in annos singulos, extremo demum autumno in suam patriam reuertuntur, quos scilicet ad eandem rationē prodij habeto, idēq; etiam si complures illorum caupones ac falsamentarios esse reperies. TOXA. Audi nunc, o uir admirande, cōsidera q; quanto nos, qui barbari uocamur, rectius uobis de bonis uiris sentiamus. Siquidem in Argo atq; Mycenis ne sepulchrū quidem ullum insigne uidere est Orestis ac Pyladis, apud nos uero & templum ostenditur, ambobus illis communiter sacrum (ita ut par erat amicis) & hostiæ offeruntur, reliquisq; omnis honos. Porro quod hospites erant, nō Scythæ, id uero nihil obstat, quo minus boni uiri iudicentur, neque enim perpēdimus cuiates sint uiri honesti ac probi, neq; inuidemus, si cum amici nō fuerint, res egregias gesserunt. Quin magis admirātes ea quæ patrarunt, ab ipsis factis domesticos ac nostrates illos ducimus. Quod autem potissimum stupentes in illis uiris efferimus, illud est, quod nobis uisi sunt amici inter sese longe optimi extitisse, atq; alijs exemplo fuisse, quasiq; legem statuuisse, quæadmodum oportet amicos omnem inter se communicare fortunam. Simulq; promeruisse, ut à Scythis, qui in amicitia laude primas tenerent, colerentur. Itaq; quæcūq; alter cū altero,

*Amici inter se
mutuam fortunam detet.*

altero, uel alter pro altero tulit. ea maiores nostri descripta in columna
 ærea reposuerunt in templo Orestis, ac leges statuerunt, ut ea colum-
 na prima esset institutio disciplinæq; liberis suis, si meminissent, quæ in
 illa essent adscripta. Itaq; penè patris quisq; sui nomen citius obliuisceretur,
 q̃ res gestas Orestis ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu tē-
 pli eadem quæcūq; in columna notantur, priscorum picturis adumbra-
 ta uidentur. Nempe Orestes unà cum amico nauigans, deinde fracta
 inter abruptas cautes ipsorum naue comprehensus, & ad uictimam a-
 dornatus, iamq; Iphigenia initiat eos. Ex aduerso uero in altero parie-
 te idem iam uinculis exutus depictus est, ac Thoantem occidens, mul-
 tosq; ex Scythis alios. Postremo soluētes, abducta Iphigenia ac dea.
 Porro Scythæ frustra scapham adoriuntur iam nantem, hærentes gu-
 bernaculis, ac conscendere conantes. Deinde re frustra tentata, alij qui-
 dem ex eis sauci, alij uero eius rei metu compulsi, natatu semet in solū
 recipiunt, ubi uel maxime liceat perspicere, quantam alter in alterum
 beneuolentiam præstiterit in conflictu cum Scythis. Fecit enim pictor
 utrūq; de hostibus in semet ruentibus securum, propellentem autē eos
 qui in alterum feruntur, ac præ illo facilis occurrere conantem, pro ni-
 hilōq; ducentem, si intereat ipse, modo seruet amicum, uel suo ipsius
 corpore præueniens, excipiensq; ictus in illum intentos. Iam uero tan-
 tam illorum beneuolentiam, atq; in rebus tristibus communione, si-
 dem, humanitatem, ueritatem, deniq; constantiam alterius in alterum
 amoris. hæc haud quāq; humana putauimus esse, uerum animi cuius-
 dam præstantioris, q̃ pro more uulgarium istorum mortalium, qui
 donec secundis uentis nauigatur, amicis indignantur, nisi ex æquo par-
 ticipes fiant rerum letarum, quod si uel paululum eis uenti reflare coe-
 perint, aufugiunt, solos in periculis deferentes. Enimuero ut & illud no-
 ueris, nihil amicitia melius arbitrantur Scythæ, neq; est in quo Scythæ
 magis gloriatur, q̃ in adiutandis amicis, communicandisq; rebus acer-
 bis, quemadmodum neq; probrum apud nos maius ullum, q̃ amici-
 tiæ desertorem uideri. Has ob res Orestem ac Pyladē ueneramur, qd̃
 præstantes extiterint in Scytharum uirtutibus, atq; in amicitia præce-
 lētes, id quod nos omnium maxime admiramur. Appellationē quoq;
 ex his illorum factis imposuimus, ut Coraci uocentur, quod quidem
 nostra in lingua perinde sonat, ac si quis dicat, dñi amicitia præsides.
 MNES. Hui Foxaris, profecto non arxi modo ualuerunt Scythæ, bel-
 lidisq; in rebus cæteris antecelluerunt, uerum uidentur & ad orandum
 persuadendumq; omnium aptissimi, unde mihi quum dudum secus
 uideretur, nunc eidē merito fecisse uideamini, qui sic Orestem, ac Pyla-
 dem in deorum numerū retuleritis. Verū illud me fugerat uir optime,

e 2 quod

*Nihil non fuit amicitia,
 neq; ullum probum
 minus, quā desertor
 uideri amicitia*

Coraci qd̃ significat

quod pictor quoque bonus esses. Admodum enim euidenter ostendisti nobis, quæ sunt in Orestis templo, picturas, pugnamque uirorum, alteriusque altero suscepta uulnera. Tamen si non putaram amicitiam usque adeo cultam fuisse quondam apud Scythas, magis autem quod barbari essent, atque agrestes, similitudine quidem, ira, rabieque perpetuo committi amicitiam uero, ne in familiarissimos quidem exercere solitos, idque coniiciens, quum ex alijs quæ de illis audimus: tum ex hoc, quod progenitores suos uita defunctos deuorant. TOXA. An nos Græcis quum alijs in rebus, tum in his quæ ad parentum attinent cultum, sanctiores, magisque pijs simus, in præsentiarum haudquaquam contenderim. Quod autem nostrates amici longe fideliores sint amicis Græcis, quodque amicitiarum ratio maior apud nos, quam apud uos, haud difficile fuerit docere. Ac per deos Græcorum, ne tibi molestum sit audire, si quæ perpexi, dixerò, multum iam temporis apud uos uersatus, uos enim mihi uidemini prædarius cæteris de amicitia uerba posse facere, uim uero factaque illius, adeo non solum pro sermonum dignitate non exercere, ut sat uobis sit prædicare eam, & quantum sit bonum, ostendere. At ubi usu uenit, deficientes à sermonibus, nescio quomodo, è medio negotio aufugitis. Cæterum quum Tragedi in scenam progressi, istiusmodi amicitias uobis representant, plerique laudatis atque applauditis, ac pro se mutuo perditantibus illis illachrymatis, ipsi uero nihil dignum laude pro amicis præstare audetis. Quin si quando forte accadat, ut egeat amicus, ibi protinus non secus atque in somnia, procul auolantes euanescent uobis multa illa tragedia, uosque similes relinquunt inanibus istis, ac mutis personis, quæ diducto rictu, atque immane hiantes, ne minimum quidem loquuntur. At nos ediuerso, quo sumus in dicendo de amicitia posteriores, hoc in præstanda ea præcedimus. Quare si uidetur, ita in præsentiarum agamus, priscos illos amicos ualere sinamus, si quos uel nos, uel uos ex his, qui olim fuere, recensere ualemus, quando ista quidem parte uos pimum superaueritis, compluribus ac grauib; adductis testibus, nempe Poëtis, qui Achillis & Patrodi amicitiam, tum Thesei Perithoiisque, neque non aliorum necessitudinem, pulcherrimis uersibus carminibusque cõtexuerunt. Quin paucos quosdam in medium adferamus ex his, qui nostra ipsorum memoria fuerint, atque eorum res gestas exponamus: Ego quidem Scythicas, tu uero Græcamicas. Et in his uter superarit, melioraque produxerit amicorum exempla, is & uictor esto, ac suam ipsius uictoriam promulgato, tanquam qui pulcherrimum honestissimumque certamen decertarit, adeo ut ego quidem non paulo malim mihi in singulari uicto certamine dextram amputari (nam ea est apud Scythas uicto poena) quam in amicitia quopiam inferior iudicari, præsertim Græco, ipse

co, ipse Scytha quū sim. **MNES**. Quantū est haud mediocris negocij, cū uiro, ita ut tu es, bellatore, singulari certamine cōgredi, tum admodū instructo missilibus ac penetralibus narrationibus, haud tamen usque adeo ignauiter, tam cito uniuersam deferens Grædam, tibi cessero. Et enim uehementer absurdum fuerit, quum duo illi tantum uicerint Scytharum, quantū fuisse declarāt tum fabulæ, tum uetustæ uestræ picturæ, quas pauloante scite admodum repræsentabas, Græcos omnes tot nationes, tot ciuitates, nullo defendente uinci abs te. Nam istuc si fiat, non dextram, quemadmodum apud uos solet, sed linguam execari cōueniat. Sed utrū spectare nos oportet, numerum ne eorū, quæ amice q̄s gesserit, an magis quo plures alteruter amicos referre pōterit, hoc uictoria dignior uidebitur? **TOXA**. Nequaquā, imò non multitudinis uis horū spectetur, uerū si quæ tu narrabis facta, his quæ narrabo, uideantur præstātiora, magisq̄ penetrantia, tum nimirum etiā si numero paria sint oportuniora, magisq̄ letalia mihi faciēt uulnera: Ac penè memet ad ictus accōmodabo. **MNES**. Probe loqueris. Statuamus igitur quot erūt satis. **TOXA**. Mihi quidem satis fore uidetur, si uterq̄ quinq̄ narret exēpla. **MNES**. Idē mihi uidetur, ac prior dicito, uerum adiuratus, nimirum non nisi uera dicturū, alioqui fingere eiusmodi, non admodum fuerit difficile, palam aut̄ refelli nō queant. Porro si iuraris, nefas sit non habere fidē. **TOXA**. Iurabimus, siquid etiā iureiurando opus esse censes. **MNES**. At quis tibi ē dñs nostratibus, num satisfaciāt Iupiter Philius? **TOXA**. Et maxime. Ego quoq̄ tibi nostratē iurabo, meapte in lingua. **MNES**. Testis igitur esto Iupiter Philius, quæcunq̄ dicturus sum apud te, ea nimirum uel quæ uiderim ipse, uel quæ ab alijs, quoad fieri potuit, diligentissime perceperim, narraturū, nihil ex me ipso cōminiscētē, alleuanterq̄. Ac primo quidē loco, Agathodis Diniaq̄ amicitia referam, quæ apud Ionas est celebratissima. Nā Agathodes hic, qui Samius fuit, non ita pridē uixit, uir in amicitia quidē præcipuus, ita ut re dedarauit: ceterū reliquis in rebus uulgo Samiorum nihilo præstātior, neq̄ genere, neq̄ cæteris item opibus. Huic cū Dinia Ephesio, Lysionis filio, amicitia à puero intercesserat. Porro Dinias supra modū ditatus est, & quēadmodū solēt ij, qui auper opes nacti sunt, cōplures & alios secū habebat, satis quidē idoneos illos, & ad cōpotandū, & ad uoluptariam consuetudinē, ab amicitia uero longe alienissimos. Atq̄ inter hos interim habebatur Agathodes, conuuebatq̄ & cōpotabat illis, nō admodū approbās eam uiuendi rationē. Dinias aut̄ nihilo hūc potiore habebat, q̄ cæteros adulescentes. Tandem etiam offendere cœpit, crebrius obiurgās, molestusq̄ uidebatur, quippe quia dmoneret eū maiorū, præciperetq̄ ut seruaret, quæ multo

e 3 labore

Amicitia Agathodis et Dinia.

labore patta, pater illi reliquisset, adeo ut ob hæc ne ad comestationes quidē illum deinceps adhiberet, sed solus cum illis comessaretur, celare cupiens Agathodem. Demum ab assentatoribus illis misero persuasum est, quod adamaret à Charidæa Demonactis uxore, uiri illustris, atq; inter Ephesios in honoribus civilibus primarij. Iam & literulæ à muliere ad illū uētitabāt, & ferta semimarcida, & mala quædā admorsā, deniq; quicquid ad hæc lenæ machinantur in adolescentes, quo paulatim illis amorem artibus quibusdam inferant, primumq; hac incendunt opinione, quod sese credant amari. Nam plurimum illicit & hoc, præsertim eos, qui sibi formosi uidentur, donec imprudētes in casses inciderint. Erat aut Charidæa urbana quidem & elegans muliercula, at supra modum meretrícia, semperq; illius, quicumq; forte adijisset, etiam si quis admodum leuiter concupiuisset, quin si uel aspexisses duntaxat, protinus adnuebat, nec ullo pacto metuendum erat, ne quando recusaret Charidæa, admirabilis autem alioqui artifex, quauisq; meretrice doctior allicere amatorem, & ambiguus quum adhuc esset, totum subigere: at quū iam teneretur, incitare, ac magis magisque accendere, nūc ira, nūc blandimentis: ac mox fastidio: deinde iniecta suspitione, quasi ad alium sese deflexura esset: postremo omni ex parte egregie docta erat mulier, & absoluta, artibusq; omnigenis in amātes instructa. Hæc igitur tum Dinia adultores accersiuertant in adolescentulum: multaq; adsimulabant, quo eum in amorem Charidææ impellerent. Illa porro quæ complureis iam adolescentes iugularat, & innumerabiles amores fuerat mentita, domosq; opulentas euerterat: uarium quoddam, atq; inexpugnabile malum: ubi nacta manibus est simplicem, & huiusmodi artium imperitum adolescentulū: haud quāquam amittebat ex unguibus: sed undiq; oppugnans, tētansq;. Vbi iam omnium esset compositum ipsa dum captat, capta perijt: tum infelici Dinia innumerabilium malorum exitit causa. Nam primum quidem statim literulas illas ad illum dadas subinde missitat ancillulam, quæ renūciaret ut fieret, ut uigilaret: postremo ut misera præ amore suffocatura esset sese. Donec iā beatus ille persuasus, sibi formosus esse uideretur: atq; Ephesiorū uxoribus præter cæteros adamabilis. Ac tandem in congressum adductus est multis precibus exoratus. Et ex eo quidem tempore facilis iam erat coniectura, fore ut caperet à muliere formosa: ad uoluptatem congressi docta: & in loco flere: & inter loquēdū miserabiliter suspirare: & iam abeuntem amplecti: & adeunti obuiam occurrere: & formam colere sic ut maxime placitura esset: interdum uel uoce, uel cithara canere: quibus omnibus in Diniam usa est. At ubi sensit extruciari, iamq; amore illaqueatum, ac subiugum esse factum: aliud ad hæc excogitat, quo

miserum

miserum subuertat: grauidam se ex eo simulat (nam hoc quoque efficax
 ad magis ac magis inflammandum stultum amantem). Neque postea
 commeabat ad illum, affirmans à uiro obseruari sese: qui iam amorem
 persensisset. Hic uero rem iam non ultra ferre potis erat: neque durare
 quibat: quum illam non aspiceret: sed lachrymabatur, adultoresque ad
 sese accersebat: ac Chariclææ nomē inclamabat: imaginemque illius am-
 plexus (candido enim lapide fecerat) eiulabat. Demum in solum abiici-
 ens sese iactabatur: planēque res extremæ demētiæ speciem obtinebat.
 Siquidem munera reddita sunt mulieri: non pro malorum aut corolla-
 rum precio: sed solidæ domus, agri, famulæ, uestes florulæ, auri quan-
 tum optaret. Quid multa? Breui Lysionis domus antea inter Iones no-
 bilissima, exhausta est, atque exinanita. Deinde ubi iam exucus esset: eo
 relicto, alium quempiam adolescentulum Cretensem, bene nūmatum
 uenata est, atque ad illum desciiuit. Iam uidelicet illum adamabat: atque is
 quidem credebat. Itaque Dinias neglectus non à Chariclæa modo, ue-
 rumetiam ab assentatoribus (nam isti quoque ad Cretensem amatorem
 iam desciiuerant) abit ad Agathoclem: iam pridem non inscium, quæ illi
 res misere haberent. Ac pudescens quidē initio, tamen exposuit omnia,
 amorem, egestatem, arrogantiam mulieris, riualem Cretensem: in sum-
 ma, non uicturum sese, nisi cum Chariclæa cōsuetudinem haberet. Ille
 uerò intempestiuum esse ratus id tēporis exprobrare Dinia, quapro-
 pter ex amicis unum sese non admisisset, sed tum quidem assentatores
 suos sibi anteposuisse: diuēdita, quam unam habebat in Samo, domo
 paterna, preciū illi attulit talenta tria. Quæ simulatque recepisset Dinias,
 haud clām erat Chariclææ: rursus subito formosus factus: rursus ancil-
 la & literulæ, & expostulatio, quod iam diu sese non adisset, cōcurrerunt
 item adultores applaudentes, ut uiderunt Dinia adhuc esse quod da-
 ret: cum autem pollicitus esset sese uenturum ad illam, uenissetque pri-
 mo ferè somno, essetque intus Demonax Chariclææ maritus: siue quod
 alioqui persenserat: siue de cōposito: proditiōeque uxoris (nam utrūque
 fertur) exiliens uelut ex insidijs, & atrium iubet occludere, & Diniam
 comprehendi: ignem ac flagra minitans: neque non gladium tanquā in-
 moechum educēs. Ille porro reputans quibus in malis esset: uectē quo-
 piam de proximo, ut iacebat, arrepto, tum ipsum occidit Demonax-
 ctem, in tempus adigens: tum Chariclæam, atque hanc quidem nō ictu
 uno, uerumetiam & uectē sæpius, & postea Demonactis gladio fe-
 riens. At famuli interea muti stabant, rei nouitate attoniti. Deinde
 comprehendere conati: quum in hos quoque ferro insiliret, ipsi quidem
 aufugerunt. Dinias autem clām sese subduxit, tanto patrato facino-
 re. Et ad auroram usque apud Agathoclem diuersabatur, pariterque

& quæ facta essent reputabant, & quid in posterum esset euenturum, considerabant. Vt autem diluxit, milites aderāt, (iam enim res erat diuulgata) comprehensumq; Diniam, nec hunc iam inficiantē homicidiū, abducunt ad præfectū, qui per id tēpus Asiam moderabatur. Hic eū ad Persarum regem remittit, nec ita multo post relegatus est Dinias in Giaron insulam ex Cydadibus unam, damnatus à rege, ut in ea, quoad uiueret, exularet. Agathodes autem cū reliquis in rebus nunq; abfuerat, tum pariter soluit in Italiam, & amicorum solus unā est in iudicium comitatus, neq; usq; defuit officio. Porro ubi iam in exiliū profectus est Dinias, ne tū quidē desertus est ab amico. Quin potius ipse suapte sponte damnatus uersabatur in Giaro, simulq; cum illo exulē agebat. At quum iam rerum necessariarum omnium inopia laborarent, locans seipsum purpurarijs, unā cum alijs urinabat, quodq; hinc partum est referens, Diniam alebat. Quia & ægrotanti diutissime inseruiuit, & ubi uita defunctus est, noluit unq; in patriam reuerti, uerū inibi perseverauit in insula, pudori sibi fore ratus, si uel mortuum amicum deseruisset. Hoc tibi Græci factum amici retulerim, quod quidem non ita pridem accidit, haud enim scio an anni quinque præterierint, quod Agathodes in Giaro mortem obiit. TOXA. At urinam iniuratus ista Mnesippe dixisses, uidelicet quo mihi fas esset, eis non habere fidem. Adeo Scythicum quendam amicum Agathodem istum descripsisti, quin uereor ne quem & alium isti similem narres. MNES. Audi iā & alium Toxari, Euthydicum Chalcidensem. Retulit autem mihi de hoc Simylus nauderus Megarensis, adiurans profecto se testem rem factam esse. Aiebat enim nauigauisse sese ex Italia Athenas, circiter Pleiadum occasum, collecticios quosdam homines uehentem, in his fuisse Euthydicum, unāq; cum hoc Damonem Chalcidensem, eiusdem amicum. At natu quidem eos æqualeis fuisse, uerum Euthydicum ualentē, robustumq;. Damonem contra, suppallidū atq; ualeitudinarium, quasi qui nuper (ut apparebat) ex diuturno morbo reualuisset. Itaq; ad Siciliam usque feliciter aiebat Simylus nauigasse ipsos. Cæterum ubi transmissio freto, in ipso iam Ionio mari nauigarent, tempestatem maximam eis incubuisse. Quid autem attinet multa referre: immaneis quasdam procellas ac sinuosas, tum grandines, & si quæ alia tempestatis mala? Vt uero iam haud procul abessent à Zacyntho, nuda nauigantes antenna: præterea & funes quosdā trahentes, quo nimirum uim, impetumq; fluctus exciperent: circiter noctis mediū, Damonē, qui in tanta iactatione nauscaret, uomuisse in mare proponentē. Deinde, ut cōjicio naue uehementius in eam partem, in quā ille propendebat, inclinata, simulq; propellente fluctu: excidisse eum prono

*Exemplum amicitie inter
Euthydicum, et Damonem
Chalcidensem.*

prono capite in pelagus, neq; nudum tamen uidelicet, ut misero uel nat-
tare commodè liceret. Mox itaq; succlamasse quū præfocaretur, uixq;
sele ab undis sustolleret. Porro Euthidicum simulatq; audisset (nam
forte fortuna nudus in strato tum erat) abiecisse semet in mare: arre-
ptōq; Damone, qui iam deficiebat (diutius enim ista uideri poterant,
luna scilicet relucente) unā iuxta illum nasse, ac subleuasse. Ac uoluissē
quidem illis opitulari sese miseratos uirorū calamitatem, uerū nequis-
se, quod uento præualido raperentur. Illud tamen fecisse, subera com-
plura ad illos proiecisse, tum ex contis aliquot, ut ab his suspensi nata-
rent, si quem forte ex eis nanciscerentur, postremo scansoria quoq; ta-
bulata, quæ quidem erant neutiq; exigua. Cogita iam per deos, quod
aliud grauius beneuolentiæ documentum quisq; ædere queat in homi-
nem amicum, qui noctu decidisset in mare, usq; adeo sæuiens, q̃ com-
municata morte? Iamq; adeo mihi ante oculos pone imminentes pro-
cellas, fragorē aquæ se adglomerantis, spumam undiq; effervescentē,
noctem, ac desperationem. Ad hæc illum iam præfocari incipientem,
uixq; undis extantem, manusq; porrigentem amico, hunc autem incō-
tanter insilientem, simulq; nantem, prorsusq; sollicitum, ne se prior Da-
mon interiret. Sic enim profecto cognosces, quod haud ingenerosum
hunc quoq; amicum, uidelicet Euthidicum, retulerim. T O X A R I S.
Vtrum perierunt uiri Mnesippe, an salus quæpiam ex insperato illis
contigit? Adeo ego illis non mediocriter timui. M N E S. Bono animo
es Toxaris, seruati sunt, quin hodieq; Athenis agunt, ambo philoso-
phiæ dantes operam. Nā Simylus ea demum narrare poterat, quæ no-
ctu uidere licuit, hunc delapsū, illum desilientē, simulq; nantes, quate-
nus per noctē dabatur aspiciere. Porro quæ post hæc acciderint, Euthy-
dicus ipse narrat. Primum quidem, subera quædam forte nactos, su-
spendisse de his sese, atque ita hærentes fluitasse, sanè quàm incom-
mode. Deinde ubi tabulata conspexissent, iā sub auroram annasse, cō-
scensiq; illis commodè, deinde nantes appulisse Zacynthum. Post
hos autem, qui neutiq; mali sunt, ut ego quidem autumo, accipe iā ter-
tium, nihilo istis inferiorem. Eudamidas Corinthius Aretæo Co-
rinthio, & Charixeno Sicyonio amicis utebatur, & ips quidem opu-
lentis, quum ipse pauperrimus esset. Hic uita decedens, testamentum
reliquit, alijs quidem fortasse deridiculum, tibi uero, haud scio, an tale
sit appariturum, uiro probo, & apud quem amicitia in precio sit, quisq;
uel cum præcipuis in ea certare queas. Sic enim in eo scriptum erat, Le-
go Aretæo quidem matrem meam alendam, atq; in senecta fouendā,
Charixeno uero filiam meam elocandam cum dote, quanta ab illo ma-
xima dari poterit. Erat autem illi mater anus, ac filiola iam matura nu-
ptijs.

*Non est indubius uerum, ut in
u. Eudamidas Corinthi-
um, Aretæum Corinthi-
um, Charixen Sicyoniam.*

ptijs. Si quid autē interim acciderit alterutri, huius quoq; partem (Ingr) alter habeto. Huiusmodi lecto testamēto, ij qui tenuitatē quidem Eudamidæ nouerāt : at amicitiam, quæ illi cū his uiris intercesserat, ignorabant, rē pro ludo iocoq; ducebant. Nemo certe aderat, qui non cum risu discederet, quod eiusmodi hæreditatem Aretæus & Charixenus essent accepturi, felices uidelicet, atq; ita aiebant. Si quidem persoluent Eudamidæ, superstites etiam ipsi hæreditatem tradēt mortuo. At hæredes, quibus ista erāt legata, ut audierunt, uenerūt illico, agnoscētes ratāq; faciētes ea, quæ erāt testamento mādāta. Itaq; Charixenus quinque duntaxat dies superstes, diē obiit. Aretæus autem optimus successor factus, tum illius, tum suo ipsius suscepto onere, & matrem alit Eudamidæ, & filiam nō ita pridem elocauit, ex quinq; talēis quæ possidebat, duobus in propriæ filiæ dotē, duobus in amici filiam erogatis : Ac nuptias ambarum eodem diē fieri uoluit. Quid tibi Toxaris, Aretæus iste uidetur, numnam leue amicitia argumentum exhibuisse, adita huiusmodi hæreditate, neq; deserto amici sui testamento : an hunc quoq; in perfectis idoneisq; calculis ponim⁹, ut sit unus ē quinq; : TOXARIS. Et iste quidem egregius, quāq; equidem Eudamidam multo magis ob fidutiam admiratus sum, qua fuit erga amicos : declarauit enim, quod & ipse eadem fuisset factur⁹ erga illos, tametsi non essent ea scripta in testamento, uerum ante alios uenisset non scriptus talium hæres. MNES. Probe dicis. Sed quartum iam tibi narrabo : Zenothemim Charmolēum, Massilia oriundū. Commōstrabatur autē mihi in Italia, patriæ nomine legatum agentī, uir decorus, procerus, ac diues, ut apparebat. Assidebat illi uxor in rheda iter faciēti, quū alioqui deformis, tum dimidia nempe dextra corporis parte manca, alteroq; capta oculo, terribilissimum quoddam & refugiendum tericulum. Deinde quū demirarer, si decorus ille quū esset, ac uenustus, sustineret eiusmodi mulierem sibi adiunctam, is qui mihi eum commōstrabat, causam exponit, quare in id matrimoniarum incidisset : nouerat enim comperte omnia, nam ipse quoq; Massiliensis erat. Menecrati (inquit) huius foedæ patri, amicus erat Zenothemis, uiro diuiti ac honorato, ipse iisdem rebus par. Deinde aliquanto post, facultatibus exutus est ex cōdemnatione Menecrates, quo tempore pariter infamis, & ad capeffendos magistratus inidoneus est iudicatus à sexcentum uiris, tanq; qui sententiā iniquam pronunciaisset. Ad hunc autē modū, inquit, nos Massilienses mulctamus, si quis corrupte iudicet. Grauius itaq; ferebat Menecrates : primū, quod esset condemnatus, deinde, quod ē diuite pauper, postremo, qd' ex nobili repēte factus esset infamis, ac reiectitius. At præter cætera eū ipsa discruciauit filia iā nubilis, utpote annos nata decē & octo,

*Amicitia repulsa in hoc
Zenothemim et Menecrates.*

& octo, quā ne cū omni quidē patris substantia, quā ante condēnatio-
nē possederat, dignatus fuisset quisq; ingenuus ac paup facile accipere;
quæ tā infelici fuerit forma. Quin & concidere dicebat, idq; circa lunā
crescētē. Hæc ubi apud Zenothemim deploraret, bono, inquit, ani-
mo es Menecrates, Neq; enim ipse egebis necessarijs, & filia tua dignū
aliquem suo genere sponsum inuenerit. Atq; hæc eloquutus, statim ap-
prehēsa illius dextra, deduxit domum. Ibiq; opes, quæ illi multæ erāt,
partitus est cum illo, ac coena parari iussa, conuiuiū accepit amicos, &
in his Menecratem, ueluti iam ē necessarijs cuipiā persuasisset, ut puel-
lam in matrimonium acciperet. Posteaq; autem conuiuium peregerāt,
libassentq; dñs, tum uero plenum illi calicem porrigens, accipe, inquit,
Menecrates, à genero symbolum affinitatis poculum, nam hodie du-
cturus sum ego filiam tuam Cydimacham, dotem autem iam olim ac-
cepi, talenta quinq; & uiginti. Illo uero respondente, absit ne feceris, ò
Zenothemis, neue ipse usq; adeo insaniam, ut te neglectū, qui & iuue-
nises, & formosus, cōspiciā cū deformi puella, ac debilitata coniugatū.
Hæc, inquā, illo loquēte, hic spōsam adiūctam tollēs, abduxit in thalā-
mū: ac paulo post prodijt, ea deuirginata, atq; ex eo tēpore cū illa uiuit,
supra modū diliegns, & quēadmodū uides, circumferens eā. Et nō solū
nō pudet matrimonij, uerum etiā perinde atq; gloriās de eo, sic ostētat,
ppter ea qd' negligit corporis formā ac fœditatē, ad hæc opes & famā,
tantū amici rationem habet Menecratis, neq; arbitratur eū sexcentum
uirum sententia deteriore esse factum, quantum ad necessitudinem.
Quancq; pro his iam illi gratiam retulit fortuna, ad hunc modum. Pu-
ellus enim ei formosissimus ex illa deformissima susceptus est. Neque
diu est, quod tollens hunc pater intulit in curiam, frondibus oleaginis
coronatum, ac pullis amictum, quo plus miserationis auo conciliaret.
At infans arridebat iudicibus, manibus complodebat. Itaq; curia com-
mota super illo, remisit mulctam Menecrati, atq; ille iam rei, famæq;
restitutus est, eiusmodi patrono usus apud iudices. Hæc affirmabat
Massiliensis Zenothemim amici gratia fecisse, haud mediocria, sicuti
uides, neq; qualia passim Scythæ factitant, qui concubinas formosissi-
mas summa cura deligere dicuntur. Restat nobis quintus. Neq; uerò
mihi uideor alium quempiam debere dicere, Demetrio Suniensi præ-
terito. Nauigarat in Aegyptū Demetrius, unā cū Antiphilo Alope-
censi, qui cum illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atq; ephebus
ephebo conuixerat, pariterq; fuerat eruditus, ipse quidem Cynicam di-
sciplinā sequutus, sub Rhodio illo sophista, Antiphilus uero meden-
di scientiam exercuerat. At hoc temporis forte profectus fuerat in Ae-
gyptum, ad spectaculum Pyramidum, Memnonisque. Nam audi-
uerat

*Demetrius et Antiphilo
Alopecensis gratia amicitia*

uerat illas, quum essent sublimes, umbram non iacere: Memnonem autem uocem ædere, exoriente sole. Harum igitur rerum cupiditate adductus Demetrius: uidelicet ut Pyramidas intueretur, ac Memnonem audiret: sextum iam mensem aduerso Nilo nauigabat, relicto Antiphilo, quod is itinere atq; æstu defessus esset. Huic autē interea calamitas incidit, quæ singularem quempiam amicū postularet. Nam puer eius ut nomine, ita & patria Syrus: in ira societate cum sacri legis aliquot, unā cum illis in Anubis templum irrupit: sublatoq; deo, ad hoc phialis aureis duabus, tum caduceo, aureo & hoc, neq; non cynocephalis argenteis, atq; id genus alijs: omnia apud Syrum deposuerant. Deinde forte comprehensi, (capri enim fuerant, diuidentes nescio quid) rem omnem protinus confessi sunt: districti in rota, deportatiq; uenerunt in ædes Antiphili: ibi res furto sublatas depromebant, sub lectica quadam in abdito cōditas. Syrus itaq; illico uinctus: unāq; herus huius Antiphilus: atq; is quidem interea dum præceptorē audit, auulsus. Nec opitulabatur quispiam: quin magis hi qui fuerant hæctenus amici, auersabantur hominē tanq; qui templum Anubis sacrilegio compilasset: seseq; impiari credebāt, si cum illo bibissent, aut edissent. Porro duo qui reliqui erant pueri, quicquid erat in domo, conuulsantes, fuga discesserunt. In uinculis igitur erat miser Antiphilus multum iam temporis: habitus interim omnium, quantum in carcere erat, fontium scelestissimus, Porro præfectus carceris Aegyptius, homo superstitiosus, ratus sese gratum facere deo, atq; illius ulcisci uices, grauis Antiphilo imminēbat. Quod si quando defenderet, affirmans se nihil eiusmodi patrasse: impudens habebatur: atq; hoc nomine multo etiā magis erat inuisus. Subægotabat itaq; iā, malēq; habebat: nec mirū: quippe qui humi cubaret, idēq; etiā noctu: neq; cura sineretur protendere, ligno inclusa: nam per diem catasta stringebatur, altera manu uincta ferro: at noctu cogeatur totus in uinculis esse. Ad hæc insuper domicilij pædor ac præfocatio, multis ibidem uinctis, locumq; angustum prementibus: adeo ut uix respirarent: tum ferri stridor, ac somnus exiguus. Hæc omnia molesta erant, atque intoleranda: nimirum homini eiusmodi rerum insueto, minimēq; ad tam durum uitæ genus exercitato. Quum uero iam deficeret, ac ne cibum quidem capere posset: reuersus est tandem & Demetrius, nihil dum sciens eorum quæ acciderant. Vt autem cognouerat quo in loco res esset, statimq; curriculo ad carcerem uenisset: tum quidem admissus non est: propterea quod uespera iam esset: & carceris custos iam dudum oclulis foribus dormiebat, ministris excubias agere iussis. At mane quū esset ingressus: multis uidelicet precibus admissus: accedens multo tēpore quærebat Antiphilum

philum: quippe malorum multitudine sic immutatum, ut agnoscī non quiret. Circumiens igitur, ē uinctis unumquēq; contemplabatur: eorum more, qui familiarium cadauēra iam marcida facta, requirunt in stragibus. Quod nī nomen fuisset eloquutus, Antiphilum Denomenis filium: ne longo quidem tempore potuisset agnoscī quisnam esset, usq; adeo prae malis erat transfiguratus. Vt uero ad uocem agnitam respondisset, atque adeunte illo comam diduxisset: eam à uultu abigens sordidam atque impexam, ostendit sese quis esset. Hic ambo collapsi sunt: oculis oborta caligine, in tam inopinato spectaculo. Verum aliquanto post, posteaq; & ipse sibi redditus: & Antiphilū recipiens Demetrius, de singulis esset illum diligēter percontatus: bono animo esse iubet. Tum dissecto pallio, dimidiato quidem induitur ipse: reliquum autē illi donat, detractis illi putribus atque detritis, quibus erat operatus panniculis. Atque ex eo die modis omnibus illi aderat: curam eius agens, inseruiensq;. Locans enim sese ijs, qui uersabantur in portu mercatoribus, à mane ad medium usque diē, oneribus gestandis non parū lucri faciebat. Deinde ab opere reuersus, mercedis partem carcenario in manum dabat, quo illi mansuetum hunc, ac pacatū redderet. De reliquo autem, in amici curam affatim suppeditabat. Atque interdū quidem aderat Antiphilo, quo illum consolaretur: ubi uero nox occupasset: pro carceris foribus facto ex herbis thorulo, substratisq; frondibus, acquiescebat. Et in hunc quidem modum aliquamdiu degebant: ut Demetrius nullo uetante ingrederetur, atq; ob id mitius ferret calamitatem Antiphilus: donec extincto in carcere latrone quopiam: idq; ut putabatur ueneno, & custodiæ exactissime obseruatæ: neq; deinde quisq; admissus in domiciliū uinculis liber. Quas ob res dubius atque anxius: quum alia uia non pateret, qua liceret amico adesse: adito præfecti collega, seipsum defert, tanq; in irruptione templi Anubis cōmunem operam addidisset. Id simulatq; confessus est: abductus est illico in carcerem, ac ductus ad Antiphilum. Nam hoc magnis precibus uix obtinuerat à carcenario, ut proxime Antiphilo, atq; eadem in trabe uindiretur. Hic igitur uel maxime dedarauit, quanto in illum fuerit amore, quum sua ipsius incōmoda negligeret, cum & ipse interim ægrotaret: illud autem curæ haberet, quo pacto fieri posset, ut ille & quāplurimū dormiret, & minimum angeretur. Atq; ita cōmode tolerabant, cōmunicatis inter ipsos malis: donec aliquāto post, tale quiddā accidit, quod finem fermē eorum imponeret calamitati. Siquidem ē uinctis quispiā, haud scio unde nactus limam: adiūctis coniuratis captiuorū plerisq;, catenam insecuit, qua seriatim erant astricti, cyphonibus in hanc infertis, soluitq; omnes. Qui quidem facile trucidatis, quippe paucis custodibus: cōglo-

bus, cōglobati profiliere. Atq; hi quidem illico quò quisq; poterat, dissipati: postea pleriq; sunt comprehensi. Porro Demetrius & Antiphilus inibi remanserunt: Syro quoq; retento, qui iam aufugere parabat. Vt autē diluxisset: Aegypti præsēs, cognito quod acciderat, emisit quidē qui illos insequerentur: accersitis autem ijs, qui erant cum Demetrio, soluit à uinculis collaudatos, quod soli nō aufugissent. At illis haudqua t̄p̄ sat erat, ut hoc titulo dimitterentur. Clamabat autē Demetrius, sibi q; non mediocribus in rebus iniuriā fieri prætendebat, si pro maleficis habiti, uiderentur uel cōmiseratione, uel ob id laudis, quod non aufugissent, dimitti. In summa, compulere iudicem, ut causam exactius excuteret. At hic ubi repperit, nihil eos cōmeritos, collaudatos illos, Demetrium autem seorsum quoq; admiratus, liberos esse iussit, consolans super poena quam tulerant, præter ius in uincula coniecti. Quinetiam ambos munere prosecutus est: idq; de suo: Antiphilum drachmarum decem milibus, bis tanto Demetrium. Ac Antiphilus etiam nunc quidē in Aegypto est. Demetrius autē sua quoq; uiginti milia relinquēs amico, concessit in Indiam: profectus ad Brachmanas, tantum hoc loquutus Antiphilo, merito sibi iam ignoscendū uideri, quod tum ab eo discederet. Neq; enim sibi opus fore pecunia, quoad is p̄seueraret esse, qui erat: uidelicet qui possit paucis esse contentus, neq; illū amplius egere amico, quippe cui res iam feliciter haberent. Huiusmodi sunt Toxaris amici græci. Quod nī initio notasses nos, tanq; qui uerbis nos iactaremus: idem profecto relaturus eram tibi cōplures orationes, atq; eas egregias, quas Demetrius habuerit in iudicio: quū interim pro seipso nihil responderet: pro Antiphilo uero lachrymas funderet, atq; etiam supplex esset: totāq; causam in sese reciperet, donec Syrus flagris cæsus, ambos eos liberos fecit. Hoc igitur paucos ē plurimis, quos mihi primum memoria suggestit, tibi narrauerim præclaros ac firmos amicos. Quod reliquum est, iam decedens à narratione, tibi dicendi partes tradō. Tu porro uti Scythas his non inferiores referas, sed longe præstantiores, tibi ipsi curæ fuerit: siquid de dextra sollicitus es, ne ea tibi præcudatur. Verum oportet strenuū præstare uirum. Etenim res quædam uehementer ridicula tibi contigerit, si cum Orestem ac Pyladem admodum sophistice laudaris: pro Scythia dicens, orator ignauus appareas. ΤΟΧΑ. Recte tu quidem Mnesippe: qui quidem ad dicendum etiam exhortaris: perinde quasi nihil sollicitus sis, ne tibi lingua exeat, uicto in narrationibus. Sed iam exordiar nihil quidem quemadmodū tu, uerbis phalerans atq; exornās (neq; enim is Scytharū mos) præferim quū res ipsæ longe magis loquātur, quā uerba. Nihil autem eiusmodi expectaueris à nobis cuiusmodi tu cōmemorando laudibus extulisti

extulisti, puta si quis sine dote duxerit deformem mulierem, aut si quis amici filiae nubenti pecuniolam donauerit, duo talenta, ac per Iouem, si quis sponte eat in uincula, quum certo sciat se paulopost esse soluendū. Admodum enim leuia ista: neq̃ quicquā inest in his, uel magni negotij, uel uirile quod sit. Cæterum ego tibi referam multas cædes, bellaq̃ & mortes, amicorū causa susceptas, ut intelligas uestra ista lusu esse, si cum Scythicis conferantur. Neque tamē isthuc sine causa facitis. Sed merito parua ista miramini: propterea quod non sunt uobis admodum graues occasiones dedatandæ amicitiae, quippe in alta pace uentibus. Quemadmodum nec in tranquillitate queas scire, bonus sit gubernator, nec ne. Tempestate enim tibi opus fuerit, ad hoc ut dignoscas. At apud nos bella perpetua, & aut inuadimus alios, aut cedimus inuadentibus, aut ubi forte concurrimus, pro pascuis prædæ pugnamus. Hic potissimum opus est bonis amicis, eoq̃ quā firmissime constituimus amicitias, sola hæc arma inuicta atq̃ inexpugnabilia esse iudicantes. Prius autem uolo tibi cōmemorare, quo ritu faciamus amicos, non ex poculis, quēadmodum uos: neq̃ si quis æqualis sit, aut uicinus: uerum ubi strenuum quempiam uirum conspexerimus, quicq̃ prædara facinora patrare possit, in hunc omnes studio incumbimus, & quod uos in ambiendis coniugijs, id nos in amicis non grauamur, diu quasi procos agentes, nihilq̃ non facientes, ne uidelicet frustremur amicitia, neue reiecti esse uideamur. At ubi iam in amicitias cæteris repulsis, delectus est quispiam, protinus fœdus initur, ac iusiurandum, quod sit maximum: nimirum & uicturos eos pariter, & mortem oppetiturum, si sit opus, alterum pro altero. Atq̃ ita facimus. Etenim simul atq̃ incisus digitis, sanguinem in calicem destillauerimus, summisq̃ intinctis gladijs, ambo pariter admouentes biberimus, nō est quicq̃ quod deinde nos queat dirimere. Admittuntur autem ad huiusmodi fœdera, ad summū tres. Nam qui multis sit amicus: is eo loco habetur apud nos, quo communes istæ atq̃ adulteræ uxores: arbitramurq̃ iam nō perinde firmā illius amicitia fore, posteaq̃ est in plures partes dissecta. Exordiar autē ab his, quæ nuper Dandamis fecit. Dandamis enim hic in conflictu cū Sauromatis, quum esset captiuus abductus eius amicus Amizocas. Quin potius ante tibi iurabo nostrum iusiurandum, quandoquidem isthuc initio sum pollicitus. Non enim per Ventum & Acinacem, quicquā mentiturus sum apud te de Scythicis amicis. MNESIP. Equidē tuum iusiurādum haud magnopere desiderabam: proinde recte facis, qui nullum deorum iures. TOXA. Quid tu narras? An nō tibi uidetur esse dñ, Vetus & Acinacis? Adeo ne te fugit, quod nihil sit maius mortalibus uita ac morte? Per hæc utiq̃ iuramus, quoties per Ventum & Acina-

Tempus tunc opus est ad dignoscenda gubernatoris.

*Amicus multus nō uult
sedo firmus ac pariter.*

*Amicitia uisum est
Dandamis et Amizocas.*

*Mortalis uita et morte
nihil maius est.*

Acinacem iuramus: uidelicet per Ventum, tanq̃ qui uitæ sit causa: per Acinacem uero, ut qui mortis sit autor. MNESIP. Atqui si ista idonea causa est: profecto multos alios quoq̃ deos estis habituri tales, qualis est Acinaces: puta iaculum, lanceam, uenenum, funem, atq̃ his cõsimilia. Quãdoquidem uarius est iste deus interitus, atq̃ innũrabiles aperit uias, quibus ad illum sit aditus. TOXA. Vide quã cõtentiõse nũc, quãq̃ litigiose isthuc facis: dum medio sermone interpellas me, excutisq̃ ac disturbas orationem meam. At ipse loquẽte te, silentiũ agebã. MNES. Age, non sum isthuc posthac factururus Toxaris. Et optimo iure obiurgas: quare perge confidenter quod restat dicere: perinde quasi nec adsim dum loqueris, adeo tibi silebo. TOXA. Quartus igitur agebatur dies Dandamidi & Amizocæ, ex quo amicitiam inierant, ac mutuum sanguinem pariter biberant. Venerant interea in regionẽ nostrã Sauromatæ, cum equitum decem milibus: peditum autẽ ter tantũ aduenisse ferebatur. Ii nimirum quum in nos irruissent imparatos, neque expectantes illorum insultũ, omnes quidẽ cedere cogũt, complures autem repugnantes occidunt, nõnullos & uiuos abducunt, nisi si quis effugerat tranans in ulteriorẽ fluminis ripam, ubi nobis dimidium copiarum, & pars curruũ erat. Sic enim id temporis castra fueramus metati, haud scio quo consilio Archiplanq̃orum, id est, ducum nostrorum, ad utrãq̃ Tanaidis ripam. Protinus itaq̃ & prædas abigebant, & captiuas abducebant, & tentoria diripiebant, & curribus potiebantur, atque iis plerisq̃ cum uiris captis, & sub oculis nostris concubinas, uxoresq̃ nostras cõstuprabant. Nos porrò rem indigne tulimus. At Amizoca quũ duceretur (erat enim captus) nominatim indamauit amicũ, misere uinctus, simulq̃ calicis & sanguinis cõmonefecit. Quod simulatq̃ exaudierat Dandamis, nihil etiã contatus, spectantibus omnibus, tranauit ad hostes. Ibi Sauromatæ densatis telis irruerunt in illũ: iam confixuri, nisi succidamasset: Zirim. Hoc uerbi si quis sonuerit: postea nõ interimũt, sed recipiunt, tanq̃ dedentem sese precio redimendũ. Moxq̃ ad illorum ducem adductus, reposcebat amicũ: ille redemptionis precium postulabat. Neq̃ enim prius dimissurum sese, nisi maximũ pro illo recepisset. Tum Dandamis: quæ possidebam, inquit, ea omnia à nobis direpta sunt: quod siquid est quod nudus præstare queam, id sum paratus polliceri uobis: & imperato quicquid uoles. Et si ista uis: me ipsum huius in locum recipe, & abutere ad quodcumq̃ tibi lubitum erit. Ad hæc Sauromata: Nihil, inquit, opus retinere te: præsertim quum temet dedideris. Quin tu parte eorum quæ possides tradita amicũ abducito. Rogat illico Dandamis, quidnam uellet accipere. Ille oculos postulat. Atq̃ hic protinus exhibuit eruendos. Deinde ubi essent execti: iãq̃

precium

precium persolutum esset Sauromatis, recepto Amizoca, reuersus est innitens illi: unâq; tranantes, incolumes, ad nos redierunt. Id factum animum reddebat Scythiis omnibus, neque iam uictos esse rebantur sese, quum uiderent, quod apud nos esset bonorum maximum, id nodum esse abductum ab hostibus: uerum superesse egregiam mentem, & in amicos fidem. At idem Sauromatis formidinem non mediocrem incutiebat: reputâibus cum cuiusmodi uiris, si se præparassent, essent pugnaturos: tamen tum quidē ex improviso superassent: proinde sub noctem relictis maxima ex parte pecoribus, incensisq; curribus, fuga sese subduxerunt. Porro Amizoca non tulit diutius, ut uideret ipse, amico cæco Dandamide, sed ipse semet exoculauit. Atque ita sedent ambo, omniq; honore à populo Scytharum publicitus aluntur. Quid tale Mnesippe uos referte possetis? Etiam si quis tibi donet, ut possis uel decem alios ad istos quinque adiungere: etiam citra iusiurandum, si ita uis, ut & multa liceat affingere? At ego tibi rem nudam exposui. Tu uero si quē talem narraßes, non sum nescius, quantas adornandæ rei gratia phalaras narrationi fueris admixturus: quemadmodum supplicarit Dandamis: & quomodo sit excæcatus, & quæ dixerit, & quo pacto redierit, & quemadmodum exceperint eum Scythæ, adgratulantes, benèque omni nantes, atque id genus alia: cuiusmodi uos ad demulcendas aures solentis artificio quodam addere. Audigitur & alium huic parem Belittam, huius Amizocæ consobrinum. Is ut detractum ex equo à leone, Basthen amicum conspexisset: nam forte simul erant in uenatu, iamq; leo circumplexus illum, iugulo admotus esset, atque unguibus lanieret, desiliens & ipse, inuolauit in tergum beluæ, reflexitq; in sese prouocans, auertensq; atque inter dentes digitos inferens, conatus quoad licuit, Basthen è rictu leonis eximere, donec leo omisso illo iam semimortuo, ad Belittam sese conuertit, atque ipsum quoque circumplexus occidit. At ille moriens (nam tanto anteuertit) acinacem in leonis pectus defixit. Itaq; pariter exanimati sunt omnes: nos autem sepeliuimus eos, duobus aggestis tumulis inter se uicinis: altero amicorum, altero è regione leonis. Iam tertio loco tibi referam Mnesippe, Macentæ, Lonchata, & Arfacomæ amicitia. Hic enim Arfacomas deperibat Mazæam Leucanoris filiam, qui regnabat in Bosporo: tum quum legatione fungeretur super tributo, quod Bosporini semper nobis pendere soliti, id temporis tertium iam mensem ultra diem legitimum distulerant. In conuiuio igitur quum Mazæam uidisset proceram atq; decoram uirginem, amore captus est, grauitercq; discruciabatur. Iam itaq; quæ de tributis agebantur, erant transacta: responderatq; illi Rex, conuiuioq; accipiebat, mox illum dimissurus. Est autem mos in Bosporo, uti proci in conuiuio petant

Amizoca in Scythia est. Huiusmodi uisus est. Huiusmodi uisus est. Huiusmodi uisus est.

Amizoca in Scythia est. Huiusmodi uisus est. Huiusmodi uisus est. Huiusmodi uisus est.

uio petant puellas, narrantes quinam sint, quibusq; rebus fracti, decreuerint eas in matrimonium accipere. Atq; id tēporis forte fortuna multi aderant in conuiuiū proci, reges, ac regum filij, in his erat & Tigrapates, Lazorum princeps, & Adyrmachus, Machlyinæ dux, alijsq; cū his permulti. Oportet autem unumquēq; procum, posteaq; exposuit quis sit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias accesserit, conuiuari cum reliquis, tacitumq; accumbere: Deinde peracto conuiuiū, postulata phiala, uinū in mensam effūdere, atq; ita sponsam ambire, multum interea collaudantem sese, quo genere, quibus opibus, qua sit potentia. Ad hūc igitur modum cum multi iam libassent, postulassentq;, regna & opes comemorantes: tandem Arfacomas, postulata phiala, non libauit (neque enim mos apud nos uinum effundere, quin magis contumelia ista esse iudicatur in deum) sed haustum bibens: Da mihi Rex, inquit, filiam tuam Mazæam uxorem, qui multo sum potior istis, quantum ad opes ac possessiones attinet. Leucanore uero admirāte (sciebat enim rex pauperem Arfacomam, ac de plebe Scytharum esse) percontanteq; quantum pecorum, aut quantum habes plaustrorū Arfacoma: nam ijs rebus uos diuites estis. Imò nec plaustra, inquit, possideo, nec armēta: uerum sunt mihi duo amici, honesti, probiq;, quales alijs Scytharum nemini. At tum quidem ista dicens, risus est, contemptūque habitus, uisusq; temulētus. Mane uero reliquis prælatus est Adyrmachus, iamq; sponsam abducturus erat in Mazotidem ad Machlyenses. Porro Arfacomas domum reuersus, amicis indicat, quemadmodum reiectus esset à Rege, risuq; habitus in conuiuiū, quū pauper esse putaretur. Atqui dixeram, inquit, illi quantas haberem opes: nempe uos, ô Lonchata atque Macenta, uestrāque beneuolētiā longe præstare, multoq; firmiorem esse Bosporanorum opibus. Verum hæc dicentem, me subsannauit, contempsitq;: & Adyrmacho scilicet Machlyensi tradidit asportandam sponsam, quod aureas phialas se diceret habere decem: præterea currus quaternis sedilibus octoginta: ad hæc ouium boumq; multam copiam. Sic uidelicet antetulit fortibus uiris pecorum multitudinē operosa pocula, & currus grauis. Proinde, ô amici, dupliciter excrucior: nam & Mazæam amo, & iniuria mihi inter tantum hominū illata, nō mediocriter mordet animum meum. Arbitror autem & uos ex æquo iniuria affectos esse. Etenim ad unumquēq; è nobis tertia contumeliæ pars pertinebat: si modo ita uiuimus, quemadmodū cœpimus quum coniūgeremur: nimirū ut unus homo simus, iisdē dolētes, iisdēmq; gaudētes. Imò, inquit, Lonchates, unusquislibet è nobis totus iniuria afficiebat, tū quū in te ista fierent. Quomodo igitur (inquit Macentes) his in rebus agemus? Per partes, inquit Lonchates, negotium suscipiamus.

Atq;

Atq; ego quidem recipio Arfacomæ me caput apportaturū Leucano-
 ris. Tu uero sponsam ereptam huic adducas oportet. Ita fiat, inquit. At
 tu Arfacoma, inter hæc (nam his peractis uerisimile est exercitu ac bel-
 lo fore opus) hic mane, quo contrahas & appares arma, equos, atq; alia-
 rum rerum uim, quantam potes maximam. Facillime autem plurimos,
 adiunxeris: partim quod ipse strenuus, partim quod nobis non pauci
 sunt familiares: Maxime uero si defederis in tergore bouis. Hæc ubi
 placuissent, hic quidem quantum potuit, rectà profectus est in Bospo-
 rû, puta Lonchates: alter, id est, Macètes ad Machlyenses, eques uterq;
 At Arfacomas domi manens, & cum æqualibus contulit, & ex familia-
 bus uim hominum armauit. Demum & in tergore bouis defedit. Con-
 suetudo autem de sedêdo in tergore bubalo huiusmodi est apud nos.
 Vbi quis ab alio læsus est, cupitq; ulcisci, neq; par esse pugne uidetur:
 tum boue immolato, carnes frustulatim concisas, igni torret. De hinc
 ipse porrecto humi corio, sedet in eo: in tergum reductis manibus, mo-
 re eorum, qui à cubitis uincti sunt. Et hoc quidem apud nos maximū
 est supplicandi genus. Appositis autem bouis carnibus, adeuntibus do-
 mesticis: præterea si quis alius uelit, quisq; partem sibi sumit, ac dextro
 pede tergum bouis calcās, pro facultate pollicetur: hic quidem equites
 præbiturum se quinq; suo pte cibo, suoq; stipendio: ille decem, alius plu-
 res, alius armatos pedites quot possit, atq; qui pauperrimus, seipsum
 duntaxat. Colligitur itaque in tergo bouis, ingens nonnuncq; multitu-
 do. Et huiusmodi quidem exercitus, & certissima fide cohæret, & hosti-
 bus expugnatu difficillimus est: non aliter, quàm si iureiurādo esset ad-
 actus. Nam in tergum ascendisse, instar iurisiurandi est. Arfacomas igitur
 his in rebus procurandis satagebat: coieruntq; illi equites quidem
 circiter quinquies mille: tum armati ac pedites promiscue, uicies mille.
 At Lonchates ubi ignotus peruenit in Bosporum. Regem adit, tractā-
 tem quiddam de regni negocijs, aitq; uenire quidem sese publico Scy-
 tharū nomine, sed priuatim res maximas apportare. Ille ubi dicere iussit:
 De publicis, inquit, negocijs, hæc in præsentiarum denūciat, Scy-
 thæ: ne uestri pastores in planiciē usque transgrediantur, sed intra Tra-
 chonem pascāt. Cæterum latrones de quibus expostulatis quod regio-
 nem uestram incurserint: negant eos publico consilio emitti, sed priuatim
 sui quenque lucri causa prædari. Quod si quis illorum deprehendatur:
 tui arbitrij esse, ut in eos animaduertas. Hæc quidem illi denunciāt. At
 ego tibi indico, grauem in uos insultum futurum ab Arfacoma Ma-
 riantæ filio, qui nuper legatū egit apud te, idque (opinor) quū filiā tuā
 postularit, non assequutus sit abs te: ob id indignatur, sedetque in ter-
 gore taurino septimum iam diem, contractusque illi est exercitus

haud exiguus. Audiui (inquit Leucanor) & ipse, cogi uim copiarum in tergum bouis. Quod autem aduersum nos cogerentur, quodque Arfacomas huius rei dux esset, id uero me fugerat. Atque in te, inquit Lonchates, hic apparatus constituitur. Mihi autem inimicus est Arfacomas, grauiterque fert, quod sibi praeferar à natu maioribus, & quod in omnibus illo uidear esse praestantior. Quod si mihi spononderis alteram filiam tuam Barcetim, alioqui nec indigno uestra affinitate, breui tibi reuersus caput eius apportauero. Spondeo Rex inquit, uidelicet supra modum formidine correptus, propterea quod non ignoraret, quam ob causam iratus esset Arfacomas: nimirum ob nuptias, tum & alias quoque metuerit semper Scythas. At Lonchates: Iurato, inquit, te praestitutum pacta, neque inficiaturum. Id quum fieret, iamque resupinatus in coelum iurare uellet: Absit, inquit, ut hic, ne quis spectantium coniciat, qua gratia iuremus. Quin potius hoc templum Martis ingressi, oculis foribus iusiurandum aedamus, ubi nullus exaudiat. Nam siquid horum inaudierit Arfacomas, uereor ne me ante bellum immolet, manu iam nunc non parua cinctus. Introeamus, inquit Rex. Vos autem abstite quam longissime. Neque quisque ad templum adeat, quem ego non accersiuero. Posteaque igitur ipsi quidem introgressi sunt, satellites autem procul abstiterunt, uibrato gladio, simulque altera manu obturato ore, ne uociferarentur, ictum in pectus adegit. Deinde caput defectum, sub chlamyde tenens prodibat, quasi confabulans interim cum illo, breuique sese dicens adfuturum, tantum ad negotii quippiam emitteretur ab illo. Atque ita reuersus eo, ubi equum uinctum reliquerat, consensu illo, redequitauit in Scythiam. Porro nemo est eum insequutus: quippe diu ignorantibus Bosporinis, quod acciderat, tum ubi rescissent, factiose de regno decertantibus. Hac itaque gessit Lonchates praestititque promissum allato Leucanoris capite. Porro Macentes in uia factus certior super his, quae in Bosporo acciderant, peruenit ad Machlyenses: primusque illis nuntium attulit de Rege trucidato. At populus, inquit, te Adymache, gener cum sis, ad regnum uocat. Proinde fac ut ipse prior occupans, imperium arripias, in rebus perturbatis obortus, puella uero te sequatur à tergo in curribus. Facile enim isthoc pacto tibi conciliaueris multitudinem Bosporanorum, ubi Leucanoris filiam conspexerint. Ego porro non solum Alanus sum, uerumetiam sponsae tuae cognatus maternus: siquidem nostra è gente Masteram Leucanor asciiuit uxorem. Et nunc tibi adsum, missus à Masterae fratribus, qui sunt in Alania: denunciantibus ut quam potes ocysime, te recipias in Bosporum, neque per negligentiam committas, ut imperium ad Eubiotum deueniat, qui tametsi frater nothus est Leucanoris, tamē Scytharum partibus semper fauit

fauit, cum Alanis similitates gerit. Hæc quidem dicebat Macentes. Erat
 autem eodem cultu, eademq; lingua cum Alanis. Cômune enim horû
 utrûq; Alanis cû Scythis, nisi quod nô magnopere comati sunt Alani
 quemadmodum Scythæ. At Macentes in hoc quoque illis erat assimi-
 lis, uidelicet detonsa coma: quatinus conueniebat Alanum minus esse
 comatum, quàm Scytham. Itaq; his rebus factum est, ut illi fides habe-
 retur, putareturq; Masteræ ac Mazææ cognatus esse. Et nunc, inquit, ô
 Adyrmache, ad utrumuis paratus sum: uel proficisci tecum in Bosporum,
 si uelis: uel manere, si sit opus, ac spôsam adducere. Istiuc equidẽ,
 inquit Adyrmachus, longe malim, quãdoquidem cognatus es, te puel-
 lam adducere. Nam si nobiscum unâ proficiscaris in Bosporum: unum
 duntaxat equitem numero addideris. Quod si mihi uxorem aduexe-
 ris, multorum instar fueris. Atque ita factum est, & hic quidem iter in-
 gressus est. Macentæ tradens ducendam Mazæam, quæ uirgo etiã dũ
 erat. At ille per diem quidem illam curru uehebat: uerum ubi nox incu-
 buisset, impositam equo (nam id curarat, ut alius quidem eques sese cõ-
 sequeretur) tum insiliens & ipse, nequaquàm deinceps ad Mæotim iter
 faciebat, sed deflectēs ad mediterraneam, relictis ad dextram Mitræo-
 rum montibus, quum uirginem interim aliquoties interquiescere ius-
 sam refocillasset, intra triduum à Machlyensibus in Scythiam usque p-
 mensus est uiam: statimq; equus eius ubi destitisset à cursu, paulisper
 astans, exanimatus est. Porro Macentes Arfacomæ Mazæam in ma-
 num dans: Accipe, inquit, à me quoque id, quod sum pollicitus. At illo,
 ad insperatum spectaculum stupefacto, gratiasque agente: Desine, in-
 quit, Macentes: ac noli me aliũ à te ipso putare, nam mihi profecto gra-
 tias agere ob hæc quæ feci, perinde est, ac si sinistra mea gratias agat de-
 xtræ, quod uulneratæ sibi subministravit, atq; officiose curâ egit agros-
 tantis. Ridicula nimirum & nos fecerimus: si iam dudũ cõmissi, & quate-
 nus licet in unum conflati, magnum adhuc esse credamus, si qua pars
 nostri officiose quid egerit pro toto corpore. Etenim pro seipso fecit,
 quum pars sit totius beneficio adiuti. Atque ad hunc quidem modũ
 Arfacomæ gratias agenti, Macentes respondit. Cæterũ Adyrmachus,
 ubi sensit insidias, non perrexit ire in Bosporum: iam enim Eubiotus
 rerum potiebatur, accersitus à Sauromatis, apud quos fuerat diuersa-
 tus: uerum in patriam reuersus, contractis ingentibus copijs, per mon-
 tuosa irrupit in Scythiam, pauloq; post irruit & Eubiotus, cum Græ-
 cos undecunq; poterat secum ducens, tum Alanos & Sauromatas ac-
 cersitos, utrinque uicies millenos. Coniunctis autem copijs, Eubiotus
 atque Adyrmachus nonaginta milia confecerunt. Atque ex his ter-
 tia pars equites sagittarij, nos autem (nam & ipse ad hanc expeditio-
 nem com-

nem contuleram, addens ijs, qui in tergum taurinum conuenerant equites ad plenum instructos centum) contractis haud multo minus triginta milibus, unà cum equitibus operiebamur insultum, ductore Arfacoma. Vt autem admoventes illos conspeximus, contraximus agmen, pramissis in hostem equitibus. Atq; ubi iam diu acriter esset pugnatum: tandem cessere nostri, interrupta phalange. Postremo in duo dissectum est uniuersum agmen Scythicum: pars subduxit sese, non omnino palam uicta: uerum ita fugiebat, ut locum dare uideretur: adeo ut Alani ad multum tempus insequi non auderent: partem alteram, quæ eadem erat imbecillior, cingentes Alani ac Machlyenses, inde quæq; cædebant, confertim iaculis emissis, atq; sagittis, sic ut uehementer laboraretur à nostris, qui tenebantur obfessi. Et iam pleriq; arma proiecerant, quorum in numero forte erat Lonchates & Macentest: iamq; ambo uulnus acceperant, dum ante alios sese periculis obiciunt. Hic quidē adusto femore, puta Lonchates: Porro Macentest securi fauciato capite, tum conto in humerū impacto. Quod simul atq; sensit Arfacomas, quum in altero agmine esset nobiscum: turpe ratus, si desertis amicis non adesset, subditis equo calcaribus, cum clamore in hostes tendere cœpit, sublato gladio, adeo, ut Machlyenses uim animi non sustinerint, sed uiam illi fecerint, ut transiret. At ille receptis amicis, tum ad uocatis & alijs, impetum fecit in Adymachum, impactoq; in ceruicem gladio, ad zonā usq; dissecuit. Quo fuso, dissipata est omnis acies Machlyensium, paulopost & Alanorum: Denique cū his Græci quoque. Atq; ita redintegrato prælio, nos superiores extitimus, diuq; sumus insequuti trucidantes, donec nox finem imposuit. Postero die ab hostibus uenerunt legati, qui supplices pacem atq; amicitiam orarent. Bosporani duplicatū tributū pensuros sese pollicebantur: Machlyenses obfides daturus se cōfirmabāt. Alani ita eam inuasionē cōpensaturos sese spondebant, ut Sindianos nostro nomine uellent aggredi, quibuscū multo iam tempore nobis fuerat simulas. His de rebus auditis suffragijs, in primis autem Arfacomæ & Lonchata: pax inita, duob; illis cuncta pro arbitratu suo moderantibus. Huiusmodi Mnesippe, audēt Scythæ amicorū causa facere. MNESIP. Tragica prorsus, ô Toxari, fabulis quæ similia. Et propicius sit Acinaces & Ventus, per quos iurasti: si quis ista non credat, non admodū reprehendendus esse uideatur. TOXA. At uide, uir egregie, ne incredulitas ista ab inuidiā uestra proficiatur. Quamquā non me deterrebis non habendo fidem, quo minus & alia his consimilia referā, quæ nouerim à Scythis esse gesta. MNES. Tātū ne lōgū facias, uir optime, neq; usq; adeo admissis, uagisq; utare sermonibus: ut nūc sursum ac deorsum Scythiā, Machlyanāq; percurrēs
deinde

deinde in Bosporū discedens: postremo rediens prorsus abutare silentio meo. TOXA. Parendum tibi & hanc præscribēti legem, dicendūq; paucis, ne fatigeris unā nobiscum, audiēdo circūcursitans. Quū magis ausculta, quæ in meipsum amicus Sisinnes noīe præstiterit. Quin enim Athenas relicta patria proficiscerer, idq; cupiditate Græcanicarum literarū, appuleram Amastrim Ponticam. Ea est urbs haud procul à Cambe dissita in promontorio, obuia ijs, qui à Scythia nauigant. Comitabatur aut Sisinnes, mihi à puero amicus. Nos igitur ubi res quasi importatas in portu spectassemus, in eumq; è naui subduxissemus, emimus, nihil suspicantes mali, interea fures quidam effracta sera, sustulerunt uniuersa, adeo ut non reliquerint, quod uel in eū diem sufficere posset. Ergo quum domum essemus reuersi, cognito quod acciderat, non uisum est in ius uocare uel uicinos, qui plures erant, uel hospitē, ueriti ne plerisq; sycophantæ uideremur, si dixissemus nobis ab aliquo sublatos esse Daricos quadringentos, tum uestium permultū, ad hæc tapetia quædam, deniq; quicquid habueramus. Consultabamus igitur hisce de rebus, quid esset faciundum, omniū rerum egenis, idq; in urbe peregrina. Ac mihi quidem ita uisum est tum temporis statim demerso in ilia acinace, uitam fugere, priusq; ignauū quippiam, aut indignū esset ferendum, uel fame, uel siti enectō. Contra Sisinnes cōsolabatur, obsecrans ne quid tale facerem. Aiebat enim excogitasse sese, unde nobis uictus suppeteret. Et eo quidem die baiulandis è portu lignis, allata mercede uictum suppeditauit, mane autē obambulans in foro, pompam quandam aspexit iuuenum (quemadmodū aiebat) elegantium ac strenuorum. Hi nimirum uiritim lecti, uti mercede proposita, singulare certamen inirent, in tertiū diem erant decertaturi. Ergo quum omnes huius negocij condiciones audisset, accedens ad me, Caue posthac, inquit, Toxari, ne teipsum pauperem dixeris. Siquidem tertio abhinc die diuitē te reddidero. Hæc ait, atq; interea ægre parato uictu, quū iā spectaculū esset institutū, spectabamus & ipsi, etenim assumptū me duxit in theatrū, tanq; ad iucundū aliquod, nouumq; spectaculū Græcorū. Ergo ubi cōsedissemus, spectabamus. Ac primo quidē feræ partim iaculis cōfixæ, atq; à canibus agitata, partim in homines quosdā uinctos emissæ, nocentes quospiam, ita ut conſciebamus. Vt autem prodierūt, qui erant ad singulare certamen conducti, ac producto iuvene quodā prægrandi, dixisset præco. Si quisq; uelit cū hoc singulari certamine cōgredi, prodeat in mediū, præmiū pugnæ accepturus drachmarū decem milia. Ibi p̄tinus assurrexit Sisinnes desiliēs, polliceturq; se dimicaturū, simulq; poscit arma. Tū acceptā mercedē, decē milia mihi deferens, in manū dat. Si uicero, inquit, Toxaris, unā p̄ficiscemur, suppetetq; com-

meatus,

*Ami nōne p̄stiterit uictu
Sisinnis in Toxarij.*

meatus: sin cecidero, sepulto me, redi rursus in Scythiam. Ego quidem his auditis singultiebam. At ille sumptis armis, reliquum quidem corpus munivit: galeam nequaquam imposuit, sed nudo consistens capite pugnabat. Et initio quidem ipse vulnus accepit, retorto gladio, succiso poplite, ita ut multum sanguinis deflueret. Ego interim iam metu præ mortuus eram. At ille confidentius inuadentem aduersariū observans, ferit in pectore, transfigitque: ita ut protinus ad pedes illius procumberet. Ille fessus & ipse vulnere, mortuo incubebat: parumque aberat, quin ipse quoque efflaret animam. At ego accurrens erexi, animumque reddidi. Porro ubi dimissus est, iam victor dedaratus: sublatum illum, domum deportavi: multumque temporis curatus à medicis, superuixit quidem, hoc dieque agit apud Scythas, ducta in matrimoniū sorore mea, claudus tamen adhuc est ex vulnere. Hæc res Mnesippe non apud Machlyenses, neque in Alania gesta est: ut testibus careat, & ficta credi queat: uerum complures extant Amastriani, qui de pugna Sisinnæ memorant. Finem iam faciam: si tibi quinto loco factum Abauchæ retulero, Appulit aliquando Abauchas hic in Borystenensium ciuitatem secum adducens & uxorem, quam unice diligebat, liberos duos, alterum quidem masculum lactentem: altera uero erat puella septem annos nata. Erat autem peregrinationis comes & huius amicus Gyndanes, atque is quidem è vulnere laborans, quod in uia acceperat à latronibus, qui eos fuerant adorti: cum quibus dum pugnaret, ictus est in femore: ita ut ne stare quidem posset præ cruciatu. Itaque noctu dormientibus illis (nam forte in coenaculo quodam diuersabantur) ingens ortus est incendium, omniaque circumdulsit, iamque flamma undique domum circumdedit. Ibi expectatus Abauchas, relictis liberis plorantibus, repulsa uxore, quæ inhærebat, iussaque ut ipsa sese seruaret, amico in humeris sublato descendit, pertuensque euasit, ita ut nequaquam incendio læderetur. Vxor infantem baiulans consecuta est, monens puellulam, ut sese consequeretur. Ea uero semiuersa, abiecto ex uulnere infante, uix exiit è flamma. Deinde puella una cum illa ueniens, penè & ipsa extincta est. Post hæc quum probro obiectaret quispiam Abauchæ, quod desertis liberis, atque uxore, Gyndanem extulisset: Imò liberos, inquit, denuo parare haudquaquam difficile: tum incertum, an hi boni sint futuri: porro amicum diu fuerit, priusque inueniam talem, qualis est Gyndanes: cuius amor mihi multis argumentis est exploratus. Dixi Mnesippe, è pluribus his quinque propositis, iam tempus est pronunciari, utri nostrum, aut linguam, aut dexteram oporteat amputari. Quis igitur futurus est iudex? MNESIP. Nemo. Neque enim constitueramus narrationis arbitrum. Sed scin quid agemus? Quandoquidem in presentiarum, nullo proposito scopo, sumus iaculati de integro

*Quoniam in uia
in Gyndanem.*

de integro delecto arbitro, alia amicorū paria apud illum referamus: deinde uter succubuerit, ei tum quidē amputetur, uel mihi lingua, uel tibi dextera. Aut si hoc crudele, quādo tu amicitiam admirari uisus es: ego nihilo secius puto, nullam esse mortalibus possessionem hac prae-stantiorem neq; pulchriorem: quin ipsi quoq; in unum copulati, illud approbamus: ut ex hoc die in totam usq; uitam simus amici, utriq; ui-ctores, utriq; maximis potiti praemijs: uidelicet p̄ unica lingua, unāq; dextra, binas uterq; habituri: atq; insuper oculos quoq; quaternos, pe- desq; quaternos: in summa, duplicia omnia. Eiusmodi nāq; quiddam est: cum duo tresq; copulantur amici, qualem Geryonē scriptores de- pingunt, senis manibus, ternisq; capitibus hominē. Siquidem (ut mea fert opinio) tres illi fuerunt, qui cōmuniter omnia gererent: ut dignum est his, qui amicitia coniuncti sunt. TOXAR. Probe dicis, atq; ita fa- ciamus. MNESIP. Verum neq; sanguine opus est Toxaris, neq; Aci- nace, qui nobis amicitiam confirmet. Haec enim confabulatio, & quod eadem amamus, id multo certius est calice illo quem bibitis: propterea quod huiusmodi non obligationem, sed animum postulare mihi ui- dentur. TOXAR. Placent ista, iamq; amici atq; hospites simus: tu mi- hi hic in Graecia: ego tibi, siquando in Scythiam perueneris. MNESIP. Nimirum ut sis sciens, nequaquā me pigeat uel longius etiam proficisci, si tales amicos nancisci liceat, qualem esse te Toxari ex tua oratione coniicio.

LUCIANI TOXARIS SEV AMICITIAE, DES.

Erasmio Roterodamo interprete, finis.

REVERENDO IN

CHRISTO PATRI AC DOMINO, D.

Renato episcopo Carnutensi, Erasmus

Roterodamus S. D.

Vm multis modis compertū habetē, ornatissime pa- ter, q̄ cādice de meo ingeniolo, meisq; nugis tum sen- tias, tū praedices, uir alioqui naris emūctissimae: iamq; ad Italicum iter accincto, per itineris comites nō liceret celsitudinem tuam interuifere: ut esset tamen interim quod te tui Erasmi commonefaceret, Luciani pseudomantem misi, sce- leratissimum quidem illum, sed quo non alius sit utilior ad deprehen- dendas coarguendasque quorundam istorum imposturas, qui hisce quoq; tēporibus uel magicis miraculis, uel ficta religione, uel adsimu-

g latis

latis condonationibus, alijsq; id genus præstigijs, uulgo fucum facere solent. Eum igitur leges, uti spero, nō modo cum fructu aliquo, uerum etiā summa cum uoluptate, propterea quod intelligam te, licet præter generis claritatem, fortunæ splendorem, muneris autoritatē, serijs illis ac tetricis studijs absolutum, non solere tamē admodum ab his etiam elegantioribus Musis abhorre: & huiusmodi lusus nec inamoenos, nec infrugiferos arduis negocijs libenter intermiscere. Porro quicquid est, uel nigri salis, quem Momo tribuunt, uel candidi, quem Mercurio ascribunt, id omne in uno Luciano copiosissime reperias licebit. Car-nuten-sis oppidi, tam splendidum profecto, tamq; celebre phanū, fulmine conflagrasse, dici non potest quā feram acerbe. Bene uale in reditum ex Italia nostrum. Luteciæ, Anno M. D. V.

LVCIANI ALEXAN

DER SEV SPEVDOMANTIS, DES. ERASMO
ROTTERODAMO INTERPRETE.

V quidem charissime Celse, leuē forte quan-
dam ac facilem prouinciā tibi mandare ui-
deris, cum iniungis ut Alexādi Abonotichi-
tæ impostoris uitam, cōmenta, neq; non au-
daciā præstigijsq; libro complexus, uolu-
men ad te transmittam. Verū si quis ea con-
tur omnia ad plenum enarrare, id profecto
nō minoris sit negocij quā Alexandri eius,
cui Philippus fuit pater, res gestas literis prodere: tantus hic scelere,
quāntus ille uirtute. Attamen si candide ignoscenterq; legere uoles, &
quod narrationi deerit, id ex te imputare atq; addere, conatum hunc
te autore capeſſam, & Augæ bubile si nō omne, at certe pro mea uirilī
repurgare nitar, paucis aliquot elatis cophinis: nimirum ut ex his con-
iecturam facias, quantus, quāq; immensus fuerit fimus uniuersus,
quem ter mille boues multis annis reddere potuerint. Sed amborum
interim nomine calumniā uereor, tuo pariter ac meo: tuo, qui iubeas
memoriæ literarumq; monumentis tradi uirum longe sceleratissimū:
meo, qui sumam operam in huiusmodi narratione, rebusq; gestis ho-
minis, quem nequaq; oportebat ab eruditis legi, sed in frequentissimo
quopiam & amplissimo theatro spectari à simijs aut uulpibus discer-
ptum: quāq; si quis hoc crimē nobis impegerit, poterimus & ipsi nos
exemplo quodā simili tueri. Etenim Arrianus ille discipulus Epicteti,
uir inter Romanos cum primis laudatus, ac per omnem uitam in lite-
rarum

tarum studio uersatus, cum simile quiddam fecerit, pro nobis quoque responsurus est. Nam is quidem Tillibori latronis uitam describere non est grauatus. Nos uero multo crudeliore latronem memoriae prodemus, quippe qui non in syluis ac montibus, sed ipsis in urbibus sit latrocinatus: neque qui Minyam tantum, aut Idam sit pergrassatus, neque paucas quasdam Asiae partes, uidelicet desertiores depopulatus, sed qui uniuersam (ut ita dixerim) Romanorum ditionem suo complerit latrocinio. Ac primum tibi depingam hominem, effigiem eius quoad potero proxime uerbis adumbrans: tametsi non sum admodum pingendi peritus. Corpore igitur, ut interim & hoc tibi repraesentem, procerus erat, & aspectu decorus, planaque specie diuina quadam ac maiestatis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta, coma partim natua tectus, partim appositicia: sed hac adeo scilicet efficta, ut uulgus ferè non sentisceret imitatum asceticamque esse. Oculi uehementer acres ac uersatiles, tum diuinum quiddam relucens. Vox dulcissima pariterque clarissima. In summa quo ad has res, nulla ex parte poterat improbari, ac figura quidem hominis erat huiusmodi. Ceterum mens atque animus: ô malorum depulsor Hercules, & auersor tristium Iupiter, seruatoresque Dioscuri, in hostes potius contingat incidere, quam cum eiusmodi quopiam habere comestium. Siquidem ingenio, solertia, acumine longe praestabat ceteris mortalibus. Tum curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinas ingenij felicitas, horum unumquodque supra quam dici possit, illi suppetebat, quibus tamen pessimam in partem est usus. Et quum haberet arma tam egregia sibi suppeditata, illico nimirum omnium qui essent sceleribus nobilitati, facile summus euasit, uel superior Cercopibus, Eurybato, Phrynonda, Aristodemo, Sostrato. Nam ipse cum aliquando Rutiliano scriberet genero, modestissimeque de se loqueretur, Pythagorae semet adsimilabat. Atqui ueniam mihi dabit Pythagoras, uir ille quidem sapiens, ac mente diuina: ceterum si huius aetate uixisset, puer (sat scio) praehoc uisus fuisset. Sed heus tu per Gratias, caue putes haec in Pythagorae contumeliam me dicere, quasi uelim eos similitudine rerum gestarum committere. Verum si quis deterrima, quaeque & probrosissima, quae de Pythagora per calumniam feruntur (quibus equidem haudquaquam fidem perinde ut ueris habuerim) si quis tamen conferat in unum, ea nimirum omnia, uix etiam minimam particulam adaequant Alexandrinae uersutiae. Prorsum enim imaginare mihi, & cogitatione finge, quam maxime uariam ingenij temperaturam, indolemque ex mendacio, dolis, periurijs, maleficijsque confusam, promptam, audacem, uersatilem, & ad efficiendum quae cogitasset nullum refugientem laborem, appositam ad persuadendum, cuiusque fa-

cile fides habenda uideretur: tum quæ mire simularet optima quæq; ea quæ à mente essent diuersissima, præ se ferret. Primum igitur nemo cum illo congressus est, qui non hac cum opinione discesserit, ut eum mortalium omnium optimum æquissimumq; præterea simplicissimū minimèq; fallacem iudicaret. Accedebat ad hæc omnia grandium rerum conatus, quū nihil pusillum cogitaret, sed ad maxima semper appelleret animum. Ita quū esset adolescentulus adhuc, formosus admodum, ætate uidelicet tenera, ac uelut herbescente: id quod licebat partim è stipula coniungere, partim audire ex his qui ita prædicabant: passim sese prostituēbat, ac mercede sui copiam faciebat ijs quibus libitum fuisset. Inter multos autem incidit in hunc amans quidam præstigator, ex eorum numero, qui magiam & diuinas incantationes profiterentur, tum ille tamenta ad cōciliandam in amoribus gratiam, malorum immisiones in hostes, rationem eruendi reperiendiq; thesauros, hæreditatum successiones. Hic ubi conspiceret bene ingeniaturum puerum, atq; ad subministrandū arti negociōq; suo propensissimū: utpote qui non minus illius adamaret maleficium, quàm ipse huius formam: erudit eum, semperq; deinceps pro adiutore ministrōq; est usus. At is publicitus quidem & apud uulgus medicum scilicet agebat: didicerat autem apud Thoonis Aegyptij coniugem:

Carmen Homerium.

Pharmaca mixta, salubria multa, at noxia multa.

Quorum omniū successor hic atq; hæres factus est. Porro doctor ille & idem amator natione Tyanæus erat, uidelicet ex eorū numero, qui cum egregio Apollonio Tyanæo illo erant uersati, totamq; illius tragediam pernouerant. Vides quam è schola tibi hominem refero? Verum ubi iam barba plenus esset Alexander, Tyanæo illo uita defuncto, in egestatem redactus, deflorescente simul & forma, unde uictum parare licuisset, nihil postea paruū agitabat animo. Sed inito commercio cum Byzantino quopiam, annalium scriptore uiro, qui in certamina descendunt, omniū ingenij longe sceleratissimi: Cocconas, opinor, erat cognomen: circūibant, imposturis ludificantes, ac pingues homines (sic enim illi peculiari magorū lingua uulgus appellant) detondentes. In his Macetim mulierem opulentam nacti sunt, natu quidem grauiorem illam, quàm ut amoribus esset idonea, sed quæ studeat etiamdum amabilis haberi. Ab hac uictus copia suppeditabatur, atq; hanc ex Bithynia in Macedoniam usq; sunt consequuti. Nam illi patria erat Pelle, qui locus olim floruit sub Macedonicis regibus: nunc à paucis, ijsq; obscuris & humilibus incolitur. Ibi quū conspicerent immani magnitudine dracones placidos admodum ac mansuetos, adeo ut à mulieribus alerentur, & cum pueris unā cubarent, & calcantes ferrent, neq;

rent, neq; cōmouerentur, si quis stringeret premeretq;: deniq; perinde atq; infantes lac è papilla sugerent (nam sunt id genus apud illos permulti, unde uerisimile est, olim illam de Olympiade fabulam increbuisse: quū Alexandrū conciperet, huiusmodi dracone quopiā, opinor, cū ea concumbente) mercati sunt ex his serpentibus unū, qui esset pulcherrimus, obolis sanè paucis. Atq; (ut Thucydidis utar uerbis) hinc iam bellum oritur, nimirum quum duo facinorosissimi, & immani audacia præditi, neq; non ad maleficia promptissimi, societatem iniissent, facile perpenderūt hæc duo potissimū in hominum uita tyrannidem obtinere, spem ac metum, quorū utroq; si quis ad cōmoditatem uteretur, fore ut is illico ditesceret. Siquidem utriq; iuxta, uel ei qui metu laboraret, uel huic qui spe teneretur, uidebant præscientiā quā maxime necessariam esse, summēq; desiderari: atq; hac uia Delphos olim fuisse ditatos, factosq; celebres: præterea Delum, Clarum, & Branchydes: nimirum hominibus per hos, quos modo dixi tyrannos, nempe spem ac metum, ad sacra cōfluentibus, ac futura prædiscere cupientibus, atq; huius rei gratia hecatombas immolantibus, aureosque dedicantibus lateres. Hæc ubi inter sese uersassent, utrōq; ac citro agitaissent, uisum est uaticiniū oraculūq; constituere: etenim si res ea processisset, sperabant se protinus diuites atq; felices fore. Quod quidem negotium magnificentius etiam illis successit, quā expectauerant initio, & uel spe melius euenit. Hinc iam spectare cœperunt: primū quidem de loco, deinde quonam exordio, quāue ratione negotium oporteret auspicari. Cotconas igitur Chalcedonem opportunam esse censuit, utpote regionem à negociatoribus frequentatam, tum Thraciæ Bithyniæq; confinem, neq; longe distitā ab Asia Galatiæq;, cunctis item imminentibus populis. At è diuerso patriam suam prætulit Alexander, nam aiebat, id quod erat res, ad huiusmodi negotiorum auspicationem aggressio nemque hominibus opus esse crassis & stolidis, & qui uiderentur admissuri: cuiusmodi Paphlagonēs affirmabat esse hos, qui supra Aboni murum incolunt, nempe superstitiosos plerosq;, ac stolidos: qui si quis tantum apparuisset, tibicinem aut tympanistam, aut qui cymbala pulsaret secum adducens, cribro (quod aiunt) uaticinans, illico uehementer omnes in illum inhient, & perinde ut coelitum quēpiam intueantur. Hæc de re quū controuersiæ nonnihil inter illos fuisset, tandem uicit Alexander. Itaq; profecti Chalcedonē (nam id oppidum uisum est hac parte habere nōnihil ipsis cōducibile) in Apollinis tēplo, quod est apud Chalcedonios uetustissimū, æreas defodiunt tabellulas, quæ dicerent, breui admodum Aesculapiū unā cum patre Apolline in Pontum aduenturū, atq; Aboni murum inhabitaturum. Ex tabellæ quum

essent de industria repertæ, facile effecerunt ut hic rumor in omnē usq; Bithyniam ac Pontum dimanaret, multo autem ante alios in Aboni murum, nam hi protinus statuerant etiam templum erigere, iamq; fundamentis locum effoderant. Hic igitur in Chalcedone relictus, Cocconas ancipitia quædam, atq; ambigua obliquaq; conscripsit responsa. Deinde paulo post diem obit, à uipera (sicut opinor) ictus: in huius demortui locum accersitur Alexander, ac succedit iam comatus, cæsariēq; promissa, tunicam indutus purpuream albo intermixtam, supra eam ueste amictus candida, falcem tenens exemplo Persei, à quo se maternum genus ducere prædicabat. At perditissimi illi Paphlagonēs quum ambos illius nossent parentes obscuros atque humiles, tamen oraculo crediderunt ita canenti:

Perfides genere gratus Phœbo iste uidetur:

Dius Alexander Podaliri sanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinosus erat, ac natura mulierosus, adeo ut à Tricca ad Paphlagoniā usq; in Alexandri matrē sit incitatus illē, et usq;. Repertum est aliud oraculum, quasi Sibyllæ prædiuinantis.

Ad maris Euxini littus, iuxtāq; Sinopam

Tirside erit quidam Ausonia de gente sacerdos:

Qui prima ex monade, tribus ac decadis, referabit

Quinq; alias monades, uicēq; ter repetita

Quadrorbem numerum, referentem nomina diuī,

Qui ueniet laturus opem mortalibus ægris.

Alexander itaq; multo post in patriam irruens cum eiusmodi Tragœdia, conspicuus erat ac splendidus: quū interim furore afflatus sese nō nunq; adsimulabat, ore spuma completo, id quod ille facile efficiebat, radiculae (ea est herba lauandis lanis idonea) radice cōmanducata. Ceterum illis diuinum quiddam, ac formidandum spuma uidebatur. At multo antea sibi finxerant, parauerantq; ē linteis confectum draconis caput, quod speciem quandam humanam præ se ferret, colorum fucis mire adsimulatū, quodq; pilis equinis os & aperiret, & clauderet. Tum lingua (sicut est draconū) bisulca atra prominebat, quæ & ipsa pilis agebatur. Porro Pellæus ille draco iam pridem erat in promptu, domiq; alebatur: quū res postularet, tum ab illis proferendus, unāq; in partem Tragœdiā acturus, uel princeps potius huius futurus fabulae. Iam uero ut erat maturū aggredi, tale quiddā machinatur, noctu ueniens ad templi fundamenta nuper effossa. Constitit autem in eis aqua, siue quod ea indidē alicunde destillauerat, siue quod ex æthere deciderat: illic ouū antea excauatum deponit, quod quidem intus occultabat fortum recens æditum serpentis. Id quū alte demersisset in abditas luti cauernas, rursum illinc discessit. At mane quū in forū prolixisset nudus, nisi quod

nisi quod subligari circum pudenda tectus erat, eoque inauratorum falcem illam, gestans, simulque solutam uentilans, iactansque comam, eorum more, qui à Cybele deorum matre afflati conueniunt, ac numine rapiuntur: consensa sublimi quapiam ara concionabatur, ciuitatem eam beatam esse predicans, quæ mox deum propalam esset ostensura mortalibus. Porro qui aderant (nam concurrerat uniuersa prope ciuitas) una cum mulieribus, senibus, pueris, admirabantur, ac uota facientes adorabant. At ille uoces quasdam sonans incognitas, nihilque significantes, cuiusmodi sint Hebræorum aut Phoenicum, attonitos eos reddebat, ut qui nihil intelligerent eorum quæ dicebat, nisi solum hoc, quod Apollinem Aesculapiumque passim admiscebat. Sub hæc ad institutum templum curriculo fugiebat, accedensque ad fossam ac fontem illum quem iam ante conditum oraculum præstruxerat: ingressus aquam, magna uoce canebat laudes Apollinis & Aesculapii, inuitabatque deum, uti dexter ac felix in ciuitatem adueniret. Deinde phialam postulat, eam porrectam à quopiā, facile immergens, una cum aqua lutumque haurit, & ouum illud in quo nimirum ille deum concluderat, candida cera, cerussaque commissuram operculi ferruminas. Id quum manu cepisset, affirmabat iam Aesculapium tenere sese. Interim illi stupidis defixisque intuebantur oculis, expectantes quidnam esset futurum postea, iam dudum admirantes ouum in aqua repperit. Porro posteaque fregisset idem caua uola compressum, ac serpentis illius foetum exdusum excepisset, simulatque mouentem hunc sese conspicerent, qui aderant, ac digitis circumuoluentem, protinus uocem tollebant, deumque consalutabant, ac ciuitatem eam fortunatam esse dictitabant: singulique affatim uotis implebantur, thesauros, opes, prosperam ualeitudinem, aliaque id genus ab illo flagitantes bona. Hic ille rursus cursim sese domum abripuit, una secum asportans, modo editum in lucem Aesculapium, bis natum scilicet, cum semel duntaxat nascantur homines: atque eum non ex Coronide per Iouem, id est, cornicula (nam id matris nomen fertur) neque ex cornice, uerum ex anseris progenitum. Populus autem uniuersus consequebatur, omnes afflati deo, atque ob spes animo conceptas furore correpti. Interdum igitur se domi continebat, sperans fore, id quod & euenit, ut fama promoti, Paphlagonum pars maxima concurreret. Ergo posteaque urbs ita esset hominibus referta, ut iam redundaret: sed quibus omnibus iam antea tum cerebrum, tum cor esset exemptum, nec ulla parte similes uiderentur uiris pane uictitantibus (ut loquuntur poetæ) uerum qui præter solam figuram nihil à pecudibus distarent: in ædiculis quibusdam, in lecto residens, eo uidelicet ornatu, qui uatem mire deceret: imponit in sinum Pellæum illum Aesculapium, qui quidem erat, ut dictum est, maximus pulcherrimusque. Hunc totum ubi collo circumdedit, caudam foras prominere sinens. Erat autem ingens adeo, ut cum per pectus illius effunderetur, pars tamen humi traheatur. Solum autem caput sub alis abdi-

tum teneret, illo nimirum omnia ferente: ille teaceum illud draconis caput, altera in amictus parte contextū ostendebat, quod prorsum illius esse draconis uideretur, qui à pectore prominebat scilicet. Iam uero mihi cogita, ædículas non admodum illustres, nec ad satietatem usq; luminis capaces: tum turbam hominū conuenarum, quicq; alijs ex locis alijs cōcurrissent, tumultuantes: ac prius etiam quàm ista uiderent, mente attoniti stupefactiq; deniq; spebus illis sublatis: quibus ingressis, nō mirum si res uisa est portentosa, uidelicet ex modo pusillo serpente, intra pauculos dies tam immanem extitisse draconem humana specie, atq; eum insuper māsuetum tractabilemq;. Protinus autē ad exitum properabant, & priusq; exactius essent contemplati, protrudebantur ab ijs, qui noui semper ingrediebātur. Porro è regione ianuæ, per quā intrabatur, patefactū erat & aliud ostiū, per quod exiretur. Cuiusmodi quiddam & Macedonas in Babylone fecisse ferunt in Alexandri morbo, quū ille grauiter iam ægrotaret: illi obsesta regia desiderarent eum intueri, ac supremum alloqui. Atq; hoc spectaculi scelestus hic nō semel, uerum crebrius exhibuisse dicitur, maxime si qui diuites aduenissent recentiores ac nouitj. Hoc loco, mi charissime Celse, si uera fate ri uolumus, æquū est ueniam dare Paphlagonibus ac Ponticis illis hominibus, nimirum crassis & inertuditis, si delusi sunt, quū draconem manu contingerent: nam hoc quoque largiebatur Alexander ijs qui uoluissent: quumq; conspicerent in dubia malignaq; luce imitatum illud illius caput, os scilicet nunc aperiens, nūc claudens, tanto artificio, ut res planè Democritum aliquem requireret, aut certe Epicurum Methrodorumue, aut alium huiusmodi quempiam, qui prorsus adamantinā aduersus hæc, atq; id genus alia, mentem obtineret: qui nullo pacto crederet, quicq; uel quid esset rei coniecturis colligeret: uel si uiam etiam modumq; peruestigare non quiret, illud tamen antea sibi persuasum haberet, fugere quidem sese modum rationemq; præstigiaturæ, ceterum quicquid esset negotij, prorsus simulatum fucatumq; esse, ac ne fieri quidem ulla ratione potuisse. Paucis ergo diebus confluxit tum Bithynia, tum Galatia Thraciāq; eorum qui renunciabant, unoquoq; ut sit, affirmante sese primum nascentem uidisse deum, deinde paulo post eundem cōrectasse iam grandem admodū factum, uultu etiam homini adsimilem. Accedebāt ad hæc picturæ, imagines, signa deum referentia, partim ex ære, partim argento efficta. Postremo nomen etiam inditum: nam Glycon appellatus est, idq; iussu diuino carmine prodito. Ad hunc enim modum eloquutus est Alexander:

Sum ille Glycon: hominum lux, ex Ioue tertia proles.

Ast ubi iam maturū esset, ut cuius rei gratia hæcenus omnia fuerant excogitata.

excogitata, responsa quoque redderet is, qui requisivissent: divinare quoque accepta videlicet ansa ab Antilocho, qui apud Cilices uatem egerat. Nam is quoque post patris Amphirai interitum, posteaque quam ille inter Thebanos extare desisset: patria pulsus, atque in Ciliciam profectus, haud incommodè rem gessit, quum Cilicibus eventura prædiceret, binos obolos pro singulis accipiens responsis. Ab hoc, inquam, arrepta ansa, prædicit Alexander omnibus qui aduenerant, fore ut deus ipse responsa daret, eiusque rei diem quandam certum præloquutus est. Iussit autem ut quisque quod uideretur, quodque maxime discere uellet, id in libello conscriberet, eumque funiculis obuinctum, cera argillave, aut simili re quapiam obsignaret. Se uero receptis libellis, cum subisset adyta (iam enim oraculum erat extructum, & apparatus cortinae) ordine per præconem ac theologum euocaturum eos qui tradidissent: dehinc ubi de singulis esset edoctus à deo, libellos redditurum, ita ut traditi fuerant obsignatos: subscripto illis responso pro cuiusque argumento, deo nimium respondente, quacunque de re quis esset sciscitatus. Erat autem hic dolus, homini cuiusmodi tu es, aut etiam (si modo dictum non est inuidiosum) cuiusmodi sum ego, manifestarius, neque difficilis animaduersus, uerum idiotis, quibusque nares essent mucro obsita, minimèque emunctae, prodigiosum, planèque incredibile quiddam esse uidebatur. Etenim quum uarias esset commentus artes, quibus signa tollerentur: quæ quisque sciscitabat, ea legebat: atque ita quæ uiderentur, ad interrogata respondebat. Deinde rursus obuincta obsignataque reddebat, non sine summa admiratione eorum qui recipiebant. Plurimus enim hic inter illos erat sermo, qui tandem scire potuisset iste, quæ ego illi tradidi, sanè quam diligenter obsignata signis, imitatu neutique facilibus, nisi reuera deus esset quispiam, cui cuncta sint perspicua. Sed iam quibus artibus id effecerit, forsitan à me requires. Accipe, quo uidelicet imposturas eiusmodi deprehendere queas, & coarguere. Prima ratio sic habebat Celse charissime. Eam ceræ partem quæ post signum hærebat, acu candefacta liquefactam diducebat: tum ubi legisset rursus calefactam acu ceram, eam quæ à tergo funiculi fuerat, signo eodem manente, facile coagmentabat. Porro secundus modus constat per id, quod collyrium uocant. Id conficitur ex pice Beryttia, bitumine, ac lapide perspicuo trito, tum cera & masticha. Confectum igitur ex his omnibus collyrium igni calefactum, inuncto prius suillo pingui, signo applicabat, ac symboli figuram excipiebat. Id simul atque siccum esset factum (siccabat autem protinus) comode resignabat libellos: quibus prælectis, impositæ ceræ denuo, pinde atque è lapide signum idem imprimebat, ad archetypi similitudinem mire effectum. Post hæc iam tertiā accipe rationem: Calce in gluten iniecta, quo uulgo codicillos

go codicillos adglutinant, atq; ex his confecta ceu cera, mollem adhuc eam admovebat signo, statimq; detrahebat. Nam illico siccescit, adeo ut cornu uel ferro potius reddatur solidius. Hac ad imprimendum signū uti cōsueuerat. Sunt præter has & aliæ cōplures uīæ, quas omnes referre nihil necesse est, ne parum uideat modestus, maxime quū tu in his quos de magorū artibus cōscripsisti cōmētarijs tum pulcherrimis, tum utilissimis, quicq; modestos reddere queant, si quis in eis euoluendis uersetur, abunde multa retuleris, longeq; his nostris copiosiora. Reddebat igitur oracula, diuinabatq; non mediocri ad eam rem utens ingenio, artēq; negociū reddens probabilius, dum alijs obliqua quædam & ambigua respondet ad ea quæ proponebantur, alijs penitus obscura. Quandoquidem & hoc oraculis ille cōuenire iudicabat. Alios item deterrebat, alios adhortabatur, prout sibi magis conducere cōiectasset. Nonnullis remedia morborum, uitæque rationes præscribebat, cum sciret (ut initio diximus) cōplura atq; efficacia pharmaca. Maiorem autem in modum Cytmides ab illo probabantur, id est nomen confictū emplastri, ursino adipe cōfecti. Porro spes, rerumq; successus & incrementa, neq; non hæreditatū obuentus semper in aliud tempus reijciebat, illud interim addens: Cuncta hæc tum obtingent, cū ipse uolam, quūq; uates meus Alexāder me rogabit, prōq; uobis uota faciet. Deniq; merces erat unicuiq; responso præstituta, nempe drachma cū obolis duobus. Ne uero pusillum aut exiguū fuisse putes amice hunc quæstum, quū in annos singulos ad septuaginta aut octoginta milia redierit, usq; adeo auidis & insatiabilibus hominibus, ut singuli supra decē aut quindecim rogationes traderent. Cæterum ea quæ capiebat, non ipse solus solitus est insumere, nec rursus ad congerendas opes in thesaurū reponere, uerum complureis & alios habebat secū adiutores & ministros, tum qui scitarentur, qui uersibus oracula conderent, qui responsa seruarent, qui subscriberent, qui obsignarent, qui interpretarentur, quorum unicuiq; pro dignitate meritōq; lucrum impartiebat. Ad hæc nonnullos foras & in longinquas regiones emandarat, qui famam eius oraculi inter gentes dissiparent, affirmantes ipsum etiam prædicere reuocareq; fugitiuos, fures ac prædones indicare, thesauros effodiendos ostendere, morbo laborantibus mederi, quosdam etiam uita defunctos in uitam reuocare. Concorrebat igitur undiquaq; magnōq; tumultu concitati adproperabant, sacrificabatur, dabantur munera, eaq; duplicata, prophetæ discipulōq; dei. Iam enī & tale quoddam oraculum exierat.

Muneribus decorare meum uatem atq; ministrum

Præcipio: nec opum mihi cura, at maxima uatis.

Vetum

Verum ubi iam plerique, quibus mentis plusculum inerat, non secus atque ex alta ebrietate resipiscentes, conspirassent in illum, praesertim ex his, qui studebant Epicuro: iamque paulatim in oppidis deprehenderetur uniuersa praestigiatura, fictusque fabulae apparatus: horrendum quidam in eos adidit, dicens impijs & Christianis impleri Pontum, qui non uererentur in sese turpissime maledicere: eos iussit lapidibus pellerent, si modo uellent propiciū habere deum. Porro super Epicuro huiusmodi quoddam oraculum prodidit: Sciscitanti cuiusdam, quid ageret apud inferos Epicurus: plumbeis, inquit, cōpedibus uinctus in coeno desidet. Et adhuc miraris, si magnopere creuit eius celebritas oraculi, cum uideas interrogationes adeuntium, quā sint prudētes, quāque eruditae? Modis autem omnibus bellum erat illi cum Epicuro sauum & irreconciliabile, idque iure optimo. Nam cum quo tandem iustius bellum gerat, homo praestigator, & monstris ac portentis amicus, ueris inimicissimus, quā cum Epicuro, uiro uidelicet qui rerum naturam perspectam haberet, quicquid unus quid in his esset uerum uideret? Nam Platoni, Chrysippo, aut Pythagorae erat amicus, atque alta cum illis pax intercedebat. At intractabilis ille Epicurus (sic enim appellat eū) erat illi plurimū inuisus, atque id merito: quippe qui haec omnia ridicula ac ludicra duceret. Quā ob causam inter urbes Ponticas Amastrin in primis habebat exolam, eo quod acceperat eos, qui cum Lepido erant, alios item horum consimiles quā plurimos ea in ciuitate uersari. Neque unquam Amastrino cuiquam oraculum reddidit, quin ubi conaretur etiam fratri proconsulis respondere, deridicule profecto discessit, cum nec ipse quemadmodum idoneum oraculum fingeret inueniret, nec haberet qui sibi in tempore posset componere. Nam cum ille de stomachi dolore cōquirenti, uellet praescribere, uti suillum pedem cum malum praeparatum ederet, hunc in modum ait:

Maluaca porcorum sacra cunimato Sipydno.

Crebrius autem (uti iam diximus) draconem ostendebat ijs qui uellent, haud totum tamen, sed caudam potissimum, ac reliquum corpus oculis exponēs: caput uero ne uideri posset, abditum in sinu seruabat. Verum quo magis etiam redderet attonitam multitudinem, pollicitus est sese exhibiturum ipsum deum loquentem, citraque interpretem adentem oracula. Deinde non magno negotio, gruū arterijs contextis, ac per lineum illud draconis caput, quod erat arte adsimulatū, insertis, alio quopiam per has foris insonāte, respōditabat ad ea quae proponerentur, uoce nimirū per linteaceū illum Aesculapiū ad aures promanante. Huiusmodi respōsa αὐτόφωνα dicebātur, id est, ipsius uoce redditae: neque quibuslibet, neque passim dabantur, uerū splendidis modo atque opulentis

opulentis, & qui grandia largirentur. Itaq; quod Seueriano redditum est super expeditione in Armeniam suscipienda, ex Autophonis erat. Adhortans enim illum ad incursum eius regionis, sic ait:

Parthis Armenijsq; citato Marte subactis,
Romam urbem repetes, & daras Tybridis undas:

Vertice sarta gerens radijs distincta serenis.

Deinde posteaq; uecors ille Gallus persuasus, incursionem fecisset, euenissetq; ut unà cum exercitu caderetur ab Othryade, hoc oraculum e monumentis sustulit, atq; aliud in eius locum substituit huiusmodi:

Agmen in Armenios ne duc: neq; enim expedit isthuc:

Ne tibi foemineis uir amictus uestibus, arcu

Exitium immittat, uitâq; ac lumine priuet.

Siquidē & hoc interim callidissime fuerat cōmentus, ut posterioribus substitutitijsq; responsis, ea quæ perperam malēq; euenissent, sarciret ac mederetur. Sæpius enim ægrotis priusq; morerentur, prædixerat fore ut reualefcerent: quibus morientibus, alterum oraculum illico paratum erat, quod superiori diuersa caneret.

Posthac desine opem morbo petere exitiali:

Mors etenim manifesta, nec euitare licebit.

Porro cū nō ignoraret, qui in Claro ac Didymis, Mallōq; responsa ferrebāt, ipsos quoq; huiusmodi quadā arte diuinādi celebres haberi, eos sibi reddebat amicos, plerosq; consultorū ad illos remittens, his uerbis:

Nunc Claron ito, mei uocem patris auditurus. Et rursus.

Branchydica accedas adyta, atq; oracula quæras. Et iterum.

Mallon abi, Amphilocho quærens oracula uatis.

Et hætenus quidem de ijs, quæ intra patriæ fines usq; ad Ioniam, Ciliciam, Paphlagoniam, Galatiamq; designauit. Vt uero & in Italiā oraculi fama permanauit, inq; ipsam Romanorū urbē: iam nemo omnium erat, qui non alius aliū anteuertere studeret, dū hi quidē eò proficiscuntur ipsi, illi uero mittunt, potissimū hi, qui potētia atq; autoritate plurimū in republica pollebant: quibus princeps quasiq; signifer extitit Rutilianus, uir aliàs quidē honestus ac probus, tum cōpluribus in prælijs Romanorū spectatæ uirtutis: sed qui in his quæ ad deos pertinent, parum sanè saperet, ut cui prodigiosa quædā de illis essent persuasa, adeo ut sicubi lapidē uel inunctū, uel coronatū cōspexisset, cōtinuo procideret atq; adoraret, ac diutius aduolutus uota faceret, bonāq; ac læta ab illo postularet. Hic igitur simulatq; de oraculo inaudisset, parū aberat quin omisso quē tenebat exercitū, in Aboni murum auolarit: alios aut post alios eò legabat. Porro q; mittebātur, seruuli nimirū idiotæ quidā facile decepti, domū redibant, referentes partim quæ uiderant, partim tanq;

tanquā uidissent, audissentque: permulta insuper accumulantes illis, quo domino fierent commendatiores. Inflammarunt itaque senem infelicē, & in uehementem insaniam impulerunt. At ille passim ad omnes amicos accedens, quos habebat, quum plurimos, tum potentissimos, enarrabat; partim ea, quæ ab ijs quos miserat, accepisset, partim quæ ex sese effinxerat. Et ad eum modum iste compleuit urbem, cōcitauitque, quā plurimis item aulicis expauesactis, atque attonitis. Qui protinus & ipsi cupiditate flagrare cœperunt, ut aliquid suis de rebus audirent. Porro Alexander aduenientes comiter excipiebat, ac xenijs, alijsque magnificis donatos muneribus, ad eum remittebat: hoc agens, uti non solum renunciarent oracula, uerum etiam dei laudes canerēt, ac portentosa quædam de oraculo, deque ipso mentirentur. Excogitarat autem ter sceleratus ille quiddam neuti que inscitum, & ingeniosius, que ut in uulgarem competat latronem. Etenim resignatis libellis, ac perlectis: siquid offendisset in ijs, quæ proponebantur, ita scriptum: ut cum periculo ac discrimine eius qui scripisset, si proferretur, coniunctum uideretur, apud se detinebat: neque remittebat, quo uidelicet obnoxios, ac propemodum seruos ob metum sibi redderet eos, qui miserant: quum in mentē illis ueniret, cuiusmodi de rebus consulissent. Intelligebat autem esse consentaneum, ut qui opibus ac potētia præcellerēt, eiusmodi rogatiōes essent proposituri. Ab his munera que plurima ferebat: quippe qui non ignorarēt sese intra casses eius teneri. Libet autem aliquot ex his responsis commemorare, quæ Rutiliano reddidit. Huic sciscitanti de filio, ex uxore priorē suscepto, qui iam per ætatē maturus esset, ut disciplinis erudiretur, quē instituendo in literis illi præceptorem deberet adhibere, ita respondit:

Pythagoram, egregieque canentem prælia uatem.

Deinde paucis post diebus, extincto puero, ipse quidem hærebat: nec habebat quod incusantibus responderet: oraculo uidelicet ita re præsentī confutato. At Rutilianus optimus ultro occupans, defendebat oraculum, affirmās hoc ipsum portendisse deum, qui iussisset neminē quidem ē uiuis adolescentulo deligi præceptorē, sed Pythagoram potius, atque Homerum iam olim defunctos, quibus cum credibile esset eum iam uersari. Quid igitur Alexandro uitio uertere conuenit, si istiusmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rursum eidem percontanti, cuius tandem animam esset sortitus, ait:

Principio fueras Pelides, deinde Menander,

Deinde is qui nunc es: post fax phœbææ futurus.

Octoginta æuum ac centum produxeris annos.

At hic septuagenarius interiit, in insaniam uersus, haud expectato dei promisso, quanquā hoc quoque oraculum ex Autophonis erat. Eidē

h item

itē de uxore ducēda percōtanti, aliquādo incūctanter ac palā respōdit:

Ducito Alexandro natam, Lunāq; puellam.

Siquidē iam olim rumorem dissiparat, filiam quam habebat, ē Luna sibi susceptam fuisse. Lunam enim ipsius amore captam fuisse, quum dormientem aliquādo conspexisset: nam id illi familiare est, formosos somno sopitos adamare. Porro Rutilianus uir prudentissimus, nihil cunctatus, protinus accersit uirginem, nuptias cōficit, sponsus iam sexagenarius, concumbitq; socrum suam Lunam solidis Hecatombis placans, iamq; sibi unus ē cœlitum numero uidebatur. At hic ubi semel in Italia rem esset aggressus, maiora indies ad hęc excogitabat, & in oēs Romanæ ditionis partes, qui perferrent oracula, dimittebat, prædicens ciuitatibus cauendam esse pestilētiā, incendia, terræmotus, se certa remedia traditurum, ne quid horum accideret, pollicebatur. Iamq; quum pestilentia increbuisse, unū quoddam tale oraculum, Autophionon & hoc, quoquē uersum gentiū prodiderat, unico carmine comprehēsum.

Intonsus nubem pestis depellit Apollo.

Atq; hunc uersiculum uidere erat passim pro foribus descriptum, tanq; aduersus pestilentiam remedio futurum. Verum ea res plurimis diuersam in partem euenit, propterea quod fortuna quadā sic accidit, ut eæ domus, quibus hic uersus esset inscriptus, potissimū desolarētur. Neq; uero me putes illud dicere carmen in causā fuisse, ut interierint, uerum casu quodam ad hunc modū accidit. Et haud scio, an pleriq; fratri carmine, negligentius ac securius uixerint, nihil aduersum pestē præter oraculū adhibentes: perinde quasi syllabas pro sese pugnātes haberēt, & intonsum Apollinem telis pestem propellentem. Exploratores item ex sua cōiuratione quāmplurimos Romæ cōstituerat, qui sibi qua quisq; mente esset, indicarent, ac priusq; oraculū adhēssent, illi significarēt quid nam essent percontaturi, quidq; potissimum cupere uiderentur, ut etiā priusq; aduenissent n̄, qui mittebantur, ille iam ad respondendum instructus ac paratus esset. Atq; hęc quidem & id genus aliā machinamenta, aduersus Italicas urbes præstruxerat. Nam præter hęc & initiationes quasdam instituerat, tædarū per manus tradendarum gestationes, & sacrorum ceremonias quæ quidem tribus ex ordine diebus continenter peragerentur. Ac primo quidem die Atheniensium ritu, denūciatio fiebat huiusmodi. Siquis impius, aut Christianus, aut Epicureus mysteriorum explorator accessit, discedat. Cæterum qui deo credūt & parent, sacris feliciter inicientur. Sub hęc protinus exigebantur, illo præeunte, dicentēq;: Foras pellantur Christiani. Tum multitudo acclamabat uniuersa: Foras pellantur Epicurei. Dehinc Latonæ puerperium agebatur, & Apollinis natiuitas: tum Coronidis nuptiæ: demum nascebatur

ſcebatur Aefculapius. Altero die Glycon in lucem emergens, deiq; ex-
ortus. Porro tertio die Podalirij cum Alexandri matre coniugium age-
batur. Dadis autē is appellabatur, idq; ex re, ppter ea quod faces quæ-
dam incenderētur. Poſtremo loco, Lunæ atque Alexandri amores, ac
naſcens Rutiliani coniunx. At uero facem geſtabat, myſteriāq; agebat
Endymion Alexander: quum hic dormiens ſcilicet, in medio iaceret: de-
ſcenderet autē in eum è teſti faſtigio, tanquā è cœlo, Lunæ uicem
agens, Rutilia quædam formoſiſſima cuiuſdā è Cæſareæ domus præ-
ſectis uxor, quæ nimirum ut amabat Alexandrum, ita uiciſſim ab illo
amabatur. Ac ſub oculis perditiffimi illius mariti, tum complexus age-
bantur, tum oſcula, idq; in propatulo. Quod niſi complures fuiſſent tæ-
dæ, forſan nonnihil & eorum quæ fieri ſolent infra ſinum, patratū fuiſ-
ſet. Paulopoſt ruruſum introibat ornatu ſacerdotali, multo cum ſilētio.
Deinde ipſe primus clara uoce ſonabat, Io Glycon. Aſſonabāt autem
bene canori ſcilicet homines: nempe præcones aliquot Paphlagonες,
Carbatiniſ calceati, plurimum ali j nidorem ruſtantes, Io Alexander.
Porro ſubinde inter geſtandas tædas, atque inter myſticas ſaltationes,
femur illius de induſtria renudatū, aureum apparebat: pelle, ſicuti conij-
cio, inaurata circūdata, atq; hac ad tædarum fulgorem relucente. Itaq;
quum duobus quibuſdam ex eorum numero, qui deſipienter ſapien-
tes ſunt, ſuper hac reuerteretur altercatio: utrum Pythagoræ animum
poſſideret, uidelicet ob femur aureum, an alium Pythagorico illi conſi-
milem, atque eam controuerſiam ad ipſum Alexandrum retuliſſent:
rex Glycon oraculo litem diſſoluit.

Pythagoræ mens emoriturq; , oriturq; uiciſſim.

Vatis at eſt animus diuina è mente profectus.

Hunc pater auxilio miſit iuſtisq; pijsq; .

Et ruruſum:

Tecta Iouis repetet, iouiāli fulmine tactus.

Porro quum cunctis alijs denunciaret, ut à puerili concubitu tempera-
rent, ceu re nefaria, uir ille egregius tale quiddam ipſe machinatus eſt.
Ponticis ac Paphlagonicis urbibus imperabat, ut tertio quoque anno
mitterent, qui deo dicarentur, eiſq; laudes apud ſe canerent. Verum
mitti oportere ſpectatos ac ſelectos: nempe nobiliſſimos & ætate flo-
rētiſſimos, formæque eximios. Quibus induſis perinde ut emptitijs ad
libidinem abutebatur, modis omnibus in eos debacchari ſolitus. Præ-
terea legem quoque condiderat, ne quis maior annis octodecim ſeſe
admoto ore complecteretur, néue cum baſio ſalutaret, ſed reliquis ma-
num duntaxat oſculandam porrigens, ſolis ætate, formæque floridis
oſculum dabat, atque his quidem inde cognomen inditum, ut intra

osculum constituti dicerentur. Atque in hunc modū uerborum ac stūpidis mortalibus illudens, perpetuo deinceps suas nequitias exercebat, passim cōstuprans uxores, passim liberis abutens. Quin magnū quiddam, cunctisq; optandum uidebatur, si cuius uxore uel aspexisset modo. Porro si quam etiam osculo dignatus fuisset, nemo nō ita putabat, quicquid esset bonarum felicitatum, id omne semel in eam domū influurum esse. Erant insuper, atq; eæ non paucae, quæ sese etiam peperisse ex illo iactarent, quod ita esse mariti suo testimonio confirmabant. Lubet etiam dialogū tibi referre Glyconis & sacerdotis, uiri cuiusdā Tyanei, cuius sapientiam ex his quæ sciscitatus est, cōiicias licebit. Hunc eiq; idem legi pridem aureis descriptum literis, Tñ, in ipsis sacerdotis ædibus. Dic, inquit, mihi rex Glycon, quisnam es? Sum ille, inquit, minor Aesculapius. Num alius ab illo priore? quid ais? Haud fas est ut isthuc audias. Sed quot annos apud nos permansurus, atq; oracula redditurus? Ad millesimum tertium. Deinde quò demigraturus? Ad Bactra, atque in eas regiones. Siquidem oportet & barbaros meos uictu, meaque præsentia frui. At reliquæ sortes, puta quæ in Dyndimis, Claro, Delphisq; redduntur: utrum ab autore proficiscuntur Apolline, an uana sunt quæ illic adduntur oracula? Ne isthuc quidem scire quæsieris, nefas enim. Cæterum ego quis tandem post hanc uitam futurus sum? Camelus, deinde equus, post hæc uir sapiens, ac uates non inferior Alexandro. Atque hæc Glycon is cum sacerdote cōfabulatio. Postremo & oraculū carmine cōphēsū addidit, quū nō ignoraret illū amicū esse Lepido.

Ne pare Lepido, namq; huic fatum instat acerbū.

Mrium etenim in modū metuebat Epicurum: sicuti superius dictū est nimirum ut artificem ac sapientem, suis artibus atque imposturis hostem, atq; infensum. Itaq; ex Epicureis quēpiam, ausum se multis præsentibus coarguere, propemodum in uitæ discrimen adduxerat. Siquidem adiens ille, clara uoce dicebat: Tu nimirum Alexander Paphlagoni cuidam persuasisti, ut seruos suos apud Galatiæ præfectū capitis accerferet, hoc nomine, quasi filium ipsius, qui tum Alexandriae erudiebatur, occidissent. Atqui uiuit adolescens, incolumisq; reuersus est, famulis iam supplicio affectis, qui tua opera bestijs traditi perierunt. Porro huiusmodi quiddam acciderat. Cum adolescentulus amne aduerso in Aegyptum nauigasset, ad inundationem usq; subducto nauigio: persuasus est, uti pariter in Indiam nauigaret. Itaque dū diutius abesset, infelices illi eius ministri rati uidelicet, uel in Nilo nauigantem interissee puerum, uel à latronibus (nam id temporis permulti grassabantur) esse peremptum, reuersi sunt domum, renunciantes quemadmodum e medio sublatus esset. Deinde proditum oraculum, damnati serui, sub hæc adest

adest adolescentulus, peregrinationem suam enarrans. Atq; hæc quidem ille. At Alexander indignatione percitus, quod coargueretur, neq; ferens opprobratam sibi ueritatem, iussit ut qui adessent, lapidibus illū impeterent: alioqui & ipsos impios futuros, atq; Epicureos appellandos. Dumq; illi iam lapidare cœpissent: Demonstratus quidam, qui diuersabatur in Ponto: primus hominem sui corporis obtegens obiectu, morti subduxit: alioqui lapidibus obruendum, idq; iure optimo. Quid enim oportebat unum inter tam multos insanientes, sanum esse, atq; à Paphlagonum stultitia malum sibi accersere? Et illi quidem hæc euenerunt. Caterum aduocatis iuxta oraculorum ordinem ijs qui proposuerant (nam id fiebat pridie quàm responsa redderet) præcone rogante, an uaticinari uellet, si cuiquam illorum ex adyto respondisset, in malam rem, huiusmodi hominem neq; tecto quisquàm excipiebat, neq; igni, aquatue impertiebat: uerum erat illi solum aliud aliò uertendum, tanq; impio, deorumq; contēptori, atq; Epicureo: quod quidē pbrū omniū erat grauissimū. Quapropter unum etiam Alexander quiddā designauit deridiculum. Nactus peculiare Epicuri sententias, librum (uti scis) longe pulcherrimum, summatim Epicuræ disciplinæ decreta completentem, medium in forum deportauit, ac lignis ficulnis exussit, tanq; autorem ipsum exureret scilicet, accinerem abiecit in mare, oraculo insuper eam in rem adito.

Edico decreta senis comburere cæci.

Haud perpendit scelestus ille, quantum adferret is liber cōmoditatum ijs, qui in eo legendo uersarentur, quantamq; illis quietem, tranquillitatem, libertatemq; pareret: propterea quod à pauoribus, spectris, ac prodigijs liberaret: tum spes inanes, atq; immodicas adimeret cupiditates, mentem sanam ac ueritatem infereret, planēq; lustraret animū, non tæda quidem, aut squilla, aut alijs id genus nugamentis: imò recta ratione, uero, ac libertate. Accipe iam facinus quoddam hominis sceleratissimi, unum inter omnia multo impudentissimum. Quum iam non mediocrem in Regiam aditū sibi patefecisset, inq; aulam Cæsaream: præsertim Rutiliano rem adiuuante, atque approbante, quum bellū quod in Germania gerebatur, maxime flagraret diuo Marco cum Marcomannis & Quadis conferente, oraculum diuulgauit, quo iubebat, uti duos leones uiuos in Danubium immitterent, uarijs cum odoribus, ac sacris quibusdam magnificis, sed præstat ipsum oraculum referre.

Gurgitibus fluuij turgentis ab imbribus Istri

Immisisse duos Cybeles edico ministros:

Monte feras alitas: tum quantum alit Indicus aër

h 3 Florum

Florum atq; herbarum bene olentum, moxq; futura est

Et uictoria, pax & amabilis, & decus ingens.

Ea quum essent facta, quemadmodum ille præscripserat: leones quidē simulatq; in hostium regionem enataissent: Barbari canes quospiam, aut lupos esse rati, fustibus arcebant. At nostrorum protinus maxima strages est consequuta, uiginti fermē milibus simul extinctis. His consilia sunt ea, quæ in Aquileia contigerunt, quum parum abfuerat, ut urbs ea caperetur. At is ad id quod euenerat Delphicam illam responsionem: Cræsóq; redditum oraculum, frigide sanè detorsit: dicens deū quidem prædixisse uictoriam: haud tamen explicuisse, utrum Rhomanorum esset futura, an hostium. Tandem quū plurimi iam eam in urbem confluerent: premereturq; Abonotichitarum ciuitas multitudine eorum, qui ad oraculū uentitabāt, neq; sufficeret suppeditanis ijs, quæ ad uictum erant necessaria, cōminiscitur oraculorum genus quoddam id, quod nocturnū appellabatur. Siquidem libellis indormire solet: ut aiebat ipse: deinde tanq; in somnio diuinitus edoctus respondebat: nihil certi tamen. Sed ambigue plerumq;, ac confusim: maxime si quos libellos conspexisset, accuratius atq; obseruantius obsignatos. Ad hūc enim modum citra ullum resignandi periculū, quicquid temere in mentem uenisset, subscribebat: ratus & hoc ipsum oraculis conuenire. Erant autem ad id nonnulli constituti interpretes, qui mercedē non exiguam colligebant ab ijs, qui eiusmodi capiebant oracula, ut enarrarent ea, explicarentq;, atq; hoc illorum munus conductitium erat. Nam interpretum quisque talentum Atticum pendebat Alexandro. Nōnunq;, quū neque consuleret quisquā, neque missus esset aliquis: imò quum ne esset quidem huiusmodi quippiam: tamen oraculum ædebat, uti stultos mortales redderet attonitos. Quod genus illud erat.

Hunc age quære tuam qui tectus in ædibus, ac te

Clam prorsum, uxorem uultuq; oculisq; decoram

Stuprat adulterio, seruorum ex agmine primus.

Ipse cui solus suastisti hæc omnia demens,

Eius enim florem libasti, hoc dedecus ille

Nunc tibi compensans, cum coniuge dormit herili.

Quin iſdem tibi iam pridem letale uenenum

(Vt neque quæ faciant, possis audire, nec unq;

Cernere luminibus) recte furtimque pararunt.

Inueniesque tuo sub lecto pharmaca, iuxta

Parietem, sub ceruicali condita, porro

Istis conscia criminibus tua serua Calypso est.

Quis Democritus principio non commoueretur, ubi nominatim &
autores

autores, & loca palàm audisset designari? Verum illico despuisset, simulatq; cognouisset, quo hæc artificio gererentur. Insuper & Barbaris nò raro respòdit, si quis patria lingua sciscitaret, puta Syriace aut Gallice, quoties difficile erat inuenire còterraneos eorum, qui rogationem proposuissent: proinde receptis libellis, multum intercedere solet interualli, priusquàm oraculum redderet, quo uidelicet interim per ocium posset & soluere tuto libellos, & nancisci, qui cuncta possent interpretari. Quod genus erat & illud Scythæ cuiusdam redditum oraculum:

Morphi ebargulis in umbra chnenchicranc, relinquet lucem.

Aliàs rursus, quum nec adesset item quispiam, neque tale quicquam omnino contigisset, citra carmen eloquutus est: Redito unde uenisti. Siquidem is qui te misit hodie, perijt, interemptus à Diode uicino, accedentibus latronibus, Mango, Celere, ac Bubalo, qui nunc etiam comprehensi tenentur in uinculis. Cæterū pauca nunc accipe ex his quæ mihi ipsi respondit. Sciscitato an caluus esset Alexander, quum libellos palàm atq; accurate obsignassem, responsum nocturnum subscribitur. Sabar Dalachi Malach Artis alter erat. Rursus quum diuersis libellis eandem rogationem proposuissem, puta cuiatis esset uates Homerus, idq; alio atq; alio nomine: alteri subscripsit, uidelicet deceptus à puero: qui rogatus qua gratia uenit: ut remedium, inquit, peterem aduersus laterum dolorem:

Cytmide te iubeo, ac Latonæ rore perungi.

Alteri uero ubi sciscitanti ei dictum esset, utrum mihi satius esset in Italiam nauigio, an pedestri itinere proficisci, respondit: nihil quidem quod ad Homerum attineret.

Carpe uiam pedibus, rate ne sulcaueris undas.

Multa id genus aduersus illum sum machinatus, quorum de numero fuit & illud, unica rogatione pposita libello pro more inscripto talis cuiusdam rogationes octo, nomen aliquod ementitus, missis drachmis item octo: præterea quod fieri solitum esset adiungens. At ille persuasus, partim missa mercede, partim inscriptione libelli, ad unicam rogationem: ea erat huiusmodi, quando deprehendendus esset impostor Alexander, octo misit oracula: sed quæ neq; cælum (quod aiunt) neq; terram attingerēt, uerum absurda & intellectu difficilia omnia. Quod ille ubi in posterum persensisset, præterea quod Rutilianum à matrimonio conatus essem auertere, suasissemq; ne prorsus in diuinatione spes reponeret suas: oderat me uidelicet, ita uti par erat, sibiq; acerrimum hostem iudicabat. Quodam itaq; tempore percontanti de me, Rutiliano ita respondit,

Noctiuagis gaudet scortis, spurcòq; cubili.

In summa, iure optimo me inuisissimum habebat. Proinde quū me in oppidum aduenisse sensisset, meq; Lucianum esse illum cognouisset: adduxeram autem milites duos, alterum lancea, alterum conto armatum, quos quidem à Cappadociæ præside mihi tum amico acceperā, quo me ad mare usq; deducerēt: accersit illico, sanè quàm comiter multaq; cum humanitate. Ego quū aduenissem, complures apud illum reperio: porrò bona quadam fortuna & milites unā mecū adduxeram. Tum ille manū mihi porrigit osculandam, quemadmodum uulgo facere consueuerat: ego admotus, perinde atq; osculum daturus acri mor su corripio, ita ut parum abfuerit, quo minus illi manū mancam reddiderim. Itaq; qui præsentēs erant, præfocare me accedere conati sunt tanq; hominem sacrilegum: quippe qui iam inde ab initio grauitè tulerant, quod Alexandrum illum, non autē prophetam compellassem. At ille oppido quàm genereose obnitens compescuit illos, pollicitusq; est se facile me placidum redditurum, dedaturumq; quantum posset Glycon, qui nimirum & hos qui maxime sæuirēt ferocientq; sibi redderet amicos. Moxq; ablegatis omnibus, mecū exposulauit, negans se iam esse quæ suauissem Rutiliano. Ecquid me læsisset ut ista in sese facerē, quū possem illius opera apud illū magnas ad res promoueri? Equidem hanc hominis humanitatem cōmoditatēq; libenter accipio, perpendens nimirum, quo forem in periculo constitutus: pauloq; post prodibam, iam illi factus amicus. Ea res profecto ijs qui uidebāt, uehemēter erat stupēda, quod tam facile fuisset cōmutatus. Posthac quū iam nauigare statuissem, missis Xenijs ac muneribus permultis (erā autē forte solus cum Xenophonte, patre cū reliquis meis in Amastrim præmissis) pollicetur & nauim præbiturum sese, & remiges qui nos auherent. Etenim arbitrabar hæc animo simplici, atq; officiose fieri: uerum ubi iam in medio essemus mari, uideremq; gubernatorem lachrymantem, & nescio quid reliquis nautis contradicentē, non optimæ de euentu spes me ceperunt. Erat autem illis ab Alexandro mandatum, ut tollentes nos in mare præcípites darent. Quod si contigisset, facile quod mecum gerebat bellum, illi debellatum fuisset: sed is qui lachrymabatur, effecit ne quid in nos grauius patrarent. Ac mihi quidem ita loquutus est: Annos natus, uti uides, sexaginta, quū antehac pie atque inculpate uixerim, haudquaquam uelim in hac tam grandætate, præsertim quum uxotem & liberos habeam, homicidio manus impiare, indicans uidelicet, cuius rei gratia nos suscepisset, quæque sibi mandasset Alexander. Expositis autem nobis in Aegialos, quorum etiam egregius meminit Homerus, retro legit cursum: ibi forte natus præternauigātes legatos quosdam Boiporanos Eupatoris regis nomine

nomine in Bithyniam proficiscētes, deportādi uestigialis gratia, quod in singulos pendeatur annos: cum exposuissē illis, quod me periculum circūuallaret, atq; illi se mihi commodos faciesq; præberent, receptus in nauigium, incolumis in Amastrim perueni: tantillum abfuerat ut perierim. Ex hoc nimirum tempore & ipse aduersus illum arma capiebam, omnemq; (quod aiunt) mouebam funem, quo hominem ulcisceretur, quē iam tum ante mihi structas insidias oderam, proq; summo ducebam hoste, propter morum impietatem. Iamq; ad accusationem intenderam animum, non paucis mecum facientibus, maximēq; qui erant ex Timocratis Heracleotæ schola philosophi. Verū qui tum Bithyniæ Pontōq; præsidebat: nos cohibuit penē supplicans & obsecrans uti desisteremus. Etenim ob necessitudinem quæ sibi cum Rutiliano intercederet, nequaquā posse supplicio afficere: nec si manifesto in crimine deprehendisset. Atq; ita quidem ab iracundia destiti, meq; repressi: nō in tempore rem aggressurus, cum iudicem haberem ad eum modū affectum. Sed quid? an non & hoc inter alia facinus audax Alexandri, à principe Romano postulare ut Aboni murus, cōmutato uocabulo, Ionopolis appellaretur: utq; nomisma nouum signaret, altera quidem parte Glyconis obtinēs imaginem, altera uero Alexandri, qui insignia aui Aesculapj, ac falcem illam Persei, unde maternū ducebat genus, teneret. Porro cum esset de sese uaticinatus, oraculo prodito, factis decretum esse, ut annos uiueret centum & quinquaginta, dehinc fulmine ictum, interitu maxime miserando periturum: nondum septuaginta natus annos interijt, uidelicet (uti conueniebat Podalirij filio) pede ad inguen usque putrefacto, & uermibus scatens. Quo tempore simul & illud deprehensum est, quod caluus esset: quū medicis caput humectandū præberet, ad mitigandū cruciatū, id quod haudquaquā facere potuissent, nisi detracto galericulo. Hunc habuit exitū Alexādrī tragœdia, atq; hæc fuit totius fabulæ catastrophe, ut res uideri possit prouidentia quadam esse gesta, quum casu nimirum ad hunc modum eueniret. Restabat illud, ut & epitaphium uita acta dignum ei constitueretur, neque non certamina quædam agerentur ab ijs, qui in uaticiniū coniurauerant, uidelicet impostoribus insignibus ac præcipuis ad Rutilianum arbitrum sese conferentibus, ut is pronunciaret, quem ex ipsis oporteret in oraculi successionem capeflendam eligi, atque sacerdotali propheticaque corona redimiri. Erat autem in hoc numero simul & Pætus, qui artis professione medicus, tum ciuis quum esset, ista faciebat: neque medico, neque homine cano decora. At Rutilianus certaminis arbiter, incoronatos eos remittebat, ipsi sibi diuinandi auctoritatem seruans, posteaquā inde iam demigrauerat. Hæc amice ex

ce ex plurimis pauca, quo degustamentum hominis præberem, scribenda putavi, cum uti tibi gratificarer, hominī familiari atque amico, quemq; ego unū omniū maxime suspicio: idēq; pluribus nominibus, uel propter sapientiam singularem, uel ob amorē uerī, uel ob morum mansuetudinem ac moderationem, uel ob uitæ tranquillitatē, postremo comitatē atq; humanitatē erga hos, quibus cum uiuis. Tum uero (quod quidem tibi fuerit etiam iucundius) ut Epicurū ulciscerer, uirum uere sacrum, ingenioque diuino, quiq; solus quæ uere sunt honesta & nouerit, & tradiderit: quiq; solus extiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secū haberent consuetudinē. Deniq; arbitror fore, ut ijs qui in hanc lectionem inciderint, liber hic nōnihil utilitatis afferre uideatur, dum quædam redarguit, quædam in opinionibus horum, qui & recte sentiunt, confirmat ac stabilit.

ALEXANDRI SEV PSEVDOMANTIS, DES. ERASMI Roterodamo interprete, finis.

ORNATISSIMO VIRO

D. CHRISTOPHORO VRSEVVICO, ERASMV
ROTERODAMVS S. D.

Quidem hac mente semper fui ornatissime idēq; humanissime Christophore, ut à nullo prorsum uitio perinde abhorrerem atq; ab ingratitude, nec unq; istos hominis uocabulo dignos iudicarem, qui alieni in se meriti tempore ullo possent obliuisci. Rursus eos existimauerim beatos, quibus tantum facultatis fortunæ commoditas suppeditasset, ut bene de se meritis, possent parem remetiri gratiā: beatissimos autem quibus licisset acceptum beneficium aliquo cum foenore repēdere. Proinde cum antehac sæpenumero mecum repeterem, quantum in me nihil promeritum tua benignitas contulisset (nam collatum arbitror, quicquid ita delatum est, ut haud scio utrum per fortunam, an per meipsum: certe per te non steterit quo minus acceperim) circumspectaremq; quonam argumento possem aliquam saltem erga te memoris gratiq; animi significationem dare: neq; in tanta fortunæ meæ tenuitate quicq; occurreret, quod ulla ex parte, nō dicam tuis meritis responderet, sed quod uel animo satisfaceret meo: illud deniq; mihi uenit in mentē, ut saltem istos quosdā nō inurbanos homines imitarer, q; flosculo quopiā insigni, aut alio simili symbolio misso, uolūtatē propensionē, prōptiq; animi studiū testificari solent: præsertim ipsi

tenuēs

tenues erga eos, quibus neq; res, neq; animus sit alienorū egens mune-
rum. Ergo Græcanica ingredienti *μουσαῖα* (nā musarū horti uel medijs
uernant brumis) statim inter multos uaria adblandiētes gratia, hic Lu-
ciani flosculus præter cæteros arrisit. Eum nō ungue, sed calamo decer-
ptum ad te mitto, nō solum nouitate gratum, colore uarium, specie ue-
nustum, nec odore modo fragrantem, uerum etiā succo præsentaneo sa-
lubrem & efficacem. Omne tulit punctum (ut scripsit Flaccus) qui mi-
scuit utile dulci. Quod quidem aut nemo, mea sentētia, aut noster hic
Lucianus est assequutus, qui priscae comœdiæ dicacitatem, sed citra pe-
tulantiam referens: deū immortalem, qua uasfricie, quo lepōre perstrin-
git omnia, quo naso cuncta suspendit, quā omnia miro sale perfri-
cat, nihil uel obiter attingens, quod non aliquo feriat scommate, præci-
pue philosophis infestus, atq; inter hos Pythagoricis potissimum, ac
Platonicis ob præstigias: Stoicis item propter intolerandum superci-
lium, hos punctim ac cæsim, hos omni telorum genere petit: idq; iure
optimo. Quid enim odiosius, quid minus ferendū, quā improbitas
uirtutis professione personata? Hinc illi blasphemi, hoc est, maledici
uocabulum addidere, sed hi nimirū, quorum ulcera tetigerat. Pari liber-
tate deos quoq; passim & ridet & lacerat, unde cognomen inditū *ἀθεῖου*
speciosum profecto, uel hoc nomīne, quod ab impijs ac superstitiosis
attributum. Floruit (uti putant) Traiani fermē temporibus, indignus
ita me deus amet) qui inter sophistas annumeretur. Tantū obtinet in
dicendo gratiæ, tantum in inueniendo felicitatis, tantum in iocando le-
pōris, in mordendo aceti, sic titillat allusionibus: sic seria nugis, nugas
serijs miscet: sic ridens uera dicit, uera dicendo ridet: sic hominū mores,
affectus, studia, quasi penicillo depingit: neq; legenda, sed planē spe-
ctanda oculis exponit, ut nulla Comœdia, nulla Satyra cū huius dia-
logis conferri debeat, seu uoluptatē spectes, seu spectes utilitatem. Cæ-
terum si nominatim quæras huius argumentum dialogi, facit id quod
semper facit. Pythagoram uelut impostorem ac præstigiatorē taxat:
Stoicorum fastum & sapientem barbam ridet: diuitum ac regum uita
quantis sit erumnis obnoxia docet: contra quā expedita res peuper-
tas hilaris, suāq; contenta sorte. Quem uti legas attentius, te maiorem
in modum rogo, si quando tibi per tua licebit negocia, frontem expor-
rigere. Audies enim Gallum cum hero sutore confabulantem, magis
ridicule quā ullus possit *γελωτοποιός*, sed rursus sapientius quā
theologorum ac philosophorum uulgus nonnunq; in scholis magno
supercilio, magnis de nugis disputat. Vale optime atq; humanissime
Christophore, & Erasmus inter tuos ascribito dientulos, amore, stu-
dio, officio cessurum nemini. Ex arce Hammeni. An. M. D. III.

Luciani

LUCIANI SOMNIVM

SIVE GALLVS, DES. ERASMO ROTE/
RODAMO INTERPRETE.

Interloquutores, GALLVS. MICYLLVS.

MICYLLVS.

T te scelestissime Galle, cum ista tanta inuidentia, uocēq; tam acuta ipse perdat Iupiter, qui quidem opibus affluentē me, ac dulcissimo in somnio uersantem, & admirabili felicitate fruētem, penetrabile quiddam & clamorū resonans expergefeceris, adeo ut ne noctu quidē effugere liceat paupertatem, uel te ipso longe nocentiorē. Atqui si coniectandum est, tum ē silentio quod etiamdū ingens est, tum ē rigore frigoreq;, quod nondum me quemadmodum affolet, antelucano morficat titillatq; (nam hic mihi certissimus gnomon aduentantis diei) ne medium quidem adhuc noctis est. Sed iste peruigil, perinde quasi uellus illud aureum seruet, ab ipsa protinus uespera uociferari cœpit. Verum haudquaquā impune: siquidem mox poenas de te sumam, sustēque comminuam, si diluxerit modo. Nam nūc negotium mihi facesseres, subsiliens in tenebris. GAL. Hec Micylle, equidē arbitrabar me tibi gratum esse facturum, si quoad possem, alta nocte lucem anteuerissem, quo posses antelucano surgens, quā plurimū operis conficere. Etenim si priusq; sol exoriatur, uel unicam feceris crepidam, isthuc laboris lucro tibi accesserit ad parandū uictum. Quod si tibi magis libet dormire, equidē tuo arbitratu quietem egero, longēq; magis mutus fuero piscibus. Cæterum tute uideto, ne per somniū diues, esurias experrectus. MICYL. O prodigiorum auersor Iupiter, ô malorum depulsor Hercules: Quid hoc mali est? uocem humanam sonuit Gallus. GAL. Hocine tandem tibi prodigiū uidetur, si eadē qua uos lingua loquor? MICYL. Quid? an nō hoc portentum? sed auertite dñi malum à nobis. GAL. At tu mihi uideris admodum illiteratus esse Micylle, nec euoluisse Homeri poëmata, in quibus equus Achilles, cui nomē Xantus, posteaq; hinnitus longū ualere iussisset, medio in prælio constitit, differēs, totoq; uersus ordine recitans: non quemadmodū nunc ego prosa oratione loquēs, quin etiā uaticinabatur ille, deq; futuris ædebat oracula, neq; quicquid prodigiosum facere uidebatur: neq; is qui tum audiebat, malorū auerforem, ita uti tu facis, implorabat, quasi rem abominandam & auertendam audisse sese iudicaret. At quid tandem facturus eras, si tibi nauis cui nomen

cui nomē apud Homerū est Argo, carina fuisset eloquuta, ita ut olim in Dodonæa sylua phagus per se loquens oraculum ædiderit. Aut si tergora direpta serpere uidisses, si carnes boū mugire semiaffas, coctasq; ueribus transfixas: Ego uero quum Mercurij sim assessor loquacissimī, deorūq; omniū facundissimī: præterea contubernalis uobis & conuictor, haud mirum uideri debet, si sermonē humanū edidici. Quod si mihi recipias taciturū te, haud quāq; grauabor ueriorē tibi causam aperire, unde factum sit, ut eadem qua uos lingua loquar, & unde mihi suppetat huius orationis facultas. MICYL. Modo ne isthuc ipsum sit somniū Galle, quod ita mecum loqueris. Sed dicito per Mercuriū, ó præclare: quid etiā aliud rei tibi sit in causa, ut istam linguā sones? Nam ut taceam, neq; cuiquā proferam, quid attinet te sollicitum esse? Quis enim fidem mihi sit habiturus: si cui narrem, me Gallum hæc loquentē audisse? GAL. Ausculta igitur, nam orationem ex me audies, omniū (sat scio) maxime nouam atq; incredibilē. Siquidem hic qui nunc tibi Gallus appareo, non ita pridem homo fui. MICYL. Profecto & olim istiusmodi quiddam de uobis inaudieram: Adolescentulū quēpiam fuisse Gallum, Marti adamatū, atq; hunc deo compotasse, collusitasseq;, & in uoluptatibus gessisse morem. Itaq; cum Venerē adiret Mars cum ea cubiturus: hunc quōq; Gallum unā secum adduxisse. Quoniā autem Solem potissimū metueret, ne si è sublimi cōspexisset, Vulcano se proderet, foris ad ostium adolescentulū semper relinquere solitum, cuius indicio certior fieret, quando sol emergeret. De inde Gallum aliquando somno correptum, excubias deseruisse insciētem, Solemq; nullo præsentiente imminuisse Veneri ac Marti secure dormienti, propterea quod cōsideret Gallum indicaturū fuisse, si quis interuenisset. Itaq; Vulcanū à Sole edoctum, eos deprehendisse implicitos atq; irretitos ijs uinculis, quæ iam olim in illos fuerat fabricatus. Porro Martem simulatq; dimissus est, indignatum aduersus Gallum fuisse, atq; eum in auem trāsmutasse, ijsdem armis, ut in capite pro galea cristam obtineret. Hanc ob causam quo uos Marti purgetis, quū iam nihil opus, simulatq; Solem exorientem sensistis, multo ante uociferari, atq; illius exortum prænunciare. GAL. Ferunrur quidem & illa Micylle, At quod ego sum narraturus, multo aliud quiddam fuit, atq; adeo nuper admodū in Gallū transformatus sum. MICYL. Quo nā modo? Nam isthuc maximopere cupio cognoscere. GAL. Audistin de Pythagora quodam Mnesarchida Samio? MICYL. Num sophistam illum dicis & gloriosum: qui instituit, ne quis uel carnes gustaret, nel fabas ederet, suauissimū mihi edulium, salubre & parabile à mensa submouens? Præterea autem qui mortalibus suasisit, ne intra quinque-

nium

nium loquerentur? GAL. Scis nimirum & illud, quemadmodū prius quā Pythagoras esset, Euphorbus fuerit? MICYL. Præstigiator ē & prodigiorum artificem hominem aiunt fuisse, ò Galle. GAL. Ille ipse ego tibi sum Pythagoras. Quare parce, quæso mihi conuitiari, præsertim quum ignores, quibus sim moribus. MICYL. At hoc rursus multo etiam tibi illud portentosius: Gallus philosophus? Attamen expone Mnesarchi gnate, qui factum sit, ut ex homine auis, ex Samio Tanagraus repente nobis prodieris. Neque enim ista uerisimilia, neque omnino facilia creditu. Quandoquidē duas quasdam res iam mihi uideor in te animaduertisse, nimium alienas à Pythagora. GAL. Quas? MICYL. Alterum quidem, quod garrulus es, & obstreperus, quum ille silere in solidos quinque annos (si memini) præceperit. Alterum uero planè cum illius legibus pugnat. Etenim cum non haberem, quod tibi obijcerem, fabas heri (sicuti nosti) ad te attuli. At tu nihil cunctatus protinus eas sublegebas: unde fit ut necesse sit, aut euentum esse te Pythagorā esse, quū aliud quiddā sis: aut si Pythagoras es, legem prætergressum esse te, iusque uiolasse, quum fabas ederis, perinde ac si caput patris comederis. GAL. Non cognosti Micylle, quæ sit harū rerum causa, neque quæ ad unumquodque uitæ genus conducant. Ego tum quidē non esitabam fabas, propterea quod philosophus essem. Nunc cōtra comesturus sim, quippe auicio congruas, neque nobis repudiandū pabulum. Verū si molestū non est, audi quemadmodū è Pythagora coepim esse id, quod sum in præsentia, tibi que in multis uitæ generibus antehac uiixerim. Et quod ex unaquaque transformatione sim cōsequutus. MICYL. Narra quæso: nam mihi quidem auditu iucundissimum fuerit. Adeo ut si quis mihi deferat opinionem, utrum te ista narrantem audire malim, an rursus felicissimū illud somniū, quod paulo ante uidi, uidere, haud sciam utrum electurus sim, usque adeo cognata germanaque uidentur esse ista tua cū suauissimis illis uisis, & ex æquo uos æstimo, te pariter ac præclarum illud insomniū. GAL. Etiamnū tu somnium illud quod dudum tibi uisum est, in animū reuocas, & inania quasdam obseruans simulachra, atque (uti loquuntur poëtæ) euanidā quādam felicitatem memoria consecretaris? MICYL. Imò illud scias Galle, ne ullo quidem tempore unquam uisi illius mihi uenturam obliuionem. Tantum mellis somnium aufugiens in oculis mihi reliquit, ut præ illo uix queam palpebras attollere, rursus in somnū coeuntes. Itaque qualē uoluptatem mouent pennæ in auribus uersatæ, talem titillationē mihi prebēt ea quæ uidi. GAL. Nouū quendā Hercule mihi narras amorē insomni, siquidē alatum quū sit (sicut aiunt) metasque uolandi præscriptas habeat somniū, iamque septa transilit, in oculis etiam uigilantis obuersans

obuersans, adeoq; mellitum & euident apparet. Quare peruelim au-
dire, cuiusmodi nam sit istud, quod te supra modū delectat. MICYL.
Gestio narrare. Nam dulce est hoc ipsum meminisse, & cōmemorare
de illo quippiā. Verum heus Pythagora: quando tu narrabis de tuis
transformationibus? GAL. Vbi tu Micylle desieris somniare, melq; il-
lud ab oculis absterferis. Interim prior dicito, uti intelligam, utrum ne
per portas eburneas, an per corneas tibi somniū aduolarit. MICYL.
Neq; per has, neq; per illas, o Pythagora. GAL. Atqui duas has tan-
tum cōmemorat Homerus. MICYL. Valere sinas nugatorem illum
Poētā, qui nihil de somnijs intellexit. Paupertina fortassis somnia per
istas cōmeant portas, qualia uidebat ille: neq; id admodū perspicue,
quippe captus oculis. Mihi uero per aureas quasdam portas dulcissi-
mum hoc aduenit somniū, & ipsum aureum, & aureis undiq; circū-
mictum, & auri plurimū secum adducens. GAL. Desine optime Mi-
da de auro fabulari. Nam dubio procul ex illius uoto, istud tibi acci-
dit in somniū, & solidas auri uenas mihi duxisse uideris. MICYL. Mul-
tam auri uim uidi Pythagora, multam, quā putas pulchri? quo ful-
gore coruscantis? Quid tandem Pindarus in illius laudem dicit? nam
in memoriam redige, siquidem meministi, quum aquam præstantissi-
mam dicens, postea aurum admiratur; idq; iure, statim in initio carmi-
nis unius omniū bellissimi. GAL. Num illud quaris?

Aqua est illa quidem optima:

Cæterum aurum, uti candens

Ignis: ita enitens, no-

ctibus eminet eximie unum

Cæteras supra opes: quæ

Gloriam ac decus addunt.

MICYL. Per Iouem, isthuc ipsum: perinde enim ac si in somniū meū
uideat Pindarus: ita prædicat aurum, sed ut tandem cognoscas quale
fuerit, ausculta iam sapientissime Galle. Meministi ut heri nullū domi-
cium acceperim: siquidē Eucrates diues ille forte mihi in foro factus
obuiam, lotum me in tēpore ad cœnam uenire iusserat. GAL. Isthuc
equidē planè memini. Nam totum esuriebā diem, donec mihi profun-
da tādē uespera domū reuersus, subuiuidus, uinoq; madens, quinq;
illas fabas proferres, non admodū opiparā cœnā Gallo, qui quondā
fuerit athleta, quiq; olympia non segniter olim decertarit. MICYL.
Ast ubi reuersus à cœna fabas tibi obsecissem, obdormij protinus.
Tum mihi, iuxta Homerū, ambrosia sub nocte diuinū quoddā haud
dubie somniū assistens. GAL. Sed prius quæ tibi apud Eucratem acci-
derint Micylle narra: & cuiusmodi fuerit cœna, quæq; super cœnā acta

sunt omnia. Nihil enim prohibet te denuo cenare, si ueluti somnium quoddam eius cenae reducas, & quæ tum ederis, rursus comemoratiõe quasi ruminas. MICYL. Credebam molestum futurum me, si hæc quoque retulissem: uerum postea quod tu desideras, en id quoque narrabo, quum nunquam antehac in uita cenassem apud ullum diuitem, o Pythagora: heri bona quapiam fortuna in Eucratem incidi: atque ego quidem simulatque dominum illum salutassem, ita uti consueueram, subducebam me: ne pudori illi essem, si lacera in ueste fuisset affectatus. At ille: Micylle, inquit, hodie natalicia filiae celebros, plurimosque ad conuiuium amicos inuitaui, uerum quoniam aiunt quendam ex his incommoda esse ualitudine, neque posse pariter ad conuiuium nostrum accedere: tu eius loco uenito lotus, nisi ipse forte qui uocatus est, semet ad futurum renunciarit. Nam nunc quidem ambigit. Hoc ubi audissem, adorato diuite discedebam: omnes obsecrans deos, ut algidam febrem aliquam, aut laterum dolorem, aut podagram morbi auctarium immitterent ualutinario illi: cuius ego scilicet occupator, cenæque uicarius, & hæres eram uocatus. Interim hoc spatium, quod usque ad balnei tempus intercessit, longissimum seculum esse indicabam: dum subinde respicio, quotquot pedum esset litera, & quando illos iam lauisse consentaneum esset. Hic ubi tempus tandem aduenisset, ocyus me corripio, atque ab eo, nitide amodum cultus: sic obuerso pallio, ut qua esset parte purissimum, ea uideretur. Offendo autem ad fores, & alios complures, in quibus etiam illum (gestabatur autem à uiris quatuor) cuius eram subconuiua uocatus: qui male habere dictus erat, atque id etiam præ se ferebat, quod afflictus esset ualitudine. Nam ex alto gemebat, tussiebatque, ac screabat, uelut ex abdito: quodque agere redderetur totus pallidus ac tumens, annos natus circiter sexaginta. Ferebatur autem philosophus quispiam esse, ex his, qui apud adolescentulos nugas deblaterant. At barba mire erat tragica, id est hircina, supra quam credi posset tonsoris egens. Porro increpante Archibio medico, quãobrem quum ita esset affectus, aduenisset: non oportet, inquit, promissa deserere, præsertim hominem philosophum, etiam si mille urgeant & instent morbi. Putauit enim Eucrates sese à nobis haberi ludibrio. Haud quatenus, inquam ego: imò collaudabit te, si domi potius apud te uelis emori, quam in conuiuium animam unam cum phlegmate excreans. Atque ille quidem præ arrogantia dissimulabat sese dictum audisse. Haud multo post accessit & Eucrates iam lotus: conspectoque Thesmopolide (nam id erat philosopho nomen) Præceptor, inquit, probè quidem factum abs te, qui ipse ad nos ueneris. Tamen si nihilo deterius tibi fuerat futurum. Siquidem etiam absenti omnia ordine missa fuissent. Hæc simulatque dixerat: introgreditur, manus illi porrigens pariter & famulis innitenti. Ego igitur

igitur iam abire parabam:uerum ille conuersus, ubi diu secum hæsitasset, posteaquam me tristem admodum uideret:ades, inquit, tu quoque Micylle, ac nobiscum cœna. Nam filium in mulierum condanum unam cum matre conuiuium agere iubebo, quo tibi sit locus. Ingrediebar itaque, quum parum abfuerit, ut lupo frustra hians discederem, uerum ingrediebar, pudens quod Eucratis filiolum è conuiuium uideret expulsum. At ubi iam tempus esset ut discumberemus, primum tollentes Thesmopolim composuerunt, haud sine negotio per Iouem, quinque (si diis placet) proceri iuuenes, ceruices illi supponentes undique: quo nimirum in eodem habitu permanere, ac longum etiam tempus durare posset. Deinde ubi nemo iam tolerare posset, ut iuxta illum accuberet, me adductum redinant, ut eadem in mensa essemus. Deinceps cœnabamus, o Pythagora, opiparam quandam & uariam cœnam, multoque in auro, multo item argento. Pocula erant aurea, ministri formatum cantores, & concitandi risus artifices. In summa, iucundissima quæpiam erat uita: nisi quod unum quiddam me uehementer male habebat: Thesmopolis obstrepens atque obturbans, uirtutem nescio quam mihi commemorans, docensque, quod duæ negationes unicam efficerent affirmationem: quodque, si dies sit, nox non sit. Nonnumquam & cornua mihi dictitabat esse, atque id genus multa philosophabatur erga me, quibus eiusmodi nihil opus: planèque uoluptatem interpellatione minuebat, quum non sineret exaudiri eos, qui cithara, uoceque canebant. Habes Galle de cœna. GAL. Non admodum suauis Micylle: maxime posteaquam cum illo deliro sene sortitus eras accubitus, MICYL. Audi nunc & insomnium. Visus enim mihi Eucrates ipse, quum orbus esset liberis, nescio quomodo è uita decedere. Dehinc ubi me accersisset, ac testamentum cõdidisset, quo me insolidum heredem omnium scripserat, paulo tempore superstes emori. Porro ipse uidebar adire facultates: & tum aurum, argentumque ingentibus quibusdam scaphis exhaustire, perpetuo subscaturiens & affatim affluens: tum autem uestes, mensas, pocula, ministros, omnia mea, ut par erat, esse. Postea candido uehiculo uectabar resupinus: cunctis qui intuebantur, conspiciendus & admirandus. Accurrebant permulti, ac circumquebant: complures sequebantur. Ego interim illius indutus uestitum, & annulos gerens circum sedem digitis insertos: epulum quoddam splendidum iubebam adornari, quo amicos acciperem. Iamque illi, ita ut in somnio fieri consentaneum est, aderant: iam epulæ erant comporatae, iam potus ex animi sententia ministratus. In his quum uersarer, & aureis phialis præbiterem omnibus qui aderant amicis: quum iam inferrentur bellaria: intempestiuo tuo clamore perturbasti nobis conuiuium, mensasque subuertisti, ac diuitias illas

las ita dissipasti, ut in auras euanescerent. Num tibi uideor iniuria stomachatus in te? nam uel tris noctes perpetuas libenter adhuc formiū illud quod mihi accidit, uidere cupiam, GAL. Adeo ne es auri cupidus, & opum auidus Micylle: idē ex omnibus unum admiraris, ac felicitatem unicam esse iudicas, si plurimū possideas auri? MICYL. Equidē haud solus ita cogito Pythagora: quū ipse quoq; tum quū Euphorbus esses, auro atq; argento comis intexto, prodibas pugnaturus cum Achuis: idē in bello, ubi ferrum quā aurū gestare satius fuerat. At tu etiam tum uoluisti calamistris auro internexis in periculum descendere. Atq; ob eam (opinor) causam, Homerus comas tuas gratijs similes dixit, quod auro argentoq; reuincerentur. Etenim longe nimium meliores atq; amabiliore uidebantur, quod essent auro religatae, unāq; cum eo relucere. Neq; isthuc nouum est Auricome, si tu Pantho patre prognatus, aurum in precio habuisti: quin & ipse deorum omnium, hominumq; pater ille saturno, Rheaq; progenitus, quum Argolicam illam puellam adamaret: ubi nihil inueniret amabilius in quod sese transformaret, neq; quo Acrisij custodias posset corrumpere: audisti uidelicet, ut aurū sit factus: atq; ita per tegulas illapsus, potius est ea quam deperibat. Iam uero quid tibi cōmemorem, quā multos usus praebeat aurum? Et ut eos quibus adfuerit, formosos, & sapientes, & potentes reddat, decus & gloriam illis concilians: utq; nonnūquam ex obscuris & infamibus, daros ac celebres repente efficiat? Nā nosti uicinum mihi & eiusdem artificij Simonem: qui paucis ante diebus apud me coenauit: quum legumē coquerem saturnalibus, duasq; extorum caenas immittens? GAL. Noui Simonem illum breuem: qui fictilē ollulā, quae nobis erat unica, suffuratus, peracta coena abiit, sub ala gestans. Nam ipse uidi Micylle. MICYL. Atqui quum eam sustulerit, tam multos ille deos postea iurabat. Sed quur non prodebatur ac uociferabare tum, o Galle, quum nos furto spoliari conspiceres? GAL. Coccyzabam, quod mihi solum licebat id temporis: uerū quid Simon ille? Nam uidebare de illo dicturus, nescio quid. MICYL. Ei consobrinus erat uir supra modum diues, nomine Drimylus: is quo ad uiuebat, ne obolū quidem donauerat Simonī: nam qui daret, quū ne ipse quidem pecunias attingeret? At simulatq; mortuus est nuper: uniueris illis opibus iuxta leges Simon ille, qui coria putria, qui patellam circumlingebat, gaudens potitur: purpura ostroq; circumtectus: famulosq; & currus, & aurea pocula, & mensas eburnis innixas pedibus possidet: ab omnibus adoratur: iamq; nos ne aspicit quidem. Etenim nuper quū illū procedentem conspexissem: Salue, inquā, Simon. At ille indigne ferens: Edicite, inquit, mendico isti, ne uocabulū meum dimi

diminuat: neq; enī Simon, sed Simonides appellor. Porro (quod est omniū maximum) mulieres etiam illius amore capiuntur. Atq; is qui deim eludit eas, ac fastidit: & alias quidem admittit, comemq; se præbet: alia porro quæ negliguntur, necem conscituras sibi minitantur. Vides quantas comoditates pariat aurum: quandoquidem eos qui sunt deformissimi, transfigurat, & amabiles reddit, non secus atq; cæstus ille poeticus. Audis insuper & à Poetis dictum.

O aurum auspicata res, & ostentum optimum.

Et rursum,

Aurum est quod opibus imperat mortaliū.

Sed quid interim risisti Galle? GAL. Quoniā tu quoq; per inscitiam Micylle, simili modo falleris opinione de diuitibus, quemadmodum uulgus: uerum (crede mihi) longe etiam erumniosiorē uitam uiuunt, quā uos. Hæc autē loquor, qui ipse & pauper, & diues aliquādo fuerim, atq; omne uitæ genus sim expertus. Porro paulo post ipse quoq; hæc omnia cognosces. MICYL. Per Iouem tempestiuū iam est, ut & tu referas quemadmodū sis trāsfiguratus: & quod in unoquoq; uitæ genere perspexeris. GAL. Ausculta, hoc tantū præmonitus, me neminē feliciorem uitā, quā tu sis, unq; uidisse. MICYL. Quā ego sim o Galle? Hanc felicitatem tibi ipsi imprecor. Nam uidere me tibi ridendum proponere. Verum age, narra, exordiens ab Euphorbo, quo pacto fueris in Pythagorā transformatus: Deinceps ordine ad Gallum usq;. Consentaneū enim est, te uarias res tum uidisse, tum tulisse: nimium tam diuersis uitæ formis. GAL. Quemadmodū initio ab Apolline profecta anima in terram deuolarit, & corpus humanū subierit, ut illic pœnā quandā depēderet, id longū dictu futurū sit. Præterea neq; mihi referre fas es, neq; tibi eiusmodi audire. Verū ubi Euphorbus factus essem, MICYL. Sed ego priusq; essem is, qui nūc sum: O præclare quis nā erā? hoc mihi prius dicito: nūquid & ego uersus fuerim itidē ut tu? GAL. Maxime. MICYL. Quis igitur eram? si quo modo potes dicere, puelim enim istuc cognoscere. GAL. Tu formica fueras Indica, ex earū genere, quæ aurū effodiūt. MICYL. Et postea neglexi infelix, uel pauca frustra in uitā iportare: quū illo essem alitus? Sed age qd post hæc futurus sim dicito: quādoquidē cōsentaneū est scire te, Etenī si quid bonæ sit rei, iam nūc suspēdero me ab ista pertica, in qua nunc stas. GAL. Istuc profecto nulla ratione possis cognoscere. Cæterū quū Euphorbus essem (nā ad illa redeo) in Troia pugnabā: atq; à Menelao necatus, aliquanto post tempore in Pythagorā perueni. Porro eo usq; absq; recto perdurabam, donec Mnesarchus aliquādo mihi domū ædificaret. MICYL. Obsecro te, num absq; cibo potuq;? GAL. Maxime. Nihil enim istis rebus opus, nisi corpori duntaxat. MICYL.

Illud igitur prius dicito, ea quæ ad Troiam gesta sunt, num ita se habent, qualia fuisse dixit Homerus? GAL. Quinam ille scire potuisset Micylle: qui quidē dum ista gerebātur, ipse Camelus erat in Bactris? Cæterum ego tibi tantum effabor diuinitus, nihil id temporis eximium fuisse: neque Aiacem usq; adeo magnum, neque Helenam adeo formosam, quemadmodū arbitrantur: siquidem uidi candida quandam & procera ceruice, ut hinc cygno progeneratam esse adsimularent. Cæterum uehementer anum, æqualem propemodum Hecubæ. Hanc Theseus primum raptam in Aphidnis possedit. Is uixit Herculis ferme ætate. Porro Hercules prius Troiam ceperat, patrum nostrorum memoria, qui per id temporis maxime florebat. Nam hæc mihi Panthus narrauit, se cum esset admodū adolescens, uidisse Herculem. MICYLLVS. Quid autem Achilles? Num talis erat, nempe quauis in re præstantissimus? An & istæc fabulamenta sunt? GALLVS. Cum illo quidem congressus non sum: neq; quæ adeo comperte de rebus Græcorum dicere. Etenim qui scire potui, quum hostis essem? Certe Patroclum illius amicum, haud ita magno negotio peremi lancea dissectū. MICYLLVS. Deinde te Menelaus multo minore negotio: uerū istis de rebus satis. Nunc res Pythagoricas refer. GALLVS. Illud in summa Micylle: sophista quispiam eram (oportet enim uidelicet fateri uerum, alioqui non imperitus, neque inexercitatus in honestissimis disciplinis. Profectus sum autē in Aegyptū: quo cū prophetis cōgrederer, de sapiētia cōmunicaturus. Hic adyta subij, atq; ibi Ori & Isidis libros perdidi. Post rursus in Italiam renaui gabā, ac Græcos iuxta ea quæ in Aegypto didiceram, ita institui, ut me perinde ac deum suspicerent. MICYLLVS. Equidem inaudieram istæc: præterea quemadmodum creditus fueris, defunctus in uitam rediisse, utq; aureū femur illis subinde ostenderis. Verum illud mihi dicito, quid tibi uenit in mentem, ut legem statueres: uti neq; carnibus, neq; fabis uescerentur homines? GALLVS. Ne perconteris ista Micylle. MICYLLVS. Quam ob rem dō Galle? GALLVS. Nam pudet hisce de rebus uerum fateri. MICYLLVS. Atqui non conuenit, uti id facere graueris apud hominem contubernalem & amicum: nam herum post hæc, absit ut dixerim. GAL. Nihil sani, neq; prædari quicquā erat, uerū animaduertebā, si consueta modo, atq; eadē quæ uulgo tradunt à multis præcepissem: nō fore, ut mortales in admirationē adducere, sed quo peregriniora, magisq; aliena proposuissem, futurū, ut hoc magis nouus, magisq; uiderer admirandus. Proinde instituerā in animo, nouæ quiddā rei designare, eiusmodi pposito decreto, cuius causa esset inexplicabilis, quo uidelicet alijs aliud

aliud cōiectantibus, omnes redderentur attoniti: quemadmodum in obscuris oraculis solet usu uenire. MICYL. Illud uide ut rides me tu quoq; non minus atq; Crotoniatas, ac Metaponticos, & Tarentinos: cumq; his alios, qui muti sequuntur, tuq; adorant uestigia, quæ tu calcata reliquisti. Verum ubi Pythagorā exueras, quem post eum induisti? GAL. Aspasiā Meletensem illam meretricem. MICYL. Papæ, quid ego audio? Siquidem inter alia mulier quoq; fuit Pythagoras? Itane fuit aliquando tēpus, quo tu Galle generosissime oua pariebas, cūq; Peride rem habebas, iam Aspasia uidelicet: atq; ex illo grauida facta es? Præterea lanam tondebās, tramāq; deducebas? Postremo meretricum in morem gestiebas, uultumq; componebas? GAL. Ista quidem omnia feci, tametsi non ego solus: uerū & ante me tum Tiresias, tum Elati proles Cæneus. Proinde quicquid in me cōiitū dixeris, tantundē & in illos dixeris. MICYL. Age igitur, utra tibi uita erat suauior, quum uir esses, an quum Perides tecum haberet cōsuetudinem. GAL. Vides cuiusmodi istuc est quod percontaris? nempe cui ne Tiresiæ quidem expedierit respondere. MICYL. Atqui si minus fateare tu: tamen istuc Euripides satis explicuit, quum ait: se malle ter sub dyopeo consistere, q̄ parere semel. GAL. Imò præmoneo te paulo post puerperā fore: siquidem & tu mulier es olim futurus, idq; sapius longo nimirum seculorum orbe atq; recurso. MICYL. Non tu pendebris, o Galle, qui quidē omnes mortales Milesios aut Samios esse ducas? Nam aiunt te etiam tum quum Pythagoras esses, uenusta forma decorum, sapius Aspasiā fuisse tyranno. Verum age secundum Aspasiā, in quem uirum aut mulierū denuo renatus es? GAL. In Cratem Cynicum. MICYL. O Castor, & o Pollux, quā dissimile, ex scorto philosophus? GAL. Deinde rex: deinde pauper: paulo post satrapes: dehinc equus, graculus, rana, aliāq; innumerabilia: per longum enim fuerit singula recensere. Postremo Gallus, atq; id sapius, nam hoc uitæ genere sum delectatus. Interea & alijs diuersis mortalibus seruiui: regibus, pauperibus, diuitibus: postremo nunc tecum uiuo, rideoque quotidie, quum uideo te paupertatis tædio cōplorantem, eiulantemque, ac diuitum admirantem fortunas, propterea quod ignores quantum illis adsit malorum: alioqui si curas noris, quibus illi dstringuntur, te ipsum profecto riseris, qui antea credideris eum, qui sit opulētus, statim felicissimū esse omnium. MICYL. Ergo Pythagora, aut quid maxime gaudeas appellari, ne confundam orationem, si te nunc hoc, nūc illo nomine cōpellem. GAL. Nihil intererit, siue Euphorbū, siue Pythagorā, siue uocaris Aspasiā, siue Cratē: quādoquidē ista omnia sum unus, nisi quod rectius feceris, si (id quod in præsentiarū esse uideor) Gallum

Gallum me uoces, ne auem hanc parui ducere, contemneréq; uideare: præsertim quum tam multas contineat animas. MICYL. Ergo Galle, quandoquidem omnia penè uiuendi genera iam expertus es, atq; oia cognita habes, age dilucide mihi narrato, quæ sint peculiaria diuitum ad uitæ rationem, quæ pauperû propria: quo uidelicet cognoscam, uere ne isthuc affirmes, me diuitibus esse feliciorem, GAL. En huncadmodû interim perpende Micylle. Te quidē non magnopere tangit cura belli, si quādo rumor sit aduentare hostes: neq; sollicitus es, ne in agros incurstantes populentur, neue hortum proculcēt, proterantq; aut uineas uastent: sed simulatq; tubam audieris, si tamen audieris, de te ipso uno circûspectas, quo deflexus seruari queas, ac discrimen effugere. Contra illi tum de sese solliciti sunt, tum animo discruciantur, quum de mœnibus quicquid opum possidebāt in agris, id omne tolli, deportariq; conspiciunt. Ac siue inferendû est aliquid in ærarium, soli accersuntur: siue in prælium exeundû, periclitantur: aut peditum turmis, aut equitum alis præfecti. Tu interim uimineum gerens clypeum, expeditus ac leuis, ad salutem consulendum, paratus uictoriale conuiuium agere, si quando uictor exercitus sacra fecerit. Rursum pacis tēpore, tu quidem quum de plebe sis, ingressus in concionem, tyrannidem in diuites obtines: illi uero trepidant, pauitantq; ac largitionibus, choragijsq; te placant: siquidem quo tibi balnea, ludi, spectacula, reliquaq; id genus abunde suppedient, ea omnia curant illi. At tu, censor & acerbus expensor perinde quasi dominus, ne alloquio quidem interdum dignaris illos, quod si tibi collubitum sit, ingentibus saxis in illos degrandinas, uel facultates eorû publicas facis: ipse neq; calumniatorem metuis, neque latronem, ne tollat aurum, uel ædium conscenso fastigio, uel pariete perfosso: neq; necesse habes rationibus occupari, neque exacti onibus, neq; tibi cum sceleratis dispensatoribus conflictandum est, neque tantas in sollicitudines distraheris: uerum simulatq; crepidam unam perfeceris, mercedemque retuleris septem obolos, sero surgis crepusculo: & si libuerit, lauaris, tum empto saperda quopiam, aut mœni de pisciculo, aut paucis ceparum capitulis, temetipse oblectas, canens plerunque, optimâque cum paupertate philosophans, adeo ut eas obres salubri sis, ualentiq; corpore, obduruerisq; aduersus gelu: siquidē labores, qui te exacuunt, muniuntq;, certatorem haud quaquàm contemnendum reddunt aduersum eas res, quæ compluribus inexpugnabiles esse uidentur. Arque hinc nullus ex morbis illis grauioribus impetit te. Quod si quādo leuis ceperit febricula: paulo negotio eam medicatus, protinus exilis: inedia temet inde excutens. Illa porrò fugit illico: quippe metuens te, quem uideat etiam frigore ali, saturûq; fieri, ac
medi

medicorū certis illis recursibus longum plorare renūciantē. At illi ex aduerso propter intēperantiā uitæ, quid tandē mali non habent infelices? podagras, phthiles, pulmonū exulceratiōes, aquas intercutēs. Nā hæc omnia à sumptuosis illis conuiuijs nascuntur. Proinde quicūq; ex his Icari in morem (ut ferè faciunt) sese attollunt, propiusq; se soli ad mouent, haud cogitantes, quod alas habeant cera adglutinatās, ingentem nōnunq; strepitū mouent. Cæterū qui Dædalī exemplo non admodū sublimia, neq; excelsa appetunt: uerum humilia, terræq; uicina: adeo ut cera nōnunq; salis aspergine madesceret, ij̄ tutò plerūq; accit̄ra discrimen transuolarūt. MICYL. Moderatos istos & cordatos narras. GAL. Verum aliorū Micylle naufragia fœdissīma cōspicias: nempe ubi Cræsus reuulsis alis risum exhiberet Persis, conscenso rogo, aut Dionysius quum abdicatus tyrannide, Corinthiorū in urbe ludi literarij magistrum ageret, post gestum tantum imperiū, puellōs compellens ut syllabas cōnecterent. MICYL. Dic mihi Galle: tu quum rex esses (nam ais te regem quocq; fuisse) cuiusmodi tandem id uitæ genus experiebaris? Mirum tu tum felix eras, quandoquidē id quod est bonorum omniū caput possidebas. GAL. Ne mihi in memoriā regeras: ó Micylle, usq; adeo supra modum infelix tum erā. Nam quo ad res externas, quemadmodū dixisti, planē fortunatus esse uidebar: at intus innumerabilibus curis distringebar. MICYL. Quibus tandem curis? Nam rem prorsus absurdam neq; credibilem narras. GAL. Equidem imperabam regioni neutiq; exiguæ Micylle, omnijugarū rerum feracī, tum incolarum frequentia, neq; non urbium pulchritudine cum primis admirandæ: præterea fluminibus nauigabilibus, ac mari portuoso commodæ. Ad hæc exercitus ingens, equa spectatissīma atque excellens, satellitium haud exiguum, triremes, pecuniarum uis maior quā ut posset numerari, uasorum argenteorum plurima copia, reliquæque omnis illa principatus tragœdia, strepitusq; & apparatus supra q̄ credi queat, extructus atq; accumulatus. Itaq; quū prodirem, plerique adorabant, deum quempīam intueri sese rati, aliq; trudentes alios cōcurrebant, quo me conspicerent, nonnulli conscensis tectis, magni æstimabant, si plene contemplari licuisset quadrigam, stragulam, diadematum anteambulones, & eos qui à tergo comitabantur. Ego inter hæc mihi cōscius, quantæ me res discruciant, uersatentq; illos quidē propter inscitiam uenia dignos iudicabam: at mei ipsius miserescebat, qui prægrandibus illis Colossis uiderer persimilis: qualis uel Phidias, uel Myron, uel Praxiteles fabricatus est. Etenim illorū quisq; quo ad ea, quæ foris apparent, Neptunus ipse est, aut Iupiter, mirifice decorus aut se, eborēque compactus: & aut fulmen, aut fulgur, aut tridentem fuscina

scinam dextra sustinet. Caterum si immisso capite quæ sunt intus inspicias, uidebis uestes quosdam, paxillos, & clauos introrsum prominentes, neque non uimina, cuneosq; & picem sublitam, & aliam item id genus deformitatē intrinsicis inhabitantem. Omitto recensere mustarum, mustelarumq; uim, quæ nonnunq; in eis mansitant. Huiusmodi quædā res nimirū regnum quoq; uidetur. MICYL. Nondū explicuisti, Iurum, & clauos, & uestes, quinam fuerint in imperio, neq; fedtatem illam plurimā quænam sit, nam istum ad modū uestari, tam multis imperare mortalibus, ac numinis instar adorari: Hactenus quidem cum Colossi exemplo quadrat. Siquidem hoc quoq; diuinum quiddam & admirandū, nunc autem quæ sint intra Colossum expōnito. GAL. Quid primo loco tibi referam Micylle: utrū metus, curas mordaces, suspiciones, odium, quo regem persequuntur ij, qui cum illo uiuunt: insidias, atq; eas ob res somnū rarum, & hunc ipsum peruenem, ac plena tumultus insomnia, cogitationes perplexas, spes semp improbas, an ocij penuriā, & occupationes, iudicia, expeditiones, edicta, foedera, cōsultationes: quibus rebus sit, ut ne per somniū quidem aliqua re suauī frui liceat, uerū ut omnibus de rebus solus dispiciat necesse est, millēq; negocia sustineat.

Quippe nec Atriden Agamēnona dulcis habebat

Somnus, multigenas uersantem pectore curas.

Idēq; quum reliqui omnes Achiui sterterent. Adde quod Lydum illū discruciat filius mutus: Persam uero, Clearchus ad Cyrum desciscens. Atq; alium quempiam, Dion cum Syacusanis nōnullis ad aurem cōmunicans. Rursum alium quendā urit Parmenion collaudatus. Item Perdiccam Ptolemæus. Ptolemæum Seleucus. Quin illa quoq; molestiam adferunt: amasius per uim nō sponte cōuiuens, concubina alio gaudens, tum si qui defectionem parare dicantur: aut duo, quatuorue satellites inter sese consufurrantes. Porro (quod est omnium grauissimum) amicissimi quicq; uel maxime sunt formidandi, semperq; metuendum, ne quid magni mali ab illis exoriat. Nam alius à filio ueneno necatus est: alius item ab amasio. Alium simile quoddā fortassis mortis genus eripuit. MICYL. Apagesis. Atrocia, miraq; sunt ista quæ narras ó Galle. Mihi igitur multo sit tutius operæ cerdonicæ prouum incumbere, quàm ex aurea bibere phiala comiter delatum haustum: ceterū cicuta, aconitōq; temperatū. Nam mihi quidem hoc unū est periculi: ut si paulum aberret smilion, defectatq; à recta incisione, summū secantis digitum exiguo sanguine tingit. At isti quemadmodum narras, letifera agunt conuiuia, atq; id innumerabilibus in malis constituti. Deinde ubi conciderint, persimiles esse uidetur tragoediarū histrionibus

histrionibus. Nā multi sicut uidere licet, quoad Cecropes sunt scilicet, aut Sisyphi, aut Telephi diademata gestant, argenteisq; capulis gladios, comamq; uentilantem, & auro intertextam chlamydem: quod si quis (qualia nimirum permulta solent accidere) impulsos illos media in scena præcipientes det, risum profecto moueant spectatoribus: uidelicet persona unā cum ipso diademate cōtrita, uero autem actoris capite laxato, cruribusq; maximāq; ex parte renudatis: ut iam interioris amictus, q̄ miserī sint panni fiat perspicuum: ac cothurnorum quos pedibus induxerunt, appareat deformitas, haudquaq; ad pedis modum respondentium. Vide ut me iam similitudines conferre docueris optime Galle. Cæterum tyrannis talis quædam res tibi uisa est esse: uerum ubi equus esses, aut canis, aut piscis, aut rana, quomodo eam uitæ rationē ferebas? GAL. Istum quem nunc suscitās sermonem & longior sit, neq; huius temporis. Illud autem unum in genere dixerim: nullā ex omnibus uitam mihi non uisā tranquilliorē uita humana, naturalibus dumtaxat cupiditatibus & uisibus circumscriptam. Siquidem publicanum equum, aut sycophantam ranam, aut sophistam graculum, aut popinatorem culicem, aut cinædū gallum, atq; id genus alia, quæ uos studio cōmīniscimini, haudquaq; inter illos uidebis. MICYL. Quæ dicis, o Galle, fortassis uera sunt: uerum non me pudebit apud te fateri, quod mihi accidit. Haud unq; qui uī dediscere cupiditatē illam à puero mihi insitam, uidelicet ut diues euadam. Quin nunc quoq; somnium illud ob oculos uersatur, aurum ostentans: potissimum autem sceleratus ille Simon excruciat, qui quidē tantas inter opes delicias. GAL. At ego te isto leuabo morbo Micylle, tametsi nox etiamdum est. Surge modo, ac sequere me. Siquidem ad ipsum te Simonem adducam, atq; in aliorum diuitum ædes, quo nimirum uideas, quomodo res habeant apud illos. MICYL. Istuc quo pacto, clausis foribus? Num me parietes transsodere cōpelles? GAL. Nequaq; uerum Mercurius, cui sum sacer, hoc optanti mihi largitus est, ut si quis longissimā caudæ phamm, quæ ob molliem inflectitur. MICYL. Atqui duas habes eiusmodi. GAL. At dextram ex his auulsam cuiuncq; ego gestandam dero, is quoad uoluerō, fores omneis poterit apire, cūctaq; uidere, ipse inuisibilis. MICYL. Equidem ignorabā, o Galle, te præstigiārū quoq; peritum esse. Porro si mihi isthuc semel præstiteris, uidebis illico Simonis uniuersas opes huc deportatas, nam eas huc rediēs transferam. At ille rursus circūrodet, ebibetq; putria coria, quibus cōsueuit soleas cōpingere. GAL. Atqui nefas sit istuc facere. Siquidem Mercurius illud mihi mandauit, ut si quis pennam tenens, istiusmodi quippiam patraret, uociferans furē proderem. MICYL. Rem neuiq; uerisimilem nar-

k ras, nempe

ras, nempe Mercurium quum ipse sit fur, non sinere alios, ut (idem fa-
 ciant. Sed tamen abeamus. Nam aurum auferam, si modo possim.
 GAL. Pennā prius reuellito. Quid hoc rei? ambas reuulisti. MICYL.
 Tutius hoc quidem ò Galle, tum tibi minus foedum sit futurum, ne al-
 tera caudæ parte mutilatus claudices. GAL. Age sanè, sed utrum Si-
 monem prius adimus, an alium quempiam diuitum? MICYL. Haud
 aliò, imo ad Simonem, qui uidelicet pro dissyllabo, tetrasyllabus esse
 affectet, posteaq; diues euasit. Sed iam ad fores accessimus. Quid igit
 deinceps facio? GAL. Pennam sare admoue. MICYL. Ecce autem,
 dii boni, ostium perinde atq; clauis resiliit. GAL. Perge porro præce-
 dens, Vides illum uigilantem ac supputantem? MICYL. Video per
 Iouem, & quidem ad obscuram siticulosamq; lucernulā. Præterea pal-
 let, haud scio unde Galle, totusq; exaruit, atq; extenuatus est, mirum
 ni curis. Neq; enim auditū est illum alioqui male habere. GAL. Au-
 sculta quid dicat siquidem intelliges, quibus de causis ad eum modum
 sit affectus. SIMON. Nimirum septuaginta illa talenta tuto admodū
 sub lectica deffossa sunt, neq; quisq; alius omnino uidit. At uero, sede-
 cim illa Sosylus equiso uidit me sub præsepi occultantem: itaq; de cu-
 rando stabulo non est admodum sollicitus, quanq; nec alias admodū
 laboris appetens, uerisimile est autem illum multo etiā his plura sustu-
 lisse. Nam unde alioqui Tibius heri tā ingens salsamētum illi obsonio
 proposuisset? Tum autem aiunt, illum monile emisisse uxori drachmis
 quinq;. Heu misero mihi. Hi omnia mea dissipabunt bona. Quid qd
 ne pocula quidem sat in tuto mihi recōdita sunt, quum sint multa. Ve-
 reor enim, ne quis ea suffosso pariete tollat. Complures mihi inuident,
 atq; insidias parant, Præter cæteros autem Micyllus iste uicinus. MI-
 CYL. Ita per Iouem. Nam tibi sum similis, ac patellas sub ala gesto.
 GAL. Tace Micylle, ne protinus ipso in furto nos prodas, SIMON.
 Optimū igitur fuerit, ut ipse insomnis seruē. Omnem obibo domum
 in orbem obambulās. Quis iste? uideo te per Iouem. O parietum per-
 fossor, posteaq; es colūna, bene res se habet. Pernumerabo denuo re-
 fossum argentum, ne quid forte dudum me fugerit. Ea rursus, obstre-
 puit mihi nescio quis. Nimirum obsideor, atq; insidijs appetor ab om-
 nibus, ubi mihi gladius? Si quemq; deprehendero, rursus aurum de-
 fodiamus. GAL. Sic tibi habent ò Micylle, res Simonis. Sed abeamus
 ad alium quempiam, donec noctis adhuc aliquantulum superest. MI-
 CYL. O miser, cuiusmodi uiuit uitā? hostibus eueniat ad hunc modū
 diuitem esse. Itaq; pugno illi in maxillā illiso, uolo discedere. SIMON.
 Quis me pulsauit? Latrocinio despolior miser. MICYL. Plora ac uigila
 auricq; similis corpore reddaris, quandoquidē illi affixus, deditusq; es.

Nos autem

Nos autem, si uidetur, Gniphonem sceneratorē uisamus. Nam nec is procul hinc habitat, ipsæ nobis suapte sponte fores patuerūt. GAL. Vides hunc quoque curis inuigilantem, & usurarum rationes iterantem digitis contortis? cui propemodū relictis his omnibus sit in silpham, aut culicem, aut muscam abeundum. MICYL. Equidem uideo miserum ac uecordem hominem, ne nūc quidem multo meliorem uiuere uitam, quæ silphæ aut culicis. Adeo totus & hic à curis & rationibus est extenuatus. Nunc ad aliū eamus. GAL. Ad tuū, si uidetur, Eucratē. En tibi fores per se patuere. Quā introimus? MICYL. Paulo ante hæc oīa mea erant. GAL. At etiā nunctu diuitias somnias? uides igitur Eucratē ipsum quidem à farnulo, uirū natu grandem. MICYL. Video profecto quiddā haudquaquæ uirile. Porro altera ex parte ipsam item uxorē à coquo constuprari. GAL. Quid ergo? Num optaris & horū hæres existere Micylle, cunctaque possidere, quæ sunt Eucratis? MICYL. Haudquaquæ Galile. Imo fame citius interierim, quàm id genus quippiam patrarē. Valeat aurum & conuiuia. Duo oboli mihi potiores diuitiæ sunt, quæ si à domesticis mihi domus perfodiatur. GAL. Sed iam nunc quādoquidem dies fermè diluxit, domum ad nos redeamus. Reliqua rursus aliàs uidebis Micylle.

LVCIANI SOMNII SIVE GALLI FINIS. DES.

ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

ORNATISSIMO IV

RIS VTRIVSQUE DOCTORI THOMAE

Ruthallo Secretario regio, Nunc episcopo

Dunelmensi, Erasmus Roterodamus,

S. P. D.

VIDE quātum audaciæ mihi suppeditet singularis quædā ingenij tui, morūque facilitas, humanissime Ruthalle: qui cū neutiū ignorem te inter Aulicos primores, uel autoritate, uel gratia, uel splendore, uel eruditione præcipuū esse: tamē nō uerear meas nugas rudes adhuc, uixque à prima scheda repurgatas ad tuā excellētiā mittere. Sed quid facerem? Iam urgebat nauita, uentos & æstum nulli seruire damitās. Itaque ne nihil mei apud hominē tam nostri studiosum relinquerē, id quod tum forte erat in manibus: Misanthropū mihi nimirū ad uirum unum omniū Philāthropotaton, Is est Luciani dialogus: quo uix alius lectu, uel utilior, uel iucundior, uerus quidem ille iampridē ab alio nescio quo: sed ita uersus, ut interpre-

k 2 hoc modo

hoc modo demonstrare uoluisse uideat, sese neque græce scire, neque latine, nec temere adeo quis suspicetur eum interpretem subornatum esse ab ijs, qui Luciano male uolunt. Tu nostram hanc audaciam boni cōfules: & Erasmus in eorum numero pones, qui tui sunt amantissimi. Vale, Londini. An. M. D. III.

LVCIANI TIMON

SIVE MISANTROPVS, DES. ERASMO
ROTTERODAMO INTERPRETE.

IVPITER Philie, hospitalis, sodalitæ, domesticæ, fulgurator, iusiurādice, nubicoge, grādistrepe: & si quod aliud tibi cognomen attoniti Poetæ tribuūt, maxime quum hærent in uersu. Nam tū illis tu multinominis factus, carminis ruinā fulcis, metriq; explēs hiatum. Vbi tibi nūc magnicrepū fulgur, graui fremum tonitru: ubi ardens, candēs, ac terrificū fulmen? Nam hæc omnia iam palā apparet, nugas esse, fumumq; poeticū, nec omnino quicq; præter nominum strepitū. Sed decantata illa tua arma eminus feriētia expromptaq; nescio quomodo penitus extincta sunt, frigentq; adeo, ut ne minimam quidē scintillā iracūdiæ aduersus nocentes reliquā obtineāt. Itaq; citius quiuis ex his, qui peieraturi sunt, extinctū ellichnium metuerit, q̃ flammā fulminis cuncta necātis: usq; adeo titionem quēpiā in sese uibrare te putāt, ut incēdiū aut fumum ab illo proficiſcens, nihil quicq; formident: uerum hoc solū uulneris inferri posse iudicent, ut fuligine compleant. Quibus rebus factum est, ut iam Salmonæus tibi sit ausus etiā obtonare: neq; id admodū ab re: quippe aduersus Iouē usq; adeo ita frigidū, uir ad facinora feruidus, audaciāq; tumidus. Quid enim faciat, ubi tu perinde ac sub mādragora stertis: qui neq; peierantes exaudias, neq; eorū qui flagitia cōmittunt, respectum agas? Cæcū aut lipitudine, & hallucinaris ad ea quæ fiūt: auresq; iam tibi oburdierunt, instar horū, qui ætate defecti sunt. Quādo quidē quū iuuenis adhuc esses, acricq; aio, uehementē ad iracundiā: permulta in homines maleficos ac uiolentos faciebas. Neq; tum unq; tibi cū illis erant induciæ. Sed perpetuo fulmē erat in negotio: perpetuō obuibrabat Aegis: obstridebat tonitru: fulgur cōtinenter iaculorū in morem, dēssime ex ædito loco deuolantiū torquebatur. Terræ quassationes, cribri instar frequentes: ad hæc nix cumulatim, neq; nō grando saxorū in morem: atq; ut tecū grandius loquar, imbrēsq; rapidi & uiolenti, ac flumē quotidie exūdans. Hinc tantū repente Deucalionis ætate, naufragiū ortū est: ut omnibus sub aqua demersis, uix unica scaphula seruaret: quæ in montem

montem Lycorē appulit, humani generis quasi scintillulas quasdā seruans, unde sceleratius etiā genus in posterū propagaret. Nimirū igitur dignum secordia præmiū ab illis reportas: quū iam nec sacra faciat tibi quisq̃, nec coronas offerat: nisi si quis obiter in Olympicis: ac ita ut ne is quidem rem admodū frugiferam facere uideat: sed priscum quendā ritum magis referre, ac penē Saturnū, ò deorū generosissime, te reddūt, magistratu abdicantes. Omitto loqui, quoties iam templū tuū sacrilegio cōpilarint: quum tibi etiā ipsi in Olympiacis manus admoliti sunt. Atq̃ interea tu altifremus ille pigritabar, uel excitare canes, uel uicinos aduocare: ut auxilio accurrentes illos cōprehenderēt, quū etiā dum ad fugam adornarent. Sed egregius ille, gigātumq̃ extinctor & Titanum uictor sedebas: quū tibi cæsaries ab illis circumtoderetur, decē cubitale fulmen dextera tenens. Horum igitur, ò prædare, quis tandē erit finis, quæ tu adeo secure despicias? aut quando de tantis maleficijs pœnas sumes? Quot Phaëthontes, aut Deucaliones, satis idonei sint ad expiandū tam inexhaustā morum iniquitatē? Etenim ut de cōmunibus sileā: de ijs quæ mihi acciderunt dicā: quum tam multos Athenienses in sublime euexerim: ex pauperrimis diuites reddiderim: cunctisq̃ quotquot opus haberent, suppeditarim, imo semel uniuersas opes in amicos iuuādos effuderim. Simularq̃ his rebus ad inopiā deueni, iam ne agnoscor quidē ab illis, nec aspicere dignantur me, quidudū reuerēbantur, adorabant, meoq̃ de nutu pende bāt. Quod si quando per uiam ingrediens, forte fortuna in eorū quempiam incidero, perinde ut euerfam hominis iam olim defuncti statuā, ac tēporis longitudine colaplam prætereūt, quasi ne norint quidem. Porro alij procul cōspecto me aliò sese detorquent: existimātes sese inauspicatū, abominādumq̃ uisuros spectaculū, quem non ita pridē seruatorem & adiutorē suum esse prædicabāt. Itaq̃ prementibus malis ad extrema redactus cōsilia, renone arrepto, terram exerceo, quaternis cōductus obolis: atq̃ hic cū solitudine, cumq̃ ligone philosophor. Hoc interim lucri mihi uideor factururus, quod posthac non intuebor plerosq̃ præter meritū secundis fortunæ successibus utentes. Nam illud uel maxime urit. Iam igitur tandem aliquādo Saturni Rheæq̃ proles excusso profundo isto, grauiq̃ somno (nam Epimenidem quoq̃ dormiēdo uicisti) denuo iactato fulmine, aut ex Oetha redaccenso, ingenti reddita flāma iram aliquā strenui illius ac iuuenilis Iouis ostēde, nisi uera sint quæ à Cretēsis de te, tuāq̃ sepultura ferunt. IVPITER. Quis hic est Mercuri, quē audio sic nociferantē ex Attica, ad radicē mōtis Hymetti, horridus totus, ac squalidus, pellēq̃ hircina amictus: fodit aut ut arbitror, nam pronus incubit homo loquax & cōfidens, mirū ni philosophus est, neq̃ em̄ alioqui

adeo impia, nefariaq; in nos fuerat dicturus. **MERCVRIVS.** Quid ais pater, an non nosti Timonem Enchekratidis filiū Colyttēsem? Hic nimirum est, qui nos saepenumero in sacris legitimis conuiuio accepit, ille repente diues factus, ille qui totas Hecatombas, apud quem splendide Iouialia festa consueuimus agitare. **I VPITER.** Hem quānā ista rerum commutatio? hiccine honestus ille? diues, quem tam frequentes cingebāt amici? Quid igitur accidit ut hoc sit habitus? squalidus, erum-nosus, fossor conductitius, uti conijcio, quum tam grauem ligonem gerat? **MERCVR.** Ad hunc modū illum quodammodo probitas evertit, atq; humanitas, & in omnes quicunq; egerent misericordia. At re uera uecordia potius facilitasq;, nullusq; in suscipiendis amicis delectus, quippe qui neutiq; intellexerit, sese coruis lupisq; largiri. Quin magis quum à uulturibus tam multis misero iecur eroderetur, ob id amicos eos, necessariosq; iudicabat, quasi beneuolentia erga sese afficerentur, quum illos epulæ magis caperent. Ergo posteaq; ossa penitus nudas-sent, circumrosissentq;, deinde siqua medulla suberat, hanc quoq; admodum diligenter exulssissent, aufugerunt, exuccum et radicitus defectum destituentes, adeo ut postea ne agnoscant quidem, aut aspiciant, tantum abest ut sint qui suppeditent, impartiantq;. Has ob res fossor, & sago, ut uides, opertus pelliceo urbem præ pudore fugiens, mercede terram exercet, aduersus ingratos atra bile stomachatur, qui quidem sua benignitate ditati, admodum fastuose nunc prætereant, ac ne nomen quidē an Timō uocetur, nouerint. **I VPIT.** Atq; profecto uir neutiq; fastidiendus, neq; negligendus, & iure optimo indignatur, qui ijs tantis in malis agat. Quare sceleratos istos adulatores ipsi quoq; fuerimus imitati, si eum uirum neglexerimus, qui tantum taurorum & caprarum pinguiſſimas quasq; nobis in aris adoleuerit. Quatum nidor etiamdū mihi in naribus residet. Tamenſi propter negocia maximāq; turbam peierantium, tum ui, non iure agentium, neq; non aliena rapi-entium, præterea ob formidinem, quem mihi pariunt sacrilegi, qui quidem tum multi sunt, tū obseruatu difficiles, adeo ut ne minimū quidē nos cōnuere sināt. Iam pridē profecto ad Atticā regionem oculos detorsissem, maxime posteaq; philosophia & de uerbis digladiationes, apud istos increbuerūt, ita ut pugnātibus inter se istis, uociferātibusq; ne exaudire quidem mortaliū uota liceat. Vnde mihi necessum est, aut auribus obturatis sedere, aut dirūpi ab eis, cōficiq;, qui uirtutē quandā, & incorporea quedā, merasq; nugas ingenti uociferatione cōnectunt, hæc in causa fuerūt: ut hunc quoq; neglexerim, quū haud mediocriter de nobis sit meritis. Quod reliquū est Mercuri, tu Plutum adducens, quantū potes ad istū abeas. Porro Plutus unā secū ducat & thesaurū, & utriq;

& utriq; apud Timonem pseuerent. Neq; usq; adeo facile demigrent, etiam si q̄ maxime rursus illos per benignitatem ex ædibus exegerit. Cæterum de palponibus illis, atq; ingratitude qua in hūc sunt usi, in posterum cōsultabo: poenasq; daturi sunt, simulatq; fulmen instauro. Nam fracti sunt in eo retusa cuspide duo è radijs maximi: quum nuper audius in sophistā Anaxagorā iacularer, qui suis familiaribus suadebat, nullo pacto esse ullos nos, qui dñ uocaremur. At illum quidē errore non feriebam, propterea quod Pericles obtenta manu cum protexerit. Cæterum fulmen in Castoris ac Pollucis templum detortum, tum illud exussit, tum ipsum parum abfuit, quin ad saxum cōminueretur. Quanq̄ interim uel id supplicij satis magnum in istos fuerit, si Timonem conspexerint egregie locupletem factum. MERCURI. Quantum habet momēti altum uociferari, & obstreperum audacemq; esse? Idq; non ijs modo qui causas agunt, uerūetiam qui uota faciunt conduçibile. En mox è pauperrimo diues euaserit Timon, qui se in precando damosum & improbum præstiterit, Iouemq; reddiderit attentum. Quod si silentio fodisset incuruus: etiam nūc foderet neglectus. PLUTVS. At ego Iupiter haudquaq; ad istum rediturus sum. IUPITER. Quid ita non rediturus optime Plute, præsertim à me iussus? PLUTVS. Quoniam per Iouem iniuria me affecit ejciēs, & in multa fragmenta dissecans: idq; quum illi patefui essem amicus, ac me, penē dixerim, fuscinis ex ædibus extrusit, nec aliter q̄ ij, qui è manibus ignē abijciunt. Num rursus ad istū ibo: parasitis, adulatoribus & scortis donandus? Ad eos me mitte ò Iupiter: q̄ munus intellecturi sint, qui amplexuri: quibus equidem in precio sum, & maiorem in modum exoptatus. At hi stupidi cum inopia commercium habeant, quam nobis anteponunt: utq; ab ea accepta sago pelliceo, ligonēq; sat habeant, quum quatuor lucrantur obolos, decem talenta cōtemptim dono dare soliti. IUPIT. Nihil istiusmodi posthac in te facturus est Timō, quippe quē ligo abū de satis corripuerit: nisi prorsus nullū dolorē sentiunt illius illa, te uidelicet potius, q̄ inopiā esse præoptandā. At tu mihi querulus admodū uideris esse, qui nunc Timonē incuses, quod tibi patefactis foribus libere permiserit uagari, neq; indudens, neq; zelotypus in te. Porro alias diuersa de causa in diuites stomachabere, quū diceres te ab illis repagulis, clauibus, ac signorū obiectaculis impressis ita fuisse cōdusum, ut ne p̄spicere quidē in lucem tibi liceret. Id igit̄ apud me deplorabas, affirmās p̄focari te nimis tenebris, eoque pallidus nobis occurrebas, & curis cōfectus, digitis etiānum ex assiduo colligēdi, coaceruādiq; usu cōtractis, cōtortisq; qd' siquādo daretur opportunitas, aufugiturū quoq; ab illis te minitabare. In summa, rem supra modū acerbā iudicabas in

æreo ferreæue thâlamò, Danaës exéplo, uirginē asseruari, atq; à sceleratissimis educari pædagogis, scenore & cõputo. Proinde absurde facere aiebas hos, quod te præter modũ adamarent: neq; (quũ liceret) frui auderēt, neq; quũ ipsis esset in manu, amore suo secure uterent: sed uigiles obseruarent, ad signũ ac seram oculis nunq; conniuentibus, neq; usq; dimotis, semper intuentes, abunde magnũ fructũ arbitrantur: nõ quod ipsis fruendi facultas adesset, sed quod nemini fruēdi copiam facerent, non aliter q̃ in præsep̃i canis, nec ipsa uescēs hordeis, nec equũ famelicum id facere sinens. Quinetiã ridebas istos, qui parcerēt, asseruarentq;, & (quod esset absurdissimũ) ipsi quidem sibi subtraherent, uererēturq; cõtingere, non intelligerent aut̃ fore, ut aut sceleratissimus famulus, aut dispensator, aut liberorũ pædagogus furtim subiret, ludibrio habiturus infelicem & inamabilē herum, quē postea sinat ad fuliginosam, & oris angustæ lucernulã, ac siticulosum scirpulũ usuris inuigilare. Quid itaq; an non iniquũ, quũ hæc quondã inculsaues, nunc in Timone diuersa his criminari? PLVTVS. Atqui si rem uere perpēderis, utrũq; me iure facere iudicabis. Nam & Timonis ista nimia lenitas, negligētia potius, haud beneuolētia, studiũq;, quod ad me pertinet, merito uideat. At è diuerso, qui me ostijs ac tenebris inclusum seruabant, id agentes, quo scilicet crassior, saginatioq;, ac uehemēter corpulētia onustus euaderē: quũ interim neq; ipsi cõtingerent, neq; in lucē producerēt, ne uel aspicer à quopiam, hos dementes & cõtumeliosos in me iudicabã, quippe qui me nihil cõmeritum tot in uinculis cogerēt situ caricq; putrescere, haud intelligētes, quo mox demigrēt, me aliĩ cuipiã, cui fortuna fauerit, relicturi. Nec hos igit̃ probo, sed ne illos quidem, qui nimĩũ facile mihi manus admouent. Sed qui (quod est optimũ) mediocritate utant̃, uti nec prorsus abstineãt, neq; penitus profundant. Etenim illud per Iouē cõsidera Iupiter: Siquis ubi puellulã & formosam lege duxisset uxore, postea neq; obseruet, nec ulla omnino zelotypia prosequatur, uidelicet sinens illã noctu atq; intērdiu quocunq; libitũ sit ire, & quicũq; uoluissent cũ his habere rem, uel pducatur potius ultro ut adulteret, fores apertiens, prostitutusq;, & quoslibet ad illã inuitãs, num hic amare uidebitur? profecto hoc tu nequaq; dices Iupiter, qui sæpenumero amorem senseris. Rursum si ingenuã lege domum deducat, uti liberos legitimos progeneret, cæterũ nec ipse cõtingat florentē etate, decoramq; uirginē, nec aliũ sinat aspicere: sed inclusam, orbam, sterilemque in perpetua uirginitate cõtineat, idq; præ amore se facere prædicet. & hunc quidē præferat, pallore corpore exhausto, oculis refugis, num fieri potis est, ut huiusmodi non desipere uideatur? quippe qui quum liberis oportuerit operam dare, fruiq; cõiugio, puellam adeo formosam atq; amabilem sinat

sinat emarcescere, per omnem uitam tanq̃ Ceteri sacerdotem alens. Huiusmodi & ipse indigne fero: quum à nōnullis ignominiose cædor calcibus, laniorq̃, atq̃ exhaustior à nōnullis contra perinde, ut stigma-
ticus fugitiuus compedibus uincior. **IVPITER.** Quid est autem quod aduersus illos indigneris quandoquidem utriq̃ pœnas egregias luunt. Alteri quidem dum Tantalī in morem, neq̃ bibere sinūtur, neq̃ edere: sed ore sicco duntaxat inhiāt auro. Alteri uero dum his ceu Phynæo cibos harpyæ ipsis ē faucibus eripiunt. Sed abi iā, Timone, multo post hac usurus cordatiore. **PLVTVS.** An ille aliquando desinet me ceu foraminoso cophino, priusq̃ omnino influxerim, data opera exhaustire, quasi conetur occupare, quo minus influam: ueritus, ne si copiosius infundar, ipsum undis obruā. Quo fit, ut in Danaidum dolium aquam mihi uidear illaturus, frustra q̃ infusus, uase non continente liquorē: imo prius propemodum effuso quod influit, q̃ influxerit. Adeo latus dolī hiatus ad effusionem ac liber exitus. **IVPITER.** Proinde nī hiatus istum obturauerit, perpetuamq̃ perstillationem sistere studueritis: te propediē effuso, facile rursus sāgum, & ligonem in dolī fæce reperiet: sed interim abite, atq̃ illum diuitem reddite. At tu Mercuri fac meminervis: ut rediens Cyclopes ex Aetna, tecum adducas: quo fulmē ac spide restituta resarciant. Nam eo nobis acuminato opus fuerit. **MERCVRIVS.** Eamus Plute. Quid hoc? Num claudicas? Equidem ignorabam ò prædare te non cæcum modo, uerū etiam claudum esse. **PLVTVS.** Atqui non hoc mihi perpetuum Mercuri: uerum si quando proficiscor à Ioue missus ad quempiā, tum nescio quo pacto tardus sum, & utroq̃ claudus pede, ita ut egræ ad metā pertingere queam: sene nō nunq̃ interim factō, qui me operiebat. Porro quum discedēdum est, alatum uidebis multo auibz celeriozem. Vnde fit: ut uix iam amoto repagulo, ego iam præconis uoce uictor pronuncier, saltu stadium trāsmensus, ne uidētibus quidem aliquoties spectatoribus. **MERCVRIVS.** At ista quidem haud uera narras: imo ego tibi permultos commemorare queam, quibus heri ne obolus quidem erat, quo restim emerenti: qui hodie repente diuites facti, splendide uiuant: albis quadrigis uehantur, quibus ante ne asellus quidem suppeditarit. Ii tamen purpurati, aurumq̃ manibus gestantes obambulant. Qui ne ipsi quidem opinor, credere possunt, quin per somnium diuites sint. **PLVTVS.** isthac alia res est Mercuri: neque enim tum meis ipsius ingredior pedibus: nec à Ioue, sed a Dite ad istos transmittor: qui & ipse nimirum opum largitor est, ac magna donans: id quod ipso etiam nomine declarat. Itaq̃ quoties est mihi ab aliō ad alium demigrandum: in tabellas iniiciunt me: ac diligenter obsignantes sarcinæ in mo-

rem sublatum transportant. Interea defunctus ille alicubi in ædium tenebricosa parte iacet, uetere linteo in genua iniecto tectus, de quo felles digladiantur. Porro qui me sperauerant obtinere, in foro operiuntur hiantes: non aliter, quæ hyrundinem aduolantem stridentes pulli. Deinde ubi signum detractum est, & lineus ille funiculus incisus, aperta quoque tabella, iamque nouus dominus pronuntiatus est, siue cognatus quispiam, siue adulator, siue seruulus obscænus, qui puerili obsequio fauorem emeruerit: etiam tum mento subrafo, pro uarijs & opiparis uoluptatibus, quas illi iam exoletus suppeditauerat, ingens scilicet præmium ferens generosus quisquis ille tandem fuerit, nonnunquam me ipsis cum tabellis arreptum, fugiens adportat commutato nomine: ut qui modo Pyrrhus, aut Dromo, aut Tibius: iam Megades, aut Megabizus, aut Protarchus appelletur. Cæterum illos nequicquam hiantes, secum mutuam intuentes relinquit: ac uerum luctum agentes, quod eiusmodi Thynnus ex intimo lagenæ sinu sit elapsus, qui non parum magnam escam deuorarit. At hic repente totus in me irruens: homo uitæ mundioris atque elegantioris rudis, pingui, illotaque cute, qui compedes etiamdum horrescit: & siquis præteriens lorco increpet, arrestis stet auribus: quicquid pistrinum, perinde uti templum adoret: non est deinceps tolerandus istis, quibuscum uiuit: uerum & ingenuos afficit contumelia, & cōseruos flagris cædire experiens, num sibi quoque similia liceant, donec aut scortulo cuipiam irritus, aut equorum alendorum studio captus, aut adulatoribus sese permittens, deierantibus Nireo formosiorē esse: Cecrope, Codroque generosiorē, callidiorē Vlyssē, unum autem uel sedecim pariter Croes opulētiorem, momento temporis semel profundat infelix, quæ minutatim multis ex periurijs, rapinis, flagitijs, fuerant collecta. **MERCVR.** Ista ferme sic habent uti narras: uerum ubi tuis ipsius ingrederis pedibus: qui tandem, cæcus quum sis, uiam inuenire soles? Aut qui dignoscis ad quosnam Iupiter te miserit, dignos illi uisos qui diuitijs abundant? **PLVTVS.** Enimuero, credis me reperire istos ad quos mittor? **MERCVRIVS.** Per Iouem haudquaquam. Neque enim alioqui Aristide præterito, ad Hipponicum & Calliam accessisses, tum ad alios permultos Athenienses, homines ne obolo quidem æstimandos. Cæterum quid facis quandoquidē es emissus? **PLVTVS.** Sursum ac deorsum circūcursans oberro, donec imprudens in quēpiam incurro: hic autem quisque ille sit, qui forte primus me nactus sit, abducit ac possidet, te Mercuri pro lucro præter spem obiecto, uenerans atque adorans. **MERCVR.** Num ergo fallit Iupiter: qui quidē credat ex ipsius animi sententia, ditari abs te hos, quos ille dignos existimarit qui ditescerent? **PLVTVS.** Et iure quidem optimo fallit o bone: quippe qui quum me cæcum esse non ignoret emittat

emittat uestigatum rem usq; adeo repertu difficilem, & iam olim è uita sublatam, quam ne Lynceus quidem facile inueniret, quæ nimirum adeo obscura sit, ac minuta. Itaq; quum rari sint boni, improbi porro in ciuitatibus omnia obtineant, oberrans facile in huiusmodi mortales incurro, ac retibus illorum illigor. **MERCVR.** At qui sit, ut quoties eos deferis, celeriter aufugias quum uia sis ignarus? **PLVTVS.** Tum demum acutum cerno, pedibusq; ualeo, ubi ad fugam tempus inuitat. **MERCVR.** Iam illud quoq; mihi responde, qui sit, ut quum sis oculis captus (dicendum enim est) præterea pallidus, postremo claudus, tam multos habeas amantes, adeo ut omnes in te defigant oculos? & si potiantur, felices uideantur, sin frustrentur, non sustineant uiuere? Ex his equidem nõ paucos noui, qui sic perditæ te amarint, ut sese aëreo è scopulo piscosi in æquoris alta, præcipientes abiecerint, rati fastidiri sese abs te, propterea quod illos nullo pacto respexisses. Quantq; sat scio, tu quoq; fateberis, si quo modo tibi ipsi notus es, furere istos, qui eiusmodi amore sunt dementati. **PLVTVS.** At enim credis me, qualis sum, talem istis uideri, nempe claudum, aut cæcum, aut si quid aliud adest mihi uitij. **MERCURI.** Quid ni, ò Plute? nisi forte & ipsi omnes cæci sunt. **PLVTVS.** Haud cæci quidem, ò optime, uerum inscitia, errorq; quæ nunc occupant omnia, illis offundunt tenebras, ad hæc ipse quoq; ne per omnia deformis sim, persona uehementer amabili tectus inaurato, gemmisq; picturato, ac uersicoloribus amictus eis occurro: at illi rati sese natiui uultus uenustatē aspicere, amore capiuntur, dispereuntq; nisi potiantur. Quod si quis me toto corpore renudatum illis ostenderit, dubio procul futurum sit ut se ipsi damnent, qui tantopere cæcuerint, adamantes res neutiq; amandas ac fœdas. **MERCVR.** Quid ergo posteaq; eò peruentum est ut iam diuites euaserint, iamq; personæ sibi circumposuerint, rursus falluntur? Adeo ut si quis illis detrudere conetur, penè caput potius, q̃ personam abijciant? Neq; enim uetisimile est etiam tum illos ignorare, auro bracteatum esse formam, quæ intus cuncta inspexerint. **PLVTVS.** Ad id non parum multæ res, ò Mercuri, mihi sunt adiumento. **MERCVR.** Quænam? **PLVTVS.** Simulatq; qui me primum nactus est, apertis foribus exceperit, danculum unà mecum introit elatio, uecordia, iactantia, mollities, uolētia, dolus, atq; alia item innumerabilia, à quibus omnibus posteaq; est animus occupatus, iam admiratur quæ neutiq; sunt admiranda, & appetit ea quæ sunt fugienda, meq; cunctorum illorum quæ introierāt, malorum patrem stupet, illorum satellitio uallatum, quiduis potius passurus, q̃ uti me cōpellatur reijcere. **MERCVR.** Ut leuis ac lubricus es Plute, retentu difficilis, ac fugax, neq; ullam præbens ansam certam quo præsus

*Alludit ad
carmē Theocri-
gnidis.*

quo preñsus tenere: sed nescio quomodo anguillarum ac serpentum in morem inter digitos elaberis. At è diuerso paupertas, uiscosa, preñsu facilis, totòq; corpore mille uncòs gerit hamos, ut qui tetigerint, illico hæreant, nec facile queant auelli. Verum interea dum nugamur, rem haud paruam omisimus. PLVTVS. Quam? MERCVRIVS. Nempe quia thesaurum non adduxerimus, quo uel in primis erat opus. PLVTVS. Istac quidem ex parte bono sis animo. Nam nõ nisi in terra relicto illo ad uos ascendere soleo: iussòq; intus manere foribus occlusis neq; cuiq; aperire, nisi me uociferantem audierit. MERCVR. Iam igit Atticam adeamus. Tu me consequitor chlamydi adhærens, donec extremam uiam attigerimus. PLVTVS. Recte facis Mercuri, quum me per uiam ducis. Etenim si me deferres: forsan oberrans in Hiperbolum aut Cleonem inciderem. Sed quis hic stridor ceu ferri saxo impacti? MERCVRIVS. Timon hic est, qui proxime montanũ & petricosum fodit solum: Papæ: adest & Paupertas, & Labor ille, tum Robur, Sapientia, Fortitudo, atq; id genus aliorũ turba: quorum omnium agmẽ Fames iungit longe præstantius, q̃ tui sint satellites. PLVTVS. Quin igitur q̃pocissime discedimus Mercuri? Neq; enim ullum operapreciũ fecerimus cum homine eiusmodi uallato exercitu. MERCVR. Secus uisum est Ioui: quare ne metu deferreamur. PAUPERTAS. Quo hunc nunc Argicida manu abducis? MERCVRIVS. Ad hunc Timonem, ad quem à Ioue sumus ire iussi. PAUPERT. Ita ne rursum Plutus ad Timonem: posteaq; ego hunc antea delicijs male corruptum suscepi: commendansq; Sapientiæ & Labori, strenuũ, multiq; precij uirum reddidi: Adeo ne despiciẽda, iniuriæq; idonea uobis Paupertas iudicor: ut hunc, quæ mihi unica erat possessio, eripiat: iam exactissima cura ad uirtutem excultum: ut Plutus hicubi denuo susceperit, per contumeliam & arrogantiam illi manu iniecta, talem reddiderit, qualis erat dudum, mollem & ignauum, ac uecordem: rursum mihi restituat, ubi iam nihili factus erit, & reñculus? MERCVRIVS. Sic ò Paupertas, Ioui placitũ est. PAUPERTAS. Equidem ab eo. At uos Labor & Sapientia, reliquiq; cõsequimini me. Porrò hic breui cognoscet, qualis in se fuerim, quam nunc relinquet: nempe adiutrix bona, & rerum optimarum doctrix. Qui cum donec habuit commercium, sano corpore, ualentiq; animo perseverauit: uirilem exigens uitam, & ad se se respiciens: superuacua autẽ & uulgaria ista aliena, ita ut sunt, existimans. MERCVRIVS. Discedũt illi: nos ad eum adeamus. TIMON. Quinam estis, ò scelesti: aut qua gratia huc aduenistis homini operario, mercenariòq; negotiũ exhibitori: uerũ haudquaq; læti abibitis. scelesti ut estis oēs: nam ego uos illico glebis & saxis petitos cõminuã. MERCVR. Nequa q̃ ò Timõ, ne ferio

ne ferito, neq; enim feries mortales: uerum ego sum Mercurius, hic Plutus. Misit nos Iupiter, uotis tuis exauditis. Quare, quod bene uertat, opes accipe, desistens à laboribus. TIMON. Atqui uos iam ploraueritis, etiam si dii sitis ut dicitis. Siquidem odi pariter omnes, tum deos, tum homines. Sed hunc cæcum quisquis is fuerit, mihi certum est ligone impacto cōminuere. PLUTVS. Abeamus per Iouem Mercuri: quandoquidem hic homo mihi uidetur non mediocriter insanire, ne malo quopiam accepto discedā. MERCVR. Ne quid ferociter Timon: quin exue potius penitus istam ferocitatem, asperitatemq; ac manibus obujs excipe bonam fortunam: rursus diues esto: rursus Atheniensium princeps, & ingratos illos despice, quum solus florebis. TIMON. Nihil mihi uobis est opus, ne obturbate. Sat opum mihi ligo: præterea fortunatissimus sum, si nemo propius ad me accesserit. MERCVR. Adeo ne quæso inhumaniter?

Hæc ego sæua Ioui refero atq; immania dicta:

Atqui par erat forsitan homines tibi haberi inuisos, ut qui tam multa indigna in te cōmisissent: deos odio te prosequi nequaquā erat consentaneum, quum illi tantopere tui curam agant. TIMON. At tibi Mercuri, Ioui q; quod me respicitis, plurimam equidem habeo gratiam: cæterum hunc Plutū nequaquam recepero. MERCVRIVS. Quid ita? TIMON. Quoniam pridem innumerabilium malorum hic mihi fuit autor, quū me assentatoribus proderet, insidiatores in me inuitaret, cōflaret odiū, illecebris corrumpere, inuidiæ obnoxium redderet: deniq; quū repente me adeo perfide ac proditorie destituerit. Cōtra, paupertas optima, me laboribus uiro dignissimis exercens, mecumq; uere & libere conuiuens, & quibus opus erat suppeditauit laborati, & uulgaria ista docuit contemnere, effecitq; ut mihi uitæ spes omnis ex me ipso penderet, demonstrans quam essent opes uere meæ: nempe quas neq; adulator assentans, neque sycophanta minitans, neq; plebes irritata, neq; concionator suffragiorum autor, neque tyrannus intentis insidijs queat eripere. Itaq; iam ualidus effectus ob laborem, dum hunc agellum gnauiter exerceo, neque quicq; eorum quæ sunt in ciuitate malorum aspicio, abunde magnum & sufficientem uictum mihi ligo suppeditat. Quare tu Mercuri, quam uenisti uiam remetiens, recurre, unā tecum Plutum adducens ad Iouē. Illud mihi sat fuerit, si effecerit ut omnes mortales per omnem ætatem eiulent. MERCVR. Nequaquā ô bone, neq; enim oēs ad eiulandum sunt accōmodi. Quin tu iracunda, pueriliq; ista missa face, ac Plutum excipe, non sunt reſcienda munera, quæ à Ioue proficiſcuntur. PLUTVS. Vin Timon ut contra te partes defendam meas, angauiter feres si quid dixerō? TIMON. Dico, ne multis tamen, neque

cum

cum procernis, quemadmodum perditissimi isti solent Oratores. Nam huius Mercurij gratia te feram paucis dicentem. **PLVTVS**. Atqui multis mihi potius erat dicendum, tot nominibus abs te accusato. Attamen uide: num qua in re te quemadmodum ais laeserim: qui quidem dulcissimarum quarumque rerum tibi extiterim autor, opifexque, autoritatis, praesidentiae, coronarum, aliarum item uoluptatum: mea opera conspicuus eras, celebris & obseruandus. Caterum si quid molesti ab adulatoribus accidit: non mihi potes imputare, quin ipse magis abs te sum affectus contumelia, propterea quod me tam ignominiose uiris illis execratis suppeditans: qui te mirabantur, ac praestigijs dementabant, mihique modis omnibus insidias struebant. Porro quod extremo loco dixisti, te a me proditum, desertumque fuisse: istud criminis in te possum retorquere, quum ipse sim modis omnibus a te reiectus, praecipue exactus ex aedibus. Vnde pro molli chlamyde, sagum istud charissima tibi paupertas circum posuit. Itaque testis est mihi hic Mercurius, quantopere Iouem orauerim ne ad te uenirem, qui tam hostiliter esses in me debauchatus. **MERCVR**. At nunc uides Plute, in cuiusmodi hominem sit commutatus. Proinde audacter cum illo consuetudinem age. Tu uero fode ita ut facis. Tu interim thesaurum sub lignonem adducito. Audiet enim si tu accersueris. **TIMON**. Parendum est Mercuri, rursusque ditescendum. Quid enim facias quum deus compellant? tamen uide, in quas turbas me miserum conijcies: qui quidem quum ad hunc usque diem felicissime uixerim, tantum auri repente sum accepturus, nihil commeritus mali, tantumque curarum suscepturus. **MERCVR**. Sustine Timon mea gratia: tamen graue est istud hic, atque intollerandum: quo uidelicet palpones illi praee inuidia rupan- tur. Ego porro superata Aetna in coelum reuolauero. **PLVTVS**. Abijt ille quidem sicut apparet. Nam ex alarum remigio facio coniecturam. Tu uero hic operire, siquidem digressus Thesaurum ad te transmittam, sed feri fortius, tibi loquor auri Thesaure, Timoni huic audiens esto, offerque temet eruendum. Fodi Timon altius impingens. Caterum ego a uobis digredior. **TIMON**. Age iam o Ligo, nunc mihi tuas uires explicata, neque defatigare, dum ex abdito Thesaurum in apertum euocaris. Hem prodigiorum autor Iupiter, amici Corybantes, ac lucifer Mercuri, undenam auri tantum? Num somnium hoc est? Metuo ne carbonis reperturus sim experrectus. Atqui aurum profecto est insigne, ful-
num, graue, & aspectu multo iucundissimum.

Pulcherrima Aurum faustitas mortalibus.

Quippe quod ignis in morem ardes, noctesque & dies renides. Ades o mihi charissimum desideratissimumque, nunc demum credo uel Iouem ipsum olim aurum esse factum. Etenim quae tandem uirgo, non exporrecto sinu usque adeo

usq̄ adeo formosum amatorē excipiat, per tegulas illapsum? O Myda
 Crœseq̄, ac munera, Delphico in templo dicata: ut nihil eratis si cū Ti-
 mone, cumq̄ Timonis opibus conferamini: cui ne Persarum quidē rex
 par est. O Ligo, sagum charissimum uos huic Pani suspendi commo-
 dum est. At ego quammaxime semotum mercatus agrum, turriculāq̄
 seruandi auri gratia constructa, uni mihi affatim uixero: sepulchrum
 item inibi mihi defuncto parare est sentētia. Hæc igitur decreta sunt,
 placitāq̄ in reliquum uitæ: seiunctio, ignorantia, fastidium erga mor-
 tales omnes. Porro amicus, hospes, sodalis, aut ara misericordiæ, meræ
 nugæ. Tum cōmiserari lachrymantem, suppeditare egentibus, iniqui-
 tas, ac morum subuersio: at uita solitaria, qualis est lupis: unus si-
 bi amicus Timon: cæteri omnes hostes, & insidiarum machinatores.
 Cum horum quopiam congregi, piaculum: adeo ut si quem aspexero
 duntaxat, inauspicatus sit ille dies. In summa: non alio nobis habeantur
 loco, quàm signa saxeæ, æreæue: neq̄ fœcialem ab illis missum recipi-
 amus, neq̄ fœdera feriamus. Solitudo terminus esto. Cæterum tribu-
 les, cognati, populares: postremo patria ipsa, frigida quædam & steri-
 lia nomina, stultorumq̄ mortalium gloriæ: solus Timon diues esto: de-
 spiciat omnes: solus ipse secum oblectetur, liber ab assentationibus, &
 onerosis laudibus dijs sacra faciat: epuletur solus, sibi ipsi uicinus, sibi
 particeps, excutiens sese ab alijs. Ac semel decretum esto: ut unus seipsū
 comiter accipiat, si moriendum sit, aut necesse habeat sibi ipsi coronam
 admouere. Nullumq̄ nomen sit dulcius, quàm Misanthropi, id est, ho-
 minum osoris. Morum autē notæ, difficultas, asperitas, feritas, iracūdia,
 inhumanitas: quod si quem conspexero incendio conflagentem, obte-
 stanterq̄ quo restinguam, pice oleoq̄ restinguere: rursum si quē flu-
 mē undis abstulerit, isq̄ manus porrigens, imploret ut retineatur: hūc
 quoq̄ demerso capite propellere, ne possit emicare, hunc ad modū par
 pari relaturus est. hanc legem Timon tulit Echecratides Colyttensis: &
 concionis subscripsit suffragijs idem ille Timon. Age hæc decreta sun-
 to: hæc fortiter tueamur. Cæterum magno emerim ut id omnibus in-
 notescat, quod opibus abundo: nam illa res illos præfocauerit, sed quid
 illud? Nem quæ trepidatio: undiq̄ concurrunt, puluerulenti atq̄ anhe-
 li, haud scio unde aurum odorati. Vtrū igitur hoc consensu colle saxis
 eos abigo, è sublimi deiaculās: an hac tantum in re legem uiolabimus,
 ut semel cum illis congregiamur: ut magis angātur, fastiditi, repulsiq̄?
 Ita satius esse duco. Itaq̄ restemus quo illos iam excipiamus. Age pro-
 spiciam: primus eorū iste quis est? Nempe Gnathonides adulator, qui
 mihi nuper cœnam petenti, funē porrexir, quū apud me sæpenumero
 solida dolia uomuerit. Sed bene est quod ad me uenit: nā primus om-
 nium ua-

nium uapulabit. GNATO. An non dixi Timonem uirum bonū nō neglecturos esse deos? Salue Timon formosissime, iucundissime, cōuiuator bellissime. TIMON. Scilicet & tu Gnatonides, uulturum omnium edacissime atque hominum perditissime. GNATO. Semper tibi grata dicacitas. Sed ubi computamus? Nam nouam tibi adfero cantilenam, ex his quos nuper didici dithyrambis. TIMON. Atqui elegos canes, admodum miserabiles, ab hoc doctus ligone. GNATO. Quid istuc? Feris ó Timon? Attestor ó Hercules: hei hei in ius te uoco apud Areo/pagitas, qui uulnus dederis. TIMON. Atqui si cunctere paulisper, mox cedis me reū ages. GNATO. Nequaquē, quin tu planē uulneri medere, paululo auri inuncto. Mirū enim in modū præsenteaneum id est remediū. TIMON. Eriam manes? GNATO. Abeo. At tibi male sit, qui quidem ex uiro cōmodo tam sauius factus sis. TIMON. Quis hic est qui accedit recaluafter ille? Philiaades, assentatorum omniū execratissimus. Hic quum à me solidum acceperit fundum, tum filiae in dotem talenta duo, laudationis præmiū, quum me canentem reliquis silentibus, omnibus solus maiorem in modum extulisset, deierans me uel oloribus magis esse canorum, ubi me pridem ægrotum conspexisset: nam adieram oraturus ut mei curam ageret: plagas etiam egregius ille uir impegit. PHILIADES. O impudentiam, nunc demum Timonem agnoscitis: nūc Gnatonides amicus & conuiua: enim uero habet ille digna se, quandoquidem immemor est atq; ingratus. At nos qui iam olim conuictores sumus æquales ac populares: tamen modeste agimus, ne insilire uideamur. Salue here, fac ut istos adulatores sacrilegos obserues, qui nusquam adsunt nisi in mensa: præterea à coruis nihil differūt. Neq; post hac huius ætatis mortalium ulli fidendum est. Omnes ingrati, & scelesti. At ego quum tibi talentum adducerem, quo posses ad ea quæ uel les uti, in uia accepi, te summas quasdam opes esse nactum. Proinde accessi his de rebus admoniturus te, quanquā tibi forsitan me monitore nihil erat opus, uiro nimirum adeo prudenti, ut uel Nestori ipsi, si necesse est, consiliū dare queas. TIMON. Ita fiet Philiaades, sed age, accede quod te ligone comiter accipiam. PHILIADES. Viri caput mihi cōminutum est ab hoc ingrato, propterea quod eum ea quæ in rem illius erant, admonui. TIMON. Ecce tertius huc orator Demeas se recepit, tabulas dextra gestans, aitq; se mihi cognatū esse. Hic una die de meo sedecim talenta ciuitati dependit: nam damnatus erat, ac uinctus. At quum solutio non esset, ego misertus illum redemi. Porro quum illi sorte obueneret, ut Erechteidi tribui distribueret ærarium, atq; ego adiens, id quod ad me redibat poscerem, negabat se ciuem nosse me. DEMEAS. Salue Timon: præcipuū generis tui præsidij, fulcimentū Atheniensij, defensor

culum Græciæ. Profecto iamdudum te populus frequens, & utraq; curia opperit. Sed prius decretū audi, quod de te cōscripsi. Quādoquidē Timon Echecratidæ filius, Colyttenſis uir, non modo probus & integer, uerum etiam sapiens, quantum alius in Græcia nemo, nunc per omnem uitam destitit optime de Rep. mereri. Tum autem in olympicis uicit pugil. & lucta cursuq; die eodē, ad hæc solenni quadriga, equeſtriq; certamine. TIMON. At ego ne spectator quidem unq; in olympicis sedi. DEMEAS. Quid tum? spectabis posthac, sed ista cōmunia addi satius est. Tū anno superiore aduersus Acharnenses pro Rep. fortissime se gessit, & Peloponensium duas acies conscidit. TIMON. Qua ratione? Quippe qui nec unq; arma gesserim, neq; unq; militiæ dederim nomen. DEMEAS. Modeste tu quidem de teipso loqueris, nos tamen ingrati futuri sumus, nisi meminerimus. Præterea scribendis plebiscitis, & in consultationibus, & in administrandis bellis non mediocrem utilitatem attulit Reipu. His de causis omnibus uisum est, curiæ, plebi, magistratibus tributim, plebeijs singulatim, cōmuniter uniuerſis, aureum statuere Timonem iuxta Palladem in arce: fulmen dextra tenentem: radijs tempora ambientibus, utq; septem aureis coronis coronetur, hæc coronæ hodie in Dionysijs per Tragoedos nouos promulgentur. Si quidem hodie, illi Dionysia sunt agenda. Dixit hoc suffragium Demeas orator, ppter ea quod cognatus illius propinquus, ac discipulus eius sit. Nam & orator optimus Timon: præterea quicquid uoluerit. Hoc igitur tibi suffragiū, sed utinam & filiū meū ad te pariter adduxissem, quem tuo nomine Timonem appellauī. TIMON. Qui potes Demea, quum ne uxorem quidem duxeris unq; quantum nobis scire licuit? DEMEAS. At ducam, nouo ineunte anno, si deus permiserit, liberisq; operam dabo. Tum quod erit natum (erit autem masculus) Timonem nūcupabo. TIMON. An uxorem tu sis ducturus, equidē haud scio, tanta à me plaga accepta. DEMEAS. Hei mihi. Quid hoc est rei? Tyrannidē Timon occidas? pulsasq; eos qui sunt ingenui, ipse nec ingenuus planē, nec ciuis: uerum propediem poenas daturus, quum alijs nominibus, tum quod arcem incenderis? TIMON. Atqui nō conflagrauit arx scelestæ. Proinde palām est, te calumniatorem agere. DEMEAS. Verū effosso ærario diues effectus es. TIMON. Atqui non effossum isthuc, unde ne hæc quidem probabiliter abs te dicuntur. DEMEAS. Verū effodietur posthac, sed tu interim omnia quæ in eo condita, possides. TIMON. Alteram itaq; plagam accipe. DEMEAS. Hei scapulis meis. TIMON. Ne uociferare, alioqui & tertiam tibi illidam. Etenim res planē ridicula mihi acciderit, si quū inermis, duas Lacedæmoniorū acies fuderim, unū scelestū hominē non protriuerō. Tū frustra uicerim in olym-

pñs, & pugil & palæstrites. Sed quid hoc? An non philosophus Thrasycles hic est? profecto ipse est, pmissa barba, subductisq; supercilijs, & magnū quiddā secū murmurans accedit, Titanicū obtuens, cæsariē per scapulas fluentē uentilās, alter quiddā Boreas, aut Triton, quales eos Zeus depinxit. Hic habitu frugalis, incessu moderatus, amictu modestus, mane mirū q̄ multa de uirtute differit, damnans eos, qui uoluptate capiuntur, frugalitatē laudans, at ubi lotus ad cœnam uenit, puerq; ingentē illi calicem porrexit, meraciore autem maxime gaudet: perinde ut Lethes aquā ebibens, à dilucularijs illis disputatiōibus diuersissima quæ sint exhibet, dū mihi instar præripit opsonia, & proximū cubito opposito arcens, mento interim cōdimentis oppleto; dū canum ritu ingurgitat, prono incumbēs corpore: perinde atq; in patinis uirtutē inuenturū sese speret, dumq; usq; adeo diligēter catinos extergit indice digito, ut ne paululū quidē reliquiarū sinat adhærere, nuncq; nō querulus, tanq; deteriorē partem acceperit, uel si totam placentā, aut suam solus omniū accipiat, qui quidē edacitatis & insatiabilitatis est fructus, temulentus, uinōq; bacchatus, non ad cantū modo, saltationemq; uerū ad conuiciū usq;, & iracundiam. Ad hæc multus inter pocula sermo (tum enim uel maxime) de temperantia, sobrietateq;, atq; ista quidē loquit, quum iam à mero male affectus ridicule balbutit. Accedit his deinde uomitus. Postremo sublatū cum de cōuiuio efferunt aliqui, ambabus manibus tibicine inhaerentem. Quanq; alioqui ne sobrius quidem ulli primariorū cesserit, uel mendacio, uel confidentia, uel auaricia. Quin & inter assentatores primas tenet, peierat p̄mptissimē, anteit impostura comitatur impudentia. In summa prorsus admirandum quoddā spectaculum est, omni ex parte exactum, uariēq; absolutum: proinde non eiulabit clarius uidelicet quum sit modestus. Quid hoc papæ tandem nobis Thrasycles? THRASYCLES. Non hoc animo ad te uenio Timon, quo pleriq; isti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, auri, opī parorum conuiuiorum adducti spe concurrunt, multaq; assentatione deliniunt te, hominē uidelicet simplicem, facilēq; impartietem id quod adest. Siquidē haud ignoras offam mihi in cœnā sat esse, tum opsoniū suauissimū cepe aut nasturciū, aut siquādo lubeat lautius epulari, pusillū salis. Porro potū fons Athenis nouem saliens uenis suppeditat. Tū palliū hoc quauis purpura potius. Nā aurū nihilo magis apud me in precio est q̄ calculi qui sunt in littoribus. Sed tua ipsius gratia huc me cōtuli, ut ne te subuerterit pessima ista, atq; insidiosissima res opulētia: q̄ppe quæ multis sapenūero immedicabiliū malorū extiterit causa. Etenim si me audies, potissimū opes uniuersas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil sit opus bono uiro, quicq; philosophiæ possit opes p̄spicere.

cere. Ne tamen in altū ō bone, sed fermē ad pubē usq; ingressus, paulo ultra solum fluctibus opertum, me quidē uno spectante. Quod si hoc non uis, tute igitur eas potiore uia ex ædibus eijcito, ac ne obolum quidem tibi facias reliquū, uidelicet largiens n̄s, quicūq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minam, alij talentum. Porro si qui erit philosophus, hunc æquum est duplam aut triplam ferre portionem: quanquā hoc quidem mihi non mea ipsius gratia postulo, sed quo amicis, si qui egebunt, donem: sat est si modo peram hanc largitione tua expleueris, ne duos quidem modios Aeginiticos capientem. Nam paucis contentum, modestumq; conuenit esse eum qui philosophatur, neq; quicq; ultra peram cogitare. TIMON. Equidem ista quæ dicis probo Thrasydes: ergo si uidetur, priusquā peram expleam, age tibi caput opplebo tuberibus, posteaquā ligone sum mensus. THRASYCLES. O libertas, ō leges, pulsamur ab impurissimo libera in ciuitate? TIMON. Quid stomacharis ō bone Thrasydes: nū te defraudauit? Atqui adhuc iam ultra mensuram Chcenices quatuor: sed quid hoc negotij? Complures simul adueniunt, Blepsias ille, & Laches, & Gniphon, breuiter agmen eorum qui uapulabunt. Itaq; quin ego in rupem hanc conscendo, ac ligonem quidem iam dudum fatigatum, paulisper interquiescere sino? At ipse plurimis congestis saxis, procul eos lapidum grandine peto. BLEPSIAS. Ne iace Timon, abitis enim. TIMON. At uos quidem nec citra sanguinem, nec absq; uulneribus.

LVCIANI TIMONIS SIVE MISANTHROPI, DES.
ERASMO ROTEROD. INTERPRETE. FINIS.

ERASMVVS ROTERO

DAMVS RICHARDO VVITFORDO BRITANNO,
docto & cum primis iucundo amico, S. P. D.

Vm annis iam aliquot totus Græcanicis in literis fuerim Richarde charissime, nuper quo cum literis Latinis redirem in gratiā, Latine declamare coepi, idq; impulsore Thoma Moro, cuius (uti scis) tanta est facundia, ut nihil nō possit persuadere uel hosti: tanta autē hominē charitate cōplector, ut etiam si saltare me, restimq; dūctare iubeat, sim nō grauatim obtemperaturus. Tractat ille idem argumentū, & ita tractat, ut nullus sit omnino locus, quem nō excutiat eruatq;. Neq; enim arbitror (nisi me uehemens in illum fallit amor) unquam naturam finxisse ingeniū hoc uno præsentius, promptius, oculatius, argutius, breuiterq; dotibus omnigenis absolutius. Accedit lingua iugemio par, tum

morum mira festiuitas, salis plurimū, sed candidi duntaxat, ut nihil in eo desideres quod ad absolutum pertineat patronum. Quare nō hoc animo laborem hunc suscepi, ut tantum artificem uel æquarem, uel uincerem, sed uti cum amico omniū dulcissimo, qui cum libenter soleo seria ludicrāq; miscere, in hac ingeniorū palæstra quasi colluctarer: idēq; feci eo libentius, quod magnopere cupiam hoc exercitiū genus, quo nulum aliud æque frugiferum, in ludis nostris aliquādo instaurari. Neq; enim aliud esse in causa puto, quod hac nostra tempestate quum tam multi sint, qui scriptores eloquentissimos euoluant, tam pauci tamen existant, qui nō infantissimi uideantur, si quando res oratorem poposcerit. Quod si tum Ciceronis Fabiūq; autoritatem, tum ueterum exemplum sequuti, *ἐν τοιαύταις μελέταις* diligenter à pueris exerceremur, nō esset (opinor) tanta dicendi inopia, tam miserranda infantia, tam pudenda balbuties etiam in his qui literas oratorias publice profitentur. Nostram declamationem ita leges, ut eam me pauculis diebus lusisse cogites, non scripsisse. Hortor autem autem ut & Moricam conferas, itaq; iudices, num quid in stilo sit discriminis inter hos, quos tu ingenio, moribus, affectibus, studijs usq; adeo similes esse dicere solebas, ut negares ullos gemellos magis inter se similes reperiri posse. Vtrūq; certe ex æquo amas, utriq; uicissim ex æquo charus. Vale meum delictum Richarde festiuissime. Ruri, ad Calendas Maias, M. D. VI.

LVCIANI TYRANNI

CIDA, DES. ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Quidam in arcem ascendit, uti tyrannū occideret, atq; ipsum quidē non repperit, uerum filium eius interemit, gladiumq; in uulnere reliquit. Adueniens tyrānus, ubi filium extinctum conspexit, eodem ense necem sibi consciscit. Is qui ascenderat, tyrannicūq; filium peremerat, præmium tanquam tyrannicida petit.

DECLAMATIO.

Vum duos eodem die tyrānos occiderim iudices, alterū quidem ætate iam affecta, alterū æuo florentē, & ad scelerū successionē capeffendā paratum, unicū tamē pro ambobus præmiū petitem uenio, qui quidem unus omniū quotquot unq; tyrānicidæ fuerūt, unico uulnere duos maleficos fuerim amolit⁹, neciōq; dederim, filium uidelicet ense, patrem indulgenti charitate qua filium adamabat. Itaque tyrannus pro his quæ commisit, abunde magnas pœnas

pœnas nobis dependit:quippe qui & uiuus aspexerit, filiū prius morte sublatum:& quod est omniū maxime nouū, compulsus sit deniq; ipse sui tyrannicida fieri. At filius illius mea quidem manu peremptus est,cæterū occisus,alterā ad cædē operā mihi suā cōmodauit, dum qui uiuo patri scelerum socius fuerat,eiusdem post mortē(quatenus licuit) extitit parricida. Ego itaq; sum is qui tyrannidem sustuli,pariterq; metum gladius, quo cuncta confecta sunt,meus:tametsi cædis ordinem cōmutarim,ac morem modumq; nouarim cōficiendi sceleratos. Nempe hunc qui ualentior erat,ac sese defendere poterat,ipse perimens:porrò senem soli gladio referuans. His igitur de causis & amplius quiddā à uobis me consequuturū arbitrabar,præmiāq; laturum,quæ numero æquarent eos qui essent interempti:utpote qui non præsētibz modo malis uos leuarim,uerūetiam futurorū formidine,quicq; stabilem pepererim libertatem,nullo relicto qui scelerum capeſſat successionē. Verum interim tantis rebus strenue peractis,in discrimen adducor,ne præmio fraudatus à uobis discedam,ac ne solus nō feram mercedem,quā leges à me seruatae præstituunt. At qui contradicit, is mihi uidetur non Reip. studio(quēadmodū ait) hoc facere, sed quod extinctos esse illos grauitè ferat,atq; eum qui illis mortis autor extitit,ulcisci conetur. Vos igitur iudices mihi paulisper attendite,dum tyrannidis mala tæcti ipsi optime nostis,cōmemoro. Siquidem hoc pacto futurum est,ut & beneficij mei magnitudinē intelligatis,& ipsi plus capiatis uoluptatis, reputantes nimirū quibus sitis leuati malis. Neq; enim quēadmodum alijs quibusdā sæpenumero accidit,itidem & nos simplicem tyrannidē atq; unicam seruitutem sustinebamus, nec unius domini uiolentiam tolerabamus,uerum soli omnium quos similis habuit calamitas,duos pro uno tyrannos habebamus,& in geminas contumelias distrahebamur infelices. Porrò senex multo erat moderatior,quippe ad iras lentior,ad supplicia segnior,& ad cupiditates tardior:utpote cui iam ætas uehementiam impetus cohiberet,uoluptatumq; cupiditates refrenaret. Quin ad suscipienda maleficia filij instinctu nolens impelli ferebatur,ipse alioqui non admodum tyrannicus,nisi quod illi morem gerebat. Siquidem indulgens in filium supra quā credi queat erat,id quod re declarauit,ita ut filius illi esset omnia. Illi parebat,per uim faciebat quicquid ille iusserat:supplicio afficiebat quoscunq; præceperat,ac prorsus in omnibus illi obsequiendabat. In summa,filius in patrem tyrannum quendam agebat,pater filij cupiditatum satelles erat. Tametſi huic propter ætatem honorem cedebat adolescens,solòq; imperij nomine temperabat,tamen res & caput tyrannidis erat ipse. Et quanq; tutamentum præſidiumq; principatui ab illo mutaretur,

aretur, scelorum tamen emolumentis solus fruebatur. Ille erat qui satellites continebat, qui custodias obtinebat, qui tyrannidem affectantes è medio tollebat, qui insidias formidabat, ille qui castrabat ephebos, qui coniugia uiolabat, illi uirgines producebantur. Tum si quæ cædes, si qua exilia, si quæ pecuniarum expilationes, delationes, contumeliæ, ea omnia iuuenis temeritate gerebatur. Porro senex illi obsequebatur, comitemque scelorum sese præbebat, ac comprobabat duntaxat filij sui flagitia. Itaque quum ea res nobis erat intoleranda, propterea quod quum animi cupiditatibus ex imperio potestas accedit, nullum flagitijs modum imponunt, tum illud in primis discruciabatur, quod prospiceremus diuturnam, uel æternam potius seruitutem eam futuram, & per successionem alij post alium domino tradendam Rempublicam, populumque homini scelesti hæreditatis instar obuenturum. Nam id alijs spem non exiguum facit, quod apud sese reputant, quod inter se dicunt: at mox coërebitur, at mox demorietur, paulo post liberi sumus futuri. Verum de his nihil eiusmodi sperabatur, quin potius iam intuebamur, paratum tyrannidis hæredem. Vnde factum est, ut ne aggredi quidem quisque fortium ciuium, & qui eadem quæ ego animo statuisset, auderet. Sed desperabatur ab uniuersis libertas, atque inexpugnabilis tyrannis uidebatur: quippe quum esset cum tam multis confligendum ac dimicandum. At me nihil ista deterruerunt, neque perpensa negotij difficultate refugi, neque ad suscipiendum discrimen trepidaui, uerum solus: solus, inquam, aduersus adeo ualidam uariamque tyrannidem: uel non solus potius, sed gladio comite conscendi: quippe qui mihi sit auxiliatus, mecumque ex parte tyrannum interemerit, quum mors mihi interim ob oculos obuersabatur. At è diuerso perpendenti, quod publicam libertatem mea cæde redempturus essem. Ergo ubi in primam irruissem custodiam, neque mediocri negotio satellites submouissem: occidens interim, in quem incurrissem, & quicquid obliteret amoliens, ad ipsum negotij caput se rebar, ad unicum tyrannidis robur, ad nostrarum calamitatum fontem, atque irrupto arcis propugnaculo, quum uiderem illum fortiter tuentem sese, multisque uulneribus resistentem, tamen occidi. Et iam tum erat sublata tyrannis, iam tum mihi confectum facinus. Ex eo tempore liberi omnes, nisi quod reliquus adhuc erat senex solus, inermis, nudatus custodijs: iamque amisso magno illo suo satellite desertus, neque deinde dignus forti dextra. Ibi nimirum mecum ipse iudices, hæc animo reputabam. Cuncta mihi pulchre habent, cuncta confecta sunt, cuncta eò quò destinaram, perducta. At eum qui reliquus est, quo tandem modo penas dare conuenit? Me quidem meaque dextera nequaquam est dignus, præsertim si post splendidum facinus inuvenile atque magnificum interima-

tur,

tur priorem illam cædem dedecoraturus. Carnifex aliquis quærendus est illo dignus, uerum post calamitatem, ne uel hanc ipsam lucrifaciat uideat, discrucietur, appositum habeat ensem, huic reliqua mædo. Hæc ubi mecum statuissem, ipse quidem illinc discedo: at ille peregit id quod ego prædiuinaueram, tyrannum occidit, summamq; meæ imposuit fabulæ. Adsum igitur, popularem administrationem uobis adportans, cunctisq; bono iam ut animo sint edicens, ac libertatem annuncians. Iam meis fruimini factis: uacua, sicut uidetis, sceleratis hominibus arx: imperat nemo, quin & magistratus creare liberum est, & causas agere, & ex legibus contradicere. Atq; hæc omnia uobis mea contigerunt opera, meaq; fortitudine, uidelicet ex una illa cæde, post quam pater iam uiuere non quibat. Aequum itaq; censeo, ut his pro meritis debitum mihi à uobis præmiū donetur, non quod lucri auidus, aut sordidus quispiam sim, nec is qui mercedis gratia de patria benemereri statuerim, uerum quod præmio cupiam officia mea comprobari, neq; repudiari, aut inglorios fieri conatus meos, si uelut irriti præmióq; indigni iudicentur. At hic contradicit, negatq; æquū facere me, qui decorari munere, præmiūq; ferre cupiam. Neq; enim tyrannicidam esse me, neq; quicq; à me pro legis sententiā confectum esse, uerum facinori meo deesse quiddam, ad hoc ut præmiū postulem. Percontor igitur illū, quid præterea requiris à me? nonne uolui? nonne ascendi? nonne occidi? nonne libertatem peperit? num quis imperat? num quis iubet? num quis minitatur dominus? num quis nocentium manus effugit meas? haudquaquam dixeris, sed omnia plena pacis, omnes restituta leges, libertas manifesta, Democratia stabilis, inuiolata connubia, pueri tuti, uirgines absq; periculo, publicamq; felicitatem solennibus feriis celebrat ciuitas. Quis igitur horum omnium autor? quis est qui illa sustulit? hæc peperit? Etenim si quisq; præ me dignus honore sit, cedam præmiū, desistam à petendo munere. Quod si solus omnia peregi, audens, periditans, ascendens, interimens, excrucians, alterum ultus in altero, quid mea calumniaris officia? quid facis ut populus parū erga me gratus existat? At enim num occidisti tyrannum? Porro lex tyrannicidæ præmium decernit. Verum dic mihi, nunquid interest utrum ipse interimas, an mortis causam ministres? Mea profecto sententia, nihil: uerum hoc solum spectauit legis conditor, libertatem, Democratiam, sceleratorum sublationē. Huic honorem decreuit, hoc præmio dignū iudicauit, quod quidem inficiari nō potes, quin mea contigerit opera. Etenim si occidi eum, quo occiso, ille nō poterat usuere, nimirum ipse cædem peregi, ego occidi, sed illius manu. Itaq; ne discepta de cædis modo, neq; illud expende quemadmodum interierit, uerum an iam perierit, & an quod perijt, id à me sit profectum,

profectum. Quandoquidem & illud excussurus mihi uideris, atq; hinc aduersus bene de Rep. meritos calumnijs usus. Si quis nō gladio, uerum lapide lignōue, aut alio quouis pacto peremerit. Quid porro si fame tyrannū obsedissem, ad mortis necessitatem compellens? num ibi quoq; requisitus eras à me cædem, mea ipsius manu peractam? aut desiderari adhuc quiddam diceres, ad id ut legi factum à me satis uideatur: atq; id quū scelestum acerbius etiam atq; atrociori mortis genere trucidassem? Vnū hoc duntaxat specta, hoc require, hoc excute. Quis nocentiū reliquus? aut quæ metus expectatio? aut quod calamitatum uestigiū? Quod si purgata omnia, si pacata, profecto syrophanticum est, modum rei gestæ calumniantē præmio frustrari uelle, quod ijs quæ uirtute confecta sunt debeat. Equidem & illud memini disertum in legibus, nisi forte propter diuinam seruitutem oblitus sum eorum quæ ab illis dicuntur: Causam mortis esse duplicem: puta, si quis ipse occidat, aut si non ipse quidem occidit, neq; manu facinus peregit, uerum compulit, præbuitq; mortis occasionem. Ex æquo & hūc quoq; lex censet supplicio affici oportere, idq; iure optimo. Neq; enim statuit minus ualere oportere audaciā quàm facinus: ac postea superuacaneū est cædis rationem uiāque spectare. Deinde hunc qui sic occiderit, tanquā homicidam pœnas oportere dare censebis, ac nequaquā absoluumendum esse. At me qui per omnia consimili modo Remp. iuui, non censes ea capere oportere, quæ ijs debentur qui beneficio iuuerunt. Neq; enim illud dicere possis, me quidem imprudentē fecisse, sed exitum quendam cōmodum fortuitu fuisse consequutū præter animi sententiā. Nam quid præterea iam formidassem, eo qui ualidior erat interempto? Quur autem gladiū in uulnere reliquissem, nisi planè quod erat euenturum, id ipsum prædiuinassem? Nisi forsan illud dices, hunc qui extinctus est, tyrannū non esse, neq; hanc appellationem in illum competere: neq; uos multum præmij hoc nomine, si ille fuisset occisus, decreturos fuisse. Atqui istud dicere nō queas: an tyranno interempto, ei qui cædis causam ministravit, præmium negabis? O curiositatem, de illo laboras quo pacto interierit, quū interim libertate fruaris? aut ab eo qui Democratiam restituit, nescio quid superuacaneū præterea requiris? Atqui lex (uti fateris) caput rei gestæ spectat. Quæ uero ad id cōducunt, ea omnia missa facit, neq; iam ultra curiosius excutit. Quid enim, an si tyrannū exegerit quispiam, nō is iam tyrannicidæ præmiū cepisset? cepisset opinor, idq; iure optimo: siquidē & hic pro seruitute libertatem peperisset. At id quod à me patratum est, non exilium habet, non in posterum instaurandæ tyrannidis metum, uerum absolutam sublationem, totiusque generis internitionem, omnēque malum radicatus

radicitus excisum. Et mihi per deos, iam ab initio ad finem usq; (si uideatur) rem totam perpendite, nunquid eorū quæ ad leges p̄tinent sit præmissum, & num qd in me desideretur ex his, quæ Tyrānicidæ oportebat adesse. Principio mentem prius oportet suppetere fortē, & amantem Reip. quæcūq; pro cōmunibus commodis periculum adire non recuset, quæcūq; priuato suo interitu multitudinis incolumitatem ausit redimere. Nū hac parte quicquā mihi defuit? Num frāgebar animo? Num quum præscirem per quæ pericula mihi perrumpendū esset, per ignauiam refugi? Profecto non potes dicere. In hac interim parte tantum cōmorare, atque æstima, an non uel uoluissē tātum ista, ac statuisse, prædarum facinus futurum fuisse uideatur. Ac putato me solius animi, uoluntatisque argumēto præmium postulare, tanq̃ qui beneficio iuuerit. Tum si uoluntati meæ facultas defuisset: uerum alius post me Tyrannum occidisset, dic mihi: num absurdum aut præter æquum fuerat dare præmium? Maxime. Si dicerem, ciues uolui, statui, aggressus sum: uoluntatis experimentum dedi, solus dignus sum qui præmiū feram: Quid tum responsurus fueras? Nūc porrò non hoc dico, sed insuper ascendi, periditatus sum, atque innumerabilia priusq̃ iuuenem occiderem, patraui. Neq; enim usq; adeo facilem, factūq; prodiuem esse rem existimetis, custodias perrumpere, satellites opprimere, unumq; hominem tam multos amoliri. Quin isthuc penè maximū est omniū quæ sunt in Tyrannicidio, totiusque negocij caput. Nam ipse iam Tyrannus non magna res est, neque expugnata, neque confectū difficilis: uerum ea quæ tuentur continentq̃ Tyrannidem, quæ quidem si quis superarit, is nimirum cuncta quæ destinauit, peregerit, & perpusillū est, id quod superest. Sed ad Tyrannos peruenire nunq̃ mihi contigisset, ni prius qui illum cingūt custodes oppressissem, omnesq; satellites ante debellassem. Nihil adhuc addo: uerum in his rursus immoror. Custodiam oppressi, satellites superaui: Tyrannū incustoditum, inermē, nudum reddidi. Vtrum his rebus confectis, non tibi uideor honore dignus? an adhuc cædem ipsam à me requires? Quinetiā si cædem quæris, ne ea quidem desiderabitur. Non sum incruentus: uerū cædem peregi, magnam ac strenuam: nempe iuuenis ætate ac uiribus florentis, atq; omnibus formidandi, per quem ille ab insidijs erat tutus, cui uni si debat, qui complurium satellitum instar erat. An non igitur, quæso te, præmio dignus uideor, sed tātis rebus gestis honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, atq; adeo quid si Tyranni ministrum quenpiam interemissem? Quid si seruū aliquem charū: an nō hoc quoq; magnum uisum fuisset, conscendisse, mediāque in arce, medijs in armis, aliquem è Tyranni familiaribus iugulare? Nunc & hunc ipsum qui oc-

m cilus est

cifus est, cuiusmodi sit considera. Filius erat Tyranni, uel Tyrannus potius, crudelior, dominus intolerabilior, ad supplicia dirior, ad contumelias uiolentior, quodque est maximum, hæres ac successor omnium, quique in longum nostras calamitates posset prorogare. Vin hoc solum mihi confectum esse? Ipsum uero Tyrannum uiuere adhuc, fuga creptum? Iam horum nomine præmium postulo. Quid dicitis? Nō dabitis? An non & illum uerebamini? An non dominus, an non grauis, an non intolerandus erat? Porro nunc negocij caput, denique ipsum perpendite. Etenim quod hic à me requirit, hoc quam fieri potuit, pulcherrime confeci. Tyrannumque aliena cæde occidi, non simpliciter, nec uulnere uno, id quod fuerat optatissimum illi, uidelicet tantorum facinorum sibi consilio, sed posteaque illum prius multo dolore excarnificassem, tū quo nihil habebat charius, miserabiliter prostratum coram oculis ostendens: putata filium in ipso æui flore, tametsi scelestum quidem illum: attamen & ætate uigentem, & patri similem, sanguine taboque oppletum. Hæc nimirum sunt parentum uulnera, hæc gladij uerorum Tyrannicidarum, hæc mors digna crudelibus Tyrannis, hæc ultio tantis sceleribus congruit. Caterum protinus interire, protinus excidere sibi, neque huiusmodi ullum spectare spectaculum, profecto nihil habet Tyrannico supplicio dignum. Neque enim ignorabam uir egregie, non ignorabam, inquam, neque quenquam alium latuit, quanta ille charitate filium sit prosequutus, adeo ut illo extincto, ne paululum quidem temporis sibi in uita morandum esse fuerit ducturus. Atqui haud scio, an omnes patres hūc admodum affecti sint erga liberos: uerum hic etiam ultra reliquos habebat quiddam, idque merito, quippe qui conspiceret illum unicum esse qui curaret, seruaretque Tyrannidem, quique solus pro patre pericula susciperet, & tutamen imperio adderet. Itaque si non ob charitatem, certe ob rerum desperationem sciebam illum protinus exiturum è uita, perpensurum enim, iam nihil esse quod uelit uiuere, adempto tutamine, quod illi filius ministrauerat. Nimirum effeci, ut hæc omnia illum agminatim circumsternerent, forma, dolor, desperatio, formido, quique in posterum imminabant metus, his aduersus illum auxilijs sum usus, atque ad id extremum illud consilium adegi. Interijt itaque uobis orbus, excruciat, plorans, lachrymans. Luxit luctum, non illum quidem diuturnum, uerum qui satis magnus esset patri. Postremo quod est omnium acerbissimum, ipse sibi necem consciuit, quod quidem mortis genus, præ cæteris miserrimum, multoque atrocius, quam si per alium inferatur. Vbi mihi gladius? Num quis alius eum agnoscit? Num cuius alterius hoc gestamen erat? Quis eum in arcem induxit? Ante tyrannum quis eo est usus? Quis eum ad illum misit? O ensis particeps, successorque meorum egregie factorum,
post

post tanta pericula, post tantas cædes cõtemnimur, & indigni præmio iudicamur. Nam si huius tantum nomine præmium à uobis postularem: si sic dicerem iudices: Tyrannum quum mori uellet, quum id temporis inermem se deprehendisset, meus hic illi gladius inseruiuit, & ad consequendam libertatem auxilio fuit uniuerfis, hũc quoq; laude, præmióq; dignum iudicassetis. Porro domino tam popularis rei non gratiam retulissetis? Nõne inter eos qui de Rep. benemeriti sunt, scripsissetis? Nõne gladium inter sacra monumenta consecrassetis? Non illum secundum deos ueneraremini? Nunc mihi considerate, quæ uerisimile est fecisse Tyrannũ, quæ dixisse, priusq; sibi mortem conscisceret. Quũ iuuenis à me trucidaretur, ac multis etiam uulneribus cõfoderetur, idq; in his corporis partibus, quæ conspicuæ magis, magisq; sint oculis obuiæ, uidelicet ut q̃ maxime discruciarer eũ, qui genuerat, quóq; primo statim conspectu perturbaret, miserabiliter inclamabat, parentem implorans non adiutorem, nec opitulatorem: quippe qui senex iam esset, atq; inualidus: uerum domesticarum cladum spectatorem. Nam ego interim discesseram, autor qui fueram totius tragœdiæ, relinquẽs actori cadauer, scenam, gladium, reliqua quæ ad actum fabulæ pertinebãt. At ille astans, ubi filium conspexit, quem habebat unicum: semiuuiũ, sanguinolentum, cæde cõpersum, tum uulnera perpetua, plurima ac letalia, hunc ad modum exclamauit: O nate extincti sumus, interempti sumus, tanq; Tyranni iugulati sumus. Vbi mactator? Cui me seruiat? Cui me relinquit? qui quidem iamdudum propter occisum te fili sum extinctus, nisi forte me tãq; senem contemnit, ac lento supplicio me cõficit: producitq; mihi mortem, redditq; mihi cædem longiorem. Atque hæc loquutus, ensẽ quærebat. Nam ipse inermis erat, ppter ea quod per omnia filio fideret: uerum ne is quidem deerat, ut qui iamdudum fuerit à me paratus, atq; ad facinus futurum relictus. Euulso igitur è cæde gladio, atq; è uulnere exempto, ait: Dudum me occidisti, nunc finem malis impone gladiẽ. Ades patri lugenti solamen, senilem q; manum & infelicem adiuua, iugula. Tyrannum occide, luctu libera: utinam prior in te incidissem, utinam in cæde priorem occupassem locum. Occidissem quidem, sed tanq; Tyrannus duntaxat, sed qui crederem mihi superesse ultorem, nunc autem tanq; orbus occumbo, nunc tanq; cui desic etiam mactator. Atq; hæc ubi diceret, gladium adegit, tremens neq; sat potens. Cupiebat quidem: uerum non suppetebant uires ad facinus exigendum. Quot hic supplicia? Quot uulnera? Quot mortes? Quot Tyrānicidia? Quot præmia? Postremo spectastis omnes iuuenem dudum prostratum, nec exiguum profecto, neque mediocriũ uiriũ opus, ac senem huic circũfusus, atq; amborum sanguinẽ cõmixtum, liberta-

tis illam & uictorialem uictimam, meique gladij facinora. At gladius ipse in medio amborum: declarans quàm non indignum se domino præstitit: testansque quod mihi fidam nauasset operam. Id si à me ipso fuisset patratum, minus fuerat futurum. Nunc aut illustrius est ipsa nouitate. Atque ego quidem sum is, qui tyrannidem sustuli. Caterum actio in multos est distributa, quemadmodum in fabulis fieri consuevit. Ac primas quidem partes egi ipse. Secundas autem filius. Porro tertias Tyrannus ipse. Nam gladius omnibus inferuiuit.

LVCIANI TYRANNICIDAE, DES.
ERASMO ROTERODAMO
INTERPRETE,
FINIS.

DECLAMATIO

DES. ERASMI ROTERODAMI, NON ILLA
QVIDEM VERSA, SED QVAE SVPERI-
ORI DECLAMATIONI E LVCIANO
VERSAE RESPONDEAT.

I MIHI CAUSA hæc iudices, apud concionem popularem, quæ studijs potius, quàm exacto rerum iudicio duci consuevit, esset agenda, ac non magis apud iudices ex honestissimis ordinibus delectos, nimirum grauissimos sapientissimosque, nonnihil profecto uerer, ne omnium animis noua hac & insperata lætitia gestientibus, atque (ut ita dixerim) exultantibus, nec satis attentos, nec dociles essem auditores habiturus. Porro fauētes, beneuolosque multo minus: quippe qui frontem modo, quasi personam huius negotij intuentibus, non faciem ipsam propius contemplantibus uideri fortasse possem, in cōmuni totius ciuitatis gaudio: tum autem in causa tam populari, uelut importunius obstrepere atque obturbare. Enimvero quum omnis affectus inutilis est ad recte iudicandum, tum ingens, intemperans, atque exundans lætitia, non solum iudicium omne funditus tollere solet, uerum etiam nostri sensus non raro nobis eripere: præsertim (si quemadmodum hæc nostra) post graues diuturnasque calamitates, ac ueluti tempestatem sæuissimam, repente præterque spem (quasi portus quidam) fuerit obiecta. Quid autem tam acerbum liberæ multitudini, quàm seruitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quàm libertas? Itaque non rebus modo ipsis, sed uel inanibus harum rerum uocabulis, plebis animam queant ad quilibet impelli: maxime primis his aliquot diebus

diebus, dum gaudiorum adhuc uelut æstus quidam impotens, omnia sursum ac deorsum miscet, dum lætitiæ temulentia, dum gratulandi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum instituere non sinit. Verû uestra iudices singularis sapiëntia, perspicacitasq̃, non hoc tantum scrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciam sup-
 peditat, uti sperem futurum, ut hoc contradicendi munus, quod equidẽ nec inuidencia, nec fauore in Tyrannidem (sicut iste calumniabatur) sed solita mea, & (ut opinor) nota Reip. charitate suscepi, uobis non modo nõ inuidiosum, sed fauorabile, plausibileq̃ uideatur. Etenim postq̃ uiderem manifesta quadã deorum beneuolentia, post diuturnam ac miserimã illã seruitutem, toties Reip. uotis expetitã libertatẽ aliquãdo contigisse, nihil prius curandũ nobis esse iudicaui, q̃ ut gratos nos exhiberemus in eos, à quibus nobis tã egregia felicitas esset pfecta, quo uidelicet munus suum huic urbi propriũ, perpetuumq̃ facere uellent, & constabilire, tueriq̃ quod largiri non essent grauati. Meminissẽm q̃ isdem in manu esse, ut eriperent ingratis, quod optantibus dedissent. Sunt autem uel primæ gratitudinis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptũ ferre debeas. Et hac unã ratione mortales diuinæ beneficentiæ gratiam referre possumus: si beneficiũ acceptũ agnoscamus: si celebremus, si ad illos autores referamus. Neq̃ mihi cõmittendũ putauĩ, ut dum nimium candidi in ciuem esse uolumus, in deos ingrati, impij q̃ reperiamur. Neq̃ enim isthoc nomine nũc perinde laboratur, ne hoc præmij pereat ærario, & huius lucris accrescat (quanq̃ id quoq̃ longa iam Tyrannide exhaustius est, quàm ut inde temere dari præmia cõueniat immerentibus) Illud agitur, ne dñj immortales qui huius male consulta, nobis uerterunt bene, hoc tantũ munus à nobis tãq̃ ingratis reposcant. Si quod ipsis solis debetur honoris, laudis, gratiæ, id illis fraudatis, in hominẽ contulerimus. At quem hominẽ obsecro? Nempe, qui quum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atq̃ hac temeritate sua restitutæ libertatis periculosam occasionem modo præbuerit, idq̃ adeo imprudens (uti mox docebimus) non ueretur pulcherrimũ Tyrannidæ titulũ dñs eripere, sibi arrogare: Reip. diẽ dicere, ac leges ipsas in ius uocare, ciuitatẽ ingratitudinis ream agere, nisi sibi totã hãc felicitatem ferat acceptam. Nullum quidem iudices facinus speciosius Tyrannicidio, nullum dñs dignius: uerum hoc impudẽtior, qui sibi laudem tam eximiam usurpat immeritus. Nullũ præmium honestius illi striusq̃, quàm quod Tyrannidæ debetur. Sed hoc impenius, accuratiusq̃ spectandũ, ne temere decernatur indigno. Per multa siquidem, per multa ad id requirũtur, ut hoc tam egregio titulo, ut hoc tã diuino præmio dignus quis esse uideatur: quorum nihil in hunc cõpetere, pau-

lo post euincemus. Proinde quū non tolerandæ improbitatis mihi uideatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis poenas debeat: eum à legibus præmium omnium maximum petere: petere dixi, imò flagitare: & ita flagitare, ut etiam si unum ex huius arbitrio depēderint, tamen multa insuper isti creditori sunt debituræ. Quæ cuncta quum postulare iure potuisset: maluit tamen homo uerecundus, unico persoluto, reliqua sibi deberi: ut haberet nimirum, quod obnoxia Reipu. quoties libido sit, possit impropere. Tum illud utrum risu potius, an odio dignum existimem: quod in tribunalibus, quod apud ornatissimum seuerissimorū iudicū concessum, Thrasonem quendam nobis è comœdia retulit. Sensistis iudices, ut è corona pleriq; risū tenere nequierint, dum personatus iste Hercules tragoediā illam suam nobis recitabat: de sese terq; quaterq; Tyrannicida, de sapiente illo gladio cōmitone suo, qui per se prudens senem interemit: digno uidelicet, qui inter sydera collocetur, domino in deorum numerū relato. Dij boni, quibus phaleris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum ornauit, iactauit, exaggerauit: quā militari iactātia, quā Stentorea uoce, quā fastuoso uultu, q̃ arrogantis supercilij, quā stupidis oculis, suū ipse uobis encomium detonabat. Quæso iudices, ut etiam nunc hominis uultum diligenter attendatis: nōne uobis minitari uidetur: nōne dicere: ni mihi præmiū decreueritis, haud feretis impune, incolumi diuino illo meo, ac fortissimo gladio, qui uel sine me, meas uices ubi lubebit, acturus est. Quis tandem istam ferat iactantiam, uel in eo, qui uere Tyrannum occidisset. Hæc quoq; me causa iudices (neq; enim inficiandum est) commouit, ut huius obsisterem petitioni, uel magis, ut immoderatam arrogantiam, ut odiosam huius imputationem retunderem. Videbam iam inde ab initio, quum certatim uniuersa ciuitas dijs libertatis autoribus grataretur, ut hic sese ira tumens in medium ingesserit, q̃ indigne tulerit uictimas dijs seruatoribus immolatas. Sibi hunc honorem eripi, sese unicum esse restitutæ libertatis autorē prodamitabat, leges, aras, focos, omnia publica, priuatāq; suæ dextræ, suo magnifico gladio deberi. Agite quid futurū deniq; iudices auguramini, si ad huius intolerabilem iactantiam, uestra autoritas, uestra comprobatio, si præmium quasi pignus accesserit. Quid, nisi ut Tyranno submoto, aliter quidā huic ciuitati paretur, qui uentosæ linguæ, gloriæq; quasi Tyrannidem quandam exerceat. Qui quotidie nobis odiosam istam suā Tragoediā ingerat, quotidie dextram istam Herculanam, & gladiū prodigiosum minitetur. Vtrum est hoc iudices Tyrannide liberari, an mutare Tyrannum. Videtis ipsi quā minaci fronte me iam obtueatur. Quid mihi succenses. Quid minitaris oculis. Quid terres supercilio. An

lio: An mihi non licebit libertate in contradicendo (id est scilicet munere) uti, quum tu sic abutare? qui liberum tibi putaris (id quod etiam in proscenio leges fieri uerant) crimen tam atrox, tam capitale in ciuem impingere, tantum quia lubuit, idque apud iudices iuratos, in tam frequenti ciuium corona, quod nequeas uel leuissimo confirmare argumento. Siquidem quam reliqua gloriose, tam illud impudenter dicebas, mihi nullam fuisse causam, quare tibi contradicendi partes susciperem, nisi quo Tyranni necem, quae me discruciaret scilicet, ulciscerer. Quo quidem tuo exemplo si uicissim in te liberet uti, mox intelligeres quam atrocia, quanto probabilius in te possint retorqueri. Nam tuum istud tam inuidiosum (quemadmodum tu quidem existimabas) conuiciu, me longe minus etiam territabat, quam (quod uulgo dicunt) ex pelui redditum fulgur. Etenim praeterque quod neque affinitas, neque cognatio, neque necessitudo, neque emolumentu, neque prorsus alia res ulla mihi cum Tyranno intercessit: quur mea referret illu uiuere, sine quibus rebus nulla in quemque criminis haerere suspensionem, tu quoque scires, nisi nunc tribunalia uidisses, ac nisi hodie deuium te lucelli spes fecisset iureconsultu? Equidem arbitror, meam fidem, integritatem, pietatem, totamque meam uitam sic huic Reip. spectata esse, ut isto crimine tibi potius improbitatis odiu, quam mihi suspensionem ullam conciliaris. Vides quod multis adductus sim causis, ut tibi obsisterem. Denique (si scire uis) bona ciuium pars id a me enixissime flagitauit, ut sui patrocinium aduersum te capefferem, negantes sibi uideri Tyrannide liberos sese, nisi te a Tyrannicide praemio dericerem. Non quod pudeat homini debere hanc felicitatem: tamen si id quoque durum, ei debere qui sic imputet. Sed debere arroganti, sane quod molestum est, at debere, cui non debeas: isthuc uero non grauissimum modo, uerum etiam stultissimum. Equidem ne lenoni quidem, uel uerbo refrager, si modo is promereatur, sed obnoxium esse tam importuno imputatori, tu qui nihil iuuerit, id uero bis miseru est, bis stultu est. Nullus enim insolentius exprobrat beneficium, quam qui quod non dedit, id uult dedisse uideri. Sed finge mihi nullam esse causam quur tibi me opponerem, nisi quia sic animo lubitum sit meo, profecto nihil habes quod mihi iure succedas. Etenim quum apud iudices tam sanctos agatur: si uere praemium meruisti, non tibi honorem eripio: uerum etiam uehementer illustro, quando non paulo magnificentius est tyrannicide praemium euicisse, quam tulisse. Sin minus, aequus ueniam dabis, si boni ciuis fungor officio, si nullo meo emolumento Remp. debiti praemij ream defendo, si stultitiae crimen, si imprudentiae infamiam a ciuitate depello, si non sino, ut nostro omniu periculo haec urbs in deos existat

ingrata: Postremo si deorū immortalīū causam ago, quibus honorē de bitum tu conaris interuerrere, uel hinc sat liqueat, quanta religione reli quam causam egeris, qui statim ingrediens tam impudēter sis calūniatus. Contradicit igitur, contra Remp. fauet Tyranno. Quanquā ego illud quoq; liberæ ciuitatis esse iudico, hoc loco uel Tyrannorum cau sas citra fraudem agere licere. Neq; tamen à uobis postulo iudices, ut uel mihi prosit in causa hoc meum erga Remp. studium, uel huic obsit tam insolens arrogantia: imò non deprecor inuidentiæ suspicionem, nō refugio uel atrocissimā illam, quam iste mihi conabatur impingere, inuidiam, ut Tyranno fauisse uidear, nisi certioribus, quā ut à quoq; refelli possint, argumētis euinco, nisi demum & aduersario persuadeo, modo ne tergiueretur, ut q̄ maxime ciuiler quis agat, nullum ei debe ri præmium: Sin exactius, seueriusque, pœnam etiam ab ipso deberi. Quæ quidem dum quā potest breuissime facio, quæso iudices, ut me attentis animis atq; auribus audiatis. Meministis Iudices, ut iste inter dicendū subinde nobis conatus sit ob oculos ponere, id unū spectare iusserit, quantis malis Tyrannide simus leuati. Hoc passim inculcabat, hac re bonam orationis partem occupabat, nihil nos aliud perpendere uoluit, nisi quod grauem seruitutem tolerassemus, nunc optata liberta te frueremur. Nimirum id tantum uos spectare uoluit, quod ad hoc iu diciū nihil attinebat. Neq; enim hoc in quæstionem uenit, q̄ misera sit Tyrānis, q̄ optanda libertas. Sed de illo cognoscitis iudices, quū liber tas huic urbi sit restituta, quāta hinc laudis portio hui⁹ uirtuti debeat, an id & quod euentu cū huius facto coniunctū est, idē cū eius merito coniunctum uideri oporteat. Relegam autem eadem uestigia, quibus ipse in causam ingressus est, quod equidem refellendi genus simplicissimum esse puto, sequarq; partes illas, quibus iste rem secuit, id nimirū agens, ut quemadmodū ingeniosi conuiuatores iisdem carnibus alio atq; alio modo coquendis, condiendisq; efficiunt, ut multa opsonio rum genera uideantur, itidem iste nobis ex unico homicidio multa fa cit tyrānicidia. Repetam igitur ordine gradus illos, quibus iste facinus suum sibi uisus est mirifice attollere, & in quibus identidem restitabat. Quod si me deturbante, uel in uno quolibet consistere poterit: tum ipse sese uictorē pronūciet licebit. Quot tyrannicidia, inquit, quot præmia? Primū quod uolui, deinde quod conat⁹ sum. Tū aut quod filiū occidi plusq; tyrannū. Postremo, quod pater ob mortē huius sibi necem con sciuit. Principio qd' uoluit iudices, q̄ nō leuius esse uideat, q̄ ut sit refel lendū: nisi quod iste tāta uoce intonabat, toties inculcabat, quod Tyrā nū uoluisset occidere, atq; id (ut nihil iā accederet) tamē præmio dignū asseuerabat. Quid autē tam ridiculū, q̄ nudæ uolūtatis præmiū à lege flagitare?

flagitare: quæ adeo nihil ad se pertinere putat, quid uelint, aut in animo statuunt homines, ut neque poenam irrogent, siquid uelis modo perperam, neque præmium ostendant, siquid officiose uelis: uerum id unumquodque uoluisse interpretatur, quod nulla ui coactus effecerit. Ergo ne, inquis, non magna facti pars est uoluisse, quod quidem arduis in rebus uel solum sufficere solet? Recte sanè. Sed apud deos modo: quippe quibus solis perspicuum est quid nolis aut uelis: ab his præmiū expectandum, siquid præclarum animo conceperis. Lex hominum uices agit, & quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agitent, adeo sua referre nihil putat: ut (non dicam) abdita aut suspiciosa, sed ne ea quidem admittat, quæ populari sunt opinione, famâque iactata. Postremo ut non nisi comperta recipiat, non audiat nisi quæ sunt certissimis argumentis deprehensa, probata, euicta. Cedo quod est facinus tantum nefarium, cuius simplex uoluntas in crimen unquam est uocata? Ista iudicia Aeaci, Rhadamantiæque tribunalibus seruantur. Hic mihi non quid uolueris, sed quid feceris adferro. Quod si nulla lex ulli flagitio supplicium minatur, quod in animo statueris, quæ tandem est impudentia, pro merito quod præstare uolueris duntaxat, perinde quasi præstiteris, à lege quasi præmium postulare? Quæ quidem quum ad id unum sit comparata, ut maleficia uel deterreat, uel coercet, multoque magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare poenam, quam bene merentibus largiri præmia (id quod mox copiosius demonstrabimus) posteaque in criminibus non accipit insimulationem meræ uoluntatis, quæso te, in petendis præmijs ostentationem uoluntatis admittet? Quis autem est ciuium uel quantumlibet ignauus, qui non uelit Tyrannum occidere, si tuto liceat? Quis non uel leno, saltem emolumentum causa uelit? Denique quis non facile simulare possit uoluisse se: uidelicet quo præmium gratis auferat? Vis itaque dicam, quantum hoc totum habeat momenti, uoluisse occidere? Nempe perinde est, quasi te somnariis occidisse. Pari pensari conuenit. Qui præstitit beneficiū, ei lex beneficiū rependit at qui bene uoluit tantum, ei quid debetur, nisi ut uicissim bene uelit.

Resp: I nunc, & hoc in gradu nos iube consistere. Rem tam eximiam, inquis, animo uersaui, statui, decreui: an præmium negabitis? Non fraudaberis præmio, si isthoc nomine postules: uerū illud interim præmijs feres: uelut homo nimium perfrictæ frontis, irrisus, explosus, exhibilatus discedes, quem non puduerit id à lege postulare, quod ne leno quidem ausit à quoque petere, ut rem pro uoluntate auferat: nemo tam uecors qui concedat, ut uoluntatem nescio quam, hoc est minus quam uerba precio redimat. At non uolui tantum, inquis: uerū & periditatus sum, ascendi, submoui satellites. Primum isthuc tu quidē consulte facis, quod de gradu illo destitisti,

listi, in quo nimis profecto incōmode stabas, quācūq; ne in hoc quidem multo cōmodius constiteris. Nam etiam si paulo minus absurdum uideatur, haud ita multo minus impudens tamen est, quū lex palām prēmium dēternat ei, qui factū prāstiterit, te quod conatus modo sis, prēmium poscere. Ergo ne hoc quidem iuris erit apud te legibus, quod per illas est ciui priuato cum ciue priuato? Age quid si quis ciuiū tecū iniisset contractum, ita ut ille pecuniam stipulatus, tu conditionem pactus esses, mirum ni suo uterque periculo, atq; is nondum prāstita conditione, nummos his uerbis abs te petat: Cedo mercedem, conatus sum, tentauī, adnissus sum, an non protinus impudenti homini respondabis: Cedo conditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quandoquidem effectum abs te pactus sum, non conatū. Puta totidem uerbis tibi nunc respondere legem: Agnosco contractū, non muto pacta, debeo prēmium, sed si tu conditionem prāstitisti, si Tyrannum occidisti. Verbis aut obligantur, aut absoluuntur homines. Si conato pollicita sum prēmium, nō grauabor dare, sin ei qui facinus peregrisset, quod tandem ius est te ferre quod es stipulatus, me non ferre quod sum pacta. In priuatis ac minutis contractibus nemo tam improbus inuenitur, ut lucrum conditione promissum postulet, non prāstita conditione, nemo tam stultus ut det, si quis postulet, & tu à Rep. maximum omnium prēmium postulas, quod conatus modo sis? Nihil mihi nisi nugas adfers, donec illud unum audiam, quod te prāstare oportebat. Volui, inquis, ascendi, perrupi custodias, submoui satellites, quantulum iam est illud quod superest? Quid adhuc desideras? Nempe nihil in te desidero prāter illud, cui soli debebatur prēmium. An nō intellexisti in istius modi contractibus duplex esse periculum: quorum alterū ad hunc tantum, alterum ad illum propriē pertineat: uidelicet persoluendae mercedis, & prāstandae cōditionis. Ego meo periculo prēmij depēdēdi onus recipio, neque tua referre putes, neq; refert quā angusta mihi res, unde corradendū quod debeam precium. Tu itidem conditionem tuo scipis periculo, neq; mea quicūq; interest, quo sudore, quo periculo sit ea tibi prāstanda. Totam istam curam, totū hoc negotium tibi relinquo. Quod si ego iam prāstita abs te conditione, cōmemorem tibi in agris meis male prouenisse segetes: merces naufragio periisse, nihil auelli à malis debitoribus, non sine graui dispendio conuari posse pecuniam, quam tibi debeam, dic obsecro, nōne nugas agere me dices, negans horum quicquā ad te pertinere? Hoc uno modo posse satisfieri tibi, si pecunia nūeretur. Neq; quisq; est iudex tam iniquus, quin te tuo uti iure fateat. Et mihi pulchre satisfactū existimas, si tu mihi tragoediā adferas, quantū adieris piculi, cū sudorū, quātū uigiliarū exhausseris, dū

studet

studes præstare conditionem? Res est (mihi crede) calumniosior, scrupulosiorq̃, quàm ut legibus tam occupatis conueniat, alienam experire uoluntatem, alienos pensulari conatus: quorum suos quisq̃ nimio solet æstimare, non suos difficile est admissim perpendere. At facti, facilis est æstimatio. Proinde ea in legis cognitionem cadit: hunc reliqua omnia consuevit metiri. Tamen si non piget interdū æqui boniq̃ rationem habere. Verum in his litibus, quæ de uetere illa formula pendent, inter bonos bene agier oportet, at in contractibus, quæ neque uide neque dolo coierunt, quid est quod à præscripto recedatur, nisi quis uelit omnino à pactis discedere? Quid uis? Circūspice, & si potes usq̃ intrinsece exemplum, nō nego præmium. Sæpenumero in pugilū Olympicis, sæpe in certamine spectator (opinor) sedisti. Cedo, num quando uidisti quenq̃ tam impudentem, qui palmam sibi hoc nomine uendicaret, quod strenue certasset? Non arbitror, atq̃ id in re penè ludicra, certe ad uoluptatem comparata. Et tu in tam serio, omniumq̃ splendidissimo negotio, id tibi postulas, quod in scenicis illis pudeat uel impudentissimū tentare? Age quoties & illud uidisti euenire, ut qui sese fortissime, doctissimēq̃ gessisset in cursu, is à præmio longissime abesset, & ignauissimo faueret euentus? Habeat ille sanè, quod causetur, excidisse habenas, consternatum equum, fractam rotam, iactet se uel arte, uel uiribus tanto præcellentiore, quanto Thersitæ præstitit Achilles, nisi metam prior attigerit, profecto postulandi præmij ius nullum habebit, fortunam suam incusare licebit. Cæterum Agonothetæ non indignabitur: propterea quod hoc animo in certamen descenderit, ut eius uteretur conditione, id est, ita demum præmium ferret, si uirtuti fortuna fauente uicisset. Alioqui si conatui, non tantum effectui præmiū deberetur, tot palmis esset opus, quot in Olympicū certamen uenissent. Quancūq̃ in huiusmodi ludis, qui solennitatis, uoluptatisq̃ gratia proponuntur, sit interdum, ut uictis quoq̃ præmia statuuntur, non honoris, sed solatiij gratia: uerum serijs in rebus atq̃ adeo periculosis, quænam obsecro lex unq̃ mercedem statuit, nisi si quis facinus peregisset: & ita peregisset, ut omnis numeros impleat? A quo tu quantum ab sis, mox audies: nam nunc de conatu tantū agimus. Lex igitur ciuicam promittit coronam ei, qui ciuem in bello seruarit. Quis unq̃ ad hunc honorem uel aspirauit, quod se telis obiecerit, quod nō sine multis uulnerib⁹ discesserit? Profecto nisi ciue seruato, nemo ciuicā petit. Quis unq̃ his uerbis muralē petijt. Acriter cōtendi iudices, ut moenia superarē. Oīa feci, sed depulsus sum. Quātūlibet enisus sit, nisi cōscenso muro, nemo tā inuere cūd⁹, ut muralē coronā sibi deberi dicat. Obsidionalē nemo flagitat, nisi si depulsa obsidiōe. Postremo nullus honos petit, nisi ab eo q̃ id effecerit, ad

rit, ad quod honor inuitat. Qui nauim in tēpestate desertam, ad littus perduxerit, huic ex lege uendicatio est earum rerum, quæ naui uehebatur. Quorsum attinet hic tuam iactare peritiam, sudores, pericula, conatus? Nihil non feceris, quo nauem in tutum reduceres, sed uictus tēpestate deseruisti, audebis quicquā ex his quæ sunt in naui, tibi uendicare? Aut si ausis, futurum speras, ut quisquā te uel pilum sinat attingere? Non opinor. Siquis unquā ouationem, supplicationem, triumphum obtinuit, quod ad uictoriam omnibus neruis esset enisus, quod grauitet se gesserit in bello, nisi superior discesserit, nisi præscriptum à lege numerum hostium fuderit, aude & tu tibi præmiū promittere, quod tyrannicidium sis aggressus. Quod si nemini hominum memoria contigit, desine tibi noua spe blādiri, desine inaudito exēplo postulare, quod sperare sit improbissimum, dare postulanti stultissimū. Noli nobis commemorare, quanto capitis periculo murum arcis conscenderis, qua uirtute satellitum Tyrannicum pertruperis, alios depuleris, alios occideris: quorum maximam partem tibi liberum est fingere. Ad obtinendū tyrannicidæ præmium, duobus duntaxat uerbis est opus: Tyrannum occidi. Quantumuis conatū exaggeres, alleues, attollas, non nisi tyrannicidæ debetur præmium. Alioquin quid dices si eodem illo die, quo tu arcem cōscendisti, permulti pariter aggressi, sua quisque uirtute freti: quorum nemo tamen tyrannum interemisset: utrū omnes tyrannicidæ præmio potentur ex æquo, nempe quia conati? Age quid si multis strenue rem aggressis, uni cuiquam, qui sit omnium ignauissimus (ut non semper uirtuti respondet fortuna) eū cōtingat interficere, an nō præteritis reliquis hic unus honorem auferet? Quamobrem tandem? Nō quia plus adierit periculi, sed quoniam id confecit, cui lex honorem decreuit. Hic tu fortasse rursus incipies deplorare, frustra sumptam operam, negabis æquum esse uirtutis egregios conatus merito fraudari præmio, nisi fortunæ suffragio adiuuentur. Sed quæ tandem potest esse iniqua conditio, quam nemo compellitur accipere, nisi cui cordi sit? Quantūlibet iniqua conditio proponitur: eam nimirum facit æquissimam, quisquis sua pte sponte recipit. In aleæ ludo (si fas est hoc exemplum conferre) quid iniquius, quā uel summū artificem ab imperitissimo superari, si modo iactus cōmode cadat? Atque id adeo nemo tantū iniquum causat: propterea quod cui lusus huius lex non probatur, ei liberum erat non suscipere. Itaque lex quid præstari uelit, id palam atque in medio proponit. Quid abs te præstari possit, id tibi relinquit expendendum. Illa nihil mauult, quā ut res quā optime cadat: quod si postea quicquid nihil iam intentatum reliqueris, quo minus effeceris, per fortunam stetit, intelligis (opinor) nihil habere te, quod legi succenseas. Fortunam, si ita lubet, in ius uoca,

ius uoca, cum lege nihil tibi rei: quæ ut nihil promittit, ita nihil debet, nisi præstanti. Neque uero existimemus iudices, istud à maioribus qui hanc legem tulerunt, sine summa ratione fuisse factum, ut conato præmium non esse statuendum putarint: uidelicet illud cauerunt, non tantum ne ancipites istas & inexplicabiles huiusmodi de conatu lites inuirtarent, uerum etiam quod intelligerent tyrannicidij conatum non posse, nisi summo ciuitatis periculo suscipi. Vnde futurum prospiciebant, ut si conatui præmiū statuissent, temeritate conantium Resp. subuerteretur potius quàm restitueretur. Etenim tyrānis quid aliud est quàm græue capitalēque ciuitatis hulus? huic si quis medeatur, ei merces digna proposita est, quam ita demum ferat, si remedium præsentaneum attulerit. Verum huic malo neminem oportet admoliri manū, nisi certum artificem, qui sua diligentia peritiāque fretus, nō sinat hoc licere fortunæ, ut dum ipse salutem dare conatur, illa uitam penitus eripiat. Quid? utrum tu igitur in eiusmodi discrimine conatum præmio iudicas inuitandum esse: an potius pœna deterrendum, nisi quod conatus est quispiam, idem præstiterit? Nec illud te subleuat, quod mihi uidebare rationcinando colligere, quū lex in maleficijs pœnam irroget simplici sceleris molitioni, par esse ut multo magis in benefactis conatus habeat rationem: nam oportere legem multo propensiores uideri ad compensandam uirtutem, quàm ad retaliandam culpam. Atque uide quàm hic tota erras uia. Principio non animaduertis hoc tyrannicidij facinus toto genere à reliquis discedere, propterea quod aliorum molitio cū priuato molientis periculo modo cōiuncta est: huius cum publico Reip. discrimine copulata, ut temere moliri tyrannicidiū nihil aliud sit quàm temeritate priuata rem omnium prodere. Deinde lex nec in quouis crimine, nec qualēcūque conatum in quæstionem uenire sinit, uerum in paucis dūtaxat, quæ uel propter insignem atrocitatem hoc odij merentur, uel eiusmodi sunt, ut prius exitium adferant, quàm conatus dent significationem: quod genus parricidium, ueneficium, proditio. Postremo non uides nihil esse simile, totaque natura rationēque discrepare, pœnæ legitimam irrogationem, & honoris largitionem. Nam alterū qui dem proprie legum munus, alterum quasi quædam de iure concessio, legisque candor (ut ita dixerim) quidam est. Hoc ita habere sic demū intelliges, si reputes quàm multa sint quæ lex iubeat, addita pœna ni parcas: quàm multa item uetet nisi obtemperaris, supplicium minitans: contra, uix unū atque alterum esse, ad quæ præmio sollicitet. Quædam enim eiusmodi sunt, ut durum ac seruire uideatur ad ea metu mali adigi: quo de genere sunt, uxorem ducere, operam dare liberis. Hic lex nimis urbanus ac uerecundius tecum agit, patris, nō magistratus su-

mit habitū, predo ad id inuitat, quod alioqui gratuito te præstare debebat. Rursus alia tametsi id genus sunt, ut à quouis nō improbo ciue præstari, uelle oporteat, tamen & fortiora uidentur, quàm ut à multis præstari queant: & periculosiora, quàm ut multi uelint suscipere: nam inhumanū uidetur cuiq; uitæ suæ contemptum imperare: ad hæc igitur præmio animat, quasiq; calcar addit uirtuti. Proinde non oportet hanc legum indulgentiam longius trahere, quàm ad quæ semet ipsa astringit. Nec mirandum est si attentior, si uigilantior, si exactior est in proprio naturaliq; munere suo, quàm in eo in quo p tēporis ratione in alienas partes descendit. Huic astipulatur illud, quod nouis etiā criminibus exemplum, aut nouū noua lege solet institui, aut à simili lege mutuo sumi. Neq; tamen idem fieri consuevit, si quis quid noui facinoris cum laude patrauit, ut præmiū à consimili cōstitutione decernatur, nisi lex extet, quæ nominatim honorē statuatur eius facto: quod roget, uix habebit: quod postulet, haudquaquā. Quur enim legi necesse sit passim ciuiū suorum officiū mercede redimere? quādoquidem ne sit impunita improbitas, id publicitus omnium refert: at probus esse nemo gratis potest. Quid autē est quod non uel gratus patriæ debeat ciuis? cui si uel animam impenderis, quid mirandum, si quod acceperas, id restituis? Vt supplicio dignus sis, nisi parenti pietatis officiū persoluas, non præmiū illico tibi debeat, si persoluas. Itidem, si quid in leges cōmittas, non potes effugere supplicium: at nō statim illæ tibi præmiū debituræ sint, si quid cū officio feceris. Nam si ciues omnes sese in officio continerent, ne opus quidem esset ullis legibus: quippe quæ non ad bonos mores comparatæ, sed malis è moribus natæ sunt, id quod uere uulgo dictitant, ac pharmaci uice fungantur. Finge itaq; nullas esse leges, quemadmodum de aureo Saturni seculo fabulantur poetæ, suo quēq; sponte fungi officio: an tu hic damabis perire benefacta, quod nulla lex præmiū decernat? Vti lex non minatur nisi improbis, ita non pollicetur optimis ciuibus. Quorsum enim opus promisso, quū uirtus absoluta abunde seipsa contenta sit? Proinde petere quod illa non sit pollicita, profecto plus quàm impudentissimū est: improbe flagitare quod ea candide ciuilerq; promiserit, ciuis est probitatis nō satis spectatæ. Tu quid merueris, paulo post excutietur: interim finge sanè præcipuā quandam utilitatem attulisse, cui tamen ex lege præmiū non debeat. Vtrum protinus clamitabis infugiferum fuisse officiū, ciuitatem in ius uocabis, plebem ingratham uociferabere, minitabere iudicibus, nisi tibi mercedem ex animi tui sentētia decernant? An potius ipsam uirtutem abunde magnū sui præmiū iudicabis? Oblectabis te cōscientia recti. Hūc esse maximū fructum officiū duces, quod de alijs

citra tuū emolumentum benemerendo ad deorum benignitatē uidearis accedere? Nimirum hæc tibi futura sunt satis, si modo ciuis sis optimus. Quod si nō contentus istis, aliud adhuc nescio quod præmiū desideres, certe maximo proximū est gloria: hoc tu iam propemodū tulisti. Quanto metiris precio, uolitare per ora mortalium, celebrari, laudari, digitis notari mille, oculos omnium in te coniectos circumferre? Ista, inquam, uel maxima præmij pars, nam pecunia sanè quàm exiguum momentum adfert. Tu conatus duntaxat es, permagna portio, uel caput potius ipsam tuo deest facinori. At quū interim his rebus frueris, dum non occiso tyranno, tamē uelut tyrannicida celebraris, quæso te, quantula pars abest à tuo præmio quod laturus eras, etiam si tyrannū occidisses? Postremo isthuc ipsum præmiū, penè dixerim, inuidendū mihi uidetur, quod iam tibi licuit toties Reip. tyrānicidiū imputare, quod in celebri iudicio tibi cōtigit honestissimū præmiū flagitare, & in tam frequenti theatro spectante Rep. magnificam istam tuam tragœdiam peragere. Mihi uidetur iudices, beneficij tulisse gratiā, quisquis exprobrare beneficium potuit. Tu fortunæ, tu deorū munus imputas ciuitati, & sunt fortassis qui tibi libertatē acceptam ferant. An hæc tanta præmia contemnis? quæ uel uero tyrannicidæ sufficere debuerant, nisi lex maluisset præmio conatum ab effectu distinguere. Quantū nullū me herde præmiū magis congruit ei, qui tyrannū conatus sit occidere, nec occiderit, quàm ut illi contingat tyrannicidæ præmiū sperare, nec ferre tamen. Hicne erat ille gradus, in quo nos tecum cōmorari iubebas? Quantū hoc nomine tuus conatus minus promeretur præmiū, quod aliorum proposito fortuna modo defuit, tibi uoluntas, ut ais. Effecisti quod uoluisti: id quod erat necesse, nec fecisti, nec uoluisti. Sed iam dudum alium gradum (ut uideo) circūspectas, in quem te recipias: nam in hoc quàm citra omnē præmij spem consistas, intelligis. Age sequemur te per omnia, & aliunde aliō fugitantē persequemur, nec usq; sinemus consistere. Atqui non tantum aggressus sum, inquis, uerū etiam occidi, nempe filium, atq; id facinus in duo secas tyrannicidia. & quod filium sustuleris plusq; tyrannum, tum tyrānidis successorem: & quod parenti, necato filio, mortis causam ministraris. De illo mox, nunc hoc cuiusmodi sit inspiciamus. Parentem ais abs te, iugulato filio, eadem occisum opera: negas em̄ referre, qua uia peremeris, modo sustuleris: imò splendidius istuc uideri uis, quod tuo quidem ense, uerum ipsius dextera sit interemptus. Hæc tam honesta iudices oratio possit parum attentum fallere, præsertim hoc rē fucis illis suis & phaleris uenditante, dum nobis ob oculos ponit ualidū illū florentemq; iuuenē, sic patri adamatū, crebris uulneribus cōfossū: parentē senē miserū, illi circūfussū;

eodem exanimatum ense, sanguinem utriusque inter se confusum. Ista quidē dictū splendida, sed quid ad tuam causam attinent? Nemo tam cæcus qui non uideat, nemo tam effrons qui neget, spectaculum illud multo omnium iucundissimū extitisse ciuitati, quū senem tyrannum iuueni uideret incumbētē, exanimē exanimi, & in altero gauderet sese leuatum malis præteritis, in altero futurorū metu. Hæc quū per se maxima, quū Reip. sint gratissima, quid attinet uerbis exaggerare? Illud unū in hoc iudicio uertitur, utrū tibi acceptū ferri oporteat, quod pater sine controuersia tyrannus occisus est, an fortunæ superiūmq; dexteriorati. Quod enim tuo gladio peremptus est, id uero quā est futile nihilīq;. Quid si tuo gladio ab eo qui eum utendū abs te rogasset, tyrannus esset necatus, num tu protinus tyrannicidæ præmiū peritum uenites? Lex occisori pollicetur honorē, tu eum iugulasti, de quo certe controuersum esse poterat, tyranni nomine censendus esset necne, eum de quo nihil erat dubitationis reliquisti. Si prudens, prudens excidisti à præmio: sin metu, multo minus etiā causæ est postulandi muneris. Verum illud tute uehementē urgebas, uti prudens uolensq; reliquisse uiderere. Sed quod tandem erat istud tuū consilium, quū tibi sic in manu esset non toto metu liberare Remp. sed ultorem tui facinoris, & uerum certūq; tyrannū relinquere? intelligebas (ut ais) omne negociū confectum extincto iuene, propterea quod modis omnibus futurū præscires, ut senex illico sibimet eodē gladio necem conscisceret. Videte iudices in manifestissimo mendacio, qua rima conatur elabi, nisi diuinandi scientiam cōmentus fuisset, nō poterat hinc explicare sese. Siquidem hæc uel augur, uel haruspex, uel uates diceret, fortasse nonnullos inuenires qui ista prædicanti fidem essent habituri. Nunc quid impudentius? quid uanius? quid ueri dissimilius? quā asseuerare, id certū præscisse te, qd' tale sit ut quiuis alius exitus potius fuerit expectandus? An cōiecturis es assequutus id euenturū quod euenit? At quid aliud effici cōiecturis poterat, nisi ut uel sperares, uel suspicareret? Porro in re tam ancipiti, quæ dementia erat spem incertam sequi, discriminē certum negligere? Sed audiamus obsecro certas illas coniecturas, quibus hic noster uates præsensit inopinatum omnibus exitum. Iam ætate fessus erat, inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iam autumabat posse tyrannidē adempto filio. Tum indulgētius amabat, quā ut filio uellet esse superstes. Nōne sentis hæc adeo non esse naturæ rerum consentanea, ut iam omnibus uideantur esse confutata, uel priusq; refellantur? Utrū seni mentē ullam fuisse putas, an nō putas? Si nō putas, fieri potuit ut illi tutum uideretur, quod neutiq; erat tutum, atq; ita protinus toto falleris augurio: sin putas sapuisse, quid erat quod usq; adeo diffiderat?

derat: Quasi uero tyrannus uiribus duntaxat unius hominis, ac non multo magis ingenio, uersutia, calliditate, largitione, crudelitatemque contineatur, quæ omnia si magis in senem quam in adolescentem competunt, quur tu in diuersum torques augurium? An non illa ætas usu rerum callentior est: an non altius dissimulat: an non cauet diligentius: an non prospicit oculatius: irascitur implacabilius: tenacius iniuriæ meminit: meliusque in longinquum consulit. His solis rebus imperium tyranicum administratur. In militiæ duce quātulum est illud momentum, quod corporis uires adferunt: at in tyrannide profecto multo minus. Cur magis illum terret ademptus filius, quam extinctus satelles quispiam audacior: quum arx superesset approbe munita, superessent opes, arma, satellitum ingens agmen, tot in ciuitate factiosi potentesque, qui non solum tyranni partes adiutabant, uerum etiam tyrannos agebant: quos equidem spero nunc nobis non esse metuendos (nolim enim infausa ominari) at ita tamen, ne nimium secure negligantur. Usque adeo ne senem cruda uiridique (quod omnes norunt) senectæ callidum, animosum, ambitiosum, non stultum, una filij mors consternauit, ut rebus desperatis protinus ex uita sibi migrandum duxerit: præsertim quum ille patris dominatum nihilo reddiderit tutiorem, sed multo inuidiosiores, idque ob libidinem, atque ætatis insolentiam temeritatemque, adeo ut expedierit propemodum illi ad stabilendam tyrannidem filium ex medio tolli. Etenim quo propius ad iusti regni speciem accesserit tyrannis, hoc minus est inuidiæ obnoxia, magisque tuta. Iuuenis ille solum hoc augebat, quod maxime tyrannos solet euertere. Vera illa tyrannidis munimenta in callidi senis pectore erant collocata. Sed tenerius adamabat filium, quam ut defuncto posset superesse. De matercula quapiam priuata loqueris, an de uiro sene, callido, crudeli, denique tyranno? Quid ego iudices in eo sermone argumentis coarguendo sumam operam, quem ipsa natura, quæ mos, quem communis omnium sensus repudiat? Quis unquam isthuc audiuit? tyrannum usque adeo pio in liberos fuisse animo, ut non dicam commori uoluerit, sed conuiuere commode quierit? Credite mihi, priuatorum isti sunt affectus. Tyrannus neque quid natura, neque quid pietas, neque omnino quid sit officium nouit. Exiit hæc omnia, simulatque tyrannum induit. Omnia commodis, omnia metu, omnia necessitate metitur. Solos hos amat (si quos tamen ille amat, qui uel deos ipsos odit) quos aut metuit, & tollere nodum expedit, aut quorum opera ministerioque ad fulciendum imperium indiget. Quod si ullos ille posset amare, similes certe sui diligeret, impios, uiolentos, rapaces, scelestos, quando nihil ad conciliandam charitatem efficacius morum similitudine. Atqui ne improbi quidem illi chari sunt, nisi quatenus adiuuant, adeo ut præposterum, uel peruer-

sum potius quendam Stoicum tyrānus exprimat. Neque enim quisquam tam Stoicus fuit, ut æque uacaret omnibus affectibus atque tyrānus: hoc modo illos discernit, quod philosophus honesto metitur sua consilia, hic commodo. An ille ullum pietatis igniculum in quenquam mortalium sentire potuit, qui in patriam uitæ parentem altricemque, qui in coelites omnium bonorum autores tam sit impius, ut illam crudelissima opprimat seruitute, horum phana despoliet, iura contemnat. Verum ut largiamur tibi non nihil, sinamusque te priuatos affectus in tyrannicum petus, hoc est, ignem in flumen transferre, an tandem persuadebis illud, usque adeo indulgenter illum adamasse filium, usque adeo in eum omnes uitæ suæ spes, uoluptates, opesque semel contulisse, ut illo sublato, ne minimam quidem uitæ causam sibi reliquam esse putaret. Repete, non dicam ex hac ciuitate, uerum ex uniuerso mortaliū genere: non ex hoc seculo, sed ab orbe condito, & ab ipso (si uis) Promethei simulacro. Quotus quisque fuit pater, quanta quæque matercula, quæ ob liberorum necē sibi fatum accersuerit. Naturalis hic dolor, & quem nemo ferē non modeste ferat. Priuaris parentibus uel indulgentissimis, muliercularum intemperatissimis affectibus mediocris luctus sufficit, tyranni in filium charitati non nisi solam mortē satisfacturam esse tu Lynceu præuidebas. Age, hoc quoque tibi donamus, uicerit homo tyrānus priuatorum in liberos pietatem, uicerit indulgentia materculas omnes, qui tibi cōpertum esse potuit, utrum se dolor paternus indinaret. In rabiem, an in desperationem. Quod diligebat impotētius, hoc erat probabilius, ut senex natura ferus, ciuibus infensus, uel maxime uellet esse superstes: uel ob id denique, quo ueterē illam iram, nunc filij nece acerrime exasperatā, irritatamque Reip. supplicij saturaret. Quod si aliās uitæ pertæsum fuisset, hæc nimirum una causa poterat illum in uita retinere. Quid autem senili animo uindictæ cupidus. An nescis quam impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapiatur æstu, quo flagrare soleat incendio, si quando atroci insignique contumelia laceffatur. Quæ uero potuit esse atrocior, quam filij cædes sic amari, ut tu quidem ais. Hæc nimirum quicquid in illo fuerit unquam crudelitatis, quicquid sæuitiæ, quicquid immanitatis: si qua sanguinis sitis, si qua suppliciorum fames, denique si quid tyrannicum, id omne semel de integro poterat excitare quasi renouare. Mitiora etiā animalia, data orbitatis iniuria, in rabiem solet agere, & tu tyranno (quo nullum animal immitius) nihil tale metuendum esse certissimus augur existimasti, quod in Tigribus uidemus euenire. Quod si tibi uni compertum erat tyrāno sic in delicijs esse filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi ut sæuissima illa Tigris, rapto catulo, in rabiem uersa, in miseram hanc ciuitatē dilaniandam discerpendamque insiliret. Id si non euenit,

magna

magna dñs gratia, tibi magnū debetur malum: qui quantū ad te pertinet, tam diram beluā in nostra capita fortunaſq; immiseris. Elige nūc utrum malis, an uerum fateri, nihil fuiſſe tyranno cū noſtris affectibus cōmune, an confingere ſic adamaiſſe, ut matricularū quoq; uicerit delicias. Certe neutro modo tua conſtabit diuination: quæ niſi conſtiterit, nō eſt quod ad eius rei laudem aſpires, quæ fortunæ cōmoditate te imprudente euenierit. Poſtremo donemus & hoc tibi, ut præſciueris, & certum præſciueris, deo uidelicet quopīa te certiorē faciente (nam alioqui fieri nequaq; potuit) perinde eſt ac ſi non præſcieris, quū præſcienziæ tuæ fidem legi facere nō poſſis. Profer quibus prædixeris id euenturū quod euenit: doce quis deorū quando iſthuc tibi prænunciarit, nihil habes quod dicas. Verum poſteaq; rem feliciter eueniſſe uideres, tum demū poſt factum uates eſſe coepiſti, quemadmodū uulgo tum fieri, tum dici conſueuit, poſt euentum ſtultos etiam ſapere: & quo fortunæ beneficiū uerbis in te tranſmoueres, tragediam iſtam nobis cōminiſci coepiſti, cauſas reperiſti, quibus præſciſſe uideare. Sed dñj boni, quātm non bonū poētam te præſtituſti, qui tam inconfiſtentia, tam cū natura pugnantia ſinxeſis, ſæuiſſimū tyrannū ob pietatem erga filium ultro uitam fugiſſe: ob unius capitis necē tutum ſibi non putaſſe in uita commorari, quū omnia ſupereſſent, quibus tyrannis & paratur & obtinetur ſublato eo, in quo omne tyrannidis præſidiū collocarat, repente rebus ſuis diſſiſum, ad inferos abiſſe. Age, mitto nunc argumenta, hæc omnia uera, nō ficta credemus eſſe, tamenſi ne fucum quidē ullum habent ueri. Si mihi ex omni hominū memoria uel unū tyrannū potes nominare, qui liberos ſuos ſic adamarit, ut nō ſpadones ac pellacas longe prætuleric: qui ſic illis indulſerit, ut non ſuſpectos haberet obſeruetq; qui ſic illis ſit ſiſus, ut non in barbaris quibuſdā latronibus, ac ſeruis ſtigmaticis plus quātm in illis fiduciæ poſuerit. Ego tibi permultos referre poſſim, qui filios ſic oderint, ut uiuos eſſe pati nō poſſent: adeo metuerint, ut ne cibū quidē unā capere uellent: adeo diffiderent, ut tum demū ſe tutos eſſe putarent, ſi quis illos è medio ſubmouiſſet. Nullus inutilior tyrāni ſatelles q; filius. Ex extrema barbarie conductitios mauult ille ſicarios, fugitiuos, homicidas, ſacrilegos: his uitā ſuam mauult cōmittere, qui ſua patria frui nō poſſint, & alienā euertere gaudeāt, qui barbaricis feriniſq; uiribus antecellant, & gigantes illos impios referāt, qui ppter animi cupiditatē nō difficile ad quiduis periculū ſuſcipiendū perducūtur, & ppter ingenij feritatē à nullo facinore abhorret. Hi ſunt idonei tyrānorū miniſtri, hi fiducia, munimentū, præſidiūq; tyrānidis multo tutiſſimū: hos ſi qs ademerit, cauſam uideat dediſſe, quor rebus tyrānus diffidat. Nā filius qua tandē ratione dñatū ſuſtinebat? Aera,

re: at utilior ætas grandior. Robore: unus erat. Prudentia: magis sapientia. Custodijs quas obtinebat: at si aduersum patrem obtinebat, mors illius seni etiam optanda. Si patris nomine, quid nisi unus fateri adeptus erat? Nā custodiæ quò deficerent, nisi ad eum cui alebantur? Tutior igitur erat futurus tyrannus amoto filio. Res enim tyrāno suspecta, filius uiolentus & insolens, propterea quod reliqui illi Barbari solo lucro contenti sunt. Filius illud præmium spectat, tyrannidis successionem. Nec ullus pietati locus, ubi mentē possidet dira regnandi libido. Ibi cōtemptis naturæ legibus, & filium horret pater, & patris interitum optat filius. Sed dicturis iam dudū, nescio quid, mane, præseni, nihil inexpugnatum omittam, urges. Nisi præter modum adamauit filium, nisi diffusus est, quur sibi mortem consciiuit? Isthuc uero merito demirandū, quippe quod præter omniū, ac tuam etiam spem euenit. Verū ego nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationē reddam, quid illi dī in mentē immiserint, ut sibi uim adferret: hoc tantū euincere sat est, te nullis cōiecturis hunc exitum certo præscire potuisse, quantumlibet amarit filium: tamen causa non admodū obscura. Iam deorum si qui fuerunt huic infensi Reip. iras diuturna nostra calamitas satiauerat. Iam propitios nostra uota, nostra sacra cōmouerant: aderat illud fatale tempus, quū impius ille senex dīs atq; hominibus dignas admissorum poenās daturus erat. Iam aderāt ultrices Erynnes, aderant Furie, facibus & hydris omnibus armatæ, hæ illi mentē ademerunt, hæ uanā formidinem incusserunt, hæ attonitum ad spontaneam sui cædem impulerunt. Nihil minus arbitrabatur quā fugisse, qui filiū peremerat, quā una cæde contentū fore, qua quidē una in re iure potes gloriari, quod tyrannū uehemēter sefelleris. Virū esse putabat, qui hoc facinus peregisset. Credebat esse talem, quales audierat esse solere tyrānos, qui magno suæ uitæ cōtemptu, tyranni caput impeterent: qui nō adorirentur facinus, nisi ratione probe perspecta, qua possent perficere. Hanc suspicionē Pan ille, aut si quis alius est deus, nouis terribilibus exagitabat. Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse necessitatē illam fatalem, quā nemini nocentiū uitare licuit. Itaq; quod huius urbis pietati, qd' deorū bonitati debetur, quur tu id phaleratis dictis in te trāsferre conaris? Vbi discrimen erat subeundū, ibi fugitabas: nūc ubi res præter spem pulchre cecidit, tutumq; putas, fortunæ laudem in te deriuas. Sed finge diuersum exitū fuisse cōsequutum, pone tyrannū ira perditū, passim ciues ad exquisita supplicia rapere, p̄scribere, iugulare, in exiliū agere, possessionibus exuere. Quid hic dices? nō fines, opinor, eorū malorū causam in te tanq̄ in autorem referri, & fortunæ argumēto culpam deprecaberis. Negabis tibi imputandū esse, si qd' fortuito præter propositum

positum euenerit. At nunc nōne iniurium est, ut quod boni, fortunae commoditate praefer spem euenit, id totum in te uelut autorem uelle traducere? Etenim te nihil expectasse minus, quā id quod euenit, uel ipsa res damnat. Si hoc animo cōscendisses arcem, ut filiū, non patrem occidisses, credi poterat te talem quandā spem animo concepisse, nūc casu nescio an metu potius in iuuenē incidisti, & tū deniq; diuina ista mens & futurorū praeſaga, sed quae non nisi post euentū sua prodat oracula, te corripuit. Quū esset fugiendum, ibi demū iudices in re tam tumultuosa, secū uelut ociosus consultare coepit, utrū senem sua dextra dignū existimaret, ibi demum praeuidere coepit fore, ut pater ipse sibi manus adferret. Et quo cōmentū tam impudens iudices efficiat paulo probabilius, quae nec uidit, nec uidere potuit, ea perinde descripsit, nimirū (ut iactat) poēta, quasi spectātor astiterit, quid in mentē uenerit tyranno, quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrū strinxerit. Eiusdem profecto impudentiae: fingere praescisse se, quod esset euentu consequuturū, & quod nō uideris, id ita narrare quasi uideris. Quanto melius tuo commento, id est, fabulae sua fides constitisset, si ita finxisses, te quū perempto iuuenē, stricto gladio ad senem ire destinasses, repente à tergo adfuisse Palladē illam Homericam, & iam euntē capillis reuocasse te: uenisse ne tam luculentū facinus senili cāde obscurares, sese citra tuā operā curaturā, ut ille suapte manu, sed tuo gladio peremptus, gloriae tuae nihil tenebrarū offunderet, sed multū etiā adderet lucis: dehinc abditū te per rimā cōtemplatū, uel (quod est te dignius) repente deā sepsisse te nebula, ut tyrānicā necis tutus & ociosus spectātor assisteres, nec prius illinc discessisse, quā negociū omne confectum uidisses. Hae si confinxisses, paulo minus malum poētā te praestitisses. Sed ociū, opinor, nō suppetebat ad oēs fabulae parteis cōmode tractādas, uidelicet lucrit cupiditate te protinus ad premiū postulandū rapiente. Nunc uel ipsa te prodit inconstantia, figmentiq; coargit. In arcem ascendisti, quo tyrannū occideres, neq; tum praeuidebas, quod sole ipso darius uideris. In medio negocio subito nescio quis deus oculos tibi restituit, ut uideres futurū id quod accidit. Porro si ueris fidē facere uoluisses, narrare debueras quēadmodū nocturnus explorator furtim arcem cōscenderis, in aedes clanculum irrepseris, forte fortuna obuio nemine, non dicam ut tolleres aliquid, sed ut experireris, si quod tuto facinus posses designare: haec molienti cōmodum fauisse fortunam: itaq; quū adolescentē solum atq; incustoditū offendisses (ut est ea nimirū aetas securior, periculūq; minus cogitans: praeterea diuturna tyrānis iam magnam metus partē exuerat) tum haud scio (ut mores illius erant) multo uino sepulcrum, atq; immodica libidine defessum, fortiter iugulasse scilicet.

et, & fomitem illi cum morte, id est, germanum (ut ait Homerus) cum germano coniunxisse: deinde ubi iam cardines procul stridere cœpissent, exaudito uidelicet morientis gemitu, ibi te metu exanimatum ita fugisse, ut non uacaret gladium è uulnere tollere, quem nec parricidæ, nec sicarij solent relinquere ne deprehendantur: Interea domi latitasse te, iam dudum de fuga cogitantem, & longinquas aliquas, semotasq; mûdi latebras animo circûspectantem, in quibus abditus posses irritati patris sæuitiam fallere: Iamq; te ad spontaneum exilium accincto, repente in uulgus exiisse famam, liberam esse ciuitatem, tyrannum unâ cum filio iugulatum, reliquos metu fugisse, autorem ignorari facinoris: Ibi repente ad nouâ tuæ fabulæ catastrophem, immutasse te animum, & qui prius de salute fueras sollicitus, protinus ad præmij spem arrectû fuisse, lucricq; auaritate, priusq; tibi satis esset excogitata ratio, qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres, profluisse in medium: id quod uidimus, clamitasse tuum illum esse ensẽ, tuû facinus, non unum præmium tuæ uirtuti fore satis. Hæc nemo non credidisset, sunt enim rerum naturæ consentanea, usu comprobata, omnium opinione recepta. At tu dum sedulo quidem, sed tamẽ parum ex ante, tuam nobis præscientiam niteris persuadere, quàm multa comminoraris, non dicam tota facie à uero distantia, uerûetiam cum sensu cõmunis, cum more, cum natura penitus pugnantia: primum tyrannû tam maternelne filium adamasse, ut sine eo uiuere noluerit: sic ob unius mortem metu fuisse cõsternatum, ut in uita manere non sit ausus: sic illi toto pectore fîsum, ut ipse nullas circum se custodias haberet: adeo fracti animi fuisse, ut tam chari pignoris truculenta cæde nõ potuerit ad ultionẽ inflâmari: tam inualidû, ut tua dextra fuerit indignus: tam inermẽ, ut ni tu illi gladiû reliquisses tuû, defuturû fuisse, quo se iugularet. Non uides q; nõ cõpetat tam insignis in tyrannû pietas, tam secura in eam ætatẽ fiducia, rãtus metus in hominẽ, excepto filio, reliquis omnibus præsidijs munitû, tanta cõsternatio in hominẽ tot periculis exercitatissimû, tãta imbecillitas in iratû? Quid igit erat, quur tu senẽ illum tantopere cõtempseris, ut indignû habueris, qui tua ista magnifica dextera iugularetur? Tu ne indignû iudicabas quem occideres, quû eum Resp. nõ putarit indignû quẽ formidaret, quẽ maximo suo cû dolore ferret? Nõ talem illû iudices, nõ talem sensimus, ut cuiq; cõtemnendus uideri debuerit. Neq; tu eû unq; cõtempstisti, nisi forte cõtemnere est, misere formidare. Sciebas arcẽ armis refertã, sciebas supesse satellites, quorû uel unus (si seni uires deerãt) sufficebat iugulãdo tibi. Nõ ignorabas (id qd nemo nostrû nescit) quantû uiriû illi partim exercitatio, partim ingenij feritas etiam in illa senectâ reliquerat. Tum non te fugiebat,

glebat, frigidum illud senium sic interdū acri dolore inflammari, ut iu-
uenibus etiam ualidissimis saepenumero fuerit intolerandū, si quando
solitū illud robur quod ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo
animi motu recanduit. Quis autē tam inualidus est, ut non illi pudor,
ira, dolor ingēs uires suppeditet? Hoc erat uidelicet, quur tu filiū quā
patrē malueris occidere, quod illum inopinantē, inermem, dormientē
fortuna obiecit. Cum hoc pugnandum erat, armato, uallato, irato de-
niq. Hoc erat quur gladium relinqueres, ratus ne tantisper quidē mo-
rari tutum dum reciperes, metuēs uidelicet ne tantillum sarcinæ te red-
deret in fuga tardiozem. Reliquisti inuitus, quo tyranno prodi posses:
sed prodi maluisti quā deprehendi. Neq. ego nunc formidinē tuam
accuso, imō miror magis quod pedibus consistere, quod fugere potue-
ris, quū audites moueri tyrannicā familiam, stridere arma: intelligeres
tibi non cū puero, sed cum uigilantibus uiris, accinctis, armatis, sobrijs,
irritatis: deniq. cum rabioso patre dimicandum esse, non quod illum
usquea deo filij mors cōmoueret, sed quod arbitraretur, & haud scio an-
nere se petiū fuisse, dexteram tuam errasse tantum in filio. I nunc &
spera, non dicam hos iudices uiros omniū perspicientissimos, sed uel ē
media plebe quenq. esse tam mucosīs naribus, cui non suboleat, imō
qui non planē odoretur, persentiatq. totā hanc fabulam abs te confi-
ctam. Et quod poëtæ solent, quum hærent in explicando tragediæ ar-
gumento, hanc ueluti deam diuinationē arte quadam induxisti, quo
præfensionem tuam iudicibus probares, sine qua uidebas præmiū ob-
tineri non posse. Sed occasionē, inquit, ministraui paternæ mortis, qui
gladium quo se feriret reliquerim: atq. id solum nō modo satis esse pu-
tat ad petendum præmiū, uerumetiam meritum esse, ut ipse ensis
inter arma deorum consecratur, dominus pro deo præsentī colatur. O
hominem suauem, si has spes uere concepit: impudentem, si quū non
speret, postulat. Itā ne tyranno gladius erat defuturus, nisi tuum illum
reliquisses? Tu in arcem arma, hoc est, in syluam ligna portanda puta-
sti? Nisi forte tuū illud ferrum magicis precaminibus erat imbutum,
ut ultro ad mortis adegerit necessitatem: an uero nihil referre putas,
quā præbeas occasionem, quomodo, quo animo? Primū, gladium
reliquisti, quo nihil minus deest tyranno: nunquam ferrum abest, non
in cubili, non in tridinio, non in sacris: reliquisti metu trepidus. Tua
quidem in re illud interim demiror, qua fronte eum gladium tuum
ausis appellare, quem habueris pro derelicto. Metu, inquam, exani-
matus reliquisti, quem postea receptum optabas: reliquisti rem anci-
pitem. Quid si tyrannus illum eundem ensē in ciuium iugulos di-
strinxisset: quid si eodē lectos aliquot ex huius urbis iuuentute adole-
scentes

scientes filio suo inferias mactasset? Si tyrannū occidisti, quia tuo occisus est gladio, & horum omnium indigna cædes ad te pertinebit: quippe cuius ense peracta est. Id si non euenit, nihil ad te pertinet, nam anceps occasio quam in partem cadat, id dijs in manu est: si bene uerterit, nihil gratiæ debetur ei qui dedit imprudens: sin male, temeritas imputatur. Neque enim culpa uacat, qui periculofam ministrat occasionem: quæ si feliciter, mirentur omnes: sin infeliciter, merito accidisse dicant. At quanto probabilius erat futurum, ut tyrānus tuo ense alios in usus abuteretur. Scio me iudices hæc pluribus refellere uerbis, quàm necesse uideatur, quippe tam friuola: uerum id mihi propositum est, nullum illius argumentum non excussum, non exagitatum, nõ reuictum prætermittere. Quare quæso ne pigeat ita ut antehac fecistis, patiēter atque attente cognoscere, dum hunc ab gradu firmissimo deijcio. Hic sibi uehementer fidebat, hunc acriter urgebat locum. Negabat uitari posse, quin præmium deberetur quod patri necis causam ministrasset, si non relicto gladio (nam hoc opinor argumentū iam habet pro derelicto) certe necato filio. Nam ita in legibus disertum aiebat, nihil interesse utrum manu sua quis occidat, an mortis causam præbeat. Addebat, æquum esse, ut quū in maleficijs causam datam imputarent leges ad supplicium, multo magis idem obseruarent in benefactis ad præmiū. Hæc aiebat meminisse sese in legibus esse disputata, illud addēs Thrafonicum, nisi sibi diuturna seruitus legum memoriā oblitterasset. Non tu legum oblitus propter diutinam desuetudinem, sed nunc quid sibi uelint leges inquisisse uideris. Bis enim hic erras, qui neque causæ datæ rationem, neque dantis animū discernas, id quod legibus traditū est, nec animaduertis longe diuersam esse rationē malefici & benefici imputandi. Quid ais noue iuris interpretes? ita ne satis esse iudicas uel ad poenā, uel ad præmiū, qualēcunque quomodocunque causam dedisse? Nihil igitur refert, Hector an Aiace[m] occiderit manu, an gladiū illum dederit, quo se postea confodit? Atqui hanc laudem nunc ille sibi uindicasset: tametsi probabile uideri poterat, in eum usum hosti ab hoste datum fuisse ferrum. Quin ergo fabros ærarios omnes uel ad poenam uocamus, uel ad præmium, quoties armis in eorum officina perfectis, aut iugulantur ciues, aut seruantur? Postremo quur hoc quod tu petis præmium, non ensis istius tui opifex petit potius? Tyrannus gladium erat habiturus, te non porrigente: tu porrigere non poteras, nisi huius industria tibi ministrasset. Age si telo inter uenandum temere misso, forte tyrannum uicinum interfecisses, clamares tibi tyrannicidæ deberi præmium: an potius nihil tibi deberetur laudis, quod imprudens & inscius iaculum torisisses? Imò in ius potius uocandus esses, qui missi

teli temeritate ciuem (quod in te fuit) occideris : nam quod in tyrannū incidit, id nihil ad te. Quid si caupo uinū lene ac suauē, quale Poliphemo dedit Vlysses, tyranno uendidisses, atq; ille eius dulcedine captus, auidius sese ingurgitasset, eaq; re concepta febri decessisset, auderes ne caupo, uini titulo tyrannicidæ præmiū flagitare? At quis non te cum tua flagitatione, ut temulentū, uinoq; madidū exploderet? Cæterum quanto frigidiore titulo nunc idem postulas? Vtūq; coniecturis præcipi poterat: ut ætas uinosa tam illicibili uino auidius, intemperantiusq; frueretur, crapulam cōsequeretur morbus, præsertim in senē: morbum mors. Vulgo hæc eueniunt. Tu eam tyranno mortis causam dedisti, cuius nullum extat in hominū memoria exemplū. Quis enim antehac ob filiī necem sibi manus intulit? Accedā propius. Finge te tyranni coquū esse: probe callere palatū domini, medicos interdici cibum, quo tamē ille oppido q̄ lubens uescatur: interminari morbum capitalem, ni temperet, id te non fugere, eum cibū tu arte tua, cupidiusq; & condimentis magis ac magis illecebrosū reddis? Consequitur edētem morbus, quem prædixerant medici: emoritur tyrānus, liberatur ciuitas. Hicne coquus ē culina in forum profiliens, & adhuc iure madens, fuliginē niger, tyrannicidæ præmiū postulabis? Mortarium, tonsillum, & ollas ostentabis, arma scilicet quibus tyrannidem expugnaris? Non eris (opinor) tam impudens in ea causa, qua tamē ista tua multo est absurdior. Nam illi uoluntas occidendi non defuit, probabile præbuit causam. Tu nec in hoc iugulasti filiū, quo pater ultro uitam relinqueret, & causam dedisti, ad quiduis potius q̄ ad istud idoneā. Accipe exemplū tuo similis, q̄ ouum sit ouo (quod aiunt) simile. Quid si tyranni amicam, quā ille misere ac perditē deperisset, occidisses: eaq; cognita re tyrannus sibi uitam abrūperet, auderes ad præmiū aspirare: auderes dicere, te certū præscisse, fore, ut tyrannus sponte fugeret ē uita? Certe quantū plures amicas extinctas sequuti sunt, q̄ filios, nemo tamē tibi crederet, nemo tibi præmiū decerneret, tuū factum periculosū & anceps dicerent: omnes fortunæ gratias haberent, cuius cōmoditate res ea feliciter cessisset, Tibi abūde magnū præmiū existimarent, si cōmissi uenia donatus discederes. Primū igitur diuersam imputandī malefici, & ascribendī benefici rationem cōueniet distinguere, deinde causæ æqualitatē, postremo animum: atq; ita demum liquebit, quid tibi lex debeat. Nam quod aiebas legem prolixiorē esse oportere ad reddendū præmiū, q̄ ad infligendam pœnam, id in priuilegijs, quæ in exemplū non uocantur, fortasse locū habet. In iure cōmuni longe secus est. Siquidē (uti superius demonstrauimus) nulli nocenti lex non minatur pœnam: paucis benefactis præmiū

mium ostēdit. Tum in maleficijs etiam conatū simplicē supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum requirit. Nec mirū, nec iniquū, si lex est diligentior in eo negotio, ad quod unum est nata, atq; instituta, quā in eo, in quo temporis ratione tanquam alienas sibi sumit partes. Ergo in utroq; cōmuniter spectat, ut causa sit idonea: deinde ut animus adsit, nō tantū casus. Hoc rursum interest, quod in benefactis nec causa idonea, nec animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit euentus item idoneus. In malefactis, si quid nocendi animo tentes, non expenditur nec euentus, nec causa: sed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat tibi nihil ad scelus defuisse, prāter fortunam: qua te subleuari, quod tandē ius sit. In euentu simul & causam datam & animū expendit. Si animum uitiosum comperit, nihil moratur causam, quā sit idonea, putat animū & euentum ad pōenam cōmerendam sufficere. Sin animo simplici data est causa mali idonea, & non cōsequitur euentus: lex quasi conuicta ad id, & non putat ad suam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus est cōsequutus, etiam si de animi uitio doceri nō potest: tamen temeritatis & negligentiae nomine pōenam irrogat: partim ppter suspectam dantis uoluntatem, partim ut hac latebra peccantibus eripiat, imprudens feci, discantq; homines uel suo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens & sciens, certam atq; euidentē noxę causam dederit: eum perinde lex censet, quasi facinus manu peregerit. Veluti si quis hostē opibus, copijsq; iuuerit, perinde est ac si ipsius arma contra ferat. Siquidē id suppeditaui, sine quo bellum geri non poterat, Aut si quis inimicū suum per dolum nauigio solutū imponendū curet, ut naufragio intereat, aut in conclaue pensili testudine inducat, ut ruina opprimat: aut iuxta lectulum ægroti, loco pharmaci uenenū ponat, futurum sperans ut eo hausto pereat. Tamen si non bibit ægrotus: tamē ueneficij postulari potest qui posuit, propter uitiosam animi uoluntatem. Nam uehementer erat probabile id euenturū, quod ille moliebatur. Huic si detrahas nocendi uoluntatem, nihil illi cum lege rei futurum est. Si detracta nocendi uoluntate, apponas euentū: non effugiet temeritatis crimē, nisi illum inculpata ignorantia absoluerit. Porro si in loco non ad id destinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, arcu temet exerceas: lex tecum non agit, nisi si quem occideris, aut uulneraris, aut si cui damnum dederis. Ceterū quod facis, tuo facis periculo. Quod si quid horum consequutū est, cum lege tibi res est. Neq; tibi tua patrociniabitur imprudentia: quippe quę culpa temeritatis non uacet. Siquidem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto discrimine distita sint, inter quę tu nihil interesse dicebas. Primū non
statim

statim imputatur ad præmiū, quod ad poenam, idē non à malignitate legum latoris, sed partim ex ipsa rei natura proficiscitur, partim à legum officio. Deinde discernitur animus, causa data dijudicat: spectatur euentus. Age nunc si libet, tuam causam, qua tuum facinus aestimari uis, expendamus. Finge te certam, ineuitabile mortis causam tyranno dedisse, sed imprudentē, nulla tibi sit præmiij petitio. Quis enim insciens benemereri dicitur? Fortibus uiris præmia dantur, non fortunatis tantū. Nā euicimus iam dudū opinor, ne posthac affirmes te in hoc iugulasse filiū, ut pater sibi necem cōdiceret: quod euēturū ne uates quidem quisq; præscire poterat, tu nec suspicari. Imō postea q̄ rem plenā discriminis, fortunæ arbitrio cōmisisti, quia bene successit: hoc nomine lex te nō postulat: at idem si male euenisset, temeritatis poenas eras debiturus. Neq; enim tibi succurreret inculcata ignorantia. Quid enim æque formidandū erat, quā ne tyrannus, simulatq; occiso filio se periti insidijs persensisset, omnia tyrānidis mala in nos cōduplicaret? Iam ut de animo res tibi constet, causam dedisti non solum non idoneam, uerum etiam periculosissimā reip. Vn hoc tibi argumento euidentissimo demonstrari. Finge te quempiam ē ciuibus uitio occidisse: tum extincti patrem id facere, quod modo fecit tyrannus. Vtrum tu duplici cædis crimine teneberis, an simplici: Simplici opinor. At uxor & mariti mortem imputabit, qui necato filio, senī causam mortis dederis: atq; his fermē tuis argumentis utetur. Indulgētissime filium adamabat, in illum omnē familiæ curam redinauerat, illo se oblectabat, atq; hæc de priuato sene cum fide dicet, quæ tu de tyranno nimis dure (ne dicam ridicule) dicebas. Addet ea te scisse, præuidisse futurum, ut ille uitam fuget orbatus filio, in quo uno omnia uitæ oblectamenta collocarat. Non tibi defuisse iugulandi senis uoluntarē, sed hoc tantum egisse, ut miserabilius sua dextra perimeretur, ut odium tuum plenius miseri patris malis exaturares. Ideo iuuenem necasse, in hunc usum gladium in uulnere reliquisse. Vides quanto sunt hæc probabiliora in hoc, quā in tuo negotio: & tamē negabis paternā necem ad te pertinere: atq; animi suspicionē, causæ qualitate purgabis. Negabis causam idoneā fuisse, quæ ille sibi met manus adferret. Te nec præscire, nec timere potuisse id, quod sit consequutū: quod rarum extet exemplū patris, ob filij necem sponte fugientis ē uita. Alioqui futurū fuisse, ut & mater sibi fatum accerferet: quippe quā impotentius amare sit consentaneū, ac minus aduersum dolorem animi uiribus ualere. Hæc non dubitares tibi profutura, ad alterum crimen depellendū, & prodesse dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualeat, ne quid imputetur, id multo magis in hac causa ualeat, ne quid acceptum feratur. Ibi te liberaret à uoluntatis suspici

suspicionem, quod causas parū idoneas dederis: hic ex causis multo minus idoneis propter personā tyranni, uideri uis non modo quod euenit, fuisse suspicatus, uerum etiam certum præscisse. Ibi temeritatis postulari nō poteras, propterea quod tametsi uitio abs te data est causa, tamen idonea non sit ad id quod euenit. Imo ipsi tota res imputabitur, & legibus poenas dabit, sepultura prohibitus: quod ciuitati citra causam idoneam, ciuem unum ademerit. Tibi nō nisi unius filij mors imputabitur, etiam si mater quoq; & filia, & sorores, & tota tribus huius necē fuerit imitata. Hic poterat, nisi feliciter euenisset: quippe ubi summum reip. periculū & uerteretur, & prætimeri probabiliter posset. Venio nunc ad quartū illud præsidium iudices, quod iste tutissimū, ac penē inexpugnabile iudicabat: unde ego illum ita deturbabo, ut non solum sit non habiturus, quo tyrannicidij & huius laudis arcem obtineat: uerum uix etiam latebrā inuenturus, ubi temeritatis ac maleficij poenam effugiat, quo nimirum intelligat, quā non inimice, non curiose (ut aiebat) secum agam: ut quum possim in crimen ac poenā uocare, sat habeam ab honore non promerito sedudere. Aut sibi deberi præmiū, uel ob hoc uno nomine, quod iuuenem occiderit, iam plusq; tyrannū, tum tyrannidis paratum hæredem, etiamsi hunc euentū dī nō dedissent, ut senex ipse uitam absumperet. O deploratā impudēciam. Tu tibi præmiū peteres, si tyrannū suæ furia nō essent ultæ? Dī quid uis potius dederint, quā istuc quod tu fingis. Sed tamē fingamus interim oratione, quandoquidē id tuto licet: tametsi ad solam mentionē inhorrescit animus. Tu ne, inquā, occiso filio, relicto sene uiuo, tyrannicidæ præmiū peteres? An potius nec ipse superesses, qui possis petere: nec esset resp. quæ dare posset? Nam tu aut exquisitis supplicijs examinareris, aut in extremis Arcadis exul delitesceres: nos pro tyranno iam immanissimū carnificem pateremur: & tuum caput ubicūq; terrarum latitares, diris imprecationibus deuoueremus, qui nos tua incogitantia, uel præcipiti magis lucri cupiditate in tantam malorum tempestatem coniecisses. Sed re filius erat tyrannus (inquis) patri præter inane nomen nihil erat reliquum. Quid ego audio? duos igitur hæc ciuitas tyrannos alebat? Nam de patre nemo unq; dubitauit, quin tyranni uocabulū mereretur. Quando autem antehac unq; fando auditū est, duos una in ciuitate sedisse tyrannos? id quod magis etiam natura repudiat, q̃ eodem in corpore gemina capita. In iisdem aluearibus duo se reges pariter nō ferunt. In armentis taurus tauro cedere cogit. In iisdem lustris non conuenit duobus inter se leonibus: & tyrannus (quo nullū animal efferatius) parem in eadē urbe patitur? Non uides necessario fieri, ut ē duobus, aut alter alterum oppugnet, aut alter al-

teri cedit: Vtrū tu fuisse mauis in patre, an in filio? Si iuuenis aduersus senem obtinebat tyrannidem, quid à Repub. præmium postulas? Tyranni partes adiuuisti, non reip. Sin patri cessit: quid tandem illum nocare potes, nisi tyranni uel præfectum, aut satellitem? Quandoquidem seniori tyrannicam appellationē ne tu quidem audes detrahere. Verum ut quoquo modo tyrannidē omnem in adolescentē oratione deriuares: quæ multa tu quidē non ex re, sed pro causæ tuæ comoditate cōminiscebarris? Cæterū quæ in his cōsingendis decori, quod in personis situm est, nullam habuisti rationē? Sic enim (ut memini) inducebas in fabulam senem iam ætate mitem, & qui omnē tyrannidis acerbitatem ob senectā exuisset: nō secus atque mala, quæ natura acerba, tempore mitescūt, & in alium abeunt succū. Porro iuuenē ferocem, illo incolu mi gerentē tyrannidē, iamque patri uiuo succedentē. Priuatus paterfamilias non fert filiū se uiuo successorē: & tu uis istuc credi in tyranno? Ille non sinit ullū ē liberis rem domesticā ex animi sui libidine moderari: & tyrannus sese ueluti abdicans imperio, negociū omne in adolescentem reiecerat? Non dubito, quin & ipse uideris, quæ dura sint ista, & quæ à cōmuni sensu abhorrētia. Verum quid faceres, nisi tales personas induxisses, exitum inuenire tragoedia tua non poterat? Quæso te, an antequam auditū est tyrannū ætate mitescere? Quando tu defines ea quæ sunt priuatorū, quæ bonorū principum, tyrannis tribuere? Ut eodem igni cera mollescit, limus durefcit: ita ætate plerique redduntur mitiores ac tēperantiores, tyrānus magis ac magis exasperatur. Ut tempus nō nullis pomis amaritudinē adimit, at uinis nōnullis acorem cōciliat: itidem tyrannis nō adimit sæuitiam ætas, sed exaggerat. Vis ipsissimā tyrannici ingenij tibi demonstrē imaginē? Spinam cogita, quæ quo magis senescit, eo pungit acrius. Echinos cogita, qui quo plus habent ætatis, hoc testa sunt asperiores. Vulgaribus ingenijs fortasse nōnulla uitia senectā uel detrahit, uel certe mitigat, etiam si plura irritat, nōnulla parit. At tyrannorū mentibus ad scelus, ad crudelitatem natis, scelere & immanitate imbutis atque educatis, præter uitiorū omniū incrementū adferre senectā quid potest? Nisi forte libidinē adimit? Quantū ista tyrannidis quantula tandē est portio? Sed esto fuerit sanē propter ætatem ad uoluptates segnior, uerum erat fastidiosior: unde fit, ut imbecillior sit ad coitum, ad raptū audior. Fortasse pauciores huic execabantur ephebi, sed insigniores. Pauciores producebantur uirgines, sed exquisitiores. Quur non autem & plures? uidelicet quo senile fastidium optione, & uarietate uinceret. Hoc ita esse, quot ego tibi testes citare possem, qui quo nobiliores sunt, quo fortuna præstantiores habent liberos, hoc magis eis à flagitiosissimi senis cupiditate metuebant. An

tu putas unà cum uiribus senescere libidinē? Multo secus habet. Imò quantū ætas improborū hominū facultati detrahīt, tantū adiicit cupiditati. Quancūq; tyrannicū animū his in rebus nō tam uoluptatis usus capit, q̃ nostra delectat cōtumelia. Vt frigeat in sene tyranno Venus; certe feruet uigetq; malitia, sœuitia, nocendī libido. Postremo totum illud uitiorū agmen, quæ propria tyrannorū sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudētia, impietas, iracūdia, uiolētia, impotētia, suspicio, fraus, pfidia, crudelitas, implacabilitas, imanitas periuriū. (Quid autē oportet omnia cōmemorare nobis omnibus heu nimīū nota?) horū inquam nullum non ætate fit acerbius, propterea quod iuuenta non nunquā naturæ bonitate uincitur: præterea quædam mala nondū didicit: at senecta, si quid pudoris, si quid humanitatis, si qd melioris ingenij à natura insitum est, id omne multo ac diuturno flagitiorū usu penitus exuit, & prorsum in immanissimā quandā feram abiit. Id ita euenisse, iudices, in execratissimo illo sene, quid ego coner argumentis docere, quum sua cuiq; memoria abunde satis exemplū suppeditet? Quod si iuuenis sese gerebat insolentius, uidelicet patris abutens imperio: num tu hunc continuo tyranni nomine donabis? Ergo ex eadē tyrannide sexcentos tyrānos facile reddideris. Nam quis est omnino in tyranni familia, uel extremū mancipiū, qui nō ipse penē tyranno sit ferocior, uiolentior, sceleratior? Filius, inquit, emolumentis imperij potiebatur: patri præter nomen nihil cessit. Quasi uero nō sit istuc omni tyrānidi cōmune. Longe minima fructuū pars: qui solent ex tyrannide capi, ad ipsum redeunt tyrannū. Quemadmodū in latrocinio fieri consuevit: prædæ cōmuniter in omnes distribuuntur, uel in eos potius quorū opera capiūtur. Alioqui non cohærebit cohors illa scelerata: nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiam permittat suis, quàm sibi ipsi. Solū nomen sibi proprie uendicat. Et in nullos est tyrannus indulgētor, q̃ in scelerum ministros: quippe quorū opera sentiat suum imperiū contineri. Proinde sub unius umbra satelles omnis, omnis minister familiaris, leno, Tyrannidem quandā in ciues exercet. Ridicule fecero, si hoc quoq; coner argumentatione probare, iudices. Vidimus, sensimus, experti sumus, nisi forte tam diutinæ calamitatis memoriā, tam pauculī dies oblitterauerūt. Neq; enim esset res usq; adeo misera tyrānis, si unus modo foret toleranda uiolentia, Quot ferendī latrones, quot sacrilegi, quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quàm hominibus similiores? Neq; defunt, qui se simulent apud tyrannū sceleribus suis gratiā promeritos esse, quo nimirum hoc nomine metuantur à ciuibus. Horum igitur unumquēlibet tyrannum appellabis, & pro quolibet occi-

so tyran

so tyrannicidæ præmium petes? Non in tantū omnem exues pudorē
 opinor. Sed pater ætate fessus, omnem dominatū in filium transtule-
 rat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur, id iuuenis uiolentia com-
 mittebatur. Sed istuc quantum absit ab imagine ueri, quis tam cæcus,
 ut non uideat? Quis tam obliuiosus, ut non possit experimento refel-
 lere? Ego tibi complures nominare satellites possum filio insolentio-
 res. Ad hæc, uerissimillimū est nullius insolētiā minus approbasse se-
 nem quā filij, uel quod odit omnem tyrannidis affectatorē omnis
 tyrannus, uel quod intelligit ex illius facinoribus longe plus inuidiæ,
 odiq; sibi conflari (Callidissimi autem tyranni est, eatenus legitimū
 imitari regnum, quatenus obtineri tyrannis possit) uel quod pater eti-
 am pessimus, tamen liberorum nonnihil offenditur uitij, & ad crude-
 litatis ministeria alienis quā suis uti mauult. Quod si dam patre ra-
 pinas, raptus, atq; id genus facinora designabat filius, profecto non ty-
 rannum agebat, sed insolentem satellitem. Sin approbante patre, qua-
 siq; per illum exercente tyrannidē, utri tandem par erat imputari com-
 missa, huic per quem gerebantur, an ei cuius autoritate arbitrioq; fie-
 bant? Non arbitror obscurum, quin huic cui in manu erat, nutu ne fie-
 rent, uetare. Quid autē non agunt per alios tyranni? Nam ipsi quidē
 neq; pueros emasculāt, neq; uirgines abripiunt, neq; proscribūt, neq;
 bona diripiunt, neq; phana dispoliant, neq; hæreditatibus manū ini-
 ciunt, neq; compilant ærarium, neq; tormētis excruciant, neq; quenq;
 iugulant, neq; armis uicos expugnant, neq; incendunt uillas. Totum
 hunc tyrannicū ludum per ministros exercent. In unum tamen tyran-
 nici nominis inuidia competit, in unum occidendum lex præmium in-
 stituit, in unum stringendi ferri ius facit, illos suæ cognitioni reseruat.
 Quorum ut quisq; sua opera tyranno profuit, ita aliud atq; aliud uo-
 cabulum imponi potest, certē tyranni uocabulum nemini congruit, ni-
 si uni illi, sub cuius ueluti dypeo, tota illa pnciosissimorū hominū col-
 luuiēs latitat. Arbitror uobis, iudices, sæpenumero auditū esse, id qd
 eleganter à doctissimis uiris est scriptum, tyrannis non longas modo,
 uerum etiam plurimas esse manus: plurimos oculos, eosq; acerrimos:
 plurimas aures, easq; lōgissimas. Omnino prodigiosum quoddā est
 animal tyrannus, multoq; Titanibus illis Briareo & Encelado porten-
 tosius, centenis capitibus, centenis linguis, centenis manibus, pedi-
 busque. Quot enim habet scelerum ministros, totidem habere mem-
 bra uidetur. Atque ut ex membris corpus, ita tyrannis ex huiusmodi
 constat ministris. Verum ut illud quod corpus appellatur nihil est ali-
 ud, quā quiddā omnibus ex membris aggregatū, ita in tyrannide

unum quippiā est, quod neq; pes sit, neq; manus, nec ullū aliud membrum, contineat autem uniuersa: at ita cōtineat, ut ab ijs possit separari, idq; tyrannus uocatur. Proinde exaggera quantūlibet iuuenis insolentiam, violentiamq;, præfectum arcis uoces licebit, oculū nomines licebit, aut si manus dextram: aut si ne id quidē satis, præcipuū tyrāni caput dicas licebit: Tyrannū certe uocare nequaquā potes. Vnum enim illud portentū tyranni nomine censet, cuius autoritate tituloq; cuncta hæc membra uelut animantur: idq; unum forti ciui permittit occidere. Non uult te in oculū aliquē inuolare: non sinat ut caput aliquod amputes, ne tale quiddā eueniat, quod de Lernæa hydra fabulantur poetæ: ut pro uno capite resecto, duo pestilētiore subnascantur: pro uno exausso oculo, plures aciores succedant: pro una rescissa dextera, multe robustiores subpullulent: unius uitæ te dominū, arbitrumq; constituit, qui sibi sit ausus tyranni uindicare nomē: quo sublato futurum sit ut membra reliqua quasi destituta spiritu, emoriantur, aut certe sanentur. At quid ego tecum iam accuratis argumētationibus ago? Possum illico tuis te uerbis reuincere, ac ueluti tuo te laqueo capere. Iuuenē paulo ante magnū patris satellitem nominabas. Nō inficiabere. Rursum alio loco dicebas omnē tyrannidē occupasse filium: solius appellationis honorē cessisse. Qui conuenit eundem & satellitem, & tyrannū appellari? Tum si cessit, non igitur usurpauit tyranni nomen. Cōtractus autem uerbis aut rati sunt, aut rescindūtur. Lex hac tecum formula cōtraxit: si quis tyrannū occiderit, præmiū ferat. Quid tu mihi iuuenis flagitia cōmemoras? Id te lex uoluit occidere, quodcunq; illud esset animal, quod tyrannus diceretur. Magnum (ut ipse fateris) satellitem occidisti, non tyrannū: quid tibi cum lege rei est? At rem, inquis, legis sequutus sum, non syllabas: eum interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus hæres paterni dominatus: libertatem peperit, seruitutem sustulit. hoc lex sensit, huius rei auctori præmiū præstituit. Satellitem, inquam, occidisti: nihil moror quantū, quā grauem, quā ferocem, quā sceleratum: satellitem tamē occidisti tyrānidis, non caput: aut si caput, unū ē pluribus. Sed hæc omnia tibi ex animi sentētia largiamur: fuerit sane res tota tyrānidis filius: pater nihil nisi uocabulū quoddā inane tyranni: quemadmodum in fabulis habetur, Echo nympham, nil aliud quā meram quandam fuisse uocem sine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, à uerbis legis discedere? præsertim ita dilucidis, ut perspicuū magis nihil esse possit, & cōmentitiā interpretationem domi tuæ natam in iudiciū adferre? Ego iudices, nullum in Rempublcam exemplum perniciosius induci posse iudico, quā si consuecant homines calumniosi à præscripto legum recedere: & interpretamento, quod

ad præ

ad prætexendum facinus quisque suum maxime idoneum comminisci queat, id iudicibus obicere. Quis autem unquam meminit de legis sententia quari solere: nisi quum in scripto quiddam apparet ambiguum, obscure dictum: aut quum ex uerbis & euentu absurditas quæpiam extitit, eaq; manifesta. In priore non cuiusuis commentum, sed iuris prudentium responsa, sed iudicum sententia recipi solet. In hoc posteriore, necessitas ipsa compellit aliquantisper à legis uocibus deflectere: & æquitatem iuris potius, quàm uerba spectare. Duplex itaq; periculum uidetis iudices: alterum ne superstitiosa cauillatione literarum legis ab eo quod lex spectauit, abducamur: alterum ne passim à præscripto discedendo, leges omnes & iudiciorum religionem subuertamus. Quorum illud quidem multo leuius est: propterea quod uix unquam accidat, ut legislator obscure quid uoluerit, explicuerit: aut absurdum quiddam exoriat. Hoc multo periculosissimum, perniciosissimūq;. Etenim quæ tandem lex futura est, quam uersutus calumniator, quo poenam effugiat, non facile possit aliquo commento subuerrere. Neq; quisquam elabatur è iudicio uestro nocens, nisi qui sit usque adeo nullius ingenij, ut ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire. Atq; ut cuiq; commodum erit, aut animi libido feret: ita pro sene iuuenem, pro Tyranno satellitem, pro homicidio Tyrannicidium: & passim aliud pro alio interpretabitur. Vestra interim iudices religio, uestrum iusiurandum, qua tandem ratione seruabitur: quibus nihil futurum est certi, quod in cognoscendo sequamini: uerum ambiguas, diuersasq; litigatorum coniecturas spectare necessum erit. Ergo quum in omni causa maximopere cauendum est, ne sine grauissima ratione à legis præscripto discedatur: tum in hac non periculosum modo, uerum etiam absurdissimum: quum legis uerbis nihil possit esse dilucidius: sententia nihil æquius: interpretamento quod præter legis mentem inducitur, nihil pestilētius. An credimus legis huius autorem usque adeo infantem, & uerborum inopem fuisse: ut dicere non potuerit, qui quouis modo Tyrannidem sustulerit: huic præmium esto, si modo isthuc sensisset. Neq; uero fugit illum, totam Tyrannidem per satellites & præfectos exerceri solere, permultosq; in his esse uel Tyrannis ipsis sceleratiores: atq; ut ita dixerim, Tyrannicos magis, & omnino supplicio digniores: nisi & omnium omnia ministrorum scelera Tyranno imputarentur. In unum tamen illum, qui hoc nomine censetur, tibi ferro grassandi facultas data est. In reliquos non tibi permittitur idem: non quod illos uita dignos iudicet lex, sed quod unius cæde totam Tyrannidem tolli uelit, non multorum cæde reddi duriores. Tuum erat legi simpliciter parere: neque eius uerba quasi plumbeam quan-

dam

dam regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præscriptum factorum tuorum rationem instituere. Præsertim in hoc exemplo, quo non aliud potest admitti pestilentius, ut ex legis arbitraria interpretatione, quem uelis interficere tibi pro tua libidine licentiam sumas. Nō illud hoc spectandum, iudices, quā inuisus reip. sit, qui occisus est, quā maiore etiam supplicio dignus: uerum id etiam atque etiam perpendere oportet, exemplū præter leges iugulandi homines, semel in ciuitatem receptū, semel uestris sententijs approbatū, denique præmio compensatum, quo tandem licentiæ sit processurū. Quod iste sibi in tyrāni filium licere uoluit, hoc alius sibi uolet in ditissimum quēque ciuium licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinus tyrannum eum appellabit, & ueneno aut ferro adorief. Postremo si cui magistratus non placebit, si cui iudex erit inuisus, non dubitabit e medio tollere. Porro ad facinoris defensionem, Sophistam quēpiam aut Syeophantam consulat (si ipse ingenio stupidior fuerit) & nouam legis interpretationem uobis adducet: dicet nil aliud sensisse legislatorem, quā ut huiusmodi ciuium genus non nomine, sed re tyrannidem agentium, ferro, igni, ueneno tollatur e medio. Atque ita breui futurū est, ut quod in uno factum semel & probauimus, & gauisi sumus, id in multis sæpius & doleamus, & improbemus. Credite mihi, nō mediocriter discrimen, neque cōuenienter accipiendū, ut titulo reperto, priuatus hominem indemnatum interficiat. Id ita esse facile liquebit, siquidem animaduertimus, nihil omnium esse, quod lex parcius, circūspectiusque permiserit. Etenim (si memini) tribus duntaxat temporibus lex indulget, ut quis citra iudicium hominem occidat. Primum adulterum, sed in uxore deprehensum: id quod intemperanti & insuperabili mariti dolori donatum est. At ita si corpus utriusque pariter interimat, si argumentis idoneis deprehensum fuisse doceat. Deinde in ui depellenda. At ita si demonstres te mortem effugere nequisse, nisi mortem intulisses: id lex ita interpretatur, quasi sese tueri potius sit isthuc, quā alium occidere. Vterque tamen facti sui rationem reddere compellitur, statim sese prodere, nec expectare donec in ius trahatur: atque (ut ita dicam) ultro semet reū facere cogitur. Quod si omnia constabunt argumenta: ita demum à lege dimittitur, ut uenia, non laude dignus esse uideatur. Postremo in tyrannicidio: ubi propter periculi suscepti magnitudinem lex præmiū quoque pponit: ita si eum quē tibi lex isto uelut insigni tyrāniā nois denotauit, fortiter occideris: non si scelestum alio scelere sustuleris: neque parietur te ius occidere præmissum, latius quā ad unicum tyranni caput trahere, nisi si quis obstitat, ut per illius necē tibi necesse sit ad illū penetrare. Iamque hoc factū tuum secunda illa ratione defenditur. Hinc

tertio

tertio generi fortasse proxima uideatur, hostē in bellō feriēdi facultas: quam tuæ tamen libidini lex non permisit. Nisi palām hostis sit declaratus, nisi in impatoris uerba iuraris, nisi ille aciem eduxerit, nisi signa canere iusserit, tibi fraudi futurū est, hostem interfecisse. Tu dicturus es: Hostem occidi, nam plus quā hostilia faciebat, nomen hostis tantum aberat, re hostem agebat. Lex respondebit, suarum partium fuisse, hostem declarare, ac tuo fortasse scelere fruetur: uerum ne serpat exemplū, poenas de te sumet. Quid autē aliud abs te factum est? Vni tibi lex nominatim designauerat: tu illius uocabulū tuapte autoritate in alium transfers, quod nisi in unum non potest competere: neq; traduci debet ab eo cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquando quem uoles magistratū, quem uoles iudicem, quem uoles ciuem, tyrannum appellare. Neq; uero sine grauissimis causis lex tot uinculis astrinxit hanc in uitam alterius licentiam. Perpendit nihil maius eripi cuiq; posse, q̃ uitam: uidit in extinctū facile uarias causas cōfingi etiam impune posse, quandoquidē ille non sit refutaturus, qui iacet. Vidit quā multis titulis suum quisq; dolorem posset prætexere, si post occisum hominē ulla causa recipiatur, præter eas quæ legibus sint expressæ. Quid quod grauatim sibi quoq; lex permisisse uidetur, ut homini uitam eripiat: q̃ comperta, quā multa requirit argumenta, quā multa concedit reo, quā maligne agit cum actore, quem non nisi suo periculo uult accusare: quantum spacij largitur ei: quī defertur: quā liberam iudicum reiectionem. Quantum igitur à mente legis abesse putas, ut cuilibet permittat, uel pro suo priuato dolore, uel domestica iuris interpretatione, hoc est, subuersione, in cuiusq; uitam grassari? Neq; ad rem pertinet, quantum criminum aceruum exaggeres, quantumuis etiam uerorum addo notorum: dicas parricidam, sacrilegum, incestum, proditorem, perculatorem, ueneficum interfeci. Tyrannum lex iubet occidi: atq; hic unus multis tyrannis erat sceleratior, pestilentiorq; ciuitati. Ad ista tam multa crimina lex tibi uerbo respondebit. Nihil moror quā fuerit scelerosus, qui perijt: in unum tyrannū tibi ius fecerā occidendi, in reliquos in ius trahendi. Si detulisses: auditus, reuictus, damnatus à me palām poenas dedisset, omniq; reipub. salubri exemplo fuisses. Nunc tu priuata libidine interficiens, pro saluberrimo exemplo, perniciosissimum in ciuitatem induxisti, & legum instaurationem, à legis uiolatione auspicas: hoc est, malis malo mederi studes. An me dam esse putas, q̃ multi sint in hac turba uita indigni, morte dignissimi? At eos meæ cognitioni, non tuis manibus seruo: sunt fora, sunt tribunalia, sunt iudices, sunt carceres, secures, carnifices. Quur tu mihi præire conaris? quur, nullo mandante magistratū occupas? & dum tyrānicā uideri uis, ty-

rannū

rannū imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi est inuisus ille, nisi quod mihi parere recusat, & præire conatur? Ei demū ferrū trahere licebit, cuius manibus ego permisero. Si iuuenē occidisses, quod non aliā patuisset ad tyrannū uia, darem ueniā necessitati: nunc occidisti, non obliuiscens, non auxiliū ferentem patrī, sed patris opem implorantem. Huius unius cæde cōtentus discessisti, tyrannū nec impetisti, an quē unum tibi ius feceram. Meum erat expendere, utrum ex usu rei pub. fuerit, an iuuenis occideretur: maluerā illum exquisitoribus excruciatū supplicij, exemplū omnibus ædere. Neq; hæc dico iudices, quasi parum gaudeā pariter cum patre sublatū filium: utinam eadem opera simul oēs sint oppressi, quibuscunq; tyrannus placet. Sed quis prohibet, simul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hanc rem bene uerterit, & tamen non committere, ut huius temeritas, si iudicio comprobetur, in legem atq; in exemplū trahatur? Nec de iuuenis iniuria uindicanda nunc agitur, sed de legis uiolatæ maiestate. Non enim par est, ut cuiq; personæ præter ius extincti odium in scelere suffragetur. Neque tam spectandū in quem cōmissum sit facinus, quàm quo exēplo cōmissum. Alioqui quur non eadem opera, fas sit in tyranni nepotes, pellacas, pueros, uxores, liberos, lenones grassari? Bonam tyrannidis partem uxor sæpenumero suggerit. Ad summā immanitatē nonnunquā libertus aliquis, aut uernula instigat: quur non & hos iugulas, si tibi ius est æstimatione priuata meritorū ciuem iugulare? Quid quod est aliquid tyranno nocentius, in quod tamen haud quāq; tibi ius sit occidendi. Finge esse qui totam hanc urbem, templa, domos, curiam conatus sit incendere, imò qui iam cōpluribus locis ignem subiecerit, sed incendiū subito exorto imbri restinctum, autorem non obscurū, uerum abditū latitare. Eum forte fortuna repertū, manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quanto erat nocentior? Tanto nimirū, quanto est atrocius ciuitatem semel funditus euertere, quàm expilare: ciues uniuersos uno igni finire, quàm in pauca quædā scuire capita. Et tamē in unum tyrannū stringendi ferri potestas priuatim permittitur. Illū deferendi modo ius habes? Hic in re tam aperta legis mentem calumniari, & nouo interpretamento tuum facinus palliare: quid tandē aliud est, quàm legum auctoritatem euertere, atq; id per cuniculos quosdā agere, quod tyrannus palàm ac ui facere cōsueuit? In recipienda lege fas est populo causam, æquitatemq; legis excutere. Caterum receptæ, & longo iam usu cōprobata, simpliciter oportet obtēperare. Neq; enim existimandū est maiores illos nostros uiros, sine cōtrouersia sapientissimos, ita sine grauissimis rationibus instituisse, ut priuatim interficiendi tyranni facultas unico

unico capite finiretur. Primum ad iugulandi licentiam, fenestram aper-
 riendā ciuibus non putauerunt: deinde perspiciebant Tyrannidem fa-
 tale quoddā esse Reip. malum, quod minore noxa tolleraretur, q̄ ma-
 le exagitaretur: neq̄ posse semel tolli, nisi Tyranni ipsius cæde. Quo
 submoto, uidelicet qui legibus imperabat, non parebat: iam nihil opus
 esse priuata audacia, nimirū illis in Reip. administrationem uindicatis.
 Quod si Tyrānus in ius uocari potuisset, ne hunc quidem tuæ dextræ
 arbitrio permisissent. Videbant & illud: Tyrānidem nonnullam habe-
 re monarchiæ legitimæ speciem: hoc tantum interesse, quod in monar-
 chia populus regi paret, rex legibus: in Tyrannide omnia unius libi-
 dini subiecta sunt. Rex publicā spectat utilitatem, Tyrannus priuatim
 suam: unde publicitus expedit, ut Tyranno ueluti principi legitimo ci-
 uitas pareat, donec idoneus aliquis uindex extiterit, qui legum autori-
 tatem in pristinum statum restituat, atq̄ id unius (si fieri potest) capitis
 iactura. Nam hac moderatione in fatalibus illis pestibus, quæ totum
 Reip. quasi corpus corripunt, legum prudentia consueuit uti: ut exem-
 plo magis, q̄ admissi talione morbo medeatur: ne dum ciuitatem sa-
 nare studet, magnā ciuitatis partem interimat. Hinc est quod in sedi-
 tionibus publicis non nisi in ipsos autores consueuit animaduerti, re-
 liquis quos tempestas illa commouerat, dari uenia: aut uix etiam dari
 uenia, qui in publico Reip. tumultu quietem egissent. Quæ potest aut
 pestis esse fatalior, q̄ Tyrannis? Quæ sese latius in ciuitatis mēbra dif-
 fūdit? Quota quæq̄ urbis pars ab hoc uicio syncera potest esse? Omit-
 to iam quicquid est ambitiosorum, ære alieno obstrictorū, scelere con-
 taminatorum, barbarorum (nam hæc tota sentina hominum Tyran-
 nide gaudet, ut in qua nullis maiora, q̄ sceleratis sint præmia) bonos
 etiam ciues hoc malum inuoluit, dum uel timēt fortunis suis, uel rectū
 iudicant seruire tempori. In hoc itaq̄ rerum statu leges non extinctæ,
 sed oppressæ modo, cautim & circumspecte agunt, intelligunt hoc
 hulus citra summā ciuitatis perniciem exasperari non posse, unius ca-
 pitis dispēdio cōmode sanari posse. Quare docto cuipiā medico præ-
 mium ostendant, digito demonstrant, quod membrum secari uelint,
 quibus abstinere. Caput indicarunt illæ, tu dextram secuisti. Illæ Tyrā-
 num, tu Tyrāni satellitem occidisti. Quo præmio dignus? Nempe eo,
 quo qui morbo inscite exagitato, totum hominem in extremum uitæ
 discrimen adducat, quo qui hominē legibus uetantibus occidat. Neq̄
 ego nunc te cædis reum ago, ager alius fortassis, cuiusq̄ lubitum erit:
 uerum illud modo consilium fuit, ostendere tibi q̄ insignitæ sit impu-
 dentię in ea causa, tam eximiā tibi uendicare laudem, tam egregia po-
 scere præmia, in qua nequeas obtinere, si modo tecū exactius, ac seue-

p rius aga-

rius agatur, ut graueis poenas effugias. In nūc & curiosum me uoca: qui tam cādide, tamq̃ ciuilit̃er tecū agā: ut quū te possim in graue discrimē uocare, sag̃ habeā legis & Reip. causam defendere, ne circumuēta prēmium dare cogatur ei, qui nihil boni sit promeritus. Id quod non iudicibus modo (quibus isthuc iam dudum liquere puto) uerum tibi etiam ipsi cupio persuadere: & facturum me cōfido, si modo tantisper animū possis attendere. Vin igitur, ut quemadmodum tu faciebas, itidem & nos summatim totam causam ob oculos reuocemus: dispiciamusq̃ q̃ multa tuo in facto desiderēt ad id, ut legi satisfeceris: & quantum tu sis hallucinatus, quum multa diceres etiam superesse. Tria quedam requirit lex, & ita requirit: ut si quodlibet horum desit, aut poenam te, aut certe nihil gratiæ debere se credat. Quorum ego non unū aliquod, sed unumquodq̃ deesse docebo. Quod si facio: utrum æquo animo cedes prēmio, an impudēter petere persistes? Ergo rem accipe. Nisi tria hæc tibi constiterint: nō est quod Tyrannicidæ prēmium petas. Animus, uia, & effectus. Animus duo quedam complectitur, uel quid speraris, uel quid proposueris. Nam si Tyrannum per imprudētiā occidisses: si præter propositum, non magis profecto prēmium tibi debeat, q̃ si quis Tyranno amicissimus idē fecisset, nam idem potuit accidere. Tu porrō quid propositi in arcem attuleris, ipse uideris, ita demū legi persuasum erit, te uoluisse occidere Tyrannum, si occideris. Non occidisti, atq̃ id etiam quū tibi in manu fuerit (ut ais) si libuisset interficere. Lex negat sua referre, utrum Tyrannicidij propositum in arcem non attuleris, an allatum repēte mutaris. Iam quid speraris excutiamus. Quāq̃ isthuc leges nō ita ualde curiose pensiculant: sed tamē in tam absoluto facinore partes omneis cōstare oportet. Quid enim si Tyrannum inter fecisses, quo Tyrannidem ipse occupares, utrum prēmium sperares? an supplicium metueres? Quid si quo priuatum animi tui dolorem ulcisceris, Tyrānum occidisses, atq̃ id esset palām, nū prēmīū auderes poscere? Quid, si latrones Tyrannū forte fortuna obuium obtruncassent, num ad hūc honorem aspirarēt? Quid si quis Tyranno priuatim insensus, magna te pecunia cōduxisset, quo ei Tyranno uenenum daret, dedissesq̃, num, queso, tyrannicidæ prēmium postulares? Ego hic tecum non ago coniecturis: nihil dico in uitam tuam, quæ quidem obscurior est, q̃ ut tu alioqui tā gloriosus quicq̃ de ea ausus fueris diceris illud unum affirmare nō dubitem, qui Tyrannum quum tuto liceret, non occidit, planē noluit occidere. Qui eum occiderit, cuius mors extremum exitium Reip. uideretur allatura, potius q̃ ullam cōmoditatem: is aut priuatim dolorem ulcisci uoluit, non libertatem publicam uindicare, aut emolumentū suū sequutus est Reip. periculo, non suo periculo Reip. studuit

Reip. studuit prodesse. Postremo non potest nisi gloriæ ieiunio adductus uideri, qui tam insolenter se iactat. Non potest non uideri lucrifsequutus, qui tam improbe præmiū flagitat. An nō uides igitur quātope re hac parte à tota legis mente dissentias? quem illa tuæ uitæ periculo sua causā uoluit occidere, eum tu non solum uolens præteristi, uerum etiam periculose in Remp. irritasti: quem sua causa noluit occidi, eū tu maximo nostro periculo tui compēdij, aut animi fortasse gratia iugulasti. Sed finge te animum Tyrannicida dignum ad facinus attulisse, lucri perinde ut uitæ contemptorem, magni tamen refert, qua ratione Tyrannidem tollere aggrediaris. Iam enim omnia tibi ex animi tui libidine largior, quæ tamē nemo alius tibi concessurus est. Te in filio iugulasse patrem, in non Tyranno Tyrannum. Largior isthuc Delium aliquem tibi prædixisse, ut certum præscire potueris, quod ipse etiā uix diuinare Delius potuerit. Licuisse tibi patrem occidere, si libuisset, uerū hoc poenæ genus tibi magis placuisse. Sustuleris fanē Tyrannidē, idē noua quadam & inusitata ratione. Vides quæ multa tibi dono. Tamen obsistam tibi, nec sinam ferre præmium, propterea quod ea uia sustuleris, quæ legi non probatur, quæ nō expediat motibus ciuitatis, quæ nō sit forti uiro digna. Age quid si Tyrāni filium infantem in cunis iugulasses, & rursū adfuisse Delius ille, per quem certum præscire posses fore, ut necato puero, pater sibi mortē accerferet, atque id euenisset, utrū te tanquam Tyrannicidam suspiceret Respub. an potius tanquā immārem & ferum hominem execraret, qui in eam sæuieris ætatem, cui etiā ab hoste armato parcitur, quæ leonibus etiā miserāda uideatur? Quid ergo? Utetur tuo maleficio Respu. cæterum exemplum haudquaquā probabit. Quid si Tyranni uxorem, quam ille misere deamaret, per uim constuprasses, atque ille eius impatiens contumeliæ, fugerit ē uita: utrum Tyrannicidij laudem flagitabis, an raptus & adulterij supplicium potius formidabis? Res obscura non est. Conferam tuo facto propiora. Quid si Tyranni medicus quum esses, ueneno agrotāri dato, illum sustulisses, utrum ut ueneficum oderit te Respub. an ut uirum fortem admirabitur? Tyrannum sublatum gaudebit, facti rationem, modumque detestabitur. Quid si quum te Tyrannus familiariter uteretur, tu in conuiuio prætextu necessitudinis uenenum porrigeres? Denique si per magicas imagines, ac maleficas quasdam deuotiones Tyranno uitam ademisses: utrum à lege præmium, an poenam expectares? Atqui Tyrannidem utcumque sustulisti. Euentu gaudet lex. Verum exemplum tam perniciosum in Rempub. non recipit: ut consuescant ciues scelus ulcisci scelere, patrem in filio iugulare. Vides quantum momenti sit in modo, uiaque, ut factum tuum approbetur?

Quod lex permittit ut fiat: non statim permittit, ut id uia qualibet efficias. Adulterum ferro occidere licet: ueneno aut incantamenti non licet. Quir ita? Quia pestilens exemplū omnino tractare uenena. Nec id ulla causa quantūuis honesta, sinit in ciuitatem irrepere. Quid quod ne hostem quidem ueneno, aut malis artibus interficere fas est? Nam nusq̃ non improbat maleficia lex: & ueneno tincta tela etiam in bellis interdicta sunt. Quod si modus facti superatur in his, in quibus nullū petiū prāmiū, quanto magis id fiet in his, in quibus summū petiū. Lex triumphū statuit ei, qui certum hostiū numerū fuderit. Fuderit aliquis nō acie, sed aquis & pabulo ueneno tinctis. Vtrū ciues hunc æquis oculis spectare poterūt triūphantē, an potius sicuti ueneficū oderint, auersabūtur, execrabūtur? Quid quod priuatis etiā in rebus uia, modusq̃ perpēditur, quo magis idē oportebit, tū in publico, tum in splendidissimo facinore, ut à quo cōueniat omnē sceleris suspicionē abesse? Age illud tecū reputa, si medico mercedē pactus esses, quo te morbo leuaret, atq̃ illenō pharmacis, sed maleficijs & incātamenti morbū exemisset, utrū prāmiū dabis, an magis hominē in ius trahes? iniuriæ malis artibus data reū ages? Clamabit ille, morbo te leuaui, qua uia quid isthuc tua refert? Hoc tantum spectabas, ut morbo liber esses, ei rei merces est promissa. Ingratum te uocabit, qui nisi sua opera, ne esses quidem, qui prāmium negare posses. Tu protinus respondebis, opinor, medico te prāmium esse pollicitum, non mago, neq̃ debere quicq̃, nisi rem malam ei, qui beneficium male dedit. Quāq̃ ne dedisse quidē uidetur, qui malum malo tollit. Id enim mutare est incōmodum, nō amouere. Dices enim animo nocitum, dum corpori subueniū. Atq̃ istam litem uincas, etiam iniquo iudice. Atqui eadem, aut melior etiam, & uincibilior est tecum causa legi, q̃ quæ tibi futura fuerat cum medico. Nam ibi de priuata mercedula disceptaretur, hic de publico honore. Ibi falsus est unus, hic legi fraus facta, per quam cautum oportuit, ne quisq̃ ciuium circumueniatur. Ibi salus data, certa quidem et efficaci, sed suspecta & improbata uia: hic nefario scelere (quorū enim non sic appellatur homicidium, quo in ciuem contra legem admissum sit?) non libertas restituta, sed in extremum discrimen adducta Respub. quandoquidem tuum factum perinde habet, ac si medicus quispiam ad curam mercede conductus, uenenum pro remedio ministret: quod tamen ægrotanti (ita ut non raro consueuit accidere) per occasionem morbum adimat. Qui reualuit, suis fatis acceptum feret quod uiuat, tibi mortem, tamen si uitarit, imputabit. Neq̃ sua referre putabit, utrum imperitia, an perperam, ac studiose pro pharmaco uenenum porrexeris, propterea quod tui fuerat officij, aut nō suscipere negociū: aut fidem

aut fidem simul, & artem, & industriam, ac diligentiam: & quicquid à probato artifice solet requiri, ad curā adferre. Sed age sinimus adhuc possidere te, quod dudum sumus largiti: ut planè ista uia Tyrannum occideris, citra ullum Reip. discrimen. Lex non approbabit facinus tuum: nisi non tantum à crimine, uerū etiam ab omni criminis specie procul abfuerit, ne uidelicet ea quæ in hoc potissimum adhibita est in ciuitatem, ut maleficio omne seducat: incolumitatem suam quam cōueniebat, aut Deo cupiam, aut certe Dñs simillimo homini acceptam referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit, inquam, nisi Tyrannum ipsum quem nominatim indicauit ipsa, quæq; permittit uia sustuleris: ne per rimam istam periculosum exemplum in Remp. irrepat. Postremo nisi ferro, non dancularijs ac maleficis artibus: nisi uirtute, nisi manu, nisi uitæ tuæ manifesto cōtemptu Tyrannum trucidaris. Neq; enī huc tantum spectat lex, ut Tyrannus in præsens submoueatur: uerum illud multo magis respicit: ut omnes mortales intelligant, in ea ciuitate uiros esse fortes, qui non uereantur uitæ suæ dispēdio, patriæ cōmodis consulere: ac prædari exemplo facinoris, omnes etiam in posterum ab affectatione Tyrannidis deterreantur: cum uideāt in ea ciuitate nullū esse Tyrannis satis tutum præsidium: quandoquidem illud nemo nescit, qui uitæ suæ sit contemptor, eum esse alienæ uitæ dominum. Nam quod omnino satellitiū, quæ excubiæ, qui parietes, quæ arx, quæ arma aduersus huiusmodi animū Tyranni caput defendāt: qui patriæ libertatē sua uita bene credat emi? Postremo autē: ut maxime tibi constet animus, ut cōstet uia, id quod est totius negocij caput, nō effecisti. Tanti enī abes ut Tyrannū occideris: ut quātum in te fuit, Tyrannidē maiorem in modum auxeris, interfecto Tyranni filio. Quid autem refert, malitia, an stultitia Remp. in discrimen adduxeris? Nā illo quod uulgo dicunt nihil uerius. Intempestiuam beneuolentiam nihil à similitudine differre. Tantum abest ut occideris Tyrannum: ut ne suspicari quidem potueris id euenturū, ut ipse semet occideret. Sed iuuenē occidisti patre insolentiorē: quid tum postea? si patri & huius scelera lex impunitat: Magnū proinde Tyranni satellitē, non Tyrannū occidisti. Sed paratū Tyrannidis hæredē occidisti: in Tyrannidē succedit, qui prior, qui potior est in occupando. Verū esto sanē, certum hæredē sustuleris: igitur qui Tyrannus erat futurus, interemisti. Atqui quod futurum est, id nondū est. Porro lex eum qui iam Tyrannus sit, tolli debet: non quē aliquando futurum diuines. An qui statuam ex pacto debeat, & rudē truncum præstiterit: fidem persoluisse uideatur? Non arbitror. Vbi nunc igitur sunt illa tā multa, quæ tibi ad præmiū postulandū supererant? Vides q̄ ne unū quidē omniū tibi constet, quorū nihil oportebat deesse.

bat deesse. Volui, inquis: id demum uoluisse te lex credit, quod effeceris. Postea è re nata propositum est còmutatum. Hoc igitur præmiū tibi debetur, quod ei, qui in Olympijs medio è cursu, relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periditatus es. Proinde id laudis auferes, quod is qui sudauit in Olympijs, nec uicit. Sed occidisti denique uerum eum, quem neque lex permittebat arbitrio tuo, neque ex usu publico fuerat occidi. At bene uertit ciuitati quod fecisti. Numini igitur gratia debetur, tali, qualē Palladem Atticis fuisse ferūt: de qua prouerbiū extat, quod Atheniensium male consulta, in bonum exitum uertere còsueuit. Non tu leges seruasti, sed sustulisti: non libertatem restituiisti, sed numen aliquod huic urbi propitium, quod euentum tuæ temeritati debitum, sua còmoditate à nobis auertit, quod tuam stultitiam nobis uertit in occasionem restituendæ libertatis. Non ego ingratum erga te populū constituo, imò tu populum ingratum in Deos reddere laboras: quem quū semel in periculum uocaris, ne pro simplici Tyrannide duplicatam pateretur: nunc rursus in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutem, aut grauius aliquod infortunium retrudatur. Quid tu te fucis & phaleratis dictis in alienū meritum insinuas? Quid tibi in eo negotio laudē uniuersam uēdicās: ex quo præter poenā temeritatis, nihil ad te redire merito possit? Si Reip. si iudicibus probare potes animum tuum tyrannicida dignum, qui nullum periculum uitæ Reip. causa recusarit: si facinus non scelere, non pernicioso exemplo, sed legitima uia peregisti, si fortuna tuis, egregijs conatibus bene expetitū dedit euentum, aude tyrannicidā te uocare, aude pulcherrimum, ac penè diuinum munus à Rep. poscere: aude nobis seruatas leges, restituta ciuitatem, aude templa, aras, foci, fortunas omneis, tutos pueros, inuiolatas uirgines, impolluta matrimonia, denique hoc ipsum quod hic lege & apud iudices agimus, exprobrare: aude mihi minari, quod obstiterim: aude ciuitatem ingratitude insimulare, nisi laudem promeritam persolueris: aude iudices, uel iniquos, uel corruptos clamitare, nisi suis sententijs præmiū tibi decreuerint. Contra: si suspectum quid uolueris, si periculosum, si contra leges, si cum scelere còiunctum quod feceris: sit pudor, ac desine tandem improbe præmiū flagitare, quod nulla ratione promerueris: poenam, si sapias, incipe deprecari. Isti huc fortassis ab æquitate iudicium, à ciuitate deorū munere læta, queas impetrare. Neque enim putes unum me te à præmio deterrere. Imaginare isthac in causa pariter & leges, & Remp. & Deos tibi aduersari. Puta leges his tecū uerbis agere. Si nos uere restitutas uideri uis, sine nostrā auctoritatem primum in hac tua causa ualere. Lōge plus laudis ex hoc iudicio referes, si nobis cesseris, si parueris: si tuam cupiditatē nostro sub-
 miseris

miseris arbitrio : si primum exemplum in te ciuibus ædideris, reuixisse nos, si mōstraris ciuitati iā non ex sceleratorum libidine, sed ex nostro præscripto cuiq; uiuendum esse. Atq; altera ex parte Remp. hac tecū oratione uti puta. Si ciuem bonum mihi præstare studes, noli hāc stultitiæ notam mihi inurere: ut in posterū re cognita, dicar ebrietate quadam gaudiorum ei præmiū decreuisse, cui pœna magis deberetur: noli mihi Deos, quos uix deniq; tam diutinis uotis, tot sacris, tot precibus, tot meis malis placui, commoui, propitios reddidi, denuo per ingrati tudinem iratos atq; infensos reddere. Sine ut mihi per te liceat, saltem illorum beneficio frui. Quod si te neq; leges, neq; Resp. commouet: certe Deorum orationem uereri debes, quos ita tecū agere putato. Quid tu te in nostræ laudis possessionem ingeris? Quid honori nostro inuides? Quur non sinis nos in hanc ciuitatem perpetuò benignos esse? Quur tu ipse tam ingratus existis? Ciuitas hæc semel mihi restitutam libertatem debet, tu bis debes, commoditati nostræ: & quod Remp. seruauimus, cuius tu pars es, & quod commoditate nostra tuam periculofam stultitiam, uel scelus potius in maximam felicitatē uerterimus. Etenim nisi nos dextri, propitiq; adfuissemus, quid aliud tu q̃ perieras, & per te Resp? Quod si planè contendis, ut præmium aliquod feras, abunde magnum præmium à nobis persolutum est, quod per nos res à te male instituta, bene uerterit. A legibus merito maior relata gratia, si nostræ prosperitatis respectu, temeritatis simul & sceleris ueniam condonarint. A ciuitate satis amplam laudem feres, si ea patitur, ut in restitutæ libertatis historia tuum quoq; nomen admisceatur. Hac laudis parte contentus desine nobis debitum uelle præripere, ciuitati munus nostrum eripere, legibus auctoritatem adimere. Sed finem facio, nimirum extillata iam aqua. Quod superest nunc, uestre partes sunt iudices statuere, utrum secundū leges, secundum Deos, secundum Remp. sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronunciare uelit. Vtrum hanc urbis felicitatem huius temeritati, huius sceleri acceptam ferre malitis, sapius exprobrandam, & breui fortassis à superis iratis (id qd̃ abominor) auferendā: an in Deos quibus sine controuersia tota debetur, referre, eorundem pietate seruandam, augendam, benèq; fortunandam. Vtrū magis ex usu sit, ut primo hoc iudicio statim leges circumuentæ dicantur, an ut appareat legum restitutarum seueritatem, & iudicium sapientiam aduersus unius, inquā, postulationem ualuisse.

DECLAMATIONIS ERASMICAE, QVAE LVCIANICAE RESPONDET, FINIS.

ERASMVVS ROTERO-

DAMVS M. IOANNI PALVDANO RHETORI

• LOVANIENSIS ACADEMIAE, S. P. D.

T INTELLIGAS humanissime Paludane, Erasmmum illum tuum tametsi per omnes tetras, mariaq; uolitatem: tamen tui memoriam perpetuò secum circumferre: mitto quasi symboli uice Luciani dialogum: cui titulus, *ἡγεῖς ἡμῶν καὶ πατρὶς μισθὸς σωδόντων*. Quem in Italiam profecturus, in ipso penè procinctu latinum feci. In eo nò

sine uoluptate tanq̃ in speculo, uidebis aulicæ uitæ incòmoda: quæ tu mihi sæpenumero commemorare solebas, nimirum expertus, & ueluti naufragio eiectus, ac uix isti liberæ, literariæq; uitæ redditus. Idq; feci eo studiosius: ut meo exemplo te prouocarem, quo ià diu Græcanicis in literis uersatus, incipias & ipse aliquando audere aliquid. Quir em̃ non dicam audere? Quum nullum sit mea sententia facinus audacius, q̃ si coneris ex bene Græcis, bene Latina facere. Vale, mēq; tui amantissimum mutuum ama.

LVCIANI LIBELLVS

DE IIS QVI MERCEDE CONDVCTI, IN

Diuitum familijs uiuunt, Des. Erasmo

Roterodamo interprete.

CQVID TIBI primū amice, aut quid postremum, quemadmodum uulgo dici consuevit, recenseam, ex his quæ tum facere, tum pari coguntur, qui mercedis gratia sese in alienas domos conuictumq; tradunt alienum, quicq; in locupletum istorum amicitiam accensentur, si modo eiusmodi illorum seruitutem conuenit amicitiam appellare? Noui enim permulta, atq; adeo pleraq; omnia, quæ illis ibi soleant accidere, non per Iouem quod ipse ea experimento cognorim (neq; enim mihi unq̃ experiri di incidit necessitas, ac ne quando incidat Dñj prohibeant) sed quod complures qui in hoc uitæ genus inciderāt, apud me soliti sint commorare, partim qui in ipsis etiamdum malis constituti, quæ & quanta ferrent deplorabāt, partim qui tanq̃ e carcere quodā profūgi, nò absq; uoluptate recordabātur commemorabantq; ea quæ fuerant perpeSSI.

Imò

Imò iuuabat reuocare ob oculos, quas erumnas effugissent. Atq; hi quidem digniores mihi uisi sunt, quibus fides haberet: ut qui eius facti ritus (ut ita dixerim) omnis omniâq; mysteria perdidicissent, cunctâq; ab initio ad finem usq; perspexissent. Hos igitur haud quâq; indiligenter, nec oscitanter audire soleo, ueluti naufragium quoddâ, ac præter spem obiectam salutem enarrâtes. Cuiusmodi sunt isti, qui in templis derafo capite, complures simul obambulantes, immanes undas, procellas, sublatos in cœlum fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulsa narrant. In primis autem gemminos Castorem & Pollutem apparentes (nam hi peculiariter ad hanc Tragœdiam pertinent) aut alium deum quempiam repente, quemadmodum in fabulis fieri consuevit, exortum: summisq; antemnis insidentem, aut iuxta clauum adstantem: qui nauim ad litus aliquod molle dirigeret: ad quod appellens futurum esset, ut & ipsa paulatim ac lente solueretur: & ipsi tuto in solum descenderent, idq; ope fauorêq; diuino. Atq; isti igitur permulta id genus ad præsentem commoditatem exaggerantes, commemorant: quo uidelicet à pluribus stipem accipiant: si nō calamitosi modo, uerumetiam Dîs chari esse uideantur. Porro n̄ dum eas quas intactis tulerunt tempestates referrent, atq; immanes illas undas, quin etiam decumanos fluctus, si fas est dicere: & quēadmodum primum à littore soluerint mari tranquillo: quantumq; molestiarum perpetua nauigatione sint perpeffi: dum sitiunt, dum nausēat, dum salo perfunduntur. Deniq; quēadmodum infelici nauigio in cautem quampiam sub undis latentem, aut in scopulum aliquem præruptum, & asperum illiso, fractoq; miseri agre enatarint, nudi, cunctarumq; rerum inopes. Hæc inquam quum referrent, mihi quidem uisi sunt permulta præ pudore subtricare, uolentesq; ac scientes obliuisci. At ego etiam illa, præterea autem & aliâ nōnulla ex illorum narrationibus coniectans, deprehēdi quicquid erumnarū cū eiusmodi cōuictibus coniunctū est. Quæ quidē oīa haud grauabor optime Timodes tibi percensere. Iampridē em̄ mihi uideor animaduertisse, te de capeffenda hac uitæ ratione cogitare. Nam olim quū his de rebus sermo incidisset: mox ex his qui præfentes erant, quispiam mercenariū hoc uitæ genus laudare cœpit: fortunatissimos eos affirmans, quibus contigisset horū uti familiaritate, qui apud Romanos essent optimates: tum conuiujs adesse opiparis, idq; immunes: præterea splēdidis in ædibus diuersari: tū peregrinari omni-gena cum cōmoditate, uoluptatēq; alba interim in rheda (si forte liberat) resupinatos. Insuper ob hanc amicitiam, obq; commoditates quibus afficiunt, etiā mercedē capere: id uero nō mediocriter uideri. Istis em̄ haud dubie circa sementē, ac culturā, quod aiūt, cūcta prouenire. Hæc igitur

igit atq; id genus alia quā audires, animaduerti quēadmodū ad ea in-
 hiaueris, q̄q; auide ad escā os apertū porrexeris, p̄inde ne quid mihi
 certe in posterū possis imputare, neq; expostulare queas: quod quū te
 cōspiceremus tantū unā cū esca deglutiētē hamū, nō reuocauerimus,
 neq; priusq; in guttur demergeret, reuulserim⁹, neq; pramonuerimus.
 Verū posteaq; cessassemus, donec eo iam adacto atq; infixō trahī iā,
 ac ui duci cōspiceremus, tum quū nihil opis afferri possit, frustra adesse
 nos atq; illachrymari. Hæc inq; nequando possis dicere: quæ si dicant,
 merito p̄fecto dicantur, neq; à nobis refelli possent, quo minus peccat-
 se uideremur, ut qui prius ista non indicassemus, audi nūc ordine oia.
 Acrete quidē ipsum cuiusmodi sit, q̄q; nullū habeat exitum: nō intus
 medijs in sinibus inuolutus, sed foris tutò atq; p̄ ociū ante contēplator,
 unci æris aculeū, reflexam hami aciē, ac tridentis cuspidēs manu tentās,
 malāq; admotas experiens. Quod nisi uehemēter acuta, nisi sic illigātia,
 ut effugiendi nulla sit facultas, nisi dira uulnera factura uideantur, acri-
 ter trahētia, & inexplicabiliter retinētia: nos quidē inter formidolosos,
 atq; ob id etiā pauperes, famelicosq; ascribito, ipse uero sumpta fidu-
 cia, uenatū istum, si uideat, aggreditor, Lari in morem totā escam hiatu
 deglutiens. Atq; in uniuersum quidē forsitan tua causā om̄is hic sermo
 dicetur. Quāq; non solū de uobis philosophis, aut hijs quicunq; uitæ
 institutū sibi delegerunt cum uirtutis studio coniunctius, uerū etiam de
 grāmaticis, rhetoricis, musicis, breuiter de omnibus, qui in doctrinæ p̄-
 fessione uersari, quæstūq; facere p̄posuerunt. Cæterū quū omnia sint
 inter istos cōmunia, eadēq; prorsus accidāt omnibus, palam est philo-
 sophorū cōditionē non esse à reliquis eximiā. Imò hoc illis turpius ista
 contingere, quū sint cū alijs cōmunia, si n̄ qui cōducūt, nō alijs præmijs
 eos q̄ reliquos dignos iudicēs, nihilōq; magis q̄ cæteros in honore ha-
 beant. Sed quicquid erit, quod narrationis series aperiet, eius culpā po-
 tissimum in ipsos cōferre par est, qui eiusmodi faciūt: deinde in eos, qui
 talia sustinēt. Ego uero culpārī nō debeo, nisi forte ueritas & libertas in
 cōmemorando reprehensionē mereat. Ac reliquū quidē hominū uul-
 gus, puta palæstricos quospiā, aut adultores impitos, sordidōq; ani-
 mo ac suo pte ingenio humiles & abiectos hoies, ne operæ præciū qui-
 dem fuerit ab eiusmodi cōuictu dehortari, q̄ppe nequaq; obtēperau-
 ros, neq; rursus æquū sit illis uitio uertere, quod non relinquunt suos
 conductores, etiā plurimis ab illis contumelijs affecti. Sunt em̄ ad eam
 uitæ ratio nē accōmodati, factiq; neq; ea uidelicet indigni. Præterea ne
 habeant quidem aliud quippiam, ad quod sese conuertant, & in quo
 sese exerceant, adeo ut si quis eā uitam illis adimat, ignaui illico, cōsilioq;
 inopes, desidiosi atq; inutiles reddātur. Quāobrem nec ipsi rem aliquā
 indignā

indignam patiantur, nec illi cōtumeliose facere uideant: si (quod aiunt) in matellam imminxerint. Etenim ad eas ipsas cōtumelias iā inde initio pręparati, conferunt sese in familiam, atq; hæc sola illis ars suppetit ferre & perpeti quicquid acciderit. Cæterum eruditorum nomine, de quibus institueram loqui, merito indignandū, enitendumq; ut q̄ maxime fieri potest, eos inde reuocatos, in libertatem uindicemus. Videor autem recte facturum, si quibus de causis se quidam ad hoc uitę genus conferunt, eas causas excussero: parumq; idoneas, atq; efficaces esse demonstrauero. Siquidē eo pacto omnis illis pręripietur excusatio: summusq; ille titulus, quo suam spontaneam seruitutem solent obtexere. Iam igitur pleriq; paupertatem & rerum necessariarū inopiā proponunt: atq; eam umbram satis idoneam existimant: qua suum factum prætēxāt, quod ultro ad eam uitā accesserint. Ac sibi sufficere credunt: quum aiunt se quiddam ignoscendum facere: qui id quod est in uita molestissimū, nempe paupertatē, studeāt effugere. Postea in promptu Theognis, atq; illud plurimum in ore,

Nam quemcunq; uirum paupertas enecat.

Et si quę alia terricula abiectissimi quorū poetę de paupertate prodiderunt. Equidem si uiderem ex huiusmodi conuictu paupertatis effugium aliquod uere cōtingere, non admodū anxie cum eis de uehementer amplectenda libertate disceptarem. At posteaq; eiusmodi quędā accipiunt: cuiusmodi sunt ægrotantium alimenta (quęadmodum egregius ille dixit orator) qui queant effugere quo minus in hoc ipsum parum recte sibi consuluisse uideantur: nimirum semper illis manēte eodem uitę illius argumento: Semper enim manet paupertas, semper accipiēdi necessitas, nihil quod seponat, nihil superest quod reseruet. Verum quicquid datum fuerit, ut detur, ut uniuersum etiam capiatur, prorsus omne infumitur, ita tamen, ut ne id quidē in usus sufficiat. Rectius autem futurum fuerat: si nequaq; causas eiusmodi cōminiscerentur quę paupertatem seruant, aluntq; atq; eatenus duntaxat opitulantur. uerum quę illā tandem aliquando tollant. Ac forsitan tibi hoc uolebas Theogni quum diceret eam in altum mare ac præruptis de scopulis præcipitem dari oportere. Quod si quis semper pauper, semper egens, quum semper mercede conductus mereat, hoc ipso sese arbitretur aufugisse paupertatem: non uideo qui fieri possit, quo minus hic ipse sese fallere uideatur. Rursum alij negant sese paupertatem formidaturos: si modo reliquorum hominū in morem possint suo labore, suāq; industria sibi uictū suppeditare. At nūc sibi fractas esse corporis uires, seu senio, seu morbis: eōq; ad eam uitam mercenariam facilem uidelicet atq; commodam cōfugere. Age igitur, inspiciamus num uera prædicent,

prædicent: & num ea quæ dant ex facili illis suppetât, non multo neq̃ adeo maiore labore consent, q̃ uulgo suus uictus. Nam id quidem etiam uotis expetendum, uti citra laborem, citra sudorē, nullo negotio paratum argentum accipias. Verum quàm hæc absint à uero: istud profecto ut dignum est, ne dici quidem satis potest: tantum laborum, tantum sudorum in eiusmodi conuictibus exhauriendum, ut hic ne ualetudo quidem ad id par sit: quippe quum quotidie sexcenta non desint negotia, quæ corpus conficiant, atq̃ extremā usq̃ defectionem delassent. Verum hæc suo loco dicemus: quum etiam reliquas illorum incommoditates commemorabimus. In præsentia sat erat leuiter ostēdere, qui se aiunt hac de causa in seruitutem addicere sese: ne istos quidem uera dicere. Superest iam ut eam causam referamus: quæ quidem ut est uerissima, ita ab illis minime profertur. Nempe ipsos uoluptatis gratia, & amplis illis spebus incitatos, ultro inuadere familias diuitum: auri argentiq̃ uim & copiam admiratos, præterea quod felices sibi uideantur ob conuiuia, reliquasq̃ eius uitæ delicias: sperantes futurum, uti mox, nemine uetante, affatim aurum bibant. Hæc nimirum sunt quæ illos adducunt: atq̃ ex liberis seruos constituunt. Non rerum necessariarum usus, quem prætexebant: sed rerum non necessariarum cupiditas, atq̃ ingentiam illarum & ampliarum opum admiratio. Enimuero quemadmodum miseros istos, atq̃ infelices amantes, callidi quidam & ueteratores amasi receptant & fastidienter ducunt, lactantq̃ uidelicet quo iugiter amantes, ambiāt ipsos atq̃ inserviunt. Cæterum ex amoris fructu, ne summo quidem osculo imperitiunt. Intelligunt enim copia facta dissoluendum amorem. Id igitur ne fiat, præcauent: diligenterq̃ sui copiam subtrahunt. Alioqui spe semper retinent amantem metuētes, ne desperatio minuat cupiditatis ardorem: amantemq̃ ab se alienet. Proinde semper arident, pollicenturq̃, semper facturi sunt: semperq̃ gratificaturi: semperq̃ ingentium sumptuum rationem habituri: donec imprudentes ambo senuerint, atq̃ utriq̃ iam præterierit ætas: huic ad amandum, illi addandum. Atq̃ ita omni uita nihil illis peractum est ultra spem merā. Atqui uoluptatis cupiditate nihil non ferret: id quidē forsitan non usq̃ adeo uitio uertendū: quin magis uenia dāda: si qs uoluptate capiat, & hanc undequaq̃ cōsectet, quo possit ea potiri: quanq̃ turpe forsan ac seruire: si quis ea gratia semet in ius tradat alienū: ppter ea quod uoluptas, quæ ex libertate percipit, multo suauior est, q̃ ea quā ille libertatis iactura sectat. Attamen hoc quoq̃ aliquo pacto ignoscendum illis sit: si modo consequantur. Verum enimuero ob solam uoluptatis spem, multas perferre molestias, equidem & deridiculū arbitror, & stultum:

maxime

maxime quum uideant labores certos esse, manifestos, & ineuitabiles: porro illud quod speratur, quod quidē nihil aliud tandē est q̃ uoluptas, ne tam longo quidem tempore contigisse. Præterea autem, nec uerisimile uideri: ut contingat aliquando, si quis modo rem rectā reputet uia. At Vlyssis quidem focij, dulci quadam gustata loto reliqua negligebant, ac præsentī uoluptate delinīti honesta contemnebant, ut non prorsus cum ratione pugnarit in illis honestatis obliuio: nimirum animo uoluptatis illius sensu occupato. Verum si quis famelicus alij cuiuspiā loto sese ingurgitanti, neq̃ quicq̃ inde impertienti, assistat, idq̃ solam ob spem, quod credat fore, ut & ipsi aliquando degustandam lotū porrigat: assistat, inquam, ad hūc modum, recti atq̃ honesti oblitus, dñj boni quā hoc ridiculum, planeq̃ uerberibus quibusdam Homericis dignum. Ergo quæ istos ad diuitum conuictum adducunt, & quibus impulsī sese illis dedunt, ad quodcunq̃ lubitum fuerit utendos, hæc sunt, aut his fermē simillima. Nisi si quis & illos cōmemorādos esse iudicat, quos hæc una res ad id cōmouet, quod gloriosum arbitrantur, cum illustribus atq̃ opulentis uiris habere consuetudinem. Sunt enim qui hoc quoq̃ præclarum ac magnificum supràq̃ plebem esse existimēt. Nam ego quidem, quod ad me proprie attinet, recusarim uel cum Persarum rege cōuiuere duntaxat, conuictorq̃, uideri, si nullus ex eo cōuictu fructus ad me redeat. Quum itaq̃ causa eius uitæ suscipiendæ sic illis habeat, age iam cōsideremus apud nosmetipsos: primum cuiusmodi sint illis perferenda priusq̃ admittantur, priusquā obtineant. Deinde cuiusmodi in ipsa iam uitā constituti patiantur. Postremo quæ tandem catastrophe, quis fabulæ exitus illis contingat. Neq̃ enim illud dicere possunt: hæc tametsi molesta sint, tamen assuesci facile, neq̃ ad id multo opus esse labore, sat esse si uelis modo: postea reliqua omnia factu fore facilia. Imò necesse est ut primum diu sursum ac deorsum cursites, mane excitatus assidue pro foribus obuerferis, ut perdures, quum protruderis, quum excluderis, quum improbus interdū atq̃ importunus uideris, cū ianitori male Syriisanti, ac nomenclatori Libyco subijceris, quumq̃ nominis tui memoriam mercede redimere cogeris. Quin etiā uestitus tibi est apparandus supra tuæ rei facultatē, pro dignitate eius cuius conuictum ambis, deligendus color, quo ille potissimum gaudeat, uti ne discrepes, neue oculos illius offendas. Postremo uti gnauius assectere necesse est, uel antecedas potius, à famulis ptrusus, ac ueluti pompam quandam expleas. At ille interim complures iam dies ne aspiciat quidem te. Quod si quando res tibi felicissime uerterit, si te respexerit, si accersuerit, dixeritq̃ quicquid illud fuerit, quod illi forte in buccam uenerit, tum deniq̃, tum plurimus sudor, tum multa oculorum caligo,

tum intempestiua trepidatio, tum Sannæ eorum qui adsunt, hæsitanti-
 am tuam ac perplexitatem ridentium. Qua quidem nō raro accidit: ut
 quum oportuerit respondere: quis fuerit rex Achiuorum: mille naues il-
 lis fuisse respondeas. Atq; id si qui sunt modesti pudorem uocant: im-
 modesti timiditatem nominant: improbi inscitiam. Ita fit, ut tu primā
 hanc diuitis comitatem, tibi periculosissimam expertus, ita discedas: ut
 tantā animi tui imbecillitatem ipse condemnes. Porro ubi multas iam
 noctes insomnes duxeris: ubi plurimos dies cruentos egeris: haud qui-
 dem Helenæ gratia per Iouem: neq; ob Priameia Pergama: uerum
 spe quinq; obolorum: contigerit aut & deus quispiam tragicus qui ti-
 bi sit auxilio: iam illud restat, ut exploreris excutiarisq;: num literas no-
 ris. Atq; ea quidem disceptatio nō iniucunda est ipsi diuiti: quippe qui
 laudatur interim, ac felix esse prædicatur. Cæterum tibi uidetur, de uita
 ipsa, deq; omni fortuna tum certamen esse paratum: propterea quod
 tibi uenit in mentem, idq; merito futurum, ut alius nemo sit admissur⁹,
 si prius ab hoc reiectus, ac repudiatus uideare. Interim in uarias curas
 distraharis oportet: partim dum inuides ijs qui pariter ex æquo tecum
 examinantur. Finge enim & alios esse, qui eiusdem fortunæ tibi sint cō-
 petitores: te uero tibi uideri cuncta parum absolute respondisse, metu-
 entem interim simul & sperantem, ac misere de illius uultu pendentē:
 qui si quid parum probet eorum quæ dixeris, peristi. Sin arridens au-
 scultat, hilarescis & spe bona fultus consistis. Porro consentaneum est:
 esse non paucos: qui tibi aduersentur, atq; alios in tuum locum uelint
 inducere. Horum unusquisq; clanculū uelut ex insidijs in te iaculatur.
 Iam uero illud considera: quale sit uirum promissa barba, cana coma,
 examinari: nunquid bonæ rei didicerit: & alijs quidem didicisse uideri,
 alijs secus. Superior interim uita, & omnis anteacta ætas tua curiosius
 disquiritur. Quod si quis aut ciuis inuidia, aut uicinus leui quapiam de
 causa prouocatus te deferat, & adulterum dicat uel pæderasten: Is
 protinus, iuxta uetus illud prouerbium, ex Iouis tabulis testis. Por-
 rò si pariter omnes bene de te prædicent, suspecti, leues, ac largitio-
 ne redempti uidebuntur. Nam admodum omnia tibi constent oportet.
 Nihil prorsus sit, quod tibi queat obistere. Alioqui nunq; obtinue-
 ris. Age sanè. Hoc quoq; contigit, ac bona quapiam fortuna cūcta tibi
 feliciter cesserunt, & probauit ipse doctrinam tuā, & amicorū præcipui,
 quibusq; ille huiusmodi in rebus plurimam habet fidem, non debor-
 tantur. Ad hæc uult etiam uxor. Non refragatur domus præfectus, ne-
 que item dispēsator. Nemo tuā insimulauit uitam, dextra oīa & omni
 ex parte bene promittunt sacra. Vicisti igitur ô fortunate, & coronatus
 es Olympia. Quin Babylonem magis cepisti, aut Sardorum arcem
 occupa-

occupasti. Habebis copiarum cornu & gallinaceum lacemulgebis, iam sane par est, ut aliquando premia capias, maxima uidelicet, & quæ laboribus tantis respondeant, ne corona tua frondea duntaxat sit, simul ut merces haudquaquam contemnenda præstituat, eamque commodè ad usum citraque negotium persoluatur, utque reliquus item honos tibi præter ministrorum uulgus suppeditetur. Cæterum à laboribus illis, à luto, à cursitationibus, à uigilijs, in otium te recipias, uti id quod uulgo solent optare mortales, porrectis pedibus dormias, nihilque iam facias præter ea sola, quorum gratia primum receptus es & in quæ conductus. Ita enim consentaneum fuerat Timodes, neque ingens malum erat futurum, si quis subdita ceruice ferat iugum, leue nimirum & portatu facile quodcumque est omnium maximum, auro illitum. Atqui longe secus res habet, imò nihil horum reperietur. Siquidem in medijs ipsis id genus conuictibus, sexcentæ res accidunt, uiro ingenuo neutiquam tolerandæ. Quæ quum audieris, ipse tecum ordine reputato, num quisquam ea perpeti queat, cui quidem cum eruditione uel minimum commercij fuerit. Exordiar autem si uidetur à primo conuiuio, unde consentaneum est te consuetudinem illam auspicaturum. Primum igitur, adest tibi quispiam, qui te iubeat ad conuiuium accedere: famulus non incomis qui tibi prius placandus, datis in manum, ne uidearis iacuilis, ut minimum quinque drachmis. At ille Accissans, secus quum maxime cupiat, cupere dissimulans. Apage inquit. Egone quicumque abs te? Addit & illa, absit, deij prohibeant. Tandem flectitur atque obtemperat, ac discedit, te late diducto rictu subsannans. Tu porro nitida sumpta ueste, mundissimæque cultus, lotus accedis, sollicitus interim, ne prior alijs aduenias. Nam id inurbanum, quemadmodum postremum uenire, graue. Proinde media inter utrumque obseruata opportunitate ingredieris, teque sanè quam honorifice excipiunt. Tum arrepta manu te quispiam iubet accumbere, paulo supra diuitem, inter duos ferme ueteres amicos. At tu perinde atque in Iouis ædes ueneris, nihil non admiraris, & ad omnia quæ geruntur suspensus inhias: propterea quod noua tibi atque inuisa sint cuncta. Interim familia te spectat, omnesque qui præsentibus sunt, quid agas obseruant. Neque uero ea res curæ non est ipsi diuiti, quippe qui famulis aliquot præmonitis negotium dederit, ut oculis obseruent, quemadmodum te geras in pueros aut in uxorem, num subinde, ex obliquo respectes. Ac reliqui quidem conuiuarum, simulatque te uident propter imperitiam ad ea quæ fiunt attonitum, ac stupefactum, derident danculum, coniectantes te nunquam antea apud alium quempiam coenasse, nouumque tibi esse ut mantile apponatur. Proinde, sicuti uerisimile est, præ hæsitantia sudas oportet, ac neque cum sitias, audeas potum poscere, ne uinosus uideare,

neque uarijs appolitis opsonijs, & in ordinem quendam extructis, scire posses, cui prius aut posterius manum admoueas. Quare ad eū qui proximus accumbit respectes necesse est, atque eundem imitatus, conuiuij rationem & ordinem discas. Alioqui anceps sedes, & uarians, animoq; penitus perturbato, & ad omnia quæ illic geruntur obstupescēs. Atque interim quidem, diuitis admiraris felicitatem, propter auri uim & eboris, tantasq; delitias. Interim tuam ipse deploras infelicitatē, qui quum nullius sis rei, tamen uiuere te credas. Nonnuncq; & illud in mentem uenit, fore ut admirandam & expetendam quandam uiuas uitā, quippe qui sis omnibus delitijs illis fruiturus, cūctorumq; ex æquo futurus particeps. Arbitraris enim te semper bacchanalia festa celebraturum. Quin & adolescentuli formosi præministrantes, ac silentio arriidentes, suauius in posterum hoc uitæ genus pollicetur, ut Homericum illud nunquā desinas in ore habere,

Haud uitio uerti debet si Troia pubes

Armaticq; simul Danai, sub Marte laborum

Pondera tanta ferant:

ob tantam uidelicet felicitatem.

Accedunt ad hæc inuitatiunculæ ad bibendum. Ac postulato perquam ingenti scypho quispiam, præbuit tibi, præceptorem, aut aliud quiddā deniq; te appellans. At tu recepto scypho quid uicissim oporteat respondere, propter eiusmodi morum imperitiam ignoras, iamq; rusticanus, & inelegans esse uideris. Cæterum ea propinatio multorum ueterum amicorum inuidiam in te concitauit, & quibus nōnullos iam dudū tuus accubitus clanculum urebat, quod modo quum adueneris, ijs antepōnare, qui multorum annorum seruitutem exhauserint. Protinus itaque talia quædam de te inter illos dicta feruntur. Illud scilicet malis nostris deerat, ut etiam ijs qui nuper in familiam commigrarunt, posthabeamur. Et solis græculis patet urbs Romana. Et quid habent, quamobrē nobis debeant anteponi? Num mirificam quandam utilitatem adferre uidentur, quum uerbula quædam misera dicunt? Rursum alius, hæc An non uidisti, quātum biberit, quemadmodum cibos appositos auide corripienti deuorarit? Homo inelegans, ac fame enectus, qui ne per somnum quidē unq; fuerit albo pane saturatus, multo minus aue Numidica, aut Phasiano, è quibus nobis uix ossa reliqua fecit. Porro tertius, fatui, inquit, priusq; quinque abeant dies, uidebitis hunc nihilo pluri fieri q̃ nos. Nam nūc quidem, nō secus atq; calcei noui solēt, in pretio est, & habetur charus: uerum ubi crebro iam fuerit calcatus, lutóq; deformatus, tum misere sub lecticam abijcietur cimicibus, quemadmodum nos, opppletus, Atq; inter illos talia permulta de te iactantur.

Ex

Ex quibus aliquot iam tum etiam ad calumniandum insimulandumque te incitantur. Omne igitur illud conuiuium tui plenum, ac plerique de te sermones. Tu uero propter insolentiam atque insuetudinem plus quam sat est hauris uini tenuis & acris, cœque iamdudum aluo tibi grata discruciaris: uerum neque decorum tibi ante alios est conuiuium discedere, neque rursus manere tutum. At producta interim in longum potatione dum sermo alius ex alio nascitur, dum spectacula alia post alia proferuntur in conuiuium (nam uniuersum fortunæ suæ strepitum tibi cupit ostentare) non mediocriter discruciaris, cui non liceat, neque uidere quæ geruntur, neque auscultare, si quis uoce, citharæue canat egregie dilectus adolescentulus. At laudas tamē inuitus, cæterum animo illud optas, ut aut terræmotus repens ortus ea cuncta discutiat, aut incendium aliquod renuncietur, quo simul conuiuium tandem aliquando dirimatur. Habes amice primum illud scilicet & suauissimum conuiuium, quod mihi quidem haudquaquam suauius sit cepis, candidoque sale, libere quum uelim ex his & quantum uelim edenti. Verum ut ne tibi comemorem ructus addos, qui deinde sequuntur, ut ne nocturnos uomitus, mane uobis erit de mercede pacto transigendum, quantum, & qua anni parte te oporteat accipere. Ergo præsentibus duobus aut tribus amicis, accersito te, & confidere iusso, sic loqui incipit. Facultates nostræ cuiusmodi sint, iam perspicere potuisti, quam nullus in his fastus, sed citra ostentationem, moderata ac popularia omnia, sed mediocria omnia ac plebeia. Sic autem animum inducas uelim, ut existimes omnia nobis fore communia. Nam ridiculum profecto, si quum charissimam possessionum mearum partem, puta meam ipsius uitam, aut per Iouem, liberorum etiam (si fors illi liberi fuerint erudiendi) tibi credam, non aliarum item rerum te mecum ex æquo dominum ac possessorem existimem. Cæterum quando certi quippiam est præfiniendum, equidem uideo uitæ tuæ frugalitatem, & animum paucis contentum. Neque non intelligo haud mercedis adductum spe te in nostram uenisse familiam: uerum aliarum gratia rerum puta nostræ in te beniuolentiæ causa, tum honoris, qui tibi præter omnes continget. Attamen præfiniendum est aliquid. Quin ipse magis quod uidebitur statuito, habita ratione, uir amicissime, munerum etiam illorum quæ quotannis festis diebus à nobis accepturus uideris. Neque enim uel ista nobis fuerint neglectui futura, etiam si nunc hæc pactio ne non complectamur. Scis autem complures per annum eiusmodi munerum occasiones incidere. Horum igitur habita ratione, moderatius nimirum premium nobis præscribas. Præterea decet etiam uos homines eruditos, pecuniam negligere. Hæc ille dicens, totumque te uaria spe labefactans, mitem sibi ac tractabilem reddidit. Tu porro qui dudum

q 3 talenta,

talenta, ac multa nūmmūm milia somnias, solidos agros, & familias, sentis quidem tacitus apud te hominis sordes ac parsimoniam: nihilominus blanditur tibi pollicitatio tamen: atq; illud cōmunia futura sunt omnia rāgum & uerum fore arbitraris: ignarus eiusmodi dicta

Summis è labijs, non imo è corde profecta.

Tandem præ pudore ipse statuendi ius defers. Verum ille facturum se se negat. Cæterum ex amicis præsentibus quempiam in eo negotio ueluti medium intercedere iubet: qui salarij modum pronunciet eum: qui neq; ipsum grauet, ut cui plurimas tum alias in res magis his necessarias sumptus sit faciendus: neq; rursus ei qui laturus est, sit omnino indignus. Atque is seniculus quispiam, diuitis æqualis, unā cum illo à pueris, adulando educatus. Eho tu inquit, num inficias ire potes, quin unus sis qui in hac urbe uiuunt omnium fortunatissimus, cui primum contigit, quod pluribus misere cupientibus, uix à fortuna dari possit, nempe ut in huius hominis consuetudinem admittaris, ut cōmunes penates habeas, ut in familiam inter Romanos primariam recipiaris? Id nimirum tum Croesi talenta, tum Midæ diuitias superat, si modo modestus esse noris. Equidem nō paucos noui magni nominis uiros, qui cupissent, etiam si quid ultra dandum fuisset, gloriæ dūtaxat causa, cum isto uiuere, & familiares apud hūc atq; amici uideri. Quapropter haud inuenio, quibus modis tuam prædicem felicitatem, qui quidem ad hanc tam expetendam fortunam, etiam præmio addito admitteris. Proinde, mihi satis esse uidet, nisi planè es insolens, si tantū accipias, simulq; pronunciat, sanè minimum quiddam, præsertim ad spes illas tuas: attamen boni consulas necesse est. Neque enim iam possis effugere, quum intra retia tenearis. Frenum igitur recipis, mussitans, ac dissimulans, ac initio quidem non magnopere illi reluctans, facileq; sequeris, ut quod non admodum te torqueat, neque stringat, donec illi tandem paulatim assueueris. Tum uero ij qui foris sunt mortales, hoc ipso nomine tuam fortunam admirantur, quod te conspiciant intra cancellos uersantem, ac nullo prohibente introeuntem, prorsusq; præclaris illis opibus delitijsq; domesticam quendam ac familiarem esse factū. At ipse nondum uidere potes, q̃obrem illi te felicem existiment, nisi quod gaudes tamen tēq; ipse fallis, semper futura meliora fore existimans. Cæterum contra atq; speraris euenit, & quēadmodum adagio dicitur: iuxta Mandrabuli morem negociū procedit, in singulos (ut ita dixerim) dies, deterius ac retro relabens. Vnde paulatim uelut in luce dubia, tum demum dispiciens intelligere incipis, aureas illas spes, nihil aliud fuisse, q̃ ampullas quasdam inauratas, labores autem esse graues, ferros, inuitabiles, ac perpetuos. Sed quinā isti sint, forsitan me rogabis. Neq; enim uideo

uideo inquires, quid in hac consuetudine sit adeo molestum, neque intelligo ista quæ commemoras, grauiata atque intoleranda. Audi igitur uir egregie, non molestiam modo negotij perpendens, uerum foeditatem, humilitatem, prorsusque seruitutem, uel præcipue interim considerans. Principio memineris ex eo tempore, te iam neque liberum, neque ingenuum posse uideri. Noueris enim te hæc omnia genus, libertatem, progenitores, ante limen relinquere, quum in huiusmodi seruitutem temetipsum addicens in ædes ingrederis. Siquidem libertas tibi comes ire recusarit, ad uitam tam indignam, tam humilem te conferenti. Seruus itaque (tamen si nomine ipso grauius offenderis) seruus inquam, uelis nolis, futurus es, neque unius seruus uerum complurium, operamque seruile præstare cogis, obstipito capite, à diluculo in uesperam usque, idque mercede uili atque indigna. Adde, quod ne placebis quidem admodum, neque domino satisfacies, neque ab illo magnifies, ut qui non à puero fueris ad seruitium institutus, sed sero didiceris, atque ætate multum aliena cœperis ad id erudiri. Excruciat autem te pristinae libertatis memoria, animo recursans, facitque ut interdum resiliere conere, relucterisque, atque ob id ipsum fit, ut seruitus tibi molestior accidat. Nisi forte illud tibi ad libertatem sufficere putas, quod non fueris Pyrrhia aut Zopyrione patre prognatus aut quod non sic, uti Bithynicum aliquod mancipium, uociferante præcone diuendaris. Atqui tum uir egregie, quum instante nouilunio, Pyrrhijs & Zopyrionibus immixtus, manum itidem, ut alij seruuli protendis, capisque, quodcumque illud tandem est quod datur, hæc uidelicet est auctio. Nam præcone nihil opuserat homini qui ipse sui fuerit præco, quicquid ipse ultro sibi multo tempore dominum ambierit. Age iam o scelestes (cur enim non dicam præsertim in eum qui se philosophum esse dicat?) si quis te pirata inter nauigandum captum, aut si quis prædo in seruitutem tradidisset, te ipsum deplorares, tanquam indignam fortunæ iniuriam patientem. Aut si quis manu iniecta, te duceret in seruitutem asserens, leges inclamares, omnia faceres, acerbè ferres, & o terra, o di, magno clamore uociferareris. Nunc uero, quum ipse te, ob paucos obolos, id ætatis in qua etiam si seruus natus esses, tamen tempestiuum fuisset iam ad libertatem aspirare, cum ipsa uirtute ac sapientia ultro adductum uendideris, nihil illa reueritus, quæ permulta ab egregio Platone, Chrysippo, Aristotele differuntur, quum libertatem laudant, seruitutem damnant. An non te pudet, quum inter homines assentatores, & emptitios, ac scurras uersans ex æquo cum illis æstimaris, quum in tanta Romanorum turba, solus peregrino in pallio uersaris, quumque Romanam linguam perperam ac barbaram sonas: præterea, quum agitas conuiuia tumultuosa, magna hominum turba conferta, quorum plerique colle-

etitij, quidam sunt & improbi. Atque inter hos laudas odiose, bibisque
 præter modum: deinde mane ad tintinabulum expergefactus, discussa
 ab oculis dulcissima somni parte, unà sursum ac deorsum circumcurfas,
 hesterno iuto etiam dum tibijs adherente. Vsq; adeo ne te lupini, aut
 holerum agrestium tenuit penuria. Vsq; adeo tibi defuerunt fontes fri-
 gida manantes aqua, ut per desperationem ad ista deuenires. Haud
 puto. Quin potius palàm est, te, non frigida aqua, neque lupini, sed bel-
 latorum, atque opsoniorum, uiniq; odorati cupiditate captum eò ue-
 nisse. Quæ dum lupi piscis in morem auidius appetis, tuo merito eue-
 nit, ut hamus tibi fauces transfixerit. Itaque præsto sunt huius intemperan-
 tiæ, gulæq; autoramenta. Ac perinde atque simia à trunco reuinctus col-
 lo, reliquis quidem omnibus risui es, at ipse tibi delitijs affluere uideris,
 cui contigerit, affatim expleri caricis. Cæterum libertas, ingenuitas, una
 cum ipsis gentilibus, ac tribulibus, hæc nimirum euanida cuncta, atque
 istarum rerum ne memoria quidem ulla, quanq; hoc quoq; ferendum,
 si uita ista cum hac turpitudine dūtaxat esset coniuncta, quod è libero
 seruum uideri facit, non labores etiam accederent, cum illa seruorū col-
 lūie cōmunes. Sed uide, num quæ tibi imperantur, leuiora sint his, quæ
 Dromoni aut Tibio mandantur. Nam doctrinæ quidem, cuius rei au-
 piditate simularat te in familiam suam accersisse sese, perquam exigua
 illi cura est. Quid enim (ut dici solet) cōmercij alino cum lyra. An nō ui-
 des uidelicet, q̄ misere macerentur immodico desiderio, uel Homericae
 sapiētiæ, uel Demosthenicae grauitatis ac uehementiæ, uel Platonicae
 sublimitatis. Quorum me hercle ex animis si quis aurum, argentum,
 atq; harum rerum curas tollat, nihil fuerit reliquum, præter fastū, molli-
 ciem, lasciuiam, luxum, ferocitatem, imperitiam. Atq; ad ista nihil pro-
 sum opus te. Verum quoniam tibi barba ingens propendet à mento,
 quoniamq; uultu ipso graue quiddam & uenerandum præ te fers, tum
 quia pallio græcanico decenter amictus es, noruntq; iam omnes te grā-
 maticum esse, seu rhetorem, seu philosophum, pulchrum ille sibi putat,
 ut & eiusmodi quispiam, anteambulonū suorum pompæ permixtus
 esse uideatur. Futurum enim hac re ut græcanicarum disciplinarum stu-
 diosus, reliquæq; omnis doctrinæ neq; negligens, neq; rudis esse pute-
 tur. Vnde fit ut in periculum uir egregie uenias, ne non tam ob admi-
 randas illas artes, quin magis ob barbam palliumq; conductus esse ui-
 deare: proinde ut perpetuus apud illum conspiciaris oportet, neque ab-
 sis unq; uerum ut diluculo relictis stratis, in famulatio temet exhibeas
 conspiciendum, neq; locum in acie deferas. Porro ille iniecta nonnūq;
 tibi manu, quicquid forte in mentem inciderit, de hoc tecū nugatur, ob-
 uis ostentans, quam ne per uiam quidem ingrediens, incurius sit litera-
 rum,

rum, quin ut illud ipsum etiam otium, quod inter inambulandum datur, in re quapiam honesta collocet. At tu miser interim, nunc cursim, nunc gradatim, nunc scansim plerumque, nunc descensim (Nam scis huiusmodi esse urbem) obambulans, tum sudas, tum spiritum anhelus trahis. Deinde illo intus cum amico quopiam, ad quem accessit, confabulante, quum tibi interim locus desit, ubi uel assidere queas, librum uidelicet stans in manum sumis, quocumque fallas tedium, legis. Post ubi ieiunium te sitientemque nox occuparit, incommode lotus, intempestiue, puta nocte ferme concubia, ad coenam accedis, haud perinde deinceps in pretio habitus, neque conspiciendus his qui adsunt. Verum si quis aduenierit recentior, tu post tergum reijceris. Itaque in angulum aliquem abiectissimum retrusus, accumbis, testis duntaxat ac spectator eorum quae apponuntur, canum ritu ossa circumdons, si fors ad te perueniat, uel aridum maluae folium, quo reliqua inuoluunt, si fastidiatur ab ijs qui supra te accumbunt, praefame libenter arrepturus. Audi iam & aliud contumeliae genus. Quid quod ne ouum quidem soli tibi apponitur. Neque enim conuenit, ut tu semper eadem requiras, quae hospitibus atque ignotis ministrantur, quandoquidem haec tua sit inscitia atque inurbanitas. Neque auis eiusmodi tibi apponitur, qualis alijs. Verum diuiti illi pinguis & succulenta, tibi pullus dimidiatus, aut palumbus aliquis aridus atque insipidus, non auis uidelicet, sed manifesta contumelia ludibriumque. Neque uero raro fit, ut si quando desit alibi, minister repente te inspectante subinouens ea, quae tibi erant apposita alijs apponit, illud tibi ad aurem immurmurans, tu profecto noster es. Quod si quando interim dissectetur, uel porca foeta, uel ceruus, aut structorem tibi modis omnibus propitium habeas oportet, aut certe Promethei partem feres: nempe ossa adipe circumtectis. Nam quod ei qui supra te accumbit patina sinistur adstare, quoad satiatus repudiet, te contra tam celeriter praetercurrat, quis tandem isthuc ferat, qui modo sit ingenuus, cuius tantum insitibilis, quantum uel ceruis adest? Atque illud equidem nondum dixi, quod reliquis suauissimum ac uetustissimum uinum bibentibus, tu solus malum quoddam & pingue bibis. Proinde illud semper curas, ut auro, argentoue bibas, ne colore prodente, palam fiat, te usque adeo contemptum, neglectumque esse conuiuiam, quanquam bene tecum ageretur, si uel illud ipsum ad satietatem usque bibere liceret. At nunc ubi crebrius poposceris, minister audisse dissimulat. Adde iam multas interim & alias esse res, quae te discrucient, imò nihil esse ferme, quod non sit acerbum, maxime quum tibi cinædus aliquis antefertur, quin pluris te sit is, qui saltandi docet artem, qui iocos Ionicos contexit Alexandrinus

xandrinus quispiam homunculus. Nam qui tibi speres tu ut in accubitu æqueris, qui uoluptates & amatoria subministrant: qui literulas in pectore gestant: Proinde in obscuro quopiam conuiuij latibulo tectus, præ pudore abstrusus, suspiras, uti cōiectandum est, tēq; ipsum deploras, ac fortunam incusas tuam, quæ tibi ne pauxillulum quidem lepōris ac uenustatis asperferit. Ac prorsus ita uideris affectus, ut opres poëta fieri, ut amatorias conscribas contiones, aut si id non contingit, uel eam assequi facultatem, ut possis ab alijs conditas digne canere. Vides enim quibus in rebus sitū est, ut quis efferat, plurimicq; fiat. Quin & illud ferre queas, ut magi quoq; aut arioli personam (si necesse sit) induas, ex horum genere qui amplas hæreditates, qui imperia, qui cumulatæ opes pollicentur. Quando quidem hos quoq; uides non mediocriter à diuitibus amari, plurimicq; fieri. Eoque uel unumquodlibet horum fieri percupias, uti ne prorsus reijculus, atque inutilis appareas. At qui ne ad ista quidem docilis es infelix: proinde submittas te oportet, mustitesq; ac tacitus feras, clām apud te plorans, ac neglectui habitus. Etenim si te famulus aliquis susurro deferat, qui solus omnium nō laudaris puerum heræ saltantem, aut cithara canētem, ista scilicet ex re nō leue discrimen impendet. Quapropter terrestris in morem ranæ, sitiēs uocifereris necesse est, id operam dans, ut in laudantium numero insignis ac præcipuus appareas. Quin sæpicule, silentibus reliquis, tibi ficta quædam laus proferēda: quæcq; multam sapiat assentationem. Iam uero magnopere ridiculum est, cum esurias interim sitiasq;, unguentis collini, ac uertice gestare coronam. Siquidem id temporis non dissimilis uidere sepulchrali columnæ, uetusti cuiuspiam cadaueris, quæ gestare solet ea, quæ manibus inferuntur. Nam huic infuso unguento, impositaq; corona, ipsi & bibunt, & edunt apparatus epulas. Porro si etiam zelotypus quispiam fuerit, sintq; illi uel pueri formosi, uel uxor puella: neq; tu prorsus à Venere Gratijsq; fueris alienus, profecto non satis tuta res, neq; periculum negligendum: propterea quod regis plures sūt oculi: qui quidem non uera solum uident: sed semper ueris aliquid addunt ad cumulum, nē cōniungere uideantur. Quas ob res, uultu demisso tibi est accumbendum: quemadmodum in Persicis conuiuijs fieri mos est, uerito, ne quis eunuchus sentiat te in concubinam aliquam cōiicientem oculos: moxq; alter eunuchus, cui iam dudū arcus in manu tensus est, quia uideris quæ uidere nephas: inter bibendum, malam iaculo transfigat. Iam peracto conuiuiō, ubi paululum dormieris: ad galli cantum expergefactus: O me miserum inquis, ô infortunatum, cuiusmodi quondam conuictus: quos amicos reliqui: tum uitam tranquillam

tranquillam & ocrj plenam, somnum quem meapte cupiditate metiri soleo, deambulationes liberas, atque ex his in quale barathrum memet precipitem dedi. Et deum immortalem, cuius tandem rei gratia. Aut quod nam istud magnificum præmium. At ne fieri quidem potuit, ut mihi unq̃ aliàs plures commoditates suppeterent quantum suppeterant. Tum autem accedebat libertas, atque omnia pro meopte arbitrio faciendi facultas. Nunc porro iuxta id quod prouerbio iactatum est: Leo chordula uinctus sursum ac deorsum circumferor. Quodq̃ omnium est miserrimum, maximèque deplorandū, neque efficere possum ut placeam, neque gratiam emereri queo: propterea quod harum rerum sum imperitus ac rudis, maxime compositus collatusque cū his qui hæc uelut artem profitentur. Proinde iniucundus sum, ac neutiq̃ aptus conuiujs, quippe qui ne risum quidem concitare norim. Quin etiam sentio me non raro molestum esse & importunum, quū adsum, maxime, quum ipse seipso festiuior esse conatur. Nam illi tetricus uideor. In summa nullam inuenio uiam, qua me illi accomodem. Etenim si meam ipsius auctoritatem ac seueritatē tueri pergo, iniucundus uideor, ac propemodū horrendus ac refugiendus. Contra si risero, uultumque quàm possum maxime ad hilaritatem composuero, fastidit ilico ille, & auersatur. Ac prorsus tale quiddā mihi uidetur, quale sit, si quis in persona tragica comœdiam agere tenter. Postremo quam tandem aliam uitam mihi uiuam demens, posteaquā hanc præsentem alteri uiixerim. Dum hæc tecum loqueris, iam sonuit tintinabulum, iamque ad eadem tibi redeundum est, obambulandum, standum, sed ceromate inunctis ante femoribus poplitibusq̃, si modo uelis par esse certamini, præmióque tollendo idoneus. Deinde conuiuium idem & eadem apparatus hora. Iamque adeo diuersa uiuendi ratio superioriq̃ contraria, tum insomnia, sudor, defatigatio, paulatim quasi suffossis cuniculis inducunt uel tabem, uel pulmonis exulcerationem, uel intestini tormenta, uel egregiam illam podagram. Reluctaris tamen sedulo, ac frequenter quum ualetudo poscat uti lecto decumbas, ne hoc quidem licet, eo quod assimulari morbus quo munia officiáque iusta defugias existimatur. Hinc præter omneis ppetuo palles, semperq̃ iamiam morituro uidere similis. Et hætenus quidem de his quæ domi ferenda sunt. Quod si quando fuerit peregrinandum (ut ne interim referam alia incōmoda) sæpe fit, ut pluuio cœlo, ubi postremus ueneris (Nā is locus tibi sorte cōtingit) uehiculū opperiaris, donec nullo iā reliq̃ loco ubi diuerseris, pxime coquū aut heræ cōptorē te redināt, ne stipulis quidē affatim substratis. Neq̃ uero tibi referre grauabor, qđ mihi Thefmo-

polis

polis iste Stoic⁹ narrauit sibi accidisse, rem pfecto nimisq̃ ridiculā, quæ tamē eadē possit & alijs cuius accidere. Conuiuiebat enim cū opulenta quadā ac delicata muliere ex illustribus istis & urbanis. Eā, quū aliquādo peregrē proficisceretur (nam id primū aiebat sibi maximopere ridiculum accidisse) in curru sibi uiro nimirum philosopho adiunxisse cinædum quempiam picatis cruribus, derafa barba. Quem illa honoris (ut conijcio) gratia secum ducebat. Quin nomen quoq̃ cinædi commemorabat. Aiebat enim Chelidonium uocari. Iam primum illud cuiusmodi fuerit uide: iuxta uirum seuerum tetricūq̃, tum senem canoque mento (Scis autem quā profundam ac uenerabilem barbam habuerit Thesmopolis) assidere nihili hominem & effœminatum, picturatis oculis, lubrico uultu, fracta ceruice, non Chelidonem per Iouem, id est hirundinē, sed uulturem magis, reuulsis barbæ plumis. Quod ni magnopere illum fuisset deprecatus, ne faceret, futurum fuisse, ut flammæum etiam in capite gestans assideret. Præterea autem perpetuo hoc itinere molestias innumerabiles pertulisse sese, illo cantillante garrientēq̃, demum (nisi idem hominem coercuisset) in rheda etiam saltante. Addebat secundo loco tale quiddam sibi fuisse mādatum. Accersito illi mulier Thesmopoli inquit, ita tibi dī bene faciāt: magnum quoddā officium abs te requiram, quod caue recuses, neq̃ expectes ut quicq̃ te sim rogatura studiosius. Atq̃ hoc (ut est credibile) omnia se facturū pollicito, hoc inquit, te rogo quandoquidem uideo te uirum probum, diligentem & amantem caniculam quam nosti Myrrhinam, in uehiculum recipe, eamq̃ mihi serua: curans ne quid illi desit. Nam misera grauida est, atq̃ adeo propemodum iam propinqua partui. At isti scelesti & immorigeri ministri, non dicam huius, sed ne mei quidem ipsius magnopere rationem habent in peregrinationibus. Quare ne te putes mihi mediocre beneficium facturum, si charissimam mihi iucundissimamq̃ caniculam seruaris. Recepit Thesmopolis quum illa tātopere rogaret ac propemodum etiam fleret. Porro spectaculum erat supra modum ridiculum. Canicula ē pallio prominens prospectansq̃ paulo infra barbam ac subinde immeiens (Tamet si hæc quidem Thesmopolis reticuit) ac gracili uoce latrans (huiusmodi enim catellæ iam in delictis sunt) neq̃ non philosophi mentum oblingens, maxime si quid pri-diani iuris inhæreret. Porro Cinædus assessor ille, quū non insulse super conuiuium dicteria quædam iecisset in eos qui aderant, ac denique & ad Thesmopolim usq̃ dicacitas peruenisset: de Thesmopoli de, inquit, unum hoc possum dicere, eum ē Stoico Cynicum iam nobis esse factum. Equidem audiui caniculam etiam peperisse in Thesmopolidis

smopolidis pallio. Huiusmodi delitijs illudunt, uel (ut uerius dicam) huiusmodi contumelijs ac ludibrijs tractant eos, qui cum ipsis uiuunt, paulatim eos cicures ac mansuetos ad ferendas cōtumelias reddentes. Præterea autem & Carcharorum Oratorem noui, qui iussus super cœnam dedamabat, neutiq̃ inerudite per Iouem, imò grauius & absolutissime, ac laudabatur interim ab illis bibentibus, quum nō ad aquæ modum, sed ad uini amphoram oraret. Atq̃ eam molestiam, ob ducētas drachmas perpeti ferebatur. Verum hæc quidem fortassis utcunq̃ toleranda. Porro si diues ipse, aut poëticus fuerit, aut historicus, qui sua ipsius scripta in conuiuio recitare gaudeat: tum uero maxime futurum est, ut discrucieris ac dirumparis. Nempe quum admirari, quum assentari, quum nouos quosdam laudandi modos cominisci necesse habes. Sunt autem qui & formæ nomine studeant admirādi uideri. Eos nūc Adonidas, nunc Hyacinthos appelles necesse est, etiam si illis naris nō, nūc̃ cubitali hiet specu. Quod ni laudaris, protinus in lapidicinas Dionysiacas asportaberis, tāq̃ qui illi tum inuideas, tum insidieris, maleq̃ uelis. Ad hæc & sapientes & rhetores sint necesse est. Quod si etiam rustice quippiam dixerint, tum uero iuxta illud, quod dici solitum est: Atticæ atq̃ Hymetti plenam orationem uideri uolunt, atq̃ in legem abire, ut deinceps ita loquantur homines. Quanq̃ quæ uiri faciūt, ferri forsitan queant. At uero mulieres (nam mulieribus etiam illud studio est, ut doctos aliquot in suo cōuictu conductitios habeant, quiq̃ sese mercede affectentur:) Quandoquidē hoc quoq̃ ad reliquum cultū, elegantiamq̃ pertinere putant, si dicātur eruditæ, si philosophi, si carmina componere Sapphicis haud multo inferiora, ob hæc sanè hæc quoq̃ conductitios Rhetores, Grāmaticos, Philosophos circūferunt. Hos autē audire solent (id quod ipsum est ridiculum) tum tēporis, quū uel communetur, aut capillos in orbem religant, uel in conuiuio. Nam aliās nō suppetit illis ociū. Porro sæpenumero fit, ut interim dum Philosophus quippiam differit, interueniēs ancilla, literulas ab adultero porrigat. Ac prædari illi de pudicitia sermones intermittuntur, opperientes donec illa rescripserit adultero, atq̃ ita redeat ad auditionem. Porro siquādo post ultimum temporis instantibus saturnalibus, aut panathenæis, misera quæpiam umbella tibi mittatur, aut tunicula semiputris ac detrita, tum deniq̃ plurima missitentur oportet. Atq̃ aliquis qui statim subauscultarit, herū id facere destinātem, præcurrit, ac primus rei index, abiensq̃ non exiguum precium aufert qui renunciarit. At mane plus tredecim te adeunt idem apportantes nunci; quorum quisq̃ cōmemorat quàm multa dixerit, quemadmodum submonuerit, quemadmodum adhortans commodiora subiecerit. Omnes itaque donati præmio discedūt,

r at non

at nō sine murmure tamen, qui nō plura dederis. Porrò salariū ipsum sex ferme obolorum. Idēq; si tu postules, grauis atq; importunus haberiis. Proinde quo illud aliquando auferas: primū ipsi hero aduleris, supplexq; fias necesse est: deinde captandus & dispensatoris fauor. Nam hoc quoq; quoddam est seruitutis genus. Neque uero negligendus is, quem in consilium adhibet, neque item amicus. Deinde quod acceperis, iam dudum debebatur uel uestiario, uel medico, uel cerdoni cuipiā. Vnde fit ut sera atque intempestiua, eoque inutilia præmia tibi accedant. Cæterum inuidia ingens. Iamq; etiam calumniæ quædam paulatim struuntur in te, apud hominem qui iam non inuitis auribus accipiat, siquid aduersum te dicatur: Quippe qui perspiciat te laboribus assiduīs iam detritum, & ad obeunda munia famulatus claudicantem, atque obaudientē, ac podagra subinde grauari. Proinde postea aquam id quod erat in te florentissimū decerpit, æuiq; partem maxime frugiferam ac præcipuum corporis uigorem detriuit, iamque te lacertum panniculum reddiderit, tū modis omnibus circumspicit in quod sterquilinum te portatum abiiciat, atque alium perferēdis laboribus idoneum, in tuum substituat locum. Ibi insimulatus, uel quod pusio- nem illius tentaris, uel quod homo senex uxoris ancillam uirginem uitiariis, uel alio quouis imposito crimine, noctu obuolutus ac præceps datus extruderis, discedisq; desertus ab omnibus, atque omnium inops rerum optimam podagram unā cum senecta comitem ducens. Quum interim quæ quondam sciueris, tanto temporis spacio dedidiceris, tum uentrem culeo reddideris ampliōrē, tibiq; paraueris inexplabile quoddam & implacabile malum. Etenim gula ea quibus assueuit, flagitat. Quæ cū negantur, indignatur. Adde quod præterea nemo te posthac recepturus est in familiam, utpote cuius iam præterierit ætas, quiq; similis euaseris equis senio affectis, quorum ne pellis quidem perinde ut aliorum animantium est usui. Quin ex hoc ipso quod eiectus es, calumnia quàm potest proxime ad ueri similitudinem conficta, facit ut aut adulter, aut ueneficus, aut aliud quippe tale uidearis. Nam accusatori uel Jacenti fides habetur. Tū uero Græculus, moribus leuibus, & ad omne facinus facilis. Stquidem huiusmodi nos omnes esse ducūt, idēq; iure optimo, uideor enim mihi causam aduertisse, quamobrem eiusmodi de nobis obtineant opinio- nem. Nam pleriq; qui in familias accedunt: propterea quod alioqui nihil bonæ rei didicerunt, diuinationem ac maleficia profitentur, conciliationem amorum, abductiones in hostes, atque id quum faciunt, doctos sese affirmant, pallijs amicti, barbiscq; neutiquam contemnendis onusti. His rebus fit, ut non iniuria eādem de reliquis omnibus habeant opinionem, quando eos quos præcipuos

tipuos esse iudicant, uideant tales. Maxime uero, posteaquàm animaduerterint, quàm sint in conuiujs, reliquoq; conuictu adulantes, quàm ad lucrum humiles ac serviles: deinde eiektos eosdem iam oderunt, neque id iniuria, ac modis omnibus adnituntur, ut eos funditus perdant, si quo modo possint. Verentur enim, ne cuncta illa uitæ suæ mysteria in uulguſ efferant, quippe qui nihil non exacte norint, quicq; illos nudos conspexerint. Ea res igitur illos male angit. Omnes enim similes sunt pulcherrimis istis libris: quorum aurei quidem umbilici, purpurea foris pellis: cæterum intus aut Thyestes est liberos in conuiuio comedens, aut Oedipus matris maritus, aut Tereus cum duabus pariter sororibus rem habens. Eiusmodi sunt & illi, splendidi, conspicuiq;. Porro intus sub purpura uarias occultant Tragedias. Quorum unumquẽq; si euolueris, explicuerisq;, fabulam non mediocriter longam reperiēs, Euripidis cuiuspiam, aut Sophodis. Contra foris nil nisi purpura splendida, aureiq; umbilici. Harum itaque rerum sibi conscij oderunt illos, atque insidias parant, si quis penitus ab illis defecerit, qui eos probe cognitos depingat, qualesq; sint euulget. Iam uero libet mihi Cebetis illius exemplo & imaginem quãdam huius uitæ tibi depingere, ut eam contemplatus scire queas, num ex uisita tuo sit eam adire. Equidem magnopere cupiam uel Apellem quẽpiam, uel Parrhasium, uel Aetionẽ, uel Euphranorem ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verum quoniam fieri potis non est, ut aliquem artificem tam egregium atque absolutum nanciscamur, in præsentia tenuem quandam pro mea uirili imaginem adumbrabo. Ergo pingatur uestibulũ sublime atque inauratum, neque id humi situm in solo, uerum procul à terra in ædico colliſ fastigio. Præterea inaccessum fermè & abruptum, lubricoq; aditu, ita ut plerũq; qui se iam ad summum usq; uerticem penetrasse sperant, lapso pede præcipitati ceruicem frangant. Intus autem Opulẽtia sedeat, tota (sicuti uidetur) aurea, maiorem in modũ formosa, atq; amabilis. Porro amator ubi uix tandem conscendit, iamq; ad fores accesserit, obstupescat, oculis in aurum defixis, deinde Spes, quæ & ipsa specioso uultu est, ac uersicoloribus amicta, manu prehensa introducat, mire iam ipso ingressu attonitum. Atque ab eo quidem tempore Spes usq; illum antecedit, ducatq;, tum aliæ mulieres illum excipientes, puta Fallacia, Seruitusq;, tradant Labori. At is miserum penitus defatigatum tandem Senectæ tradat iam morbidũ, colorẽq; cõmutato. Postremo Contumelia, arreptum illum ad desperationem pertrahat. Ex hoc quidem tempore Spes auolans euaneſcat. Tum ille non per aureum illud atrium per quod ingressus fuerat, sed per posticũ quoddam, & occultũ exitum extrudatur nudus, uentricosus, pallidus, senex, læua quidem pu-

dorem occultans, dextra uero seipsum strangulans. Occurrat autē ex-
anti Pœnitudo frustra lachrymans, & miserū bis etiam cōficiens. Atq;
hic quidem esto picturæ finis. Cæterum tu Timodes optime ipse dili-
genter consideratis singulis expende, num è re tua sit ut in hanc imagi-
nem per aureas illas fores ingressus, per illas longe dissimiles tam turpi-
ter excutiaris. Quicquid autem feceris, memineris sapientis illius, qui di-
xit: Deum in culpa non esse, uerum qui sua sponte delegerit.

LVCIANI DE IIS QVI MERCEDE CONDVCTI,

IN DIVITVM FAMILIIS VIVVNT, DES.

ERASMO ROT. INTERPRETE.

FINIS.

✠ HIERONYMO BVS

LIDIANO PRAEPOSITO ARIENSI CONSILIARIO

REGIO ERASMVVS ROTERODAMVS S. P. D.

VMOR iam pridem hic perseverat, acerbior quàm ut
uerum esse libeat credere, sed cōstantior tamē, quàm ut
uanus credi possit, PHILIPPVM principem nostrum,
è uiuis excessisse. Quid querar mi Buslidiane, quid uo-
ciferer, quem incusē, hominū uē, Deumue? Quæ com-
ploratio tam Tragica, quæ huic tam atroci uulneri suf-
ficiat? Nimio, heu nimio constitistis Hispaniæ, quæ quidem primum
Franciscum Buslidianum Archiepiscopum Bizontinum nobis ademi-
stis, neq; tanti uiri iactura contentæ, principē etiā eū absorbuistis, quo
(si uiuere modo licuisset) nihil unq; habuit hic orbis, neq; maius neq;
melius. Quanq; quid, quæso, supererat etiam adolescenti, nisi uti iam
ipse sese superaret? Sed ó dirum fortunæ ludum, ó nouam fatorum in-
uidentiam, ó mors quàm iniqua, tam etiam inuida, ut semper præstan-
tissima quæq; quàm ocysime tollis è medio, uixq; oculis ostensa pro-
tinus subducis. Cuius ego uicē hic potissimum deplem? MAXIMI-
LIANI ne patris, qui tali sit orbatus filio, quem unum multis etiam im-
petijs anteponebat? An liberorum magis, quibus ætate tam immatu-
ra, tam pius sit ereptus pater? An patriæ potius, cui de charissimo prin-
cipe, tam serum gaudium, tam præproperus contigerit luctus? An or-
bis demum uniuersi, cui tam singulare lumen sit ademptum? idq; tam
ante diem. Hoc nimirū hoc tempestas illa fatalis, qua medio è cursu in
Britanniam depulsus est, portendebat, uidelicet fati illū palam ab Hi-
spania reiicientibus. Equidem Panegyrico qualicunq; laudauī iuuenē.
Tum autē bone deus, quōt mihi panegyricos, q; copiosos pollicebar?

Et en

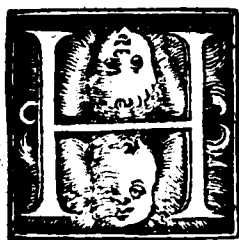
Et en repente cōmutatis rebus, epitaphiū paro miser. Eamūs nūc nos homunculi, & fortunulis nostris fidamus, quum eos etiam pro sua libidine mors rapiat, quos t̄diutissime uiuere tantopere omnium refert. Sed quid ego mi Hieronymē, dum meo indulgeo dolori, tuum exulcero? Quod reliquū est precor ut superi propiti liberis paternam quidē felicitatem: sed cum diuī FEDERICI uiuacitate copulatam largiantur. Tibi item in moderandis illis fraternos successus: sed uitam fraternā diuturniorem. Literis his: ne ad tantum, tamque doctum amicum nullo literario munusculo comitatae uenirent, dialogos aliquot Luciani, comites addidi: quos pauculis his diebus, dum obsidionis metu Florentiam profugeremus, Latinos feci: hoc nimirum agens, ne nihil agerem. Nā in praesentia quidem in Italia mire frigent studia, feruent bella. Summus Pontifex Iulius belligeratur, uincit, triumphat, planēque Iulium agit. Vale, & amplissimo patri Nicolao Ruterio episcopo Acrebatensi etiam atque etiam Erasmus commendato. Bononiae. XV. Calendas Decembres. M. D. VI.

GNEMONIS AC DA

MIPPI DIALOGVS, DES. ERASMO ROTHE

RODAMO INTERPRETE.

CNEMON.

OC ILLVD est quod uulgo dici consuevit, Hinul-
lus leonem. DAM. Quid isthuc est, quod tecum sto-
machare Cnemon? CNE. Quid stomacher rogas?
Equidem hāredem reliqui quendam praeter animi
sententiam, uidelicet astu delusus miser, ijs quos ma-
xime mea cupiebam habere praeteritis. DAM. Sed
isthuc quinam euenit? CNE. Hermolaum nobilem illum diuitem, quū
orbis esset, imminente morte captabam, assidens atque inseruiens.
Neque ille grauatim officium meum admittebat. At interim illud quo
que mihi uisum est scitum, consultumque ut testamentum proferrem,
ac publicarem, quo illum rerum mearum in solidum hāredem institue-
ram, nimirum ut ille uicissim idem faceret, meo prouocatus exemplo.
DAMIP. At quid tandem ille? CNE. Quid ille suo in testamento scri-
pserit, id quidem ignoro. Caterum ego repente atque insperato ē uita

r 3 decessi

decessi, tecti ruina oppressus. Et nunc Hermolaus mea possidet, lupi cui iuspiam in morem ipso hamo cum esca pariter auulso. DAMIP. Imò non escam modo cum hamo, quin etiam te quoque piscatorem simul abstulit. Itaque technam istam, in tuum ipsius caput struxeras. CNE. Sic apparet, idc̃p adeo deploro.

ZENOPHANTAE ET CALLIDEMIDAE DIALO
GVS, DES. ERASMO ROTERODAMO
INTERPRETE.
ZENOPHANTES.

T TV Callidemides, quo pacto interisti? Nam ipse quemadmodum Dinia parasitus quum essem, immodica ingurgitatione praefocatus fuerim, nosti, adeas enim morienti. CAL. Aderam Zenophantes. Porro mihi nouum quiddam, atque inopinatum accidit. Nam tibi quoque notus est Ptoeodorus ille senex. ZENOP. Orbem illum dicis, ac diuitem, apud quem te assidue uersari conspiciebam? CAL. Illum ipsum semper captabam, colebamq̃, id mihi pollicens fore, ut meo bono quàmprimum moreretur. Verum quia ea res in longum proferretur, sene uidelicet, uel ultra Tithonios annos uiuente, compendiarium quandam excogitavi uiam, qua ad hereditatem peruenirem. Siquidem empto ueneno, pocillatori persuaferam, ut simulatq̃ Ptoeodorus potum posceret, bibebat autem prolixius, praesentius in calice iniiceret, haberetq̃ in promptu, porrecturus illi. Quod si fecisset, iureiurando confirmabam, me illum manumissurum. ZENOP. Quid igitur accidit? nam inopinatum quiddam narraturus mihi uideris. CAL. Vbi iam loti uenissetus, puer duobus paratis poculis, altero Ptoeodoro cui uenenum erat additum, altero mihi, nescio quo modo errans, mihi uenenum, Ptoeodoro porrexit innoxium. Mox ille quidem bibit, at ego protinus humi porrectim stratus sum, supposititiu uidelicet illius loco funus. Quid hoc? Rides Zenophanta? Atqui non conuenit amici malis illudere. ZENOP. Rideo profecto, nam eleganter ac lepide tibi haec res euenit. Porro senex ille, quid interim? CAL. Primum ad casum subitum atque inexpectatum sanè conturbatus est. Deinde simulatq̃ intellexit, id quod acciderat, puta pocillatoris errore factum, risit & ipse. ZENOP. Recte sanè. Tametsi non oportuit ad compendium illud diuertere, siquidem uenisset tibi populari, uulgataq̃ uia, tutius certiusq̃, etiam si paulo serius.

Menippi

MENIPPI ET TANTALI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.
MENIPPVS.

Vid eiulas ó Tantale, aut quid tuã deploras fortunã, stagno imminens? TANT. Quoniam siti enecor Menippe. MENIP. Vsq̃ adeo piger es atq̃ iners, uti non uel pronus incumbens bibere noris, uel caua uola hau- riens? TANT. Nihil profecero si pcumbãrefugit em̃ aqua simulatq̃ me propius admoueri senserit, quod si quando hausero, oriẽ coner applicare, prius effluxit quã summa rigem labia. Atq̃ inter digitos effluens aqua, haud scio quomodo rursus manũ meam aridam relinquit. MENIP. Prodigiosum quiddã de te narras Tantale: uerum dic mihi isthuc ipsum, quorsum opus est bibere, quũ corpore ca- reas: nam illud quod esurire poterat, aut sitire, in Lydia sepultũ est. Cæ- terum tu quũ sis animus, quinam posthac aut sitire queas, aut bibere? TANT. Atq̃ hoc ipsum suppliciĩ genus est, ut animã perinde quasi cor- pus sit, ita sitiat. MENIP. Age, hoc ita habere credamus, quandoquidẽ affirmas te siti puniri. At quid hinc acerbi tibi poterit accidere? Num metuis ne potus inopia moriãre? Atq̃ uideam haud uideo alteros infe- ros, si quis hos relinquat, neq̃ locũ alium in quẽ morte demigret qui- spiam. TANT. Recte tu quidẽ dicis, uerum hoc ipsum suppliciĩ genus est, sitire, quũ nihil sit opus. MENIP. Desipis Tantale, & uti uerum tibi fatear, non alio potu uideris egerẽ quã ueratro mero: nam diuersum quiddã pateris, ijs quos canes rabiosi momorderint, ut qui nõ aquam, quemadmodũ illi, sed sitim horreas. TANT. Ne ueratrum quidẽ reas- sarim bibere Menippe, si liceat modo. MENIP. Bono es animo Tanta- le, certum habens nuncq̃ fore, ut uel tu, uel reliquorũ Manium quispiã bibat: Neq̃ enim fieri potest: quanq̃ non omnibus quemadmodum tibi, pcena adiudicata est, ut sitiant, aqua illos non expectante.

MENIPPI AC MERCVRII DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.
MENIPPVS.

Tubinam formosi illi sunt, ac formosæ Mercuri: duci- to me docetõq̃, utpote recens huc profectum hospitẽ. MERC. Haud mihi licet per ocium Menippe, quin tu isthuc ipso è loco dextrorsum oculos deflecte. Illic & Hyacinthus est, & Narcissus ille, & Nireus, & Achil- les, & Tyro, & Helena, & Leda, breuiter quicquid est ueterum forma- rum. MENIP. Equidem præter ossa nihil uideo, caluariasque carnibus renudatas, inter quæ omnia nihil sit omnino discriminis. MERCVRIVS. Atqui hæc sunt quæ poëtæ cuncti mirantur ac celebrant, ossa

scilicet quæ tu uideris contemnere. MENIP. At Helenam saltem mihi cōmonstrānam ipse quidem haud queam dignoscere. MERC. Hæc uidelicet caluaria, Helena est. MENIP. Et huius scilicet ossis gratia, mille naues ex uniuerſa Græcia, acto delectu, sunt impletæ, tātāq; tum Græcorum, tum barbarorum multitudo confligit, tot urbes sunt euerſæ? MERC. Caterum Menippe non uidisti mulierem hanc uiuam, quod si fecisses, forſan diceres tu quoq; uitio dandum non eſſe,

Pro tali muliere diu tolerare labores.

Alioqui si quis flores etiam arefactos marcidoſq; contempletur, poſteaq; coloris decus abiecerint, deformes nimirum uideantur. At iſdē donec florent coloremq; obtinent, sunt ſpecioſiſſimi. MENIP. Proinde illud iam demiror Mercuri, si Græci non intellexerunt ſeſe pro re uſq; adeo momentanea, quæq; tam facile emarceſſeret elaborare. MERC. Haud mihi uacat tecum philoſophari, quare delecto loco ubicūq; uelis, proſterne temet ac recumbe, mihi iam aliæ ſunt traducēdæ umbræ.

MENIPPI, AMPHILOCHI, TROPHONII DISCEPTATIO,
DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.

Os nimirum Trophoni atq; Amphiloche, quum ſitis mortui, tamen haud ſcio quonam modo phanis eſtis donati, uateſq; credimini, ac ſtulti mortales deos eſſe uos arbitrantur. TROPH. Quid? an nobis igitur imputandum, si per inſcitiam illi de mortuis huiuſmodi opinantur? MENIP. Atqui non iſta fuiſſent opinati, ni uos, tum quum uiueretis, cuiſmodi quædam portenta oſtentaffetis, tanq; futurorum fuiſſetis præſcij, qualiſq; prædicere potuiſſetis, si qui percontarentur. TROPH. Menippe, nouerit Amphiloche hic, ipſi pro ſeſe reſpondendum eſſe. Caterum ego Heros ſum, uaticinorq; si quis ad me deſcenderit: at tu uidere nuncq; omnino Lebadiam adiſſe, neq; enim alioqui iſta non crederes. MENIP. Quid aiſ? equidem niſi Lebadiam fuiſſem proſectus, ac linteis amictus, oſſam ridicule manu geſtās, per anguſtū aditum in ſpecum irrepiſſem, nequaq; fieri potuiſſet, ut te defunctum eſſe cognoscereim perinde atq; nos, ſolāq; præſtigiatura reliquos antecellere. Sed age per ipſam diuinandi artem, quid tandē eſt Heros? neq; enim intelligo. TROPH. Eſt quiddā partim ex homine, partim ex deo compoſitū. MENIP. Nempe quod neq; ſit homo, quēadmodū audio, neq; deus, uerū pariter utruq;. Ergo dimidia illa tui, ac diuina pars, quō nūc receſſit? TROPH. Reddit oracula Menippe in Bœotia. MEN. Haud intelligo quid dicas Trophoni, niſi quod illud planē uideo, te totum eſſe mortuum.

Charontis

CHARONTIS AC MENIPPI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

CHARON.

Edde naulum scelestē. MENIP. Vociferare, siquidem isthuc tibi uoluptati est Charon. CHAR. Redde, inquam, quod ꝑ traiectione debes. MENIP. Haudquaꝑ auferre queas ab eo qui non habeat. CHAR. An est quisꝑ qui ne obolum quidē habeat? MENIP. Sit ne alius quispiā præterea, equidem ignoro, ipse certe non habeo. CHAR. Atqui præfocabo te per Ditem impurissime, ni reddas. MENI. At ego illiso baculo tibi cōminuā caput. CHAR. Num ergo te tam longo traiectu gratis transuexero? MENIP. Mercurius meo nomine tibi reddat, ut qui me tibi tradiderit. MER. Belle mecū agat ꝑ Iouē, siquidē futurum est, ut etiam defunctorū nomine persoluam. CHAR. Haud omit tam te. MEN. Quin igitur uel huius gratia perge ut facis, nauim trahere: quanꝑ quod non habeo, quinam auferas? CHAR. At tu nesciebas, quid tibi fuerit adportandum? MEN. Sciebam quidē, uerum non erat. Quid igitur? num ea gratia erat mihi semp in uita manēdū? CHAR. Solus ergo gloriaberis te gratis fuisse transuectum? MEN. Haud gratis ò præclare, siquidem & sentinam exhausti, & remū arripui, & uectorum omniū unus non eiulaui. CHAR. Ista nihil ad naulum, obolum reddas oportet, neꝑ enim fas est secus fieri. MEN. Proinde tu me rursum in uitam reuehe. CHAR. Belle dicis, nimirum ut uerbera etiam ab Aeaco mihi lucrifaciam. MEN. Ergo molestus ne sis. CHAR. Ostende quid habeas in pera. MEN. Lupinū si uelis, & Hecatæ coenam. CHAR. Vnde nobis hunc canē adduxisti Mercuri? tum qualia garriebat inter nauigandū? uectores omnes irridens, ac dicterijs incessens, unusꝑ cantillans, illis plorantibus. MER. An ignoras Charon quē uirum transuexeris? planē liberum, cuiꝑ nihil omnino curæ sit. Hic est Menippus. CHAR. Atqui si unꝑ posthac te recepero. MEN. Si receperis ò prædare: ne possis quidem iterum recipere.

CRATETIS AC DIOGENIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

CRATES.

Mouera's diuitem, nouera's ne Diogenes: illum, inquam, supra modum diuitem, illum Corintho profectum, cui tot erāt naues onustæ mercibus, cuius consobrinus Aristetas: quū ipse quoꝑ diues esset, Homerium illud in ore solebat habere,

Aut me confice tu, aut ego tete.

DIOG. Cuius rei gratia sese captabant inuicem Crates? CRAT. Hare ditatis

ditatis causa, quū essent æquales, uterq; alterum captabant. Iamq; testamenta publicauerant ambo, in quibus Moerichus (si prior moreretur) Aristean omniū rerum suarum dominū relinquebat, Moerichum uicissim Aristean, si quidem ipse prior è uita decederet. Hæc igitur quū essent in tabulis scripta illi inter sese captabant, & alter alterū adulationibus obsequiisq; superare contendebat. Porro diuini, haud scio utrū ex astris id quod futurum sit coniectantes, an somnijs quemadmodū Chaldaei faciūt: quin & Pythius ipse, nūc Aristean uictorē fore pronuntiabat, nūc Moerichum, ac trutina quidem interim ad hunc, interim ad illum propēdebat. DIOG. Quid igitur tandem euenit: nam audire est operæ precium Crates. CRAT. Eodem die mortui sunt ambo: cæterū hæreditates ad Eunomiū ac Thrasylidem deuenerunt, quorum uterq; cognatus illis erat: atqui de his nihil prædixerant diuini futurū, ut tale quippiam accideret. Etenim quū Sicyone Cirrham uersus nauigarēt, medio in cursu, obliquo orto Iapyge, eò sunt depulsi. DIOG. Recte factum: at nos quū nos essemus in uita, nihil eiusmodi alter de altero cogitabamus. Neq; enim ego unq; optabam ut moreretur Antisthenes, quo nimirū baculus illius ad me rediret hæredem (habebat autē egregie ualidum) quē ipse sibi parauerat oleaginū, neq; tu Crates, opinor, desiderabas, ut me mortuo, in possessionū mearum successionem uenires, puta doliū ac peræ, in qua quidem lupini Choenices inerant duæ. CRAT. Neq; enim mihi quicq; istis rebus erat opus, imò ne tibi quidem Diogenes: siquidē quæ ad rem pertinebant, quæq; tu Antistheni succedens accepisti, deinde ego succedens tibi, ea nimirū multo sunt potiora, multoq; splendidiora, q̃ uel Persarū imperium. DIOG. Quæ nā sunt ista quæ dicis? CRAT. Sapientiā, inquam, frugalitatem, ueritatem dicendi, uiuēdiq; libertatē. DIOG. Per Iouē memini me in istiusmodi opum hæreditatē Antistheni successisse, tibiq; eas longe etiā maiores reliquisse. CRAT. Verū reliqui mortales hoc possessionū genus aspiciantur, neq; quisq; nos ob spem potiundæ hæreditatis obsequijs captabat, sed ad aurum omnes intendebant oculos. DIOG. Nec iniuria: neq; enim habebant quo facultates eiusmodi à nobis traditas acciperent: quippe rimosi iam, uitiatīq; delicijs, non aliter quàm uasa carie putria. Quo fit, ut si quando quis in illos infundat uel sapientiam, uel libertatem, uel ueritatē, effluat illico, perstilletq; fundo quod immissum est continere nō ualente. Cuiusmodi quiddam & Danaï filiabus aiunt accidere, dum in doliū pertusum haustam aquā important: at iisdē aurum dentibus & unguibus, omniq; ui seruabant. CRAT. Proinde nos hic quoq; nostras possidebimus opes: illi simulatq; huc uenerint, obolum duntaxat secum ferent, ac ne hūc quidem ulterius q̃ ad portitorē Nirei

NIREI AC THERSITAE DIALOGVS, DES.

ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

NIREVS.

Cce deniq; uel Menippus hic iudex erit, uter nostrum sit formosior. Dic Menippe, an non tibi uideor forma præstantior? MEN. Imò quinā sitis, prius arbitror indicandum, nam hoc opinor scito est opus. NIR. Nireus ac Ther sites. MEN. Vter Nireus, uter Ther sites? nondum enim uel hoc satis liquet. THER. Iam unum hoc uinco, quod tibi sum similis, neq; tantopere me præcellis, quantopere te cæcus ille Homerus extulit, unum omniū formosissimum appellans: quin ego fastigiato uertice, rarisq; & impexis capillis ille, nihilo te inferior uisus sum arbitror. Iam uero tempus est uti pronūcies Menippe, utrū altero formosiorē existimes. NIR. Mirum ni me Aglaia Charopēq; progenerū,

Qui uir pulcherrimus unus,

Omnibus è Graijs Priameia ad Pergama ueni.

MEN. Atqui non item sub terram opinor pulcherrimus uenisti, quippe qui reliquis quidem ossibus alijs appareas assimilis: porro caluaria hoc uno insigni à Ther sitæ caluaria dignosci possit, quod tua delicata est ac mollicula: quandoquidem isthuc habes effoeminatum ac neutriquam uiro decorum. NIR. Attamen Homerum percontare, qua specie tum fuerim, quum inter Græcorum copias militarem. MEN. Tu quidem somnia mihi narras: at ego ea specto quæ uideo, quæq; tibi adsunt in præsentia: cæterum ista norunt, qui id temporis uiuebāt. NIR. Quid igitur tandem? an non ego formosior Menippe? MEN. Neque tu, neq; quisq; alius formosus hoc loco: siquidem apud inferos æqualitas est, paresq; sunt omnes. THER. Mihi quidē uel hoc sat est,

DIOGENIS AC MAVSOLI, DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE.

DIOGENES.

He tu Car, quare tandem insolens es tibiq; places, ad dignum te credis, qui unus nobis omnibus anteponas? MAV. Primū regni nomine ó tu Siopen sis, quippe qui Caria imperauerim uniuersa, præterea Lydia quòq; gentibus aliquor: tum autem & insulas nonnullas subegerim. Miletum usq; peruenerim, plerisq; Ioniae partibus uastatis. Ad hæc formosus eram ac procerus, ac bellicis in rebus præualidus. Postremo, quod est omniū maximū, in Halicarnasso monumentum

tum erectum habeo, singulari magnitudine, quantum uidelicet defunctorum alius nemo possidet, neq; pari etiam pulchritudine conditum, uiris scilicet atq; equis, pulcherrimo è saxo ad uiuam formā absolutissimo artificio expressis, adeo ut uel phanum aliquod simile haud facile quis inueniat. Num iniuria tibi uideor has ob res mihi placere atque efferri? DIOG. Num ob imperium ais, ob formam, atq; ob sepulchri molem? MAV. Per Iouem ob hæc inquam. DIOG. Atqui ó formose Mausole, neq; uires iam illæ, neq; forma tibi iam adest. Adeo ut si quæ arbitrum de formæ præcellentia delegerimus, haudquaquæ dicere potis sit, quamobrem tua caluaria meæ sit anteferenda: siquidem utraq; pariter tum calua, tum nuda: utriq; dentes pariter ostēdimus, pariter oculis orbatī sumus, pariter naribus simis, ac sursum hiantibus deformati. Cæterum sepulchrum ac saxa illa preciosa, Halicarnasseis forsitan iactare licebit, & hospitiū gloriæ causa ostentare, tanq; qui magnificā quandam apud se structuram habeant: uerum quid hinc cōmoditatis ad te redeat uir egregie, nequaquæ uideo, nisi forsan illud cōmodum uocas, quod plus oneris atq; nos sustines, sub tam ingentibus saxis pressus ac laborans. MAV. Itā ne nihil illa mihi cōducunt omnia: planēq; pares erunt Mausolus ac Diogenes? DIOG. Imò haud pares, inquā, uir clarissime: nam Mausolus discruciabitur, quoties earum rerum in mentem ueniet, quibus in uita florere consueuit: at Diogenes interim eum ridebit. Atq; ille quidem de suo illo monumento, quod est in Halicarnasso memotabit, ab uxore Artemisia atq; sorore parato: contra Diogenes ne id quidem suo de corpore nouit, nunquid habeat sepulchrum. Neq; enim illi res ea curæ est, uerū apud uiros excellentissimos sui memoriā famamq; reliquit, ut qui uitam peregerit uiro dignā, tuo monumēto Carū abiectissime celliorē, ac tutiore in loco substructam.

SIMYLI AC POLYSTRATI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

SIMYLVS.

Enisti tandē & tu Polystrate ad nos, quū annos uixeris haud multo pauciores centum, opinor. POLYST. Nonaginta octo Simyle. SIMYL. Sed quīnam triginta istos annos egisti, quibus mihi fueras superstes. Nā ipse perij te fere septuagenario. POLYST. Quā suauissime profecto, etiam si hoc mirum tibi uidebitur. SIMYLVS. Mirum uero, siquidem tibi primum seni, deinde inualido, postremo etiam orbo quicquam poterat esse in uita suaue? POLYST. Principio nihil erat quod nō possem, præterea pueri formosi cōplures aderant,
tum

tum mulieres nitidissimæ, unguenta, uinum mire fragrans, postremo mensæ uel Siculis illis lautiores. SIMYLVs. Noua narras, nam ego te planè sordidum ac parcissimum esse sciebam. POLYST. Atqui uir prædare, ex alienis arcis opes mihi subscatebant. Tum diluculo protinus quàm plurimi mortales ad fores meas uenditabant, simulq; ex omni rerum genere quæ terrarum ubiuis pulcherrimæ reperiuntur, munera deportabantur. SIMYLVs. Num me defuncto regnum gessisti? POLYST. Minime, uerū amantes habebam innumeros. SIMYLVs. Non possum nō ridere: tū ne amātes tantus natu quū esses, uixq; tibi dentes supeffent quatuor? POL. Habebam per Iouē equidē optimates ciuitatis: quumq; essem tum senex, tū caluus, sicuti uides, præterea lippiens etiam, ac senio cæcutiens: postremo naribus muccosis, tamen cupidissime mihi inseruiebant, adeo ut is felix uideretur, quēcunq; uel aspexissem modo. SIMYLVs. Num tu quoq; quemadmodū Phaon ille, Venerē aliquam è Chio transuexisti, ut ob id optanti tibi illa dederit rursum ad iuuentam redire, ac denuo formosum atq; amabilem fieri? POLYST. Haudquaquā, quin magis quū talis essem, qualem dixi, tamen supra modū adamabar. SIMYLVs. Aenigmata narras. POLY. Atqui notissimus est hic amor, quū uulgo sit frequens, nempe erga senes orbos ac diuites. SIMYLVs. Nunc tua forma unde tibi profecta fuerit intelligo uir egregie, nimirū ab aurea illa Venere. POLYST. Verumtamen non parum multas comoditates ab amantibus tuli Simyle, propemodum etiam adoratus ab illis. Porro sæpius etiā quasi prociis illis illudebam, excludēs interdum nōnullos eorum: interim illi inter sese decertabāt, & in ambiendis primis apud me partibus, aliū aliū anteire nitebatur. SIMYLVs. Sed age, de facultatibus tuis quid tandē statueras? POLYST. Palām quidem affirmabam, me unūquenq; illorum relicturum hæredem: idq; illi quū crederent futurum, certatim se quisq; obsequentiorem atq; adulantiozem præbebat. Caterum alteras illas ueras tabulas, quas apud me seruaueram, reliqui, in quibus omnes illos plorare iussi. SIMYLVs. At postremæ illæ tabulæ quem pronuntiabant hæredem? num è cognatis quempiam? POLYST. Nō per Iouem, imò nouitium quendam ex formosis illis adolescentulis, natione Phrygē. SIMYLVs. Quot annos natum Polystrate? POLY. Viginti ferme. SIMYLVs. Iam intelligo quibus obsequiis ille te demeruerit. POLYST. Attamen multo illis dignior qui scriberetur hæres, etiam si barbarus erat ac perditus, quem iam ipsi etiam optimates conlunt captantq;. Is igitur mihi extitit hæres, iamq; inter patricios numeratur, subrafo mento, barbaroq; cultu ac lingua: quin eum Codro generosior, Nireo formosior, Vlyffe prudentior esse prædicat.

SIMYLVS. Non laboro, uel totius Græciæ sit imperator, si libet, modo ne illi potiantur hæreditate.

**VENERIS ET CVPIDINIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.**

VENVS.

Quid tandē in causa est Cupido, ut quū reliquos deos omneis adortus expugnaris, Iouem ipsum, Neptunū, Apollinem, Iunonem, me deniq; matrem, ab una Minerva temperes, utq; aduersus hanc nec ullum habeas incendium tua fax, & iaculis uacua sit pharetra, tum & ipse arcu careas, neq; iaculari noris? **CVPIDO.** Equidem hanc metuo mater: est enim formidabilis truculentōq; aspectu, ac ferocitate quadā supra modum uirili: proinde si quando tenso arcu petam illam, galeæ cristam quatens, expauescit me, moxq; formidine tremere occipio, sicut arma mihi è manibus excidant. **VENVS.** Atqui Mars an nō erat hac formidabilior? & hunc tamen superatū exarmasti. **CVPIDO.** Imō ille cupide me recipit, atq; ultro etiam inuitat: uerum Minerva semper adductis supercilijs obseruat: quin aliquando temere ad illā aduolauī, facē propius admouēs: at illa, si quidē ad me accesseris inquit, p parentē Iouē, quouis modo te cōfecero, aut lancea te trāsfigam, aut pedibus arreptum in tartara dabo præcipiē, aut ipsa te discerpā. Plurima item id genus cōminabatur: ad hæc acribus obtuetur oculis, postmo & in pectore faciem quandam gestat horrendam, uiperis capillorum uice comatam, hanc nimirum maximopere formido: territat enim me, fugiōq; quoties eam aspicio. **VENVS.** Esto sanē, Minervam metuis ut ais, atq; huius gestamen gorgona reformidas, idēq; quum Iouis ipsius fulmen non formidaueris: ceterum Musæ quam ob causam abs te nō feriuntur, atq; à tuis iaculis tutæ agunt? num & hæ cristas quatunt, aut gorgonas prætendunt? **CVPIDO.** Has quidem reuereror mater, sunt enim uultu pudico ac reuerendo, præterea semper aliquo tenentur studio, semper cantonibus animum intentum gerūt: quin ipse etiam nō raro illis assisto, carminis suauitate delinitus. **VENVS.** Esto, nec has adoris propterea quod sint reuerendæ: at Dianam qua tandem gratia non uulneras? **CVPIDO.** Ut breuiter dicam, hanc ne deprehendere quidem usquam sum potis, quippe perpetuo per montes fugitantē: ad hæc alterius cuiusdam sui cupidinis illa tenetur cupidine. **VENVS.** Cuius ō gnate? **CVPIDO.** Nempe uenatu ceruorum & hinnulorum, quos insectatur ut capiat, ac iaculo figat. Ac prorsum tota rerū huiusmodi studio tenetur: tametsi fratrem eius, qui nimirū arcu ualet & ipse, feritq; eminus. **VEN.** Teneo gnate, eū sæpenumero sagitta uulnerasti.

Martis

MARTIS AC MERCVRII DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MARS.

Vdistin' Mercuri cuiusmodi nobis minatus sit Iupiter: quàm superba, quâcūq; dictu absurda? Ego, inquit, si uoluerò, catenam ex æthere demittam, unde si uos suspensi me ui detrahère conemini, luseritis operam: nuncūq; enim me deorsum trahetis. Contra ego uos uelim in altum attrahere, nō uos modo, uerumetiam tum terram ipsam, tum mare pariter subuectū in sublime sustulero. Ad hæc alia permulta, quæ tu quoq; audisti. At ego, si quidem cū unoquoque singulatim conferatur, ita præstantiorē eum esse, uiribusq; superiorē, haud quāq; negauerim, uerum unum tam multis pariter in tantum antecellere, ut eum ne pondere quidem uincere queamus, etiam si terram ac mare nobis adiunxerimus, id neutiq; crediderim. MERC. Bona uerba Mars. Neq; enim sat tutum est ista loqui, ne quid forte mali nobis hæc petulantia conciliet. MARS. An uero credis apud quemlibet hæc dicturum me? imò apud te solum id audeo; quem linguæ continentis esse sciebam. Sed quod mihi maxime ridiculum uidebatur, tum quū hæc mirrantem audirē, haud queam apud te reticere. Etenim meminetam, quum non ita multo ante Neptunus, Iuno, ac Pallas, mota aduersus eum seditione, machinarētur cōprehensum illum in uincula cōficere, quantopere formidaret, utq; in omnem speciem sese uerterit, idq; cum tres duntaxat essent dī. Quod ni Thetis misericordia commota, Briareum Centimanum illi auxilium accersiuisset, ipso pariter cū fulmine ac tonitru uinctus erat. Hæc reputanti mihi ridere libebat eius magniloquentiam iactantiamq;. MERCVR. Tace, bona uerba: neq; enim turpius est ista uel tibi dicere, uel audire mihi.

MERCVRII ET MAIAE DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MERCVRIVS.

St uero mater deus quisquam in cœlo me miserior?
MAIA. Caue ne quid istiusmodi dixeris Mercuri.
MERCVR. Quid non dicam? qui quidem tantum negotiorum solus sustineam quibus delassor, in tam multa ministeria distractus? Nam mane protinus surgendum est mihi, statimq; uerrendum coenaculum, ubi dī compotant. Tum ubi curiam in qua cōsultant undiq; strauero, ac singula ita ut oportet composuero, Ioui necessum est assistere,
5 2 ac perferēdis

ac perfectendis illius mandatis toto die sursum ac deorsum curitare, in super quū redeo, puluerulentus adhuc, Ambrosiam apponere cogor. Porro priusq̃ nouitius iste pocillator aduenisset, ego nectar etiam ministrabam. Quodq̃ est omnium indignissimum, soli omnium ne noctu quidem agere quietem licet, uerum id quoq̃ temporis necesse habeo defunctorū animas ad Plutonem deducere, maniumq̃ gregi me ducem præbere, tum autem & tribunalibus assistere. Neq̃ enim mihi suffidebāt scilicet diurna negocia dum uersor in palaestris, dum in concionibus præconis uices ago, dum oratores instruo, ni hæc quoq̃ provincia accedat, ut simul etiam umbrarum res disponam. Atqui Leda filij alternis inter ipsos uicibus apud superos atq̃ inferos agitant. Mihi necesse est quotidie tum hoc, tum illud pariter agere: deinde duo illi Alcmena ac Semele miseris prognati mulieribus, ociosi in cōuiujs accumbūt, at ego Maia Atlantide progenitus illis ministro scilicet. Quin nunc quū recens à Sidone Cadmi filia reuersus essem: nam ad hanc me legarat, uisum quid ageret puella: priusq̃ respirassem, & adhuc anhelum de uia, rursū ad Argos emandauit uisurum, qui cum Danaë ageretur. Rursū inde in Bœotiam profectus inquit, obiter Antiopā uisito: adeo ut planè iam pariturū me negarim. Quod si mihi licuisset, lubens profecto fecissem, id quod solent ij qui in terris duram seruiunt seruitutem. MAIA. Missa fac ista gnate: decet enim per omnia morem gerere patri, quū sis iuuenis: ac nunc quò iussus es, Argos contende, deinde in Bœotiā, ne si cessaris, fuerisq̃ lentior, plagas etiā auferas: nam iracundi sunt qui amant.

VENERIS ET CVPIDINIS DIALOGVS, DES.
BRASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

VENVS.

Vpido gnate, uide quæ facis flagitia. Non iam de his loquor, quæ te impulsore mortales in terra uel in se quisq̃, uel inuicem alij in alios faciunt, uerum de his ago, quæ apud superos quoq̃ designas, qui quidē loquē ipsum cogis uarias assumere formas, in quodcumq̃ tibi pro tempore uisum fuerit, eum uertens: tum lunam è coelo deuocas. Quin & solem aliquoties compellis lentū apud Clymenem cessare aurigandi muneris oblitum: nam quicquid iniuriæ in me matrem etiam committis, audacter ac tanquam tuto facis. Verum tu quidem ô deorum omnium cōfidentissime, Rheam insuper ipsam iam anum, præterea deorū tam multorum parentem, cō perpulisti, ut pusionem adamet, atq̃ in Phrygium illum adolescentulum depereat, ac tua iam opera insanit, iunctisq̃ leonibus, adhibitis item Corybātibus, quippe qui

qui & ipsi furore quodam sunt afflati, per Idam montem sursum ac deorsum oberrat, ipsa quidē Attis amore eiulans. Caterum Corybantum alius suum ipse penē ense defecat, alius demissa coma per montes fertur insanus, alius cornu canit, alius tympano tonat, alius cymbalo perstrepat breuiter, omnis undiquaque Ida tumultus atque insanix plena est. Proinde cuncta timeo: metuo ne tale quid accidat, quādoquidem te produxi, malum ingens, ut si quando resipiscat Rhea, uel potius si pergat insanire, Corybantibus imperet, ut te correptum discerpāt, aut leonibus obiciāt. Hic me sollicitat metus, quod uideam tibi periculum imminere. CVPIDO. Ocioso animo esto mater, siquidem leonibus etiam ipsis iam familiaris sum factus, ita ut saepenumero conscensis eorum tergis, prehensaque iuba, equitis ritu insidens illos agitem. At uero illi interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum ori insertam recipient lambuntque, deinde mihi reddunt innocuam. Porro Rheae ipsi quando tandem uacauerit, ut me ulciscatur quū in Atte sit tota? Postremo quid ego pecco, quū res pulchras ut sunt, offero ac demonstro? uos ne appetite res pulchras: quare his de rebus ne in me crimen conferre. Num uis ipsa tu mater, uti neque tu posthac Martē ames, neque ille te? VENVVS. Vt es peruicax, & nulla in re nō superas: attamen horum quae dixi, aliquando memineris.

DORIDIS ET GALATEAE DIALOGVS, DES.

ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

DORIS.

Ormosum amantem Galatea, nempe Siculum istū pastorem aiunt amore tui deperire. GAL. Ne ride Doris: etenim qualis qualis est, Neptuno patre progenatus est. DOR. Quid tum postea, si uel Ioue ipso sit progenitus, quū usque adeo agrestis atque hispidus appareat, quodque est omnium deformissimū, unoculus? An uero credis genus illi quicquid profuturū ad formam? GAL. Ne isthuc quidem ipsum, quod hispidus est atque agrestis, ut tu uocas, illū deformat, quin uirile magis est. Porro oculus media in fronte decet etiam, quo quidem nihilo segnius cernit, quā si duo foret. DOR. Uideris Galatea non amante habere Polyphemū, sed illum potius adamare, sic eum praedicas. GAL. Equidē haud adamo, sed tamen insignē istam uestram insultandi opprobrandique petulantiam ferre nō queo. Ac mihi nimirum inuidētia quadā isthuc facere uidemini, propterea quod ille quū forte aliquādo gregem pasceret suū, nosque è littorali specula in littore ludentes cerneret in prominentibus Aetnae pedibus, quā uidelicet inter montem & mare litus sese in longum porrigit, uos ne aspexerit

aspexerit quidem: at ego omnium una uisa sim formosissima, eoque in unam me coniecit oculum. Ea res uos male habet: nam argumentum est, me forma præstantiorem esse ac digniorem, quæ amer: uos contra fastiditas esse. DOR. An istud tibi putas inuidendum uideri, si primū pastori, deinde lusco formosa uisa sis: quanquid aliud ille potuit in te probare, præter candorem? Is illi placet opinor, quod caseo & lacti assueuerit: proinde quicquid his sit simile, id protinus pulchrum iudicat. Alioqui ubi libebit scire, qua sis facie, de scopulo quopiam in aquā, si quando tranquilla steterit despectans, temetipsam contemplare, uidebis aliud nihil, nisi perpetuū candorem: uerum is quidem non probatur, nisi rubor admixtus illi, decus illi iunxerit. GAL. Atqui ego illa immodice candida, tamen eiusmodi habeo amantem, quū interim è uobis nulla sit, quam uel pastor, uel nauta, uel portitor aliquis miretur: ceterū Polyphemus (ut alia ne dicam) etiā canendi peritus est. DOR. Tace ô Galatea, audiuius illum canentem, quū nuper pruriret in ter: sed ô sancta Venus, asinum rudere dixisses: nam lyre corpus simillimum erat ceruino: capiti ossibus renudato: tum cornua perinde quasi rubiti prominebant, ijs iunctis, inductisque fidibus, quas ne collope quidem circūtorquebat, agreste quiddam & absonū cantilabat, quū aliud interim ipse uoce caneret, aliud lyra succineret, ita ut temperare nobis nequierimus, quin rideremus amatoriam illam cantionē. Nam Echo ne respondere quidem illi uoluit balanti, quū sit adeo garrula: imò puidisset, si uisa fuisset stridulum illius, & ridiculum cantum imitari. Ad hæc gestabat in ulnis amasius iste delicias suas, ursi catulum pilis hirtum, ipsi nō dissimilem. Quis autem non inuideat tibi amicum istum Galatea? GAL. Quin tu igitur Dori, tuum ipsius amicum nobis commōstra, qui meo sit formosior, quicquid doctius ac melius uel uoce canat, uel cithara? DOR. Mihi quidem nullus est amator, neque me hoc nomine iacto, quasi sim uehementer amabilis, uerum tamen istiusmodi amicum, qualis est Polyphemus nempe totus hircum olens, tum crudis uicitans carnibus, & hospites, si qui appulerint deuorans, tibi habeas, eumque tu mutuū ames.

· DIOGENIS ET ALEXANDRI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

· DIOGENES.

Vid hoc rei Alexāder? itā ne defunctus es tu quoque perinde atque nos omnes? ALEX. Vides nimirū Diogenes: tametsi mirandum non est, si, homo cum fuerim, defunctus sim. DIOG. Num ergo Iupiter ille Hammon mentiebatur, quū te suum filium esse diceret, an

ret, an uero tu Philippo patre prognatus eras? ALEX. Haud dubie Philippo: neq; em̄ obſiſſem, ſi Hammonē parēte fuiſſem progenitus. DIOG. Atqui de Olympiade etiam conſimilia quædam ferebātur, puta draconem quendam cum ea fuiſſe cōgreſſum, uiſumq; in cubiculo, ex eo grauidam peperiſſe te: porrò Philippum errare falliçq; qui ſe tuū patrem eſſe crederet. ALEX. Inaudieram quidem & ipſe iſta quemadmodum tu, at nunc uideo neq; matrem, neq; Hammonios illos uates ſani quicq; aut ueri dixiſſe. DIOG. Attamen iſtud illorum mēdacium Alexāder ad res gerendas haudquaçq; tibi fuit inutile, propterea quod uulguſ te uerebatur metuēbatq; quū deum eſſe crederet. Sed dic mihi, cui nam tam ingens illud imperium moriens reliquiſti? ALEX. Id equidem ignoro Diogenes: celerius enim ē uita ſubmouebat, quā ut eſſet ocium de illo quicq; ſtatuendi, præter id unū, quod moriens Perdiccæ anulum tradiidi. Sed age, quid rides Diogenes? DIOG. Quid ni rideam? an non meminiſti quid Græci fecerint, quū nuper tibi arrepto imperio adularentur, principiēq; ac ducē aduerſus Barbaros deligerent: nonnulli uero in duodecim deorum numerū referrent, ac phænā conſtituerent: deniq; ſacra facerent tanq; Draconis filio? Sed illud mihi dicito, ubi te ſepeliērūt Macedones? ALEX. Etiamdū in Babylo, ne iaceo tertiu iam diem: porrò Ptolemæus ille ſatelles meus, ſi quādo detur ocium ab his rerū tumultibus qui nunc inſtant, pollicetur in Aegyptum deportaturū me, atq; inibi ſepulturum, quo uidelicet unus ſiam ex dijs Agyptijs. DIOG. Non poſſum nō ridere Alexander, qui quidē te uideā etiā apud inferos deſipientē, ſperantēq; fore, ut aliquādo uel Anubis ſias, uel Oſiris. Quin tu ſpes iſtas omittis o diuiniſſime, neq; em̄ fas eſt reuerti quēq; q ſemel paludē trāſmiſerit, atq; intra ſpecus hīa tum deſcenderit, propterea quod neq; indiligens eſt Aeacus, neq; contemnendus Cerberus. Verum illud abs te diſcere peruelim, quo feras animo, quoties in mentem redit, quanta felicitate apud ſuperos relicta huc ſis proſectus, puta corporis cuſtodibus, ſatellitibus, ducibus tum auri tanta ui, ad hoc populis qui te adorabant: præterea Babylo, Bactris, immanibus illis beluis, dignitate, gloria: deinde quod eminebas conſpicuus, dum uectareris, dum amiculo candido caput haberes reuinctum, dum purpura circūamictus eſſes: nunquid hæc te diſcruciant, quoties reuertiſ in animo? Quid lachrymas ſtulte? an non id te ſapiens ille docuit Ariſtoteles, ne res eas quæ à fortuna proficiſcantur, ſtabiles ac firmas exiſtimares? ALEX. Sapiens ille, quum ſit aſſentatorum omniū perdiſſimus? Sine me ſolum Ariſtotelis facta ſcire, quā multa à me petierit, quæ mihi ſcripſerit: deinde quēadmodū abuſus ſit mea illa ambitione, qua cupiebā eruditione cæteris præ-

stare, quū mihi palparetur interim, ac prædicaret me, nunc ob formam tantq̃ & ipsa summi boni pars quædam esset, nunc ob res gestas atq̃ opes: nam has quoq̃ in bonorum numero collocandas esse censebat. ne sibi uitio uerteretur quod eas acciperet. Planè præstigiōsus uir ille quidem erat, ac fraudulentus ô Diogenes: quanq̃ illud fructus scilicet ex illius sapiētia fero, quod nunc perinde quasi summis de bonis extru-
tior, ob ista quæ tu paulo ante cōmemorasti. DIOG. At scin̄ quid fa-
sies? ostendam tibi molestiæ istius remedium. Quandoquidem his in
locis ueratrum non prouenit, fac ut Lethei fluminis aquam auidis fau-
cibus attrahens bibas, iterumq̃ ac sapius bibas: atq̃ eo pacto desines
de bonis illis Aristotelicis discruciarī. Verū enim Cletum etiā illum &
Calisthenē uideo, cumq̃ his alios complureis raptim huc sese ferētes,
quo te discerpant, poenāsq̃ sumant ob ea quæ quondam in illos cōmi-
sisti. Quare fac in alterā hanc ripā te cōferas, & crebrius (ut dixi) bibas.

MENIPPI ET CHIRONIS DIALOGVS, DES.
ERASMQ̃ ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.

Quidem inaudiui Chiron, te, deus quum esses, tamen
optasse mortem. CHIR. Vera nimirum sunt ista quæ
audisti Menippe, planeq̃ mortuus sum sicuti uides,
quū mihi licuerit immortalē esse. MENIP. At quā
te mortis cupidō tenebat, rei uidelicet, quā uulgus ho-
minum horreat? CHIR. Dicam apud te, uirum neutiq̃ stultum atque
imperitum: Iam mihi desierat esse iucundum, immortalitate frui. ME-
NIP. Quid? an iniucundum erat te uiuere, lucemq̃ tueri? CHIR. Eras
inquam Menippenam quod iucundum uocant, id ego neutiq̃ sim-
plex, sed uarium quiddam esse arbitror. Verum quū ego semper uiue-
rem, atq̃ iisdem perpetuo rebus uterer, sole, luce, cibo, tum horæ eadē
recurrerent, reliqua item omnia quæcunq̃ contingunt in uita, recipi-
co quodam orbe redirent, atq̃ alijs alia per uices succederent, satietas uē
delicet eorum me cepit. Neque enim in eo uoluptas est sita, si perpe-
tuo fruaris iisdem, sed omnino in permutādo posita est. MENIPPVS.
Probe loqueris Chiron: cæterum hæc quæ apud inferos agitur uita,
quinam tibi procedit, posteaquā ad hanc tanquam ad potiorem te
contulisti? CHIRON. Haud insuauiter Menippe: siquidem æquali-
tas ipsa quiddam habet admodum popolare. Nihil autem interest,
utrum in luce quis agat, an in tenebris: præterea neque sitiendum est
nobis quemadmodum apud superos, neque esuriendum, sed eiu-
smodi rerum omnium egentia uacamus. MENIPPVS. Vide
Chiron

Chiron necemet ipse inuoluas, neue eodem tibi recidat oratio. CHIR. Quamobrem isthuc ais? MENIP. Nempe si illud tibi fastidio fuit, quod in uita semper isdem similibusq; rebus utendum erat, quū hic itidem similia sint omnia, eundem ad modum parient fastidium. Ac de integro tibi quaerenda erit uitae cōmutatio, atq; hinc quōpiā aliam in uitam demigrandum, id quod arbitror fieri nō posse. CHIR. Quid igitur faciundum Menippe. MENIP. Illud nimirum, uti sapiens quum sis, quemadmodum opinor, & uulgo praedicant, praesentibus rebus sis contentus, boniq; consulas quod adest, neque quicquam in his esse putes, quod ferri non queat.

MENIPPI ET CERBERI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.

Eus Cerbere, quandoquidem mihi tecum cognatio quaedam intercedit, quum & ipse sim canis: dic mihi per Stygiam paludem, quomodo sese habebat Socrates, quum huc accederet? Verisimile est autem te, deus quū sis, non latrare modo, uerū etiam humano more loqui, si quando uelis. CERB.

Quū procul adhuc abesset Menippe, uisus est cōstanti atq; interrūto adire uultu, perinde quasi mortem nihil omnino formidaret, ac tanq; hoc ipsum uellet ijs, qui procul à specus ingressu stabant, ostendere: uerū simulatq; despexit in hiatum, uiditq; profundum atq; atrū antri recessum, simulq; ego cunctantem etiam illum aconito mordens pede correptum detraherem, infantium ritu eiulabat, suosq; deplorabat liberos, nihilq; non faciebat, in omnem speciem sese cōuertens. MENIP. Num igitur fucate sapiens erat ille, neq; uere mortem contemnebat? CERB. Flaud ueret: ceterum ubi uidit id esse necesse, audaciam quandam pra se ferebat, quasi uero uolens id esset passurus, quod alioqui uolenti, nolenti tamē omnino fuerat ferendum, uidelicet quo spectatoribus esset miraculo. Equidem illud in totum de uiris istiusmodi uere possim dicere, ad fauces usq; specus intrepidi sunt ac fortes: postmodum intus quū sunt, nihil mollius neq; fractius. MENIP. Ceterū ego quonam animo tibi uisus sum subisse specum? CERB. Vnus mortaliū Menippe sic mihi uisus es subire, ut tuo dignū erat genere, & prior te Diogenes, propterea quod neutiq; adacti subieritis, aut intrusi: uerum tum ultronei, tum ridentes, atq; omnibus plorare renunciantes.

LVCIANI DIALOGORVM, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE, FINIS.

Praefatio

PRAEFATIO SEV HER

CVEBS GALLICVS LVCIANI, DES. ERASMO
• ROTERODAMO INTERPRETE.

Erculem Galli lingua gentis uernacula Ogmium uocant. Porro deū ipsum noua quadam atq; inusitata figura depingunt: decrepitus est apud illos, recaluaster, reliquis capillis, si qui reliqui sunt, planē canis, cute rugosa, & in aterrimum exusta colorem, cuiusmodi sunt nautæ isti senes. Charontē potius aut lapetum quemplam ex his qui apud inferos uersantur, diceres. In summa, quiduis potius quā Hercules esse cōficeres ex imagine. Atq; tali specie quū sit, tamen Herculis ornatū gerit, ut qui tum leonis exuuium indutus sit, tum clauam dextra teneat, tum pharetram humeris apratam portet, tum arcum tensum læua prætendat: deniq; modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorū deorum contumeliā perperam facere Gallos, quū eum eiusmodi fingent effigie, quo nimirū illum talibus picturis uldicerentur, quod olim in regionem ipsorum incurfasset, prædas agens id temporis, quum Geryonis armenta uestigans, Occidentalium gentium plerasq; regiones peruastaret. At nondum etiam dixi, id quod erat in imagine maxime nouū atq; mirandum: siquidem Hercules ille senex, ingentem admodum hominū multitudinem trahit, omnibus ab aure reuinctis: porro uincula catenulæ tenues aurō electrōue cōfectæ, pulcherrimis istis monilibus adsimiles. Atqui quū uinculis usq; adeo fragilibus ducantur, tamen neq; de fugiendo cogitant, quū alioqui commode possint, neq; prorsus obnituntur, aut pedibus aduersus trahentem obtendunt, sese resupinantes, uerum alacres ac lati sequuntur, ducentem admirantes, ultro festinantes omnes, & laxatis funiculis etiam anteuertere studentes, perinde quasi grauitèr laturi, si soluerentur uinculis. Ne illud quidem pigebit referre, quod mihi uidebatur omnium absurdissimū: etenim quū non inueniret pictor unde catenularū summas ansas neceret, uidelicet dextera iam clauam, læua arcum tenente, summā dei linguam perterebrauit, atq; ex hac religatis catenulis eos trahi fecit. Ipse nimirum ad eos qui ducebantur, uultum & oculos conuertebat, arridens. Hæc ego quū diutius assistens essem cōtemplatus, admirans, hæsitans, indignans: Gallus quispiam, qui propius astabat, nostratium literarū non indoctus, id quod declarauit, quū Græcanicam linguam absolute sonaret, philosophus opinor ex eo genere philosophorū, quod apud illos esse fert. Ego tibi hospes, inquit, picturæ istius ænigma explicabo, nam

nam uidere uehementer ad eam attonitus ac stupefactus. Orationem nos Galli nequaquam arbitramur esse Mercurium, quemadmodum uos Græci, uerum Herculi illam tribuimus, propterea quod hic Mercurio longe robustior extiterit: nam quod senex fingitur, nihil est quod mirere. Siquidem una facundia consuevit in senecta demum absolutum nigorem ostendere, si modo uerum uestri dicunt poëtae,

Obduci iuuenum densa caligine pectus:

Contra senectam posse quiddam dicere,

Rudi iuuenta melius ac prædarius.

Hinc uidelicet apud uos & Nestoris lingua melle profluit, & Troianorum concionatores liris effusan ædunt, uidelicet floridam quandam uocem: nam liria si satis comemini, flores appellantur. Proinde quod ab auribus uinctos ad linguam trahit senex hic Hercules, qui non aliud quam ipse est sermo, ne id quidem debes admirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognitionem. Neque uero ad contumeliam illius illud pertinet, quod ea pertusa est: nam memini, inquit, & Iambicos quosdam uersiculos e comædijs apud uos discere,

Siquidem uiris loquacibus

Extrema lingua perforata est omnibus.

Quin de eodē hanc in summa habemus opinionem, ut quicquid egit, id oratione facundiæque confecisse putemus, utpote uirum sapientem, ac persuadendo pleraque sibi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt acutæ, missiles, citæ, atque animum sauciantes: unde pennigera dicta uos quoque nominatis. Hactenus Gallus. Ac mihi quidē quū huc me conferens mecum inter eundum perpenderem, num decorum iam esset, ut tam grandis natu, quicque iam pridem ab his doctrinæ certaminibus memet abdicassem, rursus me tam multorum iudicium calculis exponerem iudicandum, in tempore subiit animum meum eius picturæ recordatio: nam antehac uerebar, ne cui uestrum uideret hæc admodum pueriliter agere, quasi præter ætatē iuuenari. Proinde ne quis Homericus adolescentulus illud mihi impingeret dicens,

Aetas iam perijt tua: Tum illud,

Acte corripuit cariola senecta, minister

Inualidusque tibi, & segnes tardiisque caballi:

Videlicet eo scōmate pedes meos notās. Verū quoties senex ille Hercules recurrit animo, ad quiduis adducor ut faciā, neque me pudet hæc audere, quum sim ipsi æqualis imagini. Itaque robur, celeritas, forma, & si qua sunt alia corporis bona, ualeant, cumque his tuus ô Te cie uates, cupido, ubi me mento subcano uiderit auro rutilantibus alis, si uidebitur, uel aquilas præteruolet: neque laborabit Hippodides, imò

nunc

nunc uel maxime tempestiuum fuerit, facundia repubescere, florere, mēgere, & quā licet plurimos ab auribus ducere, ac sapius artu fetire, quandoquidem periculum non est, ne quando quis præter spem pharetram inanem reperiatur. Vides quibus modis ætatem meam, meamq; senectutem ipse consolatur animemq; adeo ut non sim ueritus natum iam olim in terram subductam denuo reuellere, suisq; instructam armis, medium in pelagus demittere. Cōtingant autē à uobis ó dñ, afflatus secundi, quando nunc uel maxime, præsentē bono atq; amico mento nobis est opus: quo si digni modo uidebimur, in nos quoque dicat aliquis Homericum illud:

Quos profert senior pannis ē uilibus armos.

LVCIANI HERCVLIS GALLICI, DES. ERASMO
ROTTERODAMO INTERPRETE, FINIS.

EVNVCHVS SIVE

PAMPILVS LVCIANI, DES. ERASMO
ROTTERODAMO INTERPRETE.

Nde nobis aduenis Luciane, seu quidnam rei ridet? Semper tu quidem & aliās consueuisti nobis hilaris ac festiuus occurrere, uerum isthuc magis aliquid solito uidetur esse, de quo risum nec comperiscere queas. LVCIAN. E foro tibi adsum ó Pāphile: porrò mox efficiam, ut tu quoq; mecum rideas, simul atq; audieris cuiusmodi litis adfuerim actioni, duobus philosophis inter sese cōtendentibus. PAMPH. Iam isthuc ipsum pfecto ridiculum est quod ais, philosophos inuicem lites agitare. Nam etiam si quid magni fuisset negocij, inter ipsos modeste citraq; pugnam controuersiam cōpositam oportuit. LVCIAN. Quid ais? tranquille componant illi, qui quidem solida plaustra conuicijs onusta, alter in alterū effuderint, uociferantes miraq; peruicacia contendentes? PAMPH. Videlicet de disciplinis atq; opinio nibus Luciane, ita ut assolent, dissentiebant, quod erant diuersæ factionis. LVCIAN. Nequaquā, imò aliud quiddam erat hoc de quo dissidebāt: nam eiusdem sectæ erant ambo, eiusdemq; scholæ, & tamen orta inter eos lis erat. Porrò iudices qui cognoscebant, primates erant huius Reip. natuq; maximi ac sapientissimi. Breuiter, apud quos pudeat aliquis etiam parum apte quippiam eloquutus, nedum ad tantā prouectus inuerecundiā. PAMPH. Quin tu igitur litis argumentum exponis, quo uidelicet ipse etiam cognoscā, quæ res tibi tantum risum concitarit? LVCIAN. Sais Pamphile salarium,

nium, idēq; neutiq; exiguum ab imperatore fuisse constitutū: singulis philosophorū generibus: puta Stoicis, Platonis, Epicureis: cūq; his etiam Peripateticis: ita ut unicuiq; sectæ præmiū esset æquale. Cæterū demortuo ex his quopiā, alius aliquis in eius locum subrogandus est, qui sit optimatū calculis probatus. Porro præmiū illud, neq; bubula pellis erat quæpiam, quemadmodū ait poëta, nec porcellus: uerum singulos in annos decies mille nummū, quos accipiunt, uti doceant iuuentutem. PAMPHI. Memini quidem ista. Quin aiūt nuper ex illis diem obijisse quempiam: alterum (ni fallor ē Peripateticis. LVCI. Hæc ipsa Pamphile Helena: propter quā illi inter sese singulari certamine conflabant. Et hætenus quidem nihil etiam ridendum erat in illis præter hoc, quod quum philosophos esse se profiterent, ac pecunias pro nihilo ducere: tamen earum gratia perinde atq; pro patria in discrimen adducta, pro religione maiorū, pro monumētis progenitorū decertarēt. PAMPH. Atqui Peripateticorū istud est decretū: nō admodū esse negligendas pecunias: uerum eas in tertio quodā bonorū ordine esse ponendas. LVCI. Recte dicis. Nam ita quidem aiunt. Proinde bellū hoc ex maiorū iudicio, sentētiaq; illis extitit: uerum quæ postea cōsequuta sint, iam ausculta. Primū complures quidem alij in defuncti illius funebribus ludis decertabāt: sed inter hos præcipue duo uiribus pares: puta Diodes ille senex: nosti quem dicam, cōtentiosum illum inquā: præterea Bagoas, qui quidē ea specie est, ut eunuchus esse uideatur. Inter hos initio de doctrina, deq; philosophiæ decretis atq; opinionibus est decertatū: & uterq; sui specimen ac documentū dedit, quod esset Aristotelicæ factionis, quodq; eius placita sequeretur ostendit. At per Iorem in hoc certamine, neuter altero superior erat. Lis igitur huc deflexit deniq; Diodes desinens iam eruditionis suæ periculū ac specimen ostendere, ad Bagoam descendit, ac uitam illius in primis carpere est aggressus. Bagoas itidem huius uitā uicissim taxabat. PAMPHI. Idēq; merito Luciane. Siquidem eius rei magis erat habenda ratio. Proinde si ego forte iudex causæ sedissem, magis in hoc ut mihi uideretur, futurus eram occupatus, potiusq; spectassem; uter moribus esset præstantior, quàm uter ad disputandū ac dicendū promptior: atq; illi potius quàm huic uictoriā adiudicassem. LVCI. Recte dicis. Equidem istius sententiæ meum & ipse calculum addo. Verum ubi iam conuictis, ubi maledictis essent satiati, tandem Diodes illud aiebat nefas esse, uel conari aut proponere Bagoam, uti cum philosophiæ studio. cūq; pulcherrimis illius præmijs cōmercium haberet, qui quidem eunuchus esset. Imò hoc hominū genus, non solū ab eiusmodi cōubernio seduli oportere, uerū ab ipsis etiam sacris, ac uasis puris, breuiter ab omnibus

bus publicis coetibus eijci. Ostēdēs inauspicatū quoddā & occurſu in-
 faustū ſpectaculū fore, ſi quis mane domo egreſſus, uel uideat iſtiuſ-
 modi quippiam. Atq; hac de re multis uerbis differebat, affirmans eu-
 nuchū neq; uirū eſſe, neq; mulierē, ſed quiddā utrinq; compoſitū & cō-
 flatum, planēq; monſtrum ab hominū natura ſpecieq; alienū. P A M-
 PHIL. Nouā accuſandi rationē nobis narras Luciane. Iamc; & ipſe
 ridere compellor, crimē audiēs tam inauditū. Sed alter ille quid? Num
 obticebat? An uiciſſim & ipſe quiddā auſus eſt ad iſta reſpōdere? L V-
 CIA. Initio quidē pudore ac metu (nā id eſt iſtis familiare) diutius ob-
 ticebat, erubeſcēs interim, palamc; præ ſe ferens id quod erat. Tandē
 autē tenuem quandā ac muliebrē ædens uocē, negabat æquum facere
 Diodē, qui ſe quod Eunuchus eſſet, ob id à philoſophia ſeduderet, cū
 qua ſcēminis etiam eſſet cōmercium. Allegabantur Aſpaſia, Diotima,
 Thargelia, quæ cauſam illius adiuuabāt. Præterea Academicus quiddā
 Eunuchus natione Gallus, qui paulo ante noſtrā atātē maximi nomi-
 nis apud Græcos floruiſſet. Porro Diocles etiā illū ipſum ſiquidē exta-
 ret, ac ſimili negotio ſeſe miſceret, prohibiturū ſeſe reſpondit, nihil expa-
 uefactum opinione, quam apud uulguſ obrinebat. Ad hæc quū ipſe
 quædam dictēria in illum iaciebat, tum referebat in eum, quæ à Stoi-
 cis maximec; Cynicis dicta ad riſum concitandū erant idonea, de cor-
 pore mutilo atq; imperfecto. Hæc in re iudicium cognitio uerſabatur.
 Deniq; totius cauſæ iam illud caput eſſe cœpit, Nū eunuchus idoneus
 eſſet cēſendus, qui ad philoſophiā admitteretur, quic; iuuenibus præſi-
 ti poſtularet, quū alter interim formā etiā ac corporis integritatem, in
 philoſopho requirendā eſſe diceret. Maxime uero uti barbā altam ac
 promiſſā gerat, quo uidelicet riſ, q; diſcēdi cupidi aduenirēt, uir grauis
 appareat, & is cui fides haberi debeat, neq; indignus uideatur decē illis
 drachmarū milibus, quæ forēt ab Imperatore capiēda. Cæterū Eunu-
 chorū condicionē etiā q; Spadonū eſſe uiliorē. Nā illos aliquādo uirtū-
 le quiddā expertos fuiſſe, at hunc ab ipſo ſtatim ortu fuiſſe exectū, pla-
 nēc; animaleſſe quoddā, uariū atq; anceps, non alter q; cornices, quæ
 neq; inter colūbas, neq; inter coruos numerari queāt. Alter cōtra reſpō-
 deret eo iudicio nō de corporis agi figura, uerū de animi uirtute, proin-
 de mētis qualitātē expēdi oportere, dēq; dogmatū cognitione quærē-
 dum eſſe. Eius rei teſtis citatus Ariſtoteles, qui quidē Ermeā eunuchū
 Atarne oriundū tyrannū ſupra modū ſit admiratus, adeo, ut illi perin-
 de atq; Dīſ ſacra fecerit. Auſus eſt & illud addere Bagoas, multo ma-
 gis idoneū eſſe eunuchū, cui adoleſcētes erudiēdi credantur, quod ab
 hoc nulla in illos calumnia poſſit hætere, neq; Socraticum illud crimē
 in hunc competat, quod adoleſcentulos corrumpat. Deinde quæ ille
 potiffimum

potissimū in mentū imberbe fuerat cauillatus, ea hic facete, ut ipsi quidem uidebat, reiecit. Etenim si ē barbæ plixitate, inquit, philosophos aestimare cōuenit, nimirū hircus ante omneis primas tenebit. Hic tertius quidā assistens (nomē hominis silebitur) atqui iudices, inquit, hic malis læuibus, ac scēminea uoce, reliquóque corporis habitu eunuchō adsimilis, si quis uestes detrahat, egregie uir esse uidebit. Alioqui mentiuntur qui ferunt eū aliquādo in adulterio deprehēsum, mēbra in mēbris, ut legum tabulæ loquūtur, habentē, atq; id quidē temporis ad eunuchum cōfugisse, eaq; reperta latebra absolutū fuisse, quū iudicibus crimē psuaderi nō posset, ut qui ē specie hominē iudicarēt eunuchū. At nunc mihi palinodiā canturus uidetur, idq; ppter ostentatū præmiū. Hæc quū dicerent, omnibus, ut par erat, risus est obortus. Porro Bagoas magis etiam pturbabatur, omnē in speciem sese uarians, atq; in innūerabiles uersus colores, tū frigido sudore fluēs, ac neq; decorū sibi existimabat adulterij crimen agnoscere, neq; rursus eam accusationē inutile ad præsens certamē arbitrabatur. PAMPHI. Profecto deridicula sunt ista Luciane, neq; uulgarē uobis, uti coniectandū est, uoluptatē præbuerūt. Verū quo tandē res euasit? Et qd super his pronunciarūt iudices? LVCIA. Non erat eadē omniū sentētia. Verū alijs quidē uisum est, uti nudato illo, quēadmodū in emptitijs seruis fieri consueuit, inspicerēt, num in ijs quæ ad penē pertinent, philosophari posset. Alij uero sentētiā dixere multo magis etiā hac ridiculā, nempe ut accersitis ē lūstro mulieribus aliquot iuberēt illū cum illis cōgredi, ac uiri officio fungi, astante interim ē iudicibus quopiā, qui quidē esset natu maximus, fideq; spectatissima, qui inspiceret, num philosophum præstaret. Hæc ubi omniū risu fuissent excepta, neq; quisq; omnino adesset, cui non doleret alius risu cōcussus, uisum est ut integra causa in Italiā reijceretur. At nūc alter, ut aiunt, ad eloquētiæ ostētationē semet exercet, atq; instruit, & accusationem q̄laboratissimā meditatur, adulterij crimen aggrediēs, id qd ipsi maxime aduersatur. Quod quidē & hic fatit, iuxta malorū rhetorū morem, quū ex ipso crimine aduersariū inter uiros recenset. Cōtra Bagoas diuersa cura, quēadmodū audio, & assidue uirū agit, negociū q; præ manibus habet. Postremo uicturū sese sperat, si modo docere possit, se nihilo deteriorē esse equas ineuntibus asinis. Id enim amice uisum est optimū philosophiæ documentū, atq; una demōstratio, quæ refelli non queat. Proinde optarim, ut filius qui mihi est adhuc admodū adolescēs, non animum & linguā, sed penem haberet ad philosophiam idoneū.

LVCIANVS DE SA

CRIFICIIS. DES. ERAS. ROTEROD. INTERP.

NIMVERO si quis recensere uelit, quæ stultissimi mortales facit in sacris, in festis diebus, in adeundis salutandisque dijs, tum quas res ab illis petant, quæ uota faciant, cuiusmodi sint, quæ de illis sentiant, statuuntque, equidem haud scio, sit ne quisquam animo curis ita confecto, usque adeo mœsto quin risurus sit, ubi perpenderit negocij, tum absurditatem, tum amentiam. At multo ante quàm ridere incipiat, opinor secum illud expendet, utrum pios istos appellari conueniat, an contra dijs inimicos, atque infelices, ac genios malos, qui quidem nume ipsum rem usque adeo humile atque abiectam existimant esse, ut humanis egetat obsequijs, utque adulatione capiatur ac gaudeat, rursus ut stomachetur, atque iracunde ferat, si negligatur. Nam Aetolica illa mala, simulque Calydoniorum calamitates, totque hominum cædes, ad hæc & Meleagri interitum, hæc omnia à Diana autore perfecta esse prædicant, quæ uidelicet grauitus ferret, quod ab Oeneo non esset ad sacrificium adhibita. Usque adeo nimirum alte dolor hic animo illius infederat, quod sacris epulis esset frustrata. Quin illam iam mihi uidere uideor, ut erat id temporis, in cœlo solitariam, reliquis dijs ad Oenei conuiuium profectis foras, miseris modis gerentem sese, ac miserabiliter eiulantem, quod ab eiusmodi festo esset absutura. Contra Aethiopes illos fortunatos, ac multis modis felices quis dixerit, si modo Iupiter illis gratiam referret pro humanitate, quam in initio poematis Homerici in ipsum exhibuerat, duodecim perpetuos dies epulis acceptum, idque quum reliquis etiam dijs comitatus ad conuiuium ueniret. Usque adeo nihil ut apparet, quicquid faciunt illi, gratis faciunt, uerum sua bona uendunt mortalibus, atque emere quidem ab illis licet omnia, puta bonam ualitudinem bucula, diuitias bobus quatuor, tum regnum bobus centum. Præterea sospitem ab Troia in Pylum reditum tauris nouem. Iam ex Aulide ad Ilium transmittendi facultatem regia puella. Nam alius quidam, ne id temporis urbs caperetur, à Minerva mercatus est bobus duodecim, ac peplo. Verisimile est autem, esse præterea quædam, quæ uel gallo, uel corolla, uel solo thure ab illis redimiqueant. Hæc igitur quum non ignoraret, opinor, Chryses ille, utpote, tum sacerdos, tum senex, diuinarumque rerum egregie peritus, postquam re infecta redisset ab Agamemnone, tanquam qui pridem Apollini mutuū dedisset beneficium, ita nunc imputat ac reposcit uicem, quin conuicia

tur etiā

tur etiam propemodū, nempe quum sic ait: Equidem Apollo egregie, templū tuum, quum id temporis adhuc esset incoronatū, sæpenumero coronis ornavi, deinde tam multas tibi in aris adoleui coxas taurorū, pariter atq; caprarum. At tu contra, me negligis, quum huiusmodi patiar iniurias, proq; nihilo ducis hominē bene de te meritum. Qua quidem oratione intantū ille pudefactus est, ut protinus arrepto arcu, ac supra nauium stationē sese collocans, pestem in Græcorū copias iacularetur, ne mulis quidem & canibus intactis. Sed quoniā de Apollīne incidit mentio, referam de eodem & alia, quæ de illo sapientes isti tradunt, non illa quidem, quoties quā infelicitè amarit, nō Hyacinthi cædem, neq; Daphnes superbiam, uerum quemadmodū damnatus etiam fuerit, & ob Cyclopes interfectos in exilium exactus. Vnde factum, ut è cælo in terram demitteretur, humana iam sorte usus, nostrisq; malis factus obnoxius. Præterea autē quemadmodū in Thesalia mercenariam operam suam locarit apud Admetum, tum item in Phrygia apud Laomedontem, atq; apud hunc quidem haud solus, uerum cum Neptuno, quum ambo ppter egestatem lateres componerent, inq; cōstruendis mœnibus operam præstarent. Ac ne mercedem quidem solidam à Phryge illo tulerunt, uerum debebat illis adhuc de summa, ut ferunt, plus triginta drachmas Troiani nomismatis. Quid enim? An non hæc in deorū honorē fabulantur poëtæ? atq; his etiā multo diuiniora de Neptuno, de Prometheo, de Saturno, de Rhea, deniq; de uniuerſa fermè Iouis familia, idq; inuocatis, ut adsint canentibus in exordio poëmatū, Musis, à quibus tandē uelut afflati numine, id quod apparet, huiusmodi quædam cantant. Quemadmodū Saturnus ut primū Cælum patrē suum exegisset, ipse in eo regnauerit, deinde liberos suos deuorarit, sicuti ferunt fecisse & Argiuū illū Thyestem. Deinde quemadmodū Iupiter furtim occultatus à Rhea, saxum pueri loco subiiciente, in Cretam sit ablegatus, atq; inibi à capella nutrice sit alitus, itidem uidelicet, ut Telephus à cerua, Cyrus Persa, is qui prior regnauit à cane narratur enutritus. Postea quemadmodū expulso patre, atq; in uincula coniecto, ipse pbitus sit imperio. Duxerat autem uxores cōplureis quidē alias: sed postremo loco Iunonē germanā, idq; iuxta Persarū & Assyriorū institutū. Tū autē quod esset in amores propensus, atq; in Venerē effusus, facile cælum liberis expleuerit. Quorū alios ex suæ sortis deabus creauit: alios contra nothos, ex mortali, terrestriq; genere sustulerit. Quum interim generosus ille, nunc in aurum, nunc in taurum, nunc in cygnum aut aquilam uerteretur: ac in summa plures sibi formas assumeret, quā uel Protheus ipse. Porro Minervam è suo ipsius capite progeniuit, hanc planè sub ipso cerebro

cōplexus. Nam Bacchū imperfectū adhuc (ut aiunt) è matre etiāmnū conflagrante surreptū, in suum femur illatū defodit. Deinde urgente partu, exegit. Nec his dissimilia de Iunone etiā canunt. Nempe hanc citra uirilem cōgressum, subuentaneo conceptu grauidā puerum ædidiſſe Vulcanū: atq; eum quidē non admodū fortunatū, uerum excusorem ac fabrum ætariū: quicq; perpetuo tum in igni, tum in fumo uetsetur, ac scintillis oppletum: quippe cuius ars in fornacibus exerceatur. Tum autē ne pedibus quidē integris: claudicare enim è ruina, quum à Ioue præceptus datus eſſet è cœlo. Qd' ni Lemnī pro ſua bonitate eum, dum adhuc ferretur in aëre, ſuſcepiffent, perierat nobis Vulcanus: nō aliter q̃ Astyanax è turri deiectus. Quanc̃p̃ quæ de Vulcano narrant, toleranda uideantur. Cæterū de Prometheo, cui non cognitum eſt, q̃ atrocit̃a ſit paſſus, propterea quod ſupra modū humanæ gentis amans fuerit: Siquidē hunc Iupiter in Scythiam deportatum, ſuper Caucaſum montem, cruci ſuffixit: adhibita illi aquila, quæ iecur illius aſſidue circūroderet. Hic itaq; poenas penbit. Porro Rhea (nam ſūt hæc quæ que ſimul referenda) an nō indecore, atq; indigne facit: Iam anus quū ſit, & ætate exacta, iſc̃q; rebus int̃peſtiua: deinde tam multorū mater deorū, dum pueros adhuc adamat, eoſq; zelotypia pſequitur: dumq; Atten ipſum leonibus ſecū circūuectat, præſertim quū iā utilis eſſe nō queat: Itaq; quinā poſt hac uitio uertat aliquis, uel Veneri quod adulteret, uel Dianæ qd' ad Endymionē frequēter medio è curſu diuerſes deſcendat: Sed age miſſas faciamus has fabulas: atq; ipſum cœlū conſcendamus, poëtico illo more ſubuolātes: ea nimirū uia, quā unam pariter cum Homero Heſiodus cōmonſtrat, cōtemplaturi, quē in modū ſingula apud illos ſint ordinata. Ac primū quidem quod forinſecus ſit ferreū: uel ab Homero, qui id ante noſtram ætatem dixit, audiuiſus. Quod ſi ſuperas, ac ſublato paulū capite ſurſum aſpexeris, ac planē in ipſum quaſi dorſum perueneris: ibi ſimul & lumē apparet candidius, & ſerenior ſol, & aſtra fulgētiora, nihilq; uſq; oculis occurrit niſi clarus dies, ac ſolum undiq; aureum. Cæterū introgredienti, primo loco manſitāt Horæ: quippe quæ portas ſeruant. Poſt eas Iris ac Mercurius: ut pote miniſtri Iouis & internunci. Deinde Vulcani fabrilis officina, omnigena reſerta artificio. Poſtea deorū ædes, ac Iouis ipſius regia: quæ quidem omnia Vulcanus pulcherrime fabricatus ſit. At uero dī iuxta Iouem aſſidentes (conuenit enim opinor, ut in ſupernis illis ſedibus magno ſtrepitu, faſtuq; uiuatur) in terram deſpiciunt: & quoquo uerſum intento capite, circūſpectant, ſicunde ſubuolantē ignem uideant, aut nidorem in aëra ſurgentem, circaq; fumum rotantem ſeſe. Quod ſi quis forte ſacrū faciat, epulātur omneis fumo inhiantes, ac muſcarū in morem

in morem sanguinē exugentes circū aras effusum. Alioqui si domi cibum capiant,nectare atq; ambrosia uicitāt. Nam olim homines etiā ab illis in cōuiuiū sunt adhibiti,unāq; cum eis potarunt: nempe Ixion ac Tantalus:uerum illi quoniā uim & raptum pararent, essentq; futiles & garruli:ob id in hunc quoq; diem poenas luunt. Porro reliquo mortalium generi cœlum iam inaccessum est, atq; occultū. Et in hunc quidem modū uiuitur à dijs. Proinde uidelicet & iam mortales ipsi incolendis illis consimilia quædā atq; istis cōsentanea moluntur. Nam primū lucos illis attribuerunt,tum & montes dicarunt, præterea aues consecrarūt:deinde suam cuiq; arborem assignarunt. His factis per regiones illos distributos colunt, eosq; uelut in ciuitatē suam receprant. Nempe Apollinem Delphi Delijq; Mineruā Athenienses: quæ quidem Græcis Athena dicta,uel ipso uocabulo se ei reip. familiarem esse testatur. Argiui Iunonē:Mygdonij Rheam: Venerem Paphij. Rursum autē Cretenses Iouem affirmant,non modo uixisse apud sese,nutritumq; fuisse:uerum etiam sepulchrum illius ostendunt. At nos scilicet interim tam multis iam seculis fallimur: qui quidem opinemur Iouem tonare,pluere,reliquaq; omnia peragere. Et illud nos latuit, eum iam olim fuisse defunctum,& apud Cretenses sepultum. Deinde uero phanis in honorem illorū erectis, ne tectis uidelicet aut penatibus careant,formas illorū exprimunt,adhibito ad id uel Praxitele,uel Polydeto,uel Phidia. At hi quidē artifices,haud scio ubinam uisam, eorū effigiem repræsentāt. Ac Iouem quidē barbatū fingunt. Apollinē uero semper puerum. Mercuriū iam pubescentē,primamq; ducentem lanuginem. Neptunum nigro capillitio:cæsis oculis Mineruam. Attramenta qui templa ingrediuntur,nō iam arbitrantur sese uidere,uel ebur ab Indis aduectum,uel è Thracū uenis effossum aurum: uerū ipsum Saturni Rheæq; filium à Phidia in terram hospitem adductum,iussuq; Pisanorū in solitudine custodem ac speculatore assistere: idq; hoc contentum præmio,boniq; cōsulentem, si intra quinq; perpetuos annos dum olimpia celebrantur, interim, obiter illi sacrificet aliquis. Tum autem constitutis aris,designatis sacrorum septis,puris uasis collocatis,uictimas offerunt:bouem aratorem agricola,agnum opilio,capram caprarius. Est qui thus,est qui placentulā offerat. At si quis pauperis ita Deo litat, ut dexterā duntaxat suam ipsius exosculetur. Iam uero quum immolant (nam ad illos redeo) primum fertis coronant pecudem, multoque ante explorant,num legitima sit & sacris idonea: ne quid forte mactent ex his,quæ religio repudiat:deinde ad aram applicant,ac sub oculis dei iugulant,flebile quiddam emugientem,benēque sicuti licet coniungere,ominatum: denique uoce iam leuiore ad sacri-

tubias respondentem. Quis uero non facile coniectet gaudere deos, quū ista spectant? Quin & in frontispicio posita scriptura denunciat, ne quis intra pura uasa cōsistat, qui manibus sit impuris. Atqui sacrificus ipse sanguine scēdatus, neq; aliter q̄ Cyclops ille pecudē incidit, intestina educit, cor reuellit, cruorē aræ circūfundit. Et quid tandē nō obiens, peragensq; quod ad pietatem, sacrorumq; ritum pertineat? Post omnia demū incenso igni, capram ipsa pariter cum pelle deportatā imponit: ipsam item cum lanis ouem. Nidor interim ille sacer atq; diuinus sursum fertur, atq; in ipsum usq; cōlū subuectus paulatim diffunditur. Iam uero Scythæ reliquis omnibus hostijs ommissis: ut quas uiles atq; humiles existimēt, ipsos homines mactant Artemidi, atq; eo ritu deam placant. Verū hæc fortassis modesta uideantur: cūq; his ea quæ factitant Assyrij, quæ Phryges, quæ Lydi. Verū, si in Aegyptū profici scaris: ibi demū, ibi uidebis permulta religiosa, planēq; cōelo digna. Puta Iouem arietino uultu: Mercurium illum optimū facie canina: Panē uero totū hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, aliū etiam Simiam. Quod si his quoq; de rebus

Quo planē pernosse queas didicisse libebit

Complureis sophistas audies: cum scribas, ac prophetas, mento raso, qui tibi narrent (Sed prius, ut dici solet, Fores occlude prophane.) Quēadmodū uidelicet quondā ea seditione territi, quā mouerāt hostes atq; gigantes, in Aegyptū deuenerint: ut illic in posterū tuti ab hostibus latitarent. Et ob eam causam alius hircū induerit, alius arietem, nīmiū præ formidine, alius feram, alius auem. Atq; hinc esse, ut dii nūc etiam eas obtineāt formas, quas id tēporis assumpserāt. Nam hæc diligenter mandata literis, idq; ante annos plus decies mille in adytis illorū reposita seruantur. Porro sacrorū peragendorū idem fermē apud illos ritus, nisi quod hostiam luctu prosequūtur: iamq; mactatæ circū fusi mēbra laniant. Sunt qui sepeliant duntaxat, postea q̄ occiderint. Nā Apis ille qui quidē deus apud illos est maximus, si quādo moriatur, quis usq; adeo magni faciat cesariem suam: qui non eam detondeat, ac nudo capite luctum præ se ferat: etiā si uel purpureā, nisi comam habuerit? Est autē hic Apis deus ex armento iam antea suffragijs designatus: utpote multo formosior ac uenerabilior reliquis illis priuatis, & gregarijs bubus. Hæc igitur quum sic habeant, & tamen à uulgo uera, seriāq; credantur: mihi quidem postulare uidentur: non qui reprehendat, sed uel Heraditum potius aliquem, uel Democritum: quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam.

ERASMVSVS ROTERO

DAMVS IOANNI EVTYCHIO SVO S. D.

VANQVAM hic Luciani Dialogus Eutychi doctissime, plurimū habeat artis, ob decorū mire seruātū in personis tam multis, tamq̃ diuersis: tamē aliquot repperi, qui dicerent esse premendū, quod liberius, ac uelut ἡ ἀμείνων philosophorum omne genus laceret. At mihi uidetur iustius esse stomachandū in huius seculi mores, quo uidemus philosophorū ac theologorū scholas multo puerilius etiam inter se dissidere: nec minus atrociter digladiari, tum inter religionis professores nihilominus cruentā esse pugnā, quā in eo conuiuio fuisse Lucianus, uel finxit, uel retulit. Hunc igitur libellū, quoniā forte ἀδύνατον repperi, & tamen patrono uidebatur egere, Eutychio dicaui. Bene uale, καὶ εὐτυχῶς ut planē sis quod diceris. Antuuerpiæ. AN. M. D. XVII.

LVCIANI CONVIVI

VM SEV LAPITHAE DES. ERASMO ROT.

INTERP. PHILON. LVCIANVS.

PHILON.

NOVAM quandā & uariā disputationē Luciane uobis fuisse narrant, super cenā apud Aristænetū: tum philosophicos quosdā sermones dictos, ac super his summā contentionē exortā fuisse. Quod ni mentitus est Charinus, etiam ad uulnera usq̃ rem processisse: deniq̃ sanguine conflictū fuisse diremptū. LVCIA. Atqui undenam Philon ista rescīuit Charinus? neque enim is nobiscum aderat in conuiuio. PHILON. E Dionico medico aiebat audisse sese. Porro Dionicus etiam ipse ē conuiuarū numero fuit opinor. LVCIA. Fuit maxime. Verū ne is quidē ab initio rebus omnibus fuit præsens: sed serius aduenerat, media fermē pugna, pauloq̃ ante uulnera. Proinde demiror, si qd cōpertū, certū referre potuit, qui nō ordine spectarit illa: unde inter illos nata lis, postea ad sanguinem usq̃ deducta est. PHIL. Proinde Luciane Charinus, etiā ipse si rem cōpertius uellē cognoscere, & quo singula modo sint gesta doceri, te adirem iussit. Nam

Nam Dionicū etiam ipsum falsum fuisse: ne se quidem toti negotio præsentē adfuisse. Te uero quicquid esset actum, id omne cōperto, certōque scire: tum etiā quæ dicta inter illos fuerint, meminisse: quippe qui eiusmodi nō obiter neque neglectim audire, sed per ociū atque attēte auscultari sis solitus. Proinde nunc quæ effugies, quin nos hoc suauissimo accipias epulo: quo mihi quidē haud scio, an ullum possit accidere iucundius: præsertim quod sobriū per ocium tuto ac citra sanguinē, extraque teli, quod aiunt, iactum constituti sumus epulaturi.

Siue senes aliquid. Super coenam sunt debacchati.

Siue etiam iuuenes.

à mero cōpulsi sunt: quæ neutiquam fas erat, tum dicere, tum facere. LVCIA. Iuuenilius tu quidē Philon, atque inconsultius hæc nos iubes in uulgus efferre, eaque referre, quæ inter pocula ab ebrijs sunt acta: quū hæc magis oporteat obliuioni tradere, eaque omnia Baccho deo uelut auctori imputare: qui quidem haud scio, an quentibus suis non afflatum Orgijs, & Bacchanaliū expertem præterierit. Proinde uide ne hominis sit parū bene morati, eiusmodi adamussim exquirere: quæ rectius erat in conuiuio reliquisse, atque ita discedere. Siquidē odi (sicut inquit uersus poeticus) memorem cōpotorem. Ne à Dionico quidem recte factum: qui hæc apud Carinū effutiuerit, immodicamque & pridianā dissiparit temulentiam hominum philosophorum. Cæterū ego, absit ut istiusmodi quippiam sim dicturus. PHIL. Nugas agis Luciane, quū ista dicis. Quin haudquaquam oportebat ad istum modum apud me præsertim agere: ut qui certō sciam, te multo cupidiorē esse narrandi, quā ego sim audiendi. Adeo ut mihi uidearis, si desint qui te audiant, uel ad colūnam aliquā, aut statuā libenter accessurus, quo cuncta pariter euomas. Quod si nunc coner discedere, nō sines, ni te prius audiero, abiere. Verū ultro aderis, consectabere, rogabis. At tum ego te uicissim lusero. Iamque adeo, si ita uis, abimus: ex alio quopiam hæc eadem audituri. Tu uero ne dicitō. LVCIANVS. Age ne quid succenseas: equidem dicam, quandoquidē usque adeo cupidus es audiendi: uerum heus ea lege, ne passim in uulgus efferas. PHILON. Ni prorsus ignoro Lucianū, tute istuc potius feceris. Nam prior ipse denarrabis omnibus, ut me quidē ad id nihil futurū sit opus. Sed illud mihi primo respōde loco: Aristænetus, num filio Zenoni dabat uxorem, atque ita in nuptijs eius uos accepit? LVCIANVS. Non: imò filiam suam elocauit Cleantidem. Idque Eucriti nūmularij filio, qui philosophæ dat operam. PHILON. Formoso admodum per Iouem adulescentulo: tametsi tenero adhuc & uxoriæ rei non admodū maturo. LVCIA. Verū: at nō inueniebat opinor, alterum generū magis idoneum. Hunc igitur qui tum mode-

stus

stus uideretur, tum ad philosophiæ studiū propensūs: præterea autē unus Eucriti diuitis, ex omnibus delegit filiæ suæ maritū. **PAIL.** Causam neutiq̃ leuem dixisti, nempe quia diues sit Eucritus. Verum heus Luciane, quoniam erant conuiuiæ? **LV CIA.** Reliquos illos quorsum attingerit tibi recensere? Verum ē philosophorū numero, ac literatorū, quos potissimū opinor, audire cupis. Zenothemis erat, senex ille Stoicus: unāq̃ cū hoc Diphilus, cui cognomen Labyrinthus: & hic quidē quod esset Zenoni Aristæneti filio præceptor. Deinde peripateticæ sectiōnis Cleodemus: nosti hominē, nempe dicacem illū & argutū, atq̃ ad refellendū instructū. Discipuli gladiū ac bipēnem nomināt. Quin & Hermon aderat Epicureus. Verū hunc quū ingrederetur, Stoici toruis obtuebantur oculis, & auersabantur, palāmq̃ perinde quasi parricidam quempiā atq̃ impium ac fūestū detestabantur. Et hi quidem tanq̃ Aristæneti ipsius amici, familiaresq̃ fuerant ad cœnam uocati, quos comitabatur & Istæus grāmaticus, & Dionysodorus rhetor. Iam uero propter sponsum Cheream unā cū illo ad conuiuiū accesserāt. Ion ille Platonius: quod is iuueni præceptor esset, ut uenerāduſ aspectu, ac maiestatis quiddā præ se ferens, multūq̃ dignitatis ipso ostendens ore: Vnde nōnulli ppter animi constantiā ac rectitudinē regulā illum appellant. Huic simul ut ingrediebatur assurgebāt omnes, ac uoluti præcipuum quendam ac primariū hominē comiter atq̃ officiose exceperunt: adeo ut planē numen aliquod aduenire uideretur, quū adesset Ion admirāduſ ille. Tandem uero, quum iam omnes fermē conuiuiæ præsentesset, tempus erat ut discuberebatur. Itaq̃ ad dextrā ingressus totam illam spondam mulieres (erant autem complures) occupabāt. Inter quas erat & sponsa summo studio culta: hinc atq̃ hinc stipata sceminis. Porro ex aduerso ostiā, altera turba, pro cuiusq̃ dignitate locis distributis. Porro ē regione mulierū primo loco accubebat Eucritus, secūdo Aristænetus: sub hæc ambigi cœptū, utrū altero priorem oporteret accūbere. Zenothemim ne Stoicū: quippe senem, an Hermonē Epicureū. Nam hic erat Castoris ac Pollycis sacerdos: tum autē nobilissimæ inter ciues familiæ. Verū eā hæſitationē sustulit Zenothemis: si me inquiens Aristænete, minoris ducis Hermone, uiro uidelicet isto, ut ne quid aliud mali dicam Epicureo, discedo, totūmq̃ cōuiuium uobis relinquo. Et puerū protinus aduocat, discedere parans. Tum Hermon. Imò habeto, inquit, tibi priores partes Zenothemi. Quāq̃ etiam si nihil aliud, uel hoc nomine par erat concedi, quod sacerdos sim, ut planē cōtemnas Epicurū. Rideo, inquit Zenothemis, sacerdotē Epicureū. Simulq̃ cū dicto accūbebat. Post hūc tñ Hermon. Deinde Cleodemus Peripateticus: pone hunc Ion, p̃xime hunc spon-

sus

sus, post eū ego, iuxta me Dephilus: huic assidebat Zenon discipulus. Postremo rhetor Dionysodorus cum Istiazo grāmatico. PHIL. Papæ Luciane Musarū conuentū quendā mihi narras fuisse istud cōuiuiū: quippe plurimis sapiētibus ac doctis uiris refertum. Ego uero laudo Aristanetū, qui quum optatissimā illam, ac splendidissimā solēnitatē celebraret, præ ceteris sapiētissimos uiros adhibere uoluerit: idēq; adeo delectis ex unaquāq; philosophiæ secta præcipuis, non hos aduocās, illos præteriens: uerum promiscue uocans omneis. LV CIA. Is uero ne quāq; est ē uolgarium istorum diuitum numero, uerum & literarū est studiosus, ac maximā uitæ partem in his rebus uersatur. Coenabamus igit̃ initio quidē taciti & quieti, uariūsq; erat apparat⁹ & omnī iugus. Neq; enim arbitror operæ precium, ut numero recēseam etiā illa cōdimenta, cupedias, aromata, atq; id genus illectamenta. Cuncta siquidē affatim suppetebāt. Inter hæc Cleodemus admoto ad Ionis aurē ore: nō uides, inquit, senē illū Zenothemim dicebat (subauscultabā enim) ut sese obsonijs ingurgitat, utq; iure uestem oppleuit: tū q̃ multa puerō à tergo stanti porrigit, putans interim se aliorū oculos fallere: neq; meminit post sese accūbentiū? Hæc igitur fac & Luciano cōmonstres, quo testis esse possit. Mihi uero nihil lōne mōstratore op⁹ erat: q̃ppe qui hæc multo ante limis iam oculis præuiderā. Hæc simulatq; dixisset Cleodemus: irruit in conuiuiū & Alcidas Cynicus: atq; is quidem inuocatus, uulgatū illud festiuitatis gratia præfatus de Menelao, qui ultro ad fratris conuiuium accessisset. Itaq; plerisq; turpiter atq; impudenter uisus est fecisse: & quod cuiq; tum forte in mentem ueniebat, in eum torquebant, alius illud: Infamis Menelaë. Alius rursus.

Verum Agamēnoniæ meatu non ista placebant.

Ad hæc alia quæ pro tempore false, lepideq; dici poterant, in eum obmurmurabāt. Nam palām nullus audebat quicq; dicere, p̃pterea qd̃ metuerēt Alcidas mantē, utpote conuiciatorē egregiū, unumq; ē Cynicis omnibus clamosissimū. Quæ quidē re adeo uisus est reliquis antecellere, ut nulli non esset formidandus. At Aristanetus collaudatum illum quod inuocatus aduenisset, iussit accepta sella, iuxta Istiazum ac Dionysodorū accūberet. At ille: Apage, inquit, muliebri quiddā ac molle dicis uti in scamno aut sella fedeam quemadmodum facitis uos, molli bus in stratis penē supini recumbētes, purpura suffulti. Quin ego tibi uel stans coenauero in ipso interim conuiuiū etiā obambulās. Quod si defatigatus fuero: tum humi substrato pallio, cubito innixus cubuero: qualem uidelicet Herculem pingunt. Ita fiat, inquit Aristanetus, si quidem isthuc mauis. Sub hæc Alcidas in orbem conuiuiū iustrās, coenabat. Scytharum ritu: ad uberiora pascua subinde sese transferens, unāq; cum

umq; cū his qui inferebāt edulia, circūiens atq; obambulans. Atq; interim tamen dum cibum caperet, haudquaq; negotio uacabat, de uirtute obiter, de uitio differens, tū in aurum atq; argentū dictoria iaculans: iamq; Aristanetum percontabatur, quidnam sibi uellent tā multa, tam magna pocula, quā non minus usui possent esse fictilia? Verū Aristanetus iam obturbantem, molestūq; esse pergentem, in præsens quidē compescuit: ministro inueniens, ut ingentem calicē, infuso meracissimo uino, illi porrigeret. Atq; id quidē uisus est optime excogitasse: nondū etiam intelligens, quantorum malorum is calix esset autor futurus. Hunc igitur ut accepisset Alcidas, aliquantisper silentiū agebat. Ac solo sternens sese cubabat seminudus, quēadmodum facturum se se fuerat pollicitus, cubito humi fixo innitēs, simulq; dextra scyphū sustinens: qualem Hercule apud Pholum pictores effingunt. Iam uero & inter alios calix assidue circūagebatur, tum inuitatiunculae ad bibendum, & confabulationes ortae, demū & lucernae illatae. Interim ego quū puerum, qui iuxta Cleodemum adstabat (erat aut is pocillator egregie formosus) subridentem uidissem (nā arbitror, quicquid obiter inter cœnandū obtrigit, cōmemorari oportere: maxime, si quid sit elegantius ac scite factum) iam admodū attentus obseruare coepi, quidnam rei rideret. Ac paulo post, accedebat puer tanq; calicē à Cleodemo recepturus. At ille simul & digitū illius substringebat, & drachmas, puto duas unum calice tradebat. Porro puer, ad substrictū digitum rursus arridebat. Cæterum, de pecunia, quum nō sensisset opinor, eoque non reciperet, in terram delapsis drachmis strepitus est concitatus, moxq; ambo pariter rubore suffundebantur, idēq; ita palām, ut nemo non animaduertteret. Ambigebat igitur inter eos, qui proxime sedebant, cuiusnam essent illi nūmi, quū & puer negaret à se proiectos, & Cleodemus itē iuxta quem strepitus acciderat, sibi excidisse dissimularet. Verū ea res tū neglecta est: ac cōiuenienter omīssa, propterea quod id quod acciderat, non ita multi uidissent, præter unū (ut mihi quidem uisum est) Aristanetū. Nam is paulo post puerū loco mouit, clagulum ablegans, & alij cuiusdam innuit, uti Cleodemo pocillator assisteret, uidelicet ex exoletis illis, ac robustis, mulioni, aut equisoni cuipiā. Ad hunc modū ea res utq; abiit, summū alioqui allatura pudorē Cleodemo, siquidem, ad omnes permanasset, ac nō protinus occupans Aristanetus eam sopisset, ciuilitate dextrēq; admodū inducta temulentia. Cæterū Alcidas (iam em potus erat) percontatus, quid nam esset nomen puellae nubenti: tum clara uoce indicto silentio simul, & ad foeminas conuerso uultu: præbibo, inquit, tibi Cleanthi; Herculis Archegetae omine. Sub hæc quū risissent omnes: Ridetis, inquit, sacrilegi, quod spōsae, Herculi Dei

mei nomine propinauerim? Imò illud scito, opus est, ni scyphum à me traditum accipiat, nuncq̃ futurū, ut illi filius obtingat talis, qualis ego sum, uirtute interritus, animo liber, tum corpore adeo robusto, simulq̃ cum dicto, sese magis etiam renudabat: etiā usq̃ ad illa quæ sunt maxime pudenda. Ad ea quū iterum arrisissent conuiuæ, indignatus ille surrexit, toruis iam atq̃ efferatis obtuens oculis, uultuq̃ ipso testans iā neq̃ pacem, neq̃ quietem acturū amplius. Forsitan & baculum illiisset alicui, ni commodū id temporis placenta prægrandis fuisset illata. Nā hanc simulatq̃ conspexit, lenior ac mitior esse cœpit, ac stomachari desijt: obambulans interim ac placenta auide uorans. Iā uero pleriq̃ temulenti esse cœperant, & clamoribus undiq̃ perstrepebat conuiuū. Nam & Dionysodorus rhetorem illic agens, orationes quasdam pronuntiabat, laudabaturq̃ à ministris, qui à tergo assistebant. Et Istizus Grammaticus uicissim, qui post illum accumbebat, uersuum centones quosdam recitabat, Pindari, Hesiodi, & Anacreontis carmina simul cōtexens atq̃ confarcinans: ita ut ex omnibus unicum redderet cantilenā: oppido q̃ ridiculam. In primis aut̃ illa, perinde quasi uaticinans, de his quæ postea acciderunt.

Commisere simul dypeos.

Tum illud quoq̃.

Tum uero clamorq̃ uirum luctusq̃ coortus.

At uero Zenothemis, libellulū quempiam minutis conscriptum literulis, à puero acceptum legebat. Verū quum ij quorum partes erāt edulia inferre, aliquantis per, ita ut solent, cessarent morarenturq̃: Aristænetus sedulo curās, ne uel id interea temporis, aut ociosum esset, aut uoluptatis expers, accersitū intro Morionem: iussit ridiculū aliquid uel dicere, uel facere, quo magis etiā exhilararentur cōuina. Moxq̃ ingressus deformis quidā, deraiso capite, pauculos capillos in uertice gestans, eosq̃ cristæ in morē erectos, hic saltabat, atq̃ inter saltandū, quo maiorem cōcitaret risum, rotatu sese circūagebat, distorquebatq̃. Tū cymbalo cōcusso, sonabat, interim quiddā, linguam imitans Aegyptiorū. Postremo dicteria quædā iaculābatur in eos qui aderāt. Ac reliqui scommate tacti ridebāt. Verū ubi & in Alcidamantē simile quiddā torisisset: catulum illū Melitarum appellans, indignatus ille (lādudum aut̃ præ se ferebat, quod inuideret illi: dū p̃baretur, ac conuiuiarum oculos reueret) abiecto pallio, ut secum luctaretur prouocauit. Quod ni faceret, hunc, inquit, baculum tibi impingā. Atq̃ ita miser ille Satyrion (nam id erat Morioni nomen) congressus cum eo, Pancratio decertabat. Erat id spectaculi multo iucundissimum, quippe quum uiderent hominem philosophū cū Morione compositū, quū ferire, tū uicissim feriri. Proinde

inde qui aderant partim pudore tangebantur, partim ridebant: donec iam ictus Alcidas, pugnam detrectaret, ab homuncione omnium plausu cōproboato certamine superatus. Hæc igitur, quum essent non mediocri risu excepta: ibi tādē ingressus & Dionicius medicus haud multo post peractam concertationē. Aiebat autem in mora fuisse Polyprepontem tibicinē, dum hunc phrenesi correptum curandi gratia uiseret. Ac planē quiddam risu dignum, cōmemorabat. Dicebat enim in ædes illius uenisse sese ignarum etiam hominem iam eo morbo teneri. At illum protinus surrexisse, foribusq; occlusis, ac nudato gladio, tibias ipsas sibi tradidisse r̄sq; uti caneret iussisse. Deinde ubi id non posset, illum percussisse: scutū sublata manu gestantē. Sese porrō in tanto periculo tale quiddam fuisse commentum. Nempe ad canendi certamen prouocasse hominē: idq; ea lege ut uictus præscriptū certumq; plagarum numerū acciperet. Ac sese priorē cecinisse, prauē atq; imperite: deinde traditis illi tibijs scutum ab illo recepisse: gladium autem ex templo per fenestras in aream abiecisse. Dein quum minore iā discrimine cū illo luctaret, auxilio aduocasse uicinos. Eos reuulsisse belluam, atq; ita illorū opera seruatum sese. Ostendebat aut & plagarum uestigia quædam: nōnullaq; in facie tubera liuētia. Ergo cum Dionicius ob huiusmodi fabulam nō minus placuisset, q̄ Morio ipse: proxime Istiaum reclinans sese, de reliquijs coenabat. Atq; hic quidē haud absque numine quodā nobis aduenerat: imō prorsum ului futurus ad ea quæ postea contigerunt. Nā prodieps in mediū conuiuium puer quidam, qui se ab Ercemode Stoico uenire diceret, epistoliū quoddam adferēs, aiebat ab hero sibi mandatum, ut eo palām omnibus audientibus perlecto, rursus domū sese reciperet. Hic igitur permittente Aristaneto, ad motus ad lucernā legebat. PHILON. Nū orationē Luciane in sponsæ laudem cōpositam, aut carmē nuptiale: quod genus permulta faciūt & LV CIA. Videlicet nos quoq; tale quippiam existimabamus. Verū ne accedebat quidē ad id, ut aiunt. Cæterum in literis ita scriptum erat. Ercemodes philosophus Aristineto. Quā nō inquear conuiuijs omnis ante acta uita mea fuerit testis. Qui quidē quum quotidie mihi cōplures ea causa molesti sint, te multo diuiores, tamē haud unq; illis morē gessi: perpendens nimirum, quātum sit in eiusmodi cōpotationibus tumultus, quantū licentiæ petulantiaq; uerum aduersus unū te mihi uideor meo iure stomachatus, q̄ quum tantum temporis à me officiosissime cultus & obseruatus, tamen indignum habueris, quem uel inter reliquos amicos tuos numerares, sed solū ex omnibus præterieris, idq; quum uicinus essem. Proinde tua causa magis discrucior, qui quidē te tam ingratum præbueris. Nā ipse felicitatem nequaq; in hoc statuo,

si quis mihi impartiat, uel suem syluestrem, uel leporem: uel placentā: quæ mihi affatim cōtingunt apud alios, qui officia norunt. Quādoquidem etiam hodie quum apud discipulum Pāmenem cœnare mihi licuerit, opiparam (ut uocant) cœnam, nō annui tamen uehementer obsecrāti, tibi scilicet demens ego, memetipsum referuās. At tu nobis præteritis, alios accipis conuiuio. Idcō merito facis, neq; em̄ ullo modo potes quid sit rectius dignoscere, nec appræhēsiuam illam phātasiam habes. Cæterum haud sum nescius, unde mihi ista sint pfecta: nempe ab egregijs istis philosophis tuis Zenothemide ac Labyrintho, Quibus equidem (absit inuidia dicto) uel unico syllogismo mihi uideor os protinus obturare posse. Alioqui respōdeat istorū aliquis quid sit philosophia, aut hæc quæ inter elementa tradunt: quid habitio differat ab habitu, ut ne quid interim de perplexis illis rogationibus proponā, quid sit syllogismus cornutus: quid acerualis, quid metens. Verum tu quidem istis fruaris licet. Nam ego, qui solum in bonis ducam quid sit honestum, facile tulero cōtumeliā. Atqui ne possis posthac ad istam excusationem confugere, ut dicas te mei oblitum fuisse: nimirum in tāto rerum strepitu, tātisq; occupationibus: bis te hodie sum alloquutus, primum mane domi tuæ: deinde, rursus in Castoris ac Pollucis templo rem diuinam facientem. Ac his quidem de rebus hæc respōderim. Qd' si tibi uideor cœnæ gratia succensere: quid Oeneo acciderit cogitato. Videbis nimirum ipsam etiā Dianam indignātem, quod ille se solā nō adhibuerit ad sacrificium, quū reliquos deos omneis acciperet conuiuio. Nam hac de re sic alicubi meminit Homerus:

Seu quia non norat: seu non succurrerat illi:

Acrius est offensa tamen.

Item Euripides.

Chalydon quidem hæc Peloponj regio soli:

Qua parte sæuū spectat aduersa fretum:

Agros habens, tum diuites, tum fertiles.

• Rursus Sophodes.

Immanis apri triste monstrum, in Oenei.

Immisit agros gnata Latonæ dea

Docta eminus missis ferire spiculis.

Hæc tibi ē plurimis pauca citaui: ut intelligeres, cuiusmodi præterito uiro Diphilum ad cœnā adhibeas, cui & ipsi filium cōmiseris tuū. Idcō recte, Est em̄ iucūdus adolescenti, & ita cum eo uiuit, ut placeat, atq; obsequatur: atq; adeo nō mihi turpe dictu fuerat, addidissē & aliud quiddam. Quod quidem tu si libebit, ē Zopyro eius pædagogo uerū esse cognoscēs. Verum non cōuenit obturpare in nuptijs: neq; accusare quēq;

quenq̃, præsertim criminibus usq̃ adeo scedis ac pudendis. Tamen si Diphilus dignus in quem facerē, quippe qui duos iam discipulos à me retraxerit: ego tamen ipsius philosophiæ causa reticebo. Porro famulo huic mādauī, uti si quā ipsi partem dare uelles, uel apri, uel cerui, uel placentæ, mihi deportādā, ut isthoc pacto te mihi de cœna purgares: ne reciperet, ne ad hoc ipsum à nobis missus fuisse uideat. Hæc amice quum legerentur, sudor interim utiq̃ mihi manabat præ pudore: simulq̃ iam illud qđ uulgo dici solitū est, optabā, ut terra mihi dehisceret: quū uiderē eos qui præsentēs aderāt ad singulas epistolæ partes inter se ridentes, potissimum autem hos, qui nouerant Ercemodem uirum canum, tantumq̃ seueritatis præ se ferentem. Admirabantur igit̃, quod eiusmodi uir esset: hæcenus fugisse sese, barba uidelicet ac uultus austeritate deceptos. Cæterum Aristænetū mihi quidem haud uidebatur hominem cōtemptu negligentiaue præterisse, uerū quod desperasset, si fuisset inuitatus, unq̃ adduci posse, ut anaueret: utq̃ ad eiusmodi res se morigerum præberet. Eoq̃ ne tentandum quidem esse putasse. Ergo posteaq̃ puer iam legere desisset, uniuersum conuiuium in Diphilum ac Zenonem torquebant oculos, quod hi iam metu trepidi sederent, ac pallidi, ipsaq̃ uultus inconstantia ac perplexitate crimen agnoscētes, ab Ercemode intentū. Porro Aristænetus quanq̃ esset sanè perturbatus, uehementerq̃ cōsternatus animo, tamen nos iubebat bibere, conans nimirum id quod euenerat, cōmode uertere, subridens interim. Ac puerum recte iussit, respondens, ea sibi curæ fore. Paulo autē post surgēs & Zeno clāculum sese abduxit è conuiuiō, sub monitus à pædagogo, ut discederet innuente, idq̃ tanq̃ patris iussu. Ibi uero Cleodemus, qui iam dudum occasionem quæritabat. (Nam gestiebat omnino cum Stoicis cōflictari, uerum dirumpebat, quod nō reperiret causam ad id satis idoneam) tum igitur, ansam præbente epistola huiusmodi, inquit, facit egregius ille Chrysippus & Zenon ille mirabilis, neq̃ non Cleanthes, uerbula misera, neq̃ quicq̃ præter rogatiunculas, & umbras duntaxat philosophorum. Cæterum Ercemodes sunt pleriq̃ omnes. Videtis q̃ & ipsæ epistolæ graues sint ac seniles. Postremo Aristænetus hic Oeneus est: Ercemodes Diana, Dñ boni, q̃ bene auspicata omnia, q̃q̃ cōgrua celebrādæ festiuitati. Ita per Iouem inquit Hermon, supra hūc accumbens, inaudierat aut, ut opinor, aprū quendā Aristæneto paratum, ut in cōuiuiō proponeretur, eoq̃ putabat non intempestiue factam mentionem apri illius Calydonij, per lares Aristænete fac q̃ primum sacri partem mittas, ne senex interim ille fame pereat, tanq̃ Meleager tabefactus. Tamen si nihil queat acerbū accidere, quandoquidem Chrysippus hæc indifferentia censet esse.

Itane uos Chrysippū nominatis inquit Zenothemis: erigēs sese, maxi-
māq; uoce intonās, an ex uno homine, qui nō legitime philosophiā ex-
erceat, nēpe praeſtigiatore isto Etoemode, Cleanthem ac Zenonē meti-
mini, uiros sapiētes? Atqui tādē estis ipsi uos: qui hāc dicitis, an non
tu Hermon Castoris & Pollucis caſariem, quā habebāt aureā circum-
tondiſti? Cuius quidem facti poenā dabis carnifici traditus. Tu porro
Cleodeme, nōne Soſtrati discipuli tui uxorem ſupraſti? Nōne in a-
dulterio eo deprehenſus nefandiſſima paſſus es? An nō igitur ſilebitis,
quū huiuſmodi dedecorum uobis ſitis cōſci? Atqui non ſum meae ipſi
us uxoris leno, Cleodemus inquit, quemadmodū tu, neq; discipuli di-
uerſantis apud me uiaticū ſuſtuli, qđ is depoſuerat, eōq; facto rapuiſ-
ſe me p̄ Palladem deierās abnegauī, neq; quaternis drachmis ſcenero,
neq; discipulos obtorto collo in uincula dūco, niſi in tēpore mercedem
p̄ſoluerint. Verum illud inquit Zenothemis, haud quāq; poſſis inſicias
ire, te Critoni ūenenū quo patrem necaret miniſtraſſe. Atq; interea for-
te bibebat, quicquid aut erat in calice reliquum (erat aut ferme ſemiple-
nus) in duos illos p̄fundebat. Porro conſperſus eſt pariter & Ion, idēq;
praeſmī tulit, quod illis uicinus accumberet, alioqui eo malo nō indi-
gnus. Hermon igitur demiſſo uertice merum ē capite abſtergebat, eos
interim qui praeſentes erāt atteſtans, quod id genus contumelijs eſſet
affectus. Cleodemus aut quum nōn haberet calicem, inuadens primū
cōſpuebat Zenothemidi, deinde laeua cōprehenſum ā barba, plagam
in tēpus erat illiſurus, ac ſenē fortaiſſe necaſſet, ni Ariſtanetus dextrā
ſublatā retinuifſet. Is mox trāſcenſo Zenothemide inter utrūq; medi-
us aſſedit, ut eo ueluti muro dirēpti, pacem inter ipſos agerēt. Hāc igit
dū gerebant Philon, equidem uaria meo cū animo uoluebam. Pri-
mū illud ſtatim occurrebat, nullū eſſe operapreciū, ſi qs diſciplinās peti-
diſcat, ni ſimul & uitae rationes, ad id qđ eſt optimū, accōmodet atq;
cōponat: quū uiderē illos qui uerbis alios antecellerent, qđ factis ipſis
ſeſe ridiculos exhiberēt. Deinde & illud ueniebat in mentem, ne forte
uerū eſſet, qđ uulgo pleriq; dictitarent, uidelicet eruditionē ā recta ra-
tione boniſq; inſtitutis abducere iſtos, qui ſolos libros ſpectarēt, quicq;
ſollicitudine curāq; quā illi adferrent, perpetuō tenerent. Quandoqui-
dem quū ibi tā multi praeſentes eſſent philoſophi, ne caſu quidem ullū
erat cernere ā peccādo immunem. Verū aliq; faciebāt turpia, aliq; dicebāt
turpiora. Neq; em̄ iam poterā eorum quae ſiebāt culpam, uino autori
imputare: mecum reputās, cuiuſmodi eſſent, quae Etoemodes, neq; ci-
bo, neq; potu etiamdum guſtato, ſcripſerat. Itaq; rerum uices prae-
ſtera atq; inuerſa uidebantur, ſiquidem uidiffes idiotas illos ſumma
cum modeſtia conuiuiū agitātes, neq; uino petulantes, neq; indecore
ſeſe

sefe gerentes. At ridebant dūtaxat: & iā damnabant eos opinor, quos dudum suspexerāt, ex habitu iudicantes eos alicuius esse precij. Contra sapientes illi, & in libidinē ferebant, & cōuicijs certabant, & supra modum sese potu cibisq; explebant: postremo uociferabantur & ad manus usq; conferendas rapiebantur. Cæterū admirandus ille Alcidas, etiam meiebat sub oculis omnium, nihil reueritus fœminas. Ac mihi quidē, si quis hæc quæ in eo cōuiuio gerebantur rectissime uoluisset conferre, simillima uidebātur ijs: quæ de Eride dea poëtæ fabulantur: nempe hanc, quod non esset ad Pelei nuptias aduocata, malum in medium conuiuij abieciſſe, ex quo tam ingens apud Troiam bellum fuerit ortum. Itidem Eroemodes mihi uisus est epistola illa, quasi malo quopiā in mediū proiecta, nō minus malorū, q̃ Ilias habebat, exciſſe. Neq; enim finem cōtentionis faciebāt Zenothemis ac Cleodemus: q̃ q̃ medius inter utrūq; interceſſerat Ariſtænetus. Age inquit Cleodemus, in præſentiarū quidem ſat eſt: ſi literas neſcire cōuincamini: ſed craſtino die uos ulciſcar, quibus cōueniet modis. Reſponde mihi Zenothemi, uel tu, uel elegantiffimus iſte Diphilus: qua tādē gratia pecuniæ poſſeſſionem inter indiſſerētia ponendam eſſe cēſeritis: cū ex omnibus nil aliud ſpectetis, q̃ ut ipſi q̃ plurimū pecuniæ poſſideatis? Atq; ob id cauſæ, ſemper apud diuites hæretis: fœneratis atq; uſuris incumbitis, neq; non mercede docetis? Rurſum quum uoluptatem deteſtemini, atq; hac de cauſa Epicureos in ius uocetis: quum ipſi uoluptatis gratia, turpiſſima tum facitis, tum patimini: indigne ferentes ſi quis uos non uocarit ad cœnam, rurſum ſi uocemini, non ſat eſt tantum uorare ut cibo turgeatis, niſi & famulis tantum donetis. Atq; hæc quum diceret: pariter & linteum reuellere conatus eſt, quod Zenothemidis puer tenebat: omni carniū genere refertum, planēq; futurum erat, ut apertum illud ac ſolutum medium in ſolum abiiceret, niſi quia puer non omittebat è manibus gnauiſſe aduerſus trahentē retinens. Hic Hermon: Euge Cleodeme, reſpōdeāt qua gratia damnēt uoluptatem: quum ipſi ſupra cæteros omneſ ſtydeant uoluptati? Quin magis, inquit Zenothemis, tu Cleodeme reſpondeto, quāobrem diuitias inter indiſſerētia numeres. Imò tu potius. Atq; hunc ad modum diutius eſt altercatum: donec Ion capite tandem in apertum prolato, deſiſtite inquit: Ego ſi libet ſermonum argumenta proponam in medium, conuiuio nuptijsq; digna. Vos porrò citra contentionem uiciſſim, & dicite & auſcultate: quæ admodum & apud Platonem noſtrū, alternis dicendi uicibus res, ut plurimum agitur. Id dictum probabant, quum omnes qui aderant, tum in primis Ariſtænetus atq; Euergetus, nimirum in ſpem erecti, fore ut eo pacto ab odioſis illis con-

tentionibus discedi posset. Et Aristænetus priorem in locum sese recepit, iam pactam esse pacem ratus. Iamq; nobis inferebatur ea cōuiuij pars, absolutam cœnam uocant, singula singulis aues, carnes aprugnae, pulpa leporina, piscis Tagenicus, placenta, beuiter illa, quaecunq; liberum est, seu uelis in aluū condere: seu domum asportare malis. Apponebatur igitur, non sua cuiq; quadrula, uerum Aristæneto atq; Eucrito, eadē in parte mensa, una ambobus cōmunis, ita ut de sua utriq; parte quæ se spectaret, esset edendū, aut tollendum. Deinde altera Zenothemidi Stoico, & Hermoni Epicureo, & his item inter ipsos communis. Deinceps Cleodemo atq; Ioni. Post hos spōso ac mihi. Porro Diphilo duorum pars appōita, propterea quod Zeno iam discesserat. Hæc facito Philon, uti memoria teneas. Nam paulo post, ad intellectum narrationis erunt usui. PHI. Meminero sanè. LV CIA. Tum Ion, primus igit' exordiar inquit, si quidem uidetur. Deinde ubi paulisper intersiluisset, Conueniebat, inquit, fortassis, ut apud eiusmodi uiros de ideis, atq; incorporeis substantijs, deq; animi immortalitate sermo haberetur, uerū ne mihi contradicant, ij, qui diuersam philosophiæ sectam sequuntur, de nuptijs dicam, ea quæ cōgruunt. Atq; illud quidem optimum fuerat futurū, si nuptijs opus non haberemus, sed Platonis ac Socratis dogma sequuti à sceminarum commercio nos penitus abdicaremus. Etenim qui ita fecissent: ij demum ad absolutam illā uirtutem pertingere potuissent. Quod si uiris omnino ducendæ sint uxores, ut eas iuxta Platoniam sententiam inter se communes habent, uidelicet quo Zelotypia uacemus. Hæc quum essent risu excepta, ut quæ nimis intempestiue dicerentur, tum Dionysodorus, non tu desines, inquit, barbarica ista nobis occinere? Nam ubi zelotypiam istam reperiās, aut apud quem? At tu etiam hircere audes, inquit, sterquilinum? Ad Hæc Dionysodorus, opinor, iam erat conuicia quæ conueniebat regesturus, uerum grāmaticus Istiazus uir optimus ille, Desinite inquit, Ego uobis epithalamion recitabo, simulq; cœpit legere. Erant autem Eleagiaci uersus hi, si satis memini.

Nuper Aristaineti in ædibus unica summo

Nutrita est studio diua Cleanthis hera.

Virginibus cunctis reliquis præstantior una

Vel potior Phoebe, uel potior Venere.

Salue & tu iuuenum ualidissime sponse ualentum:

Nereo prior, ac fortior Aeacida.

At rursum uobis hoc carmen sapius olim,

Commune ambobus coniugiale canam.

Hæc ita ut est cōsentaneū, risus est cōsecutus. Reliquū erat, ut cibi tolle

rentur

Iamq; tollebat Aristænetus, atq; Eucritus ex his quæ sibi fuerat ppo-
 sita suam uterq; partem. Tum ego quæ mihi, & Chereas item quæ sibi
 erant proposita. Eūdem ad modū Ion & Cleodemus. Porro Diphilus
 etiam Zenonis digressi partem tollere parabat: affirmans uni sibi ea
 fuisse proposita: atq; hac de causa cum ministris dimicabat, ac uicissim
 inter sese trahebant manibus utrinq; in auem iniectis: nō aliter q̃ Pa-
 trodi cadauer hinc atq; hinc attrahere conātes. Postremo uicit ille, atq;
 abstulit: plurimum interim risum præbēs cōuiuis: maxime quum eam
 ob rem postea grauiter stomacharet: perinde quasi atroci affectus in-
 iuria. Iam uero Zenothemis atq; Hermon, qui pariter ut dictum est,
 accumbebāt: alter superius, puta Zenothemis: alter infra hunc, reliquā
 quidem, quoniā æqualia fuerāt apposita, citra pugnam sustulerāt. Cæ-
 terum auis: quæ iacebat ad Hermonis partem: erat altera paulo pin-
 guior: idq; ita casu euenerat, opinor. Iamq; suā uterq; sublaturus erat
 ibi Zenothemis (sed tu mihi nūc q̃ maxime fac animum aduertas, iā
 em̃ ad ipsum neg. c. caput puenimus) Zenothemis inquā: omīssa ea
 quæ sese spectabat, eā quæ ante Hermonem iacebat tollere est aggres-
 sus: quæ quidem (uti iam diximus) erat pinguiuscula. At ille cōtra nitēs
 retinebat, haud sinens, ut ea in re potiores ferret. Inter hæc clamore co-
 orto utriq; in alterū irruentes ipsi auibus facies mutuō cædebant: ac
 barbis inuicē prehensis auxilio aduocabant: hic quidem Cleodemum,
 puta Hermon, ille uero, nēpe Zenothemis, Alcīdamātem ac Diphilū.
 At cæteri quidem ad partes accesserūt, partim huius, partim illius: præ-
 ter unum Ionē, qui sese neutrum atq; ancipitem seruabat. Cæterum illi
 inuicem cōserti pugnabāt. Ac Zenothemis quidē scyphū ē mēsa sub-
 latum, eum qui corā Aristæneto stabat, abiecit in Hermonem.

Atq; hunc haud tetigit, alio sed flexus aberrat.

Verū spōsi caput dissecuit: alto grauissimōq; uulnere. Itaq; mulierum
 roorta uociferatio, quæ mediū in prælium insiliebat: cum primis autē
 adulescentuli mater: quū iam sanguinē eius aspexisset, præterea & spō-
 sa metu territa, p̃siliit. Inter hæc Alcīdamas, strenuū uirum præstitit,
 quum Zenothemidi ferret opē, & illisq; suo baculo, Cleodemi quidē
 caluariā, Hermonis uerō maxillam cōminuit: ad hæc ē famulis aliquot
 opiculari parantes uulnerauit. Quanc̃ illi nihil his rebus territi cesse-
 runt. Verum Cleodemus intentato digito Zenothemidi oculum ef-
 fodit: tum admotus narem mordicus auulsit. Porro Hermon Diphilū
 Zenothemidi suppetias ferre conatum: ē sponda in terram præci-
 pitem dedit. Sauciatus est & Istiazus grammaticus, dum interuentu
 suo eos studet dirimere: calce uidelicet in dentes illius illiso: idq; à
 Cleodemo, quum hunc Diphilum esse credidisset: non Istiazum. Ia-
 cebat

cebat igitur miser ille iuxta suum ipsius Homerū : Sanguinem ab ore uomens. Præterea tumultus atq; lachrymarum plena undiq; erant omnia : dum & mulieres eiularent Chereæ sponso circumfusæ, dumq; alij has student compescere. Porro maxima malorum omnium pars erat Alcidas, postea q̃ semel ad suū redisset ingeniū feriēs, quicūq; forte in ipsum incidisset. Neq; uero pauci in eo prælio cecidissent, scito, ni baculum is fregisset. Ego porro iuxta parietem erectus assistens, spectabā omnia, neq; me ei negotio admiscēbā, nimirum Istiæ iam doctus exēplo: q̃ esset periculosum eiusmodi cōflictus uelle dirimere. Lapithas itaq; Centaurosq; uidisses, eueri mensas, effundi sanguinē, p̃ijci scyphos. Demū Alcidas subuersa lucerna magnas induxit tenebras. Iamq; res ut est cōiectu facile, atrocior etiā multo esse cœpit, præsertim quum haud esset procliue, luminis copiam alicūde recuperare, sed multa interim ac sæua patrata sunt in tenebris. Post ubi accederet, nescio qs lucernā tandem adportās, Alcidas quidē repertus est tibi ginæ uestē sustollēs, uicq; cū illa cōgredi pugnās. Dionysodorus aut in alio quodā ridiculo facinore deprehēsus est. Nā ut surrexerat, scyphus ē sinu illius elapsus in solū decidit, postea excusans aiebat, Ionem in tumultu calicem sublatū sibi tradidisse, ne periret. Id ita factū, Ion admodū sollicitē quasi patronum agēs asseuerabat. His rebus dimissum est cōuiuium, à lachrymis denuo in ridiculū exitum cōuersum, idq; Alcidas mātis. Dionysodori, atq; Ionis grātia. Porro q̃ erāt sauci, sublatis sarcinæ ritu, foras deportabant miseris affecti modis, maxime senex ille Zenothemis, pariter tū oculo tum nare mutilatus, enecari se præ cruciatu clamitās : adeo ut Hermon, quanq̃ ne ipse quidē expers malorum, nā huic duo dentes fuerāt excussi, palām attestaret. Memineris inquit q̃ Zenothemis, ne posthac dolebrem in medijs habendū ducas. At spon sus iā uulnere à Dionico curato, domū reuectus est fascijs reuincto capite, eidē impositus uehiculo quo spōsam fuerat abducturus. Atq; ita miser ille nuptias acerbæ celebrarat. Deinde & alijs item Dionicus p̃ sua uirili remediū adhibuerat. Postremo postq̃ iā dormierant, asportati sunt, pleriq; medijs in uis uomentes. Cæterum Alcidas inibi remanebat. Neq; em̃ ualebāt hominē extrudere, posteaq; semel sese in spondā abiecerat, atq; ibi transuersus accubisset. Hic erat ò bone Philon eius exitus conuiuij, de quo rectissime illud dici possit, quod in fine Tragediarum nōnunq; accingitur.

Sunt fortunæ uarij casus.

Plurima quæ haud speraueris unq̃

Ea conficiunt numina diuūm.

Rursum quæ certò speraris,

Ea frustratò non contingunt.

Siquidem & hæc planè præter expectationem atq; inopinatò exierūt,

Præterea

Præterea & illud iam didici non esse tutum, cui non sit opus, cum eiusmodi philosophis agitare conuiuium.

LVCIANICI CONVIVII SIVE LAPITHAE. DES.

ERAS. ROTEROD. INTERP. FINIS.

LVCIANVS DE A

STROLOGIA, DES. ERAS. ROT. INTERP.

E cœlo, deq; astris est nobis institutus sermo. Non de ipsis quidē astris, neq; ipso de cœlo, uerū de diuinatione ac ueritate, quæ ab illis in hominum uitā proficiscitur. Neq; rursū mihi libellus hic se traditurū aut docturū profitetur, quo pacto diuinationem hāc assequi liceat. Sed illud queror, doctos

omneis cū in cæteris omnibus exerceāt sese, suisq; omnibus tradant. Solam Astrologiam nec habere in precio, nec exercere. Atqui hoc doctrinæ genus uetustum est, neq; nuper ad nos peruenit, sed inuentum est priuscorum regum, quos Dī amabant. At huius ætatis mortales nō solum inscitia locordiaq; uerū etiam odio laboris, diuersa ab illis sentiūt. Cumq; forte inciderint in eos, qui falsa prædicunt, tū & astra culpant, & ipsam Astrologiā habent exosam, neq; salutarē eam, neq; ueridicā arbitrātes. Sed artē magis falsam atq; inanē, haud recte, sicuti mihi quidē uidef, sentiētes. Neq; enim ob imperitiā fabri, ars ipsa culpatur, neq; ob cantoris inscitia, ipsa musica parū est erudita: quin illi potius artium sunt ignari. Cæterū ars unaquæq; suapte natura scita est. Primū igitur Aethiopes hāc rationē mortalibus tradiderūt. In causa fuit partim gentis eius sapiētia. Nā cæteris quoq; in rebus Aethiopes reliqs hoies antecellūt sapiētia. Partim regionis quā incolūt opportunitas, propterea qd' apud eos perpetua sit cœli serenitas, tranquillitasq; neq; patiuntur anni mutationes, sed eadē tēperie uiuunt. Itaq; cum primū uiderēt lunam nō semper eodē uultu apparentem, sed uaria subinde specie, & in aliā atq; aliā uertī formā, uisa est illis eā res admiratione atq; disquisitione digna. Deinde cū inquisissent, reppererunt hanc esse earū rerum causam, qd' lunæ nō esset lumen propriū, sed à sole mutuatū. Inuenerūt aut & reliquarū stellarū motus, harū quas nos erroneas appellamus, nā stellarum hæ solæ mouent, naturamq; earum ac potestātē, & effectus, quos unaquæq; præstet nominibus quoq; indicis, nō illis quidē utcūq; uisum est, confictis: sed quæ notæ rerū essent. Hæc igitur in cœlo perspexerunt Aethiopes, mox Aegyptijs finitimis artem imperfectā tradiderūt. Porro Aegyptij diuinandi rationem, quā ab illis dimidiatā acceperāt, in maius puexerunt, quippe qd' mensurā etiā, ad quā unaquæq; stella

Stella moueretur, indicarint. Ad hæc annorum, mensium, horarumq; numerū instituerunt. Ac menses quidem illi luna metiuntur, atq; eius recurſu finiunt. Annum uero ſole, & huius circuitu metiuntur. Quin his etiam maſtra oſtenderunt. Nam ex uniuerſo cælo reliquiſq; ſtellis, & errantibus & fixis, neq; ſimul cum cæteris ſeſe mouentibus, duodecim partes effecerunt in his quæ mouentur, & unamquāq; ſuis animantibus repræſentarunt, partim marinis, partim homine, partim feris, partim uolatilibus, partim pecudibus. Vnde & ſacra Aegyptiorum uarie fiunt. Neq; enim omnes Aegyptij, ex omnibus duodecim partibus diuinabant. Sed alij alijs utebantur partibus. Itaq; arietem colunt, qui ad arietem ſpectabant: piſcibus non ueſcuntur, qui piſces annotarant. Nec hircum maſtant, qui Capricornum uiderant, atq; alij item alia uenerabantur, quæ quiſq; inuenerat. Quin taurum etiam ob honore cœleſtis tauri colunt. Nam Apis apud illos, res in primis ſacra. regionem ſortitus eſt, & qui eā incolunt partem, oraculum quoq; dicarunt, ſignum uidelicet diuinationis, quā à cœleſte tauro petunt. Ac nō multo poſt Libyes quoq; artem hanc ſunt aggreſſi. Siquidem & oraculum quod eſt apud illos Ammonis, ad cœlum, & huius ſcientiam refertur, iuxta Ammonem, quem illi arietis ſpecie fingunt. Calluerunt autem hæc omnia & Babylonij, atq; hi quidem affirmant ſe primos omniū fuiſſe. Verum ut ego exiſtimo, multo poſterius ad hos ſcientia peruenit. At uero Græci nec ab Aethiopiſ, nec Aegyptijs de Astrologia quicq; audierunt. Verum illis Orpheus Oeagro Callipéq; prognatus, primus iſta monſtrauit, non ille quidem admodum dilucide, neq; rem clare docuit, ſed præſtigijs ac myſticis inuolucris obtexit. Sic enim illi uiſum eſt. Nam concinnata lyra, Orgia inſtituit, ſacraſq; cantiones decantabat. Porro lyra cum ſeptem haberet chordas concentum mobilium ſtellarum repræſentabat. Hæc conquirens atq; hæc agitās Orpheus, omnia delinebat, omniaq; uincebat. Neq; enim illam hominis lyram ſpectabant, neq; illi alterius muſices ſtudium erat, uerū hæc magna illa Orphei lyra. Hiſce rebus cum Græci honorem habere uellent, locum illi in ipſo cœlo designarunt, & compluſculæ ſtellæ uocantur Orphei lyra. Quod ſi quando Orpheum uideris uel ſaxo expreſſum, uel coloribus effictum, ſedet in medio, canenti ſimilis, manibus tenens lyram. Circum hunc animantium innumera multitudo, inter quæ & homo & taurus & leo. Cūq; horum ſingula uideris, fac horum mihi memineris, cuiuſmodi ſit illius cantus, cuiuſmodi lyra. Cuiuſmodi taurus & cuiuſmodi leo Orpheū audiant. Quod ſi eorū quæ dico, cauſas intelligas, tum & in cœlo harū unumquodq; contēplator. Fertur autē & Tircſia genere Bœotius, diuinandi gloria multum celebris fuiſſe. Hūc

Tircſiam

Tiresiā ex Græcis aiunt dixisse, stellarum erraticarū alias esse foeminas, alias mares, non tamen eadem efficere. Vnde eundem anspici quoq; sexu fuisse fabulantur, aliquando foeminam, aliquando marem. Porro Atreo & Thyeste de regno paterno decertantibus, iam tum maximam Astrologiæ, cœlestisq; doctrinæ curā fuisse Græcis, palam est. Ac publico consensu statuerūt Argiui, ut uter scientia præcelleret, is imperio potiretur. Ibi Thyestes arietem illis in cœlo demonstrauit, atque hinc aureum arietem Thyestæ fuisse proditum est fabulis. At Atreus de sole, deq; uario illius exortu locutus est, ostendens non eodem modo ferri solem & mundum, sed contrario inter se cursu rapi. Et qui nunc uidetur occasus, cum sit occasus mundi, solis exortum esse. Hæc locutū, Argiui regem creauit, magnamq; doctrinæ laudē est affecutus. Equidem & de Bellerophonte similia sentio. Nam alatum equum illi fuisse, non admodum credo. Verum arbitror illum hanc disciplinam sectantem, sublimiāq; cogitantem, & inter astra uersantem, in cœlū non equo ascendisse, sed animo. Eadem de Phryxo Athamātis filio dixerim, quē aureo ariete per aërem uectum fabulantur. Quin & ipsum sane Dædalum Atheniensem, etiam si res est noua auditu, tamen haud existimo eum ab Astrologia fuisse alienum. Sed cum ipse ea maxime est usus, tum filium suum eandem perdocuit. Ast Icarus cum iuuentutis calore & inscitia, non ea disquireret, quæ cōueniebant, sed ad ipsum usq; polū animo tolleretur, delapsus est à uero, totāq; aberrauit arte, & in mare præceps decidit rerum immensæ profunditatis. De quo Græci secus fabulantur, qui ex huius nomine sinum eius maris Icarium frustra uocant. Fieri potest, ut Pasiphaë quoque cum ex Dædalo de Tauro audisset inter stellas apparente, deq; ipsa Astrologia, in artis amorem inciderit, ob id existimant factum, ut Dædalus illam tauro copularit. Sūt autem qui sciētiam in portiones partiti in singulis partibus singuli elaborarint, alij in ijs quæ ad lunam, alij quæ ad Iouem, alij quæ ad solem pertinent cōgerentes, neque non cursum, ac motum & uim illorū. Atq; Endymion lunæ rationem tradidit. Phaëton solis cursum deprehēdit, non ille quidem uere, sed moriēs imperfectam artem reliquit. Hæc qui ignorant, Phaëtonem solis filium credūt, fabulamq; de illo haudquam ueram narrant, adiisse Solem patrem, ac postulasse ab eo, ut sibi liceret lucis currum moderari, illum id concessisse, monuisseq; qua ratione foret aurigandum, Phaëtonem uero consenso curru, partim ob ætatem, partim ob imperitiā ita egisse, ut aliquando esset uicinus terræ, aliquando longo semotis spacio à terra, interim mortales frigus atque æstus intolerabilis conficiebat. Ob hæc indignatum Iouem ingen

ti fulminis telo perussisse Phaëtonem. Eum deiectum sorores circumstantes magno luctu prosequiebantur, donec immutarent formas, quæ nunc sunt Populi, ac lachrymarum uice, quibus fratrem deplorabant, electrum destillant. Haudquaquæ hæc ita gesta sunt, neque pium est his habere fidem, neque Soli fuit filius, neque illi filius interijt. Sed narrât Græci & alia permulta fabulosa, quibus ego non admodum credo. Nam qui consentaneum est credere Aeneam Veneris fuisse filium, aut Minoa Iouis, aut Ascalaphum Martis, aut Autolycum Mercurij. Verum hi homines prius Dijsque grati fuerunt, eosque nascentes, hunc Venus, illum Iuppiter, alium respiciebat Mars. Etenim qui patrefamilias sunt mortalibus, in hoc progignendi genere, non ueluti parentes sibi similia producunt omnia, & colorem, & formam, & facta, & animum. At rex quidem Minos Iouis auspicijs, Aeneas formosus Veneris fauore natus est. Fuit Autolycus. At ea furacitas illi ex Mercurio contigit. Iam uero nec Saturnum Iuppiter coniecit in uincula, nec in tartara præcipitem dedit, neque cætera machinatus est, quæ putant homines. Verum Saturnus extremus mouetur, proculque à nobis semotus est. Segnis illi motus, neque facilis animaduersu mortalibus, atque hanc ob causam illum stare dicunt, ceu uinculis alligatum. Cæterum ingens aeris altitudo tartarus appellatur. Sed potissimum ex Homeri poetæ Hesiodique carminibus liceat intelligere priscorum fabulas cum Astrologia consentire. Siquidem ubi Iouis catenam narrat, ac Solis iacula, quæ quidem ego radiorum ictus esse conicio, tum urbes quas in dypeo figxerat Vulcanus, præterea choream, & uineam, ad hæc quæcunque de Veneris ac Martis adulterio dixit, deque detectione, haud aliunde, quam ex hac scientia sunt conficta. Quandoquidem Veneris & Martis cõkursus, Homericæ cantilenæ præbet argumentum, in alijs autem uersibus utriusque diuersum effectum descripsit, Veneris, cum ait illi.

Tute Venus iucunda magis connubia cura.

Porro de belli negocijs,

Cuncta cito hæc curæ fuerint Marti atque Mineræ.

Hæc cum intelligerent ueteres illi, maxime diuinationibus utebantur, nec eam ociosam esse putabant, adeo ut nec urbes conderent, neque moenia circumducerent, neque quenquam occiderent, neque ducerent uxores, priusquam de singulis à uate responsum accepissent. Denique nec ipsa deorum oracula, ab arte astrologica erant aliena. Verum apud Delphos uirgo prædicendi munus administrat, quæ cœlestem illam uirginem repræsentat, ac Draco sub tripode uocem ædit, quoniam & inter stellas Draco conspicitur, in Didymis uero templum est Apollinis, & hoc, sicuti mihi uidetur

uidetur, ex his Didymis, id est, geminis, qui cœlo sunt, appellatum. Vt quæ adeo uero diuination uisa est illis res sacra, ut Vlysses etiam cum errando fessus uellet certo de rebus suis cognoscere, ad inferos penetrarit, nō quo uideret umbras & locum inamoenū, sed quod cuperet gū Tiresia colloqui. Qui simul atq; in locum peruenerat, quem Circe monstrarat, foueam fodit, oues mactauit, cumque complures essent umbræ, atque inter has, matris quoque sanguinem bibere cupientes, nō prius ille permisit ulli, ne matri quidem, quàm Tiresia gustasset, coactusque esset sibi uaticinium ædere, potuitq; interim matris umbram uidere sitiētem. ad hæc Lycurgus Lacedæmonijs omnem reip. administrationem è cœlo temperabat, ac legem illis dedit, ne quando in bellum prodirent, ante plenilunium. Non enim existimabant eandem esse ciuitatis administrationem, crescente luna & euanescente, propterea quod omnia ab illa regerentur. Porro Arcades soli hæc non receperūt, nec in precio habuerunt Astrologiam, sed idem ob imperitiā & stultitiā aiunt se luna antiquiores esse. Proinde cum nostri maiores usq; adeo fuerint Astrologiæ studiosi, huius ætatis homines partim aiunt fieri nō posse, ut homines finem inueniant diuinandi scientiæ, propterea quod neque certa sit, neque uera, neque Martem aut Iouem nostra causa moueri in cœlo, uerum illis humanarum rerum nullam esse curam, neque quicquàm esse eis cum his negocijs commercij, uerum secundum hos necessitate circumaguntur, partim dicunt Astrologiam non esse quidem mendacem, at inutilem. Non enim mutari uaticinio quæcunque fati decreta instant. At ego sanè utrisq; respondere possum, stellas in cœlo suo quiddem motu uolui, cæterum obiter eius motus effectum ad nos peruenire. An uis equo corrente, & gallinis aut hominibus tumultuantibus, lapides subsilire, stipulasque moueri uentis cursu concitatis, syderū uero uertigine nihil præterea effici, tum ab igni exiguo calor ad nos permanat, neque nostra tamen causa quicquàm erit ignis, neque illi curæ est æstus noster, ab astris autem nihil ad nos defluit. At sanè fieri non potest, ut per Astrologiam ex malis bona faciamus, neque mutare quicq; earum rerum, quæ ab illis ad nos demanant. Sed hanc utilitatē ars adfert utentibus. Bona multo ante delectāt eos, qui uentura præscierint, mala uero facile cum imprudentibus uenerint, accipiuntur. Neq; enim in illos irruunt, sed quia meditata expectatāq; sunt, leuia mitiaq; uidetur. Hæc mea est de Astrologia sententia.

LYCIANI DE ASTROLOGIA, DES. ERAS.
ROTERODAMO INTERPRETE FINIS.

ORNATISSIMO DO

CTISSIMOQVE VIRO THOMAE RVTHALO RE

• GIO APVD ANGLOS SECRETARIO,

THOMAS MORVS S. P. D.

I QVISQVAM fuit unq̃ uir doctissime, q̃ Horatianum præceptum impleuerit, uoluptatemque cum utilitate cōiunxerit, hoc ego certe Lucianū in primis puto præstitisse. Qui & superciliosis abstinens Philosophorū præceptis, & solutioribus Poëtarum lusibus, honestissimis simul & facetissimis salibus, uitia ubiq̃ notat atq̃ insectatur mortalium. Idq̃ facit tanq̃ scite, tantaq̃ cū fruge, ut quum nemo altius pungat, nemo tamen sit, qui non æquo animo illius aculeos admittat. Quod quum nunq̃ non egregie faciat, fecisse tamen mihi singulari quodam modo uidetur in tribus his Dialogis, quos ob idipsum è tanto festiuissimorū numero potissimum delegi, quos uerterem, alijs tamen alios fortasse longe prælaturis. Nam ut è uirginibus non eandem omnes, sed alius aliam, pro suo cuiusq̃ animo præfert, deamatq̃, non quam præcipuā tuto possit asserere, sed quæ sibi uideatur, ita è lepidissimis Luciani dialogis, alius alium præoptat, mihi certe isti præcipue placuerunt, neque temere tamen (uti spero) neq̃ soli. Nam ut à breuissimo incipiā, qui Cynicus inscribitur, quiq̃ posse uideatur ipsa breuitate contemni, nisi nos Horatius admoneret, sæpe etiam in exiguo corpore uires esse præstantiores, ipsiq̃ minimas etiam gemmas esse uideremus in precio. In eius ergo delectu honorifico calculo mecum suffragatus est diuus Ioannes Chrysostomus, uir acerrimi iudicij, doctorum fermè omnium Christianissimus, & Christianorum (ut ego certe puto) doctissimus, quem usq̃ adeo Dialogus hic delectabat, ut bonā eius partē in Homiliā quādam quā in Ioannis euangelium cōmentatus est, inseruit. Neq̃ id immerito. Quid enim placere uiro graui, uerēq̃ Christiano debuit, q̃ is dialogus, in quo dum aspera, paruq̃ cōtenta Cynicorum uita defenditur, mollis, atque eneruata delicatōrū hominū luxuria reprehenditur? Nec non eadē opera, Christianæ uitæ simplicitas, temperatīa, frugalitas, deniq̃ arcta illa atq̃ angusta uita, quæ ducit ad uitam, laudatur. Iam Ne cromantia (nam hic secūdo dialogo titulus est) nō satis auspicato uocabulo, sed materia tamen felicissima, q̃ false taxat, uel Magorum præstigas, uel inania Poëtarū figmēta, uel incertas quauis de re philosophorū inter

tum inter se digladiationes. Superest Philopseudes, qui nō sine Socra-
tica ironia, totus uersatur (id quod titulus ipse dedarat) in ridenda, coar-
guendaq; mentiendi libidine, dialogus nescio certe lepidior ne, an uti-
lior. In quo non ualde me mouet, quod eius animi fuisse uidetur, ut nō
satis immortalitati suæ confideret, atq; in eo fuisse errore, quo Demo-
critus, Lucretius, Plinius, plurimiq; itidem alij. Quid enim mea refert
quid sentiat his de rebus ethnicus, quæ in præcipuis habent fidei Chri-
stianæ mysterijs. Hunc certe fructū nobis afferet iste dialogus, ut neq;
magicis habeamus præstigijs fidem, & superstitiōe careamus, quæ pas-
sim sub specie religionis obrepit, tum uitam ut agamus minus anxiam,
minus uidelicet expauescentes tristitia quæpiam ac superstitiosa menda-
cia, quæ plerunq; tanta cum fide atq; autoritate narrantur, ut beatissi-
mo etiam patri Augustino, uiro grauissimo, hostiq; mendaciorū aceri-
rimo, nescio quisnam ueterator persuaserit, ut fabulam illā de duobus
Spurinis, altero in uitam redeūte, altero decedēte, tanq; rem suo ipsius
tēpore gestam pro uera narraret, quam Lucianus in hoc dialogo, mu-
tatis tantum nominibus, tot annis anteq; Augustinus nasceretur, irri-
sit. Quo minus mireris, si pinguioris uulgi mentes suis figmentis affici-
ant ij, qui se tum demum rem magnam confecisse putant, Christumq;
sibi deuinxisse perpetuo, si cōmenti fuerint, aut de sancto aliquo uiro fa-
bulam, aut de inferis tragœdiam, ad quam uetula quæpiam aut delira
lachrymetur, aut pauida inhorrescat. Itaq; nullā ferē martyris, nullam
uirginis uitam prætermiserunt, in quam non aliquid huiusmodi men-
daciorum inseruerint, pie scilicet, alioqui enim periculum erat, ne ueritas
non posset sibi ipsa sufficere, nisi fulciretur mendacijs. Nec ueriti sunt
eam religionem contaminare figmentis, quam ipsa ueritas instituit, &
in nuda uoluit ueritate consistere, nec uiderunt usq; adeo nihil istius-
modi fabulas conducere, ut nihil perniciosius officiat. Nempe (ut me-
moratus pater Augustinus testatur) ubi admixtū subolet mendaciū,
ueritatis ilico minuitur ac labefactatur autoritas. Vnde sæpe mihi su-
spicio suboritur, magnam huiusmodi fabularum partem, à uafris ac pes-
simis quibusdam nebulonibus, hæreticisq; cōfictam, quibus studium
fuit, partim ex incauta, simplicium potius, quàm prudentium credulita-
te, uoluptatem capere, partim fabularum fictarum cōmercio, fidem ue-
ris Christianorum historijs adimere, quippe qui frequenter quædam,
his quæ in sacra scriptura continentur, tam uicina confingunt, ut facile
se dedarent, adludendo lusisse. Quamobrem quas scriptura nobis hi-
storias diuinitus inspirata cōmendat, eis indubitata fides habenda est.
Cæteras uero ad Christi doctrinam, tanq; ad Critolai regulam, appli-
cantes caute & cum iudicio, aut recipiamus, aut respuamus, si carere uo-

lulus, & inani fiducia, & supersticiosa formidine. Sed quò progredior? epistola ferè iam librum superat: nec interim tamen uerbum de tuis laudibus ullum, in quas alius fortasse totus incubuisset: quarumq; citra ullam adulandi suspensionem uberrimam mihi materiam præbuisent (ut cæteras uirtutes tuas omittā) uel egregia doctrina tua, summāq; in rebus agendis prudentia: quam tot in diuersis nationibus, in tam arduis negocijs, tam feliciter actæ legationes declarant: uel singularis fides, grauitasq; quam nisi satis perspectam, exploratamq; habuisset, nunq; te prudentissimus princeps sibi à secretis esse uoluisset. Sed cæterarū uirtutum tuarum prædicationi unica modestia tua reluctatur: quæ facit, ut quum laudanda tam libenter facias: fecisse te tamen non libenter audias. Parco igitur pudori tuo: hoc unum duntaxat abs te precatus: ut has in græcis literis studiij mei primitias æquo animo suscipias, sinasq; ut qualescūq; apud te sint amoris, officijq; in te mei monumentū, quas tibi sim ausus eo maiori fiducia cōmittere, quod & si tam acre tibi iudicium sit, ut quicquid erratum fuerit, nemo penetrantius uideat: is tamē est ingenij tui candor, ut nemo libentius conuiueat. Vale.

LVCIANI CYNICI

CVS, THOMA MORO INTERPRETE.

Personæ, LVCIANVS ET CYNICVS.

LVCIANVS.

VIDE TV tandem? barbam quidem habes, & comā. tunicam non habes, nudusq; conspiceris, ac sine calceis, delecta nimirum uaga, inhumanāq; ac ferali uita, tum proprio corpore contra quā faciunt cæteri, semper usus incōmode, nunc huc, nunc illuc circuis, in arido præterea solo cubans, adeo ut plurimū etiam sortidum, tritum isthoc pallium referat, alioqui nec ipsum, uel tenui filo, uel molle uel florulentum. CYNICVS. Neque enim indigeo, siquid est huiusmodi, ut comparetur facillime, dominōque minimum exhibeat negotij, id inquam mihi sufficit. At tu per Deos dic mihi, putas ne esse in luxu uitium? LVCIA. Immodum. CYNICVS. Contra in frugalitate uirtutem? LVCIANVS. Admodum. CYNICVS. Cur igitur tandem quū me uideas uiuentem frugalius quā uulgo faciunt homines, eos uero sumptuosius, me, non illos arguis? CYNICVS. Quia non frugalius per Iouem uideris mihi, sed egentius uiuere, immo uitā omnino egentem atque inopem. Nam tu nihil à mendicis differs, qui cibum mendicant in diem

in diem: CYNICVS. Vis ergo uideamus (quādoquidem huc processit oratio) quidnam inopia sit, quidq; rursus copia? LV CIA. Si tibi quidē ita uidetur. CYNICVS. Nunquid ergo satis id cuiq; est, quicquid ipsius explet necessitatem? an aliud quippiam dicis? LV CIANVS. Esto istud. CYNICVS. Indigentia uero quicquid cuiusquā usui deest, nec eò quò sit necesse peruenit? LV CIANVS. Scilicet. CYNI. Nihil igitur meis in rebus deest. Nihil enim in his est, quod necessitatem non expleat meam. LV CIA. Quo pacto istud ais? CYNICVS. Scies si consideres in quem usum eorum quodq; paratum est, quorum egemus, ut domus, an non tegumēti gratia? LV CIANVS. Maxime. CYNI. Quid uestis, cuius gratia? nōne tegumento etiam ipsa? LV CIANVS. Sanē. CYNI. At ipso per Deos tegumento, cuius rei gratia indigerimus, nō ne ut melius se habeat id quod tegitur? LV CIA. Mihi quidem sic uidetur. CYNI. Vtrum igitur tibi peius se habere hi uidentur pedes? LV CIA. Nescio. CYNI. Atqui hoc pacto didiceris, quodnam pedum officium est? LV CIA. Ingredi. CYNI. An deterius ergo ingredi pedes tibi uidentur mei, quā aliorum? LV CIA. Istud uero fortasse non. CYNI. At nō possent, seu sese melius seu deterius haberent, officiū suū praeferre? LV CIA. fortasse. CYNICVS. Pedibus ergo nihilo peius affectis uideor, quā alij? LV CIANVS. Non uideris. CYNICVS. Quid corpus uero meum? Num deterius quā reliquorū? Nempe si deterius se haberet, esset idem imbecillius, corporis quippe uirtus robur est. An meū ergo debilius? LV CIANVS. Non uidetur. CYNI. Neque pedes ergo tegumento uidentur egere, neq; reliquū corpus. Quippe si egerent, male haberent. Egestas etenim omnino mala, ac peius habere se facit, ea quibuscunque adfuerit. At ne ali quidem deterius corpus uidetur meum, quod quibuscunque cibis alitur. LV CIA. Manifestum est id quidem. CYNI. Nam nec uegetum esset, robustumque si aleretur male. Mala siquidem alimenta corpus tabefaciunt. LV CIA. Ista quidem ita se habent. CYNI. Quo pacto igitur, dic mihi, his ita se habentibus, me arguis, uitamque improbas meam, ac miseram prae dicas? LV CIANVS. Ideo per Iouem, quod quum natura (quam tu colis) ac superi terram in cōmuni statuerint, ex ea multa nimirū ac bona adiderint, ut nobis omnia superessent abunde, non in necessitatem modo: uerū in uoluptatem quoque, tu tamen horum omnium aut maximae saltem partis expers es, nec eorum quoquā frueris nihilo certe magis, quā ferae. Nempe aquam bibis, quam etiam bibunt ferae: Comedis uero quicquid offenderis, quemadmodum canes, tum cubile nihilo melius canibus habes: quādoquidem gramen tibi sufficit, quemadmodū & illis, pallium praeterea circūfers nihilo mēdico decētius. Quāq; si tu

his contentus recte sapias, tū Deus profecto neutiq̃ recte fecit, primum quod oues effecit pingues, deinde uites dulcis uini feraces, ac reliquū de inde apparatus uarietate mirabilem, & oleū & mel & reliqua, omnia ut nos haberemus, edulia quidem omnigena haberemus, potū dulcē haberemus, pecunias haberemus, mollē lectū haberemus. Præterea pulchras domos, ac reliqua demum omnia mirum in modum præparata. Nam & ipsa quoq̃ artium effecta deorum dona sunt. At uiuere omnibus huiusce bonis priuatū, id fuerit profecto miserū, etiam si ab aliquo quopiam priueris. Quemadmodū hī qui seruantur in uinculis. Longe uero miserius, si quis ipse sese omnibus bonis priuet. Nam ea demum manifesta insania est. CYN. Et recte quidem fortasse dicis. Verū istuc dic mihi: Siquis diuite quopiā alacriter atq̃ hūane, quin prolixè quoq̃ exhibente conuiuiū, tum hospites excipiente, & multos simul, & omnigenos, alios quidem imbecillos, alios autem robustos, deinde apponēte multa, atq̃ omnigena, si quis, inquam, omnia corripit, omniāq̃ deglutiāt, nō ea tantum quæ uicina sunt, sed ea quoq̃ quæ procul absunt, præparata uidelicet inualidis, ipse tamen ualens, quum unū duntaxat uentrem habeat, nec multis ut nutriatur indigeat, diutius tamen quàm alij multū immoretur, hic uir cuiusmodi tibi uidetur esse? probus ne? LVCIA. Non mihi quidem. CYN. Quid uero, num temperans? LVCIA. Ne id quidē. CYN. Quid uero si quis eiusdē mensæ particeps, multa illa ac uaria negligat, uno quopiam ex his quæ proxime apponuntur, electo, quum satis in suam habeat necessitatem, id decenter edat, eoque solo utatur: cætera illa ne respiciat quidem, an non hunc temperatorem & meliorem uirum illo putabis? LVCIA. Ego certe. CYN. Vtrum ergo iam intelligis, an me oportet dicere? LVCIA. Quid nam? CYN. Quod Deus illi quidem pulchre conuiuium instruētī similis est, ut qui apposuerit multa ac uaria, atq̃ omnigena, uti essent quæ cuiq̃ conueniant, alia quippe ualentibus, alia rursus ægrotantibus, atq̃ alia quidem robustis, alia uero inualidis, non ut omnibus utamur omnes, sed ut his utantur singuli, quæ suæ cuiusq̃ naturæ cōueniunt, & ex his ipsis, quacunque re n̄taxime quemq̃ indigere contigerit. At uos illum qui per insatiabilitatem atque incontinentiam omnia corripit refertis, ut qui rebus uti uelit omnibus, & undecunque partis, non solis cōtenti præsentibus, existimantes propriam quidem neque terram, ne mare sufficere, sed importātes ab ipsis usq̃ terræ finib⁹ uoluptates, patrijsq̃ rebus peregrina præferētes, sumptuosaq̃ frugalib⁹, atq̃ ea quæ difficile cōparantur his quæ sunt cōparatu facilia. In sūma deniq̃ molestias, malaq̃ potius eligētes, quàm absq̃ molestijs uiuere. At isti quidē pluri

rimī ac preciosi, beatīq; apparatus, quibus exultatis, per magnam ad uos miseriam, erumnamq; perueniunt. Aurum ipsum tam optabile, si libet, argentumq; considera: domus cōsidera sumptuosas, uestes opiferas cōsidera: atq; eius generis omnia, quāto negotio emuntur, quorū laboribus, periculis: imō sanguine, ac cāde quantōq; hominū interitu: non ideo solum quod dū nauigant, propter ista pereunt conplures: ac dum quærunt, parantq;, grauiā perferunt: sed ob id quoq; quod digladiationes multas pariunt, quodq; ob ea insidiantur inuicem & amicis amici, & parentibus liberi, & maritis cōiuges. Sic opinor Eriphylen quodque auri gratia prodidisse maritum. Atq; hæc quidem omnia fiunt, quum tamen uestes illæ uariæ nihilo magis quicquā queant calefacere, auratāq; illa ædificia nihilo prorsus magis tegant, nec pocula illa argentea potui quicq; magis conducant. Sed nec aurei illi, nec eburnei itē lectuli, somnum suauiore præbeant, imō uidebis frequenter in eburneo lecto, sumptuosiscq; stromatibus, beatis illis somnum cōtingere nō posse. Præterea omnigenæ illæ circa edulia curæ, nihil magis alunt, quin tabefaciunt potius corpora, ipsedemq; morbos ingenerant. Quid autem dicere attinet, libidinis gratia quantas molestias mortales & faciunt, & patiuntur: quantq; facile est isti cupiditati mederi, nisi quis uelit indulgere delictis. At ne hæc quidem insania, corruptelaq; sufficere uidetur mortalibus, sed iam rerum etiam usum peruertunt, singulis rebus ad id utentes, ad quod minime paratæ sunt, quēadmodum lecto si quis uti carpenti loco uelit, ac tanq; curru. LV CIA. Quisnam is est? CYN. Vos, inquam, qui hominibus tanq; iumentis utimini. Nam eos iubetis, ut lecticas tanq; currus in ceruicibus ferant. Ipsi uero in sublimi residetis delicati, atq; illinc hoīes perinde tanq; asinos aurigamini, imperantes ut hac, non illac eant, & qui hæc facitis maxime, ipse maxime beati uidemini. Tū hi qui pisciū carnibus non tantū ut alimentis utuntur, uerum tincturas etiam quasdam ex his machinantur, eos dico, qui purpuram tingunt, nōne & hi præter naturam his utuntur, quæ à deo præparata sunt? LV CIA. Non per Iouem, siquidem tingere etiam potest non comedi tantū purpuræ caro. CYN. At nō in id tamē nata est. Nam & cratere quispiam, si præter naturam detorqueat, ollæ loco posset uti, nec in id tamen paratus erat. Sed quo pacto posset quispiā uniuersam illorum infelicitatem percurrere, quæ tāta est? At tu me quoq; quod nolo eius esse particeps, incusas. Viuo ego tamē quēadmodū modestus ille, his uidelicet dūtaxat, quæ mihi apponunt uescens, ac frugalissimis utens. Varijs uero illis atq; omnigenis minime inhiās. Ac deinde quū paucis egeā, ac minime multis utar, ferinā tibi uideor uitā uiuere. At

re. Atqui hac ratione tua Dii, pfecto in periculū ueniūt, ne & ipsi sint feris etiam deteriores, quippe qui rei nullius indigēt. Verum ut exactius intelligas, cuiusmodi horum utrunq; sit, uel paucis uidelicet egere, uel multis, considera quod pluribus egent, primum pueri quā adulti, deinde mulieres quā uiri, tum ægroti quā ualentes, atque omnino in summa, inferiora quælibet præstantioribus plurium indigent, proinde Dii omnino nullius egent rei, qui uero ad Deos accedunt proxime, quā minimis egent. An Herculem putas omnium hominum præstantissimum, quippe diuinum uirum, deumque recte creditum miserum, tunc fuisse, quum circuiret nudus, pelle duntaxat indutus, harum rerum nostrarum nihil desiderans? At ille miser pfecto non erat, quippe qui miseriam ab alijs propulsabat, neque rursus pauper, qui terramariq; dominabatur. Nempe quocūque intendisset impetum, omnes quaqua uersum superabat, nec in quenquā sui temporis incidit, qui se uel æquarit unquā, uel uicerit, quoad ex humanis excessit. At tu illi stromata putas, calceosque defuisse? atque ob id mundum obambulas se tantum uirum? Dicendum pfecto non est. Sed continens erat ac fortis, & moderate uiuere uolebat, non indulgere delitijs. Quid Theseus eius discipulus? An non rex erat Atheniensium omnium, ac filius etiam, ut ferunt, Neptuni, sua certe tempestate fortissimus? Attamen ille quoque uoluit sine calceis esse, ac nudus ingredi, barbarūque & comam nutrire placuit ei, nec ei tamen solum, sed omnibus etiam ueteribus placuit, nempe meliores erant quā uos, atque adeo ne sustinisset quidem eorum quisquā aliquid huiusmodi, nihilo pfecto magis quā leo quispiam sese tonderi. Siquidem carnis molliciem ac læuorem decere mulieres existimabant, ipsi uero sicuti erant, ita uideri quoque uiri uolebant, ac barbam quidem cultum uiri ducebant, quem admodum in equis iubam, in leonibus barbam, quibus deus splendoris quandam atque ornamenti uenustatem dedit, sic & uiris barbam adiunxit. Illos igitur ego æmulor, ueteres, inquam, illos imitari uolo, huius uero tempestatis homines non æmulor mirabilis huius felicitatis nomine, quā in epulis & uestibus habent, dum poliunt ac læuigant singulas corporis partes, ac ne secretiorum quidem ullam, ita ut instituit natura, dimittentes. At mihi certe pedes opto, ut nihil equinis differāt, quales Chironis fuisse ferunt. Tū ut ipse stromatis nō egeā more leonū, nec cibo egeam magis exq̄sito, q̄ canes. Cōtingat præterea mihi, ut terra quæuis mihi p se p cubili sufficiat. Domū uero ut mundū hūc existimē. Alimēta demū ut ea deligam, quæ facillime cōparari possint. Aurum uero, argentumq; ne desiderem unq̄, neq; ego, neq;

neque meorum amicorum quisquàm. Omnia namq; mala inter homines ex horum cupiditate nascuntur, & seditiones, & bella, & insidiae, & caedes. Hæc omnia fontem habent plus habendi cupidinem. At hæc à nobis abscedat procul, ne unquàm plus satis appetā, minus uero quàm habeam, ferre æquo animo ualeam. Nostra quidem ita se habent. Plurimum profecto à uulgi sententijs ista dissentiunt. Neque quicquàm ergo mirandum est, si ab his differimus habitu, à quibus tantum differimus instituto. Sed te demiror, quonam pacto quum suam quandam citharædo uestem tribuas, cultumq; atq; adeo tibicini suum, & tragædo suum, bono uiro cultum, uestemque propriam nullā existimas, sed eandem ei cum uulgo habendam censes, idq; quum uulgus malum sit. Quod si bonorum cultus proprius debet esse ullus, quinam deceat magis quàm hic meus, qui maxime luxuriosis pudendus sit: quæq; illi maxime auersentur? Cultus ergo meus huiusmodi est, squalidum esse, hirsutum esse, tritum pallium indui, comam producere, ac sine calceis ingredi. Vester uero Cinædorum ornatui simillimus est, nec agnoscere uos quisquàm ab illis possit, neque colore uestium, neque mollicie, neque camiliarum numero, neque lacernis, neque calceis, neq; capillorum cura, neq; odore. Nam & redoletis ut illi, iam præsertim uos qui estis felicissimi. Et quidem quid facias, quum uineundem cū Cinædis odorē oleat? Etenim in ferendis laboribus nihil illis præstatis. Voluptatib; uero nihilominus quàm illi superamini, eadem comeditis, eodem modo dormitis, atque inceditis, imò uero incedere non uultis, sed gestari potius, tanq; sarcinæ, ali; ab hominibus, ali; uero à iumentis. At me pedes ipsi gestant quocunque sit opus. Egóq; & frigus tolerare sufficio, & calorē pati, cæq; quæ dñ obtulerint, minime moleste ferre, ideo uidelicet, quia miser sum. Vos uero propter hanc felicitatem nulla estis fortuna contenti, sed omnium poenitet, ac præsentia ferre non potestis, absentia desideratis, hyeme quidem optantes æstatem, æstate rursus hyemem, atque in calore frigus, in frigore uicissim calorem, quemadmodum ægrotantes, morosi semper & queruli, quod in illis quidem facit morbus, in uobis uero mores. Atque hæc ita quum sint, iam nos in uitā uestram traducere æquum censetis, nostramq; corrumpere, quum sæpe male consultæ sint, quæ facitis, ipsiq; sitis in uestris ipsorum negocijs minime circumspecti, nihilq; eorum iudicio ac ratione, sed consuetudine cupiditatis faciatis. Quamobrem nihil profecto differtis uos, ab his qui torrente feruntur. Illi quippe quocunque fluxus intenderit, eò rapiuntur, & uos itidem quocunque libidines. At similiter quidem uobiscum agitur, ut cum quodam qui equum insanum ascenderat:

Equus

Equus igitur uirum corripuens abstulit. Hic uero amplius iam deſſire equo currepte non poterat. Quidam uero quum occuriſſet ei, rogauit quoniam tenderet. Hic reſpondit, quocunque huic uidetur, equum demonſtrans. Quod ſi uos quiſquàm roget, quò feramini, ſi uerum uultis dicere, dicetis in uniuerſum quidem quocunque uideatur affectibus, ſigillatim uero, interdum quocūq; uoluptati, interdum quocunque ambitioni, interdū rurfus quò lucri ſtudio. Quin interdū ira, interdū met⁹ interdū aliud quippiā huiusmodi uos auferre uidet. Neq; enim unū duntaxat equum uos, ſed multos inſilientes, nunc hunc, nunc illum, ſurioſos quidem omnes auehimini. Auferunt ergo uos in barathrum, ac prærupta. Vos tamen priuſq; cadatis caſuros uos eſſe neſcitis, at hoc detritum pallium quod uos ridetis comæque habituſq; meus tantam habet uim, ut uitā mihi quietam præbeat, utq; agam quicquid uolo, uerſeq; cum quibus uolo. Nempe ex indoctis, atque ineruditis hominibus nemo me adire uoluerit, ob hunc habitum. At molles etiam qui ſunt adhuc admodum procul dedinant. Congrediuntur uero ſcitiffimi atque modeſtiſſimi, & qui uirtutem cupiunt, hi potiffimum congregiuntur mecum, horum ego conſuetudine delector. Eorum uero fores qui homines uocantur, nō obſeruo, tum coronas aureas ac purpuram pro faſtu habeo, atque homines ipſos derideo. At ut cultum hunc intelligas, non bonos modo uiros, ſed ipſos etiam deos decere, atque eum

deinde, ſi libet, irrideas, deorum ſtatuas conſidera, utri uideantur uobis ne, an mihi ſimiliores, neque Græcorum ſolum, ſed barbarorum etiam templā circumſpicias, utrū ipſi dii, ut ego, comati, barbatiq; ſunt, an quēadmodum uos, rafi finguntur atque pinguntur.

Quin plurimos etiā ſine tunicis cōſpicias, ut me nūc eſſe uides.

Quo pacto igit audeas poſthac hūc habitū

uitio dare, quū

deos etiā de

cere uide

atur?

LVCIANI CYNICI, THOMA MORO

RO INTERPRETE,

F I N I S.

MENIPPVS SIVE NE

CROMANTIA LVCIANI THOMA MORO
INTERPRETE. MENIPPVS, PHILONIDES.

MENIPPVS.

ALVE atrium, domusq; uestibulum meae:
Vt te lubens aspicio luci redditus.

PHILO. Num nā hic Menipp⁹ est canis ille?
Non hercle alius, nisi ego forte ad Menippos
omneis hallucinor. At quid sibi uult habitus
huius insolētia? claua, lyra, leonis exuuia? Ad
eundus tamen est. Salue Menippe. Vnde no
bis aduenisti? diu est quod in urbe non

uidimus.

MENIP.

Adsum reuersus mortuorum ē latibulis.

Foribusq; tristium tenebrarum nigris:.

Manes ubi inferi manent superis procul.

PHILO. O Hercules dam nobis Menippus uita functus est, reui
xitq; denuo?

MENIP.

Non, sed me adhuc uiuum recepit tartarus.

PHILO. Quānā causa tibi fuit notae hui⁹ atq; incredibilis uiae? MENI.

Iuuenta me incitauit, atq; audacia:

Quām pro iuuenta haud paululum impotēior.

PHILO. Siste o beate Tragica, & ab iambis descēdens sic potius simpli
citer eloquere, quānā hāc uestis, quā causa tibi itineris inferni fuit, quū
alioqui neq; iucunda neq; delectabilis sit uia? MENIP.

Res dilecte grauis me infernas egit ad umbras,

Consulerem manes ut uatis Tireliāi.

PHILO. Atqui deliras, alioqui non hoc pacto caneres apud amicos cō
sarcinatis uersibus. MENIP. Ne mireris amice, nuper enim cum Euripi
de atq; Homero uersatus, nescio quo pacto uersibus sic impletus sum,
ut numeri mihi in os sua sponte confluant. Verum dic mihi quo pa
cto res humanae hic se habent in terris? & quid nam in urbe agitur?

PHILO. Nihil noui. Sed quēadmodum prius actitabant, rapiūt, peie
rant, scenerantur, usuras colligunt. MENIP. O miseri atque infelices.
Nesciunt enim, qualia de nostris rebus nuper apud inferos decreta
sunt, qualesque sorte iacti sunt in diuites istos calculi, quos per Cer
berum

berum nullo pacto poterunt effugere. PHILLO. Quid ais? Noui ne aliquid apud inferos nostris de rebus decretum est? MENIPPVS. Per Iouē, & quidem multa, uerum prodere non licet, neque arcana quæ sunt reuelare, ne quis forte nos apud Rhadamanthum impietatis accuset. PHILLO. Nequaquàm Menippe per Iouem, ne amico sermonem hunc inuideas. Nam apud hominem tacendi gnarum, & initiatum præterea sacris edisseres. MENIPPVS. Dura profecto iubes, & neutiquàm tuta, uerum tui gratia tamen audendum est. Decretum est ergo, diuites istos ac pecuniosos aurum tanquàm Danaën seruantes abstrusum. PHILLO. Ne prius ó beate quæ sunt decreta dixeris, quàm ea percurras omnia quæ abs te audire libētissime uelim: Quæ uidelicet de scēsus causa fuerit, qs itineris dux, deinde ex ordine, & quæ illic uideris, & quæ audieris omnia. Verisimile est enim te, quum res pulchras uidenti curiosus sis, eorum quæ uisu aut auditu digna uidebātur nihil omnino prætermisisse. MENIPPVS. Parēdum etiam in his tibi est. Nam quid facias, urgente amico? Ac primum sanè tibi expediam, quæ res animum meum ad hunc descensum impulerint. Ego igitur quum adhuc puer essem, audireñque Homerum atque Hesiodum, seditiones ac bella canentes, non semideorum modo, sed ipsorum etiam deorum, ad ulteria quoque, uiolentias, rapinas, supplicia, patrum expulsionēs, & fratrum & sororum nuptias. Hæc me herde omnia bona pulchræque putabam, & studiose erga ea afficiebar. Postquàm uero in uirilem iam ætatem peruenirem, hic leges rursus iubentes audio poētis apprime contraria, neque uidelicet adulteria committere, neque seditiones mouere, neque rapinas exercere. Hic igitur hæsitabundus constitui, incertus omnino quo me pacto gererem. Neque enim deos unquàm putauimoecharuros, aut seditiones inuicem fuisse moturos, nisi de his rebus perinde ac bonis iudicassent. Neque rursus legumlatōres his aduersa iussuros, nisi id cōducere existimarent. Quoniam igitur in dubio eram, uisum est mihi philosophos istos adire, atque his me in manus dedere, rogarēque uti me, utcunque liberet uterentur, uitæquæ uiam aliquam simplicem ac certam ostenderent. Hæc igitur mecum reputans ad eos uenio, imprudens profecto, quod me ex fumo (ut aiunt) in flammam conijcerem. Apud enim hos maxime diligenter obseruans summam repperi ignorantiam, omniāque magis incerta, adeo, ut præ his ilico mihi uel idiotarum uita iam aurea uideretur. Alius etenim soli me iussit uoluptati studere, atque ad eum scopum uniuersum uitæ cursum dirigere. In eo ipsam sitam esse felicitatem. Alius. rursus omni
no labo-

no laborare, corpusque siti, uigilijs, ac squalore subigere, misere semper adfectum, contumelijsque obnoxium assidue, Hesiodi seculo inculcās celebria illa: de uirtute carmina, & sudorum uidelicet, & accliuem in uerticem montis ascensum. Alius contemnere iubet pecunias, earumque possessionem indifferentem putare. Alius contra bonas ipsas etiam diuitias esse pronunciat. De mundo uero quid dicam: de quo ideas incorporeas, substantias, atomos, & inane, ac talem quandam pugnantium inuicem nominum turbam in diem audiebam. & quod absurdorum omnium maxime fuit absurdum, de contrarijs unusquisque quū diceret, inuincibiles admodum rationes ac persuasibiles adferebat, ut nec ei qui calidum, nec ei qui frigidum idem prorsus esse contenderent, contra quicquā hiscere potuerim, atque id, quum tamen manifeste cognoscerem fieri nūquā posse, ut eadem res calida simul frigidaque sit. Prorsum igitur tale quiddam mihi accidebat, quale solet dormitantibus, ut interdum capite annuerem, interdum contra abnuerem. Præterea quod multo erat istis absurdus, uiram eorum diligenter obseruans, comperi eam cum ipsorum uerbis præceptisque summopere pugnare. Eos enim qui spernendam censebant pecuniam, auidissime conspexi colligendis diuitijs inhiare, de fœnore litigantes, pro mercede docentes. Omnia denique nummorum gratia tolerantes. Ii uero qui gloriam uerbis aspernabantur, omnem uitæ suæ rationem in gloriam referebant. Voluptatem rursus omnes fermè palàm incessebant. Clanculum uero ad eam solam libenter confluiebant. Ergo hac quoque spe frustratus magis adhuc ægre molestæque tuli. Aliquantulum tamen inde memet consolabar, quod unā cum multis & sapientibus & celeberrimis uiris ipse insipiensque essem, atque uere adhuc ignarus oberrarem. Per uigilanti mihi tandem, atque hisce de rebus mecum cogitanti, uenit in mentem, ut Babylonem profectus magorum aliquem ex Zoroastri discipulis ac successoribus conuenirem. Audieram siquidem eos inferni portas carminibus quibusdam ac mysterijs aperire, & quem libuerit illuc tuto deducere, ac rursus inde reducere. Optime ergo me facturum putaui, si cum horum quopiam de descensu paciscens Tiresiam Boeotium consulerem, ab eoque perdiscerem (quippe qui uates fuerit & sapiens) quæ uita sit optima, quancūque sapientissimus quisque potissimum elegerit. Ac statim quidem exiliens quā poteram celerrime Babylonem uersus recta cōtendi. Quò quum uenio, diuersor apud Chaldaeorum quendam hominem certe sapientem, atque arte mirabilem, coma quidem canum, admodumque promissa barba uenerabilem.

- Nomen autem illi fuit Mithrobarzanes. Orans igitur obsecransq; uix exorauit, ut quauis mercede uellet, in illam me uiam deduceret. At tandem homo me suscipiens primum quidem dies nouem ac uiginti cum luna simul incipiens abluat ad Euphratem, mane solem orientem uersus perducens, ac sermonem quempiam longum mustitans, quem non admodum exaudiebam. Nam (quod in certamine præcones inepti solent) uolubile quiddam atq; incertum proferebat, nisi quod quosdā uisus est inuocare daemones. Post illam igitur incantationem ter mihi in uultum spuens deducit rursus, oculos nusq; in obuium quenquā deflectens. Et cibus quidem nobis glandes erant, potus autem lac atque mulsum & Choaspi lympa, lectus uero in herba sub dio fuit. At post q; iam præparati satis hac diata sumus, medio noctis silentio ad Tigridem me fluuium ducens, purgauit simul atq; absterisit, facēq; lustrauit ac squilla, tum pluribus itidem alijs, & magicum simul illud carmen sub murmurans, deinde totum me iam incantans, ac ne à spectris læderer circumiens, reducit domū, ita ut eram reciprocantem, ac reliqua noctis parte nauigationi nos præparauimus. Ipse igitur magicam quandam uestem induit, Medorum uesti ut plurimum similem, ac me quidē his, quæ uides ornauit, claua uidelicet, ac leonis exuuijs, atque insuper lyra. Iussit præterea ut nomen si quis me roget, Menippum quidem ne dicerem, sed Herculem, Vlyssē, aut Orpheum. PHILO. Quid ita ó Menippe: neque enī causam aut habitus, aut nominis intelligo. MENIPPVS. Atqui perspicuum id quidem est, ac neutiq; arcanum. Nam hī qui ante nos ad inferos olim uiui descēderant, putauit si me his assimilaret, fore ut facilius Aeaci custodias fallerem, atque nullo prohibente transire, utpote notior tragico admodum illo cultu emissus. Iam igitur dies apparuit, quum nos ad flumen priogressi in recessum incumbimus. Parata siquidem ab illo fuerant, cymba, sacrificia, mulsa, & in id mysterium deniq; quibuscunq; opus erat. Hæc postquā ergo quæ prompta erant imposuimus, tum nos quoq;

Ingredimur tristes lachrymisq; implemur obortis.

Atq; aliquantisper quidem in fluuiō ferimur, deinde in syluam delati sumus, ac lacum quendam in quem Euphrates conditur. Tum hoc quoq; transmissō, in regionem quandam peruenimus solam, syluosam atq; opacam, in quam descendentes (præibat enim Mithrobarzanes) & puteum effodimus, & oues iugulamus, & foueam sanguine conspergimus. At magus interim accensam facem tenens, haud amplius iam summissō murmure, sed uoce quā poterat maximā damitās, daemones si

nes si

nes simul omnes cōuocat, Poenas, Erinnes, Hecaten nocturnam, excel-
samq; Proserpinam, simulq; polysyllaba quædam nomina barbara,
atq; ignota commiscet. Statim ergo tremere omnia, & rimas ex carmi-
ne solum ducere, ac porro Cerberi latratus audiri, & iam res planè tri-
stis ac mœsta fuit,

Vmbrarum at timuit rex imis sedibus Orcus.

Ac protinus quidē inferorum patebant pleraq; lacus pyriphlegethon,
ac Plutonis regia. Tum per illum descendentes hiatum, Rhadaman-
thum propemodum metu reperimus extinctum. Ac Cerberus primū
quidem latrabat cōmouitq; sese. At quum ego lyram celeberrime cor-
reptam pulsassem, cantu statim sopitus obdormit, deinde posteaq; ad
lacum uenimus, tranare ferè non licuit. Iam enim onustum erat nau-
gium, & eiulatu certe plenū. Vulnerati quippe in ea nauigabāt omnes,
hic femur, ille caput, aliū alio quopiam membro luxatus, usqueadeo,
ut mihi certe ex bello quopiam adesse uiderentur. Atq; optimus Cha-
ron quum leonis uideret exuias, esse me ratus Herculem recepit, trans
que uexit libens, tum exeuntibus quoque nobis monstrauit semitam.
Sed quoniam iam eramus in tenebris, præcedit quidem Mithrobarza-
nes, ego autem à tergo continuus illi comes adhæreo, quoad in pratū
quoddam uenimus maximum, asphodelo consitum, ubi circumfusæ
undiq; mortuorum stridulæ nos sequuntur umbræ. Tum paulo proce-
dentes longius ad ipsum Minois tribunal accessimus. Erat ipse quidem
in solio forte quodam sublimi sedens. Astabant autem illi Poenæ. Tor-
tores, mali Genij, Furæ. Ex altera parte plurimi quidam adducti sunt
ex ordine longa fune uincti. Dicebantur autem adulteri, lenones, mœ-
chi, homicidæ, adulatores, sycophantæ, ac talis hominum turba quid-
uis in uita patrantium. Seorsum autem diuites ac fœneratores prodj-
bant pallidi, uentricosi, ac podagrici, quorum quisq; trabe uinctus erat,
ferri pondere duorū talentorum imposito. Nos igitur astantes, & quæ
fiūt omnia cōspicimus, & quæ dicuntur auscultam. Accusant aut noui
quidam atq; admirabiles rhetores. PHILO. Quinā ergo hi per Iouem
sunt, ac ne isthuc quidem te pigeat dicere. MENIPPVS. Vmbras ne ui-
tæ istas nosti, quas opposita soli reddunt corpora? PHILO. Quid nūc
MENIPPVS. Hæ nos igitur quum primū functi uita sumus accusant,
testantur, atq; redarguunt, quicquid in uita peccauimus, & sanè quædā
ex his dignæ admodum fide uidentur, utpote nobiscum uersatæ sem-
per, nostrisq; nusquā digressæ corporibus. Minos igitur curiose quæ-
libet examinans, impiorum relegabat in cœtum, poenas ibi sceleribus
suis dignas luiturum. In hos præcipue tamen incenditur, quos opes dū
y 3 uiuerēt.

uiuerent, ac dignitates inflauerant, quicq̃ adorari se ferè expectabāt, ni
 mirū breui perituram eorū superbiam fastūq̃ detestatus, quippe qui nō
 meminissent mortales ipsi quum sint, sese bona quoq̃ mortalia conse/
 quutos. At nunc splendida illa exuti omnia diuitias, inquā, genus, mu/
 nia, nudi ac uultu demisso steterunt tanq̃ somniū quoddā hūanā hāc
 felicitatē recogitantes, adeo ut hāc dū conspicerer nimis q̃ delectatus
 fuerim. Et si quē eorū forte agnoueram accessi, atq̃ in aurē silenter ad/
 monui, qualis in uita fuerat, quantoperēq̃ fuerat inflatus, tum quum
 plurimi mane fores eius obsidentes pulsi interim exclusiq̃ à famulis il/
 lius expectabāt egressum. At ipse uix tandē illis exoriēs puniceus, aure
 us, aut uersicolor, felices ac beatos se facturū salutāres putabat, si pectus
 dextrānue porrigens, permetteret osculandam. Illi uero audientes ista
 moleste ferebant. At Minos quiddā etiā iudicauit in gratiam. Quippe
 Dionysiū Siciliae tyrannum multis & atrocibus criminibus & à Dione
 accusatum, & graui Stoicorum testimonio conuictum, Cyrenaeus Ari/
 stippus interueniens: Nam illum ualde suspiciunt inferi, eiusq̃ pluri/
 mum ibi ualet autoritas, fermē iam Chimærae alligatum absoluit à pœ/
 na, asserens illum eruditorum nōnullos olim iuuisse pecunia. Tum nos
 à tribunali discedentes, ad supplicij locum peruenimus. Vbi o amice &
 multa, & miserāda audire simul, ac spectare licuit. Nam simul & flagro/
 rū sonus auditur, & eiulatus hominū in igne flagrantū, tū rotæ & tor/
 menta, catenæ, Cerberus lacerat, Chimæra dilaniat, cruciaturq̃ pariter
 omnes, captiui, reges, præfecti, pauperes, mendici, diuites, & iam scelerū
 omnes pœnitebat. Et quosdā quidem eorū, dū intuemur, agnouimus,
 uidelicet qui nuper è uita discesserant. At hi se pudentes tum occultebāt,
 nostrōq̃ subtrahebant aspectui, aut si nos aliquādo respiciebāt, id ser/
 uiliter admodum abiectēq̃ faciebant, atq̃ hi quidē quān olim putas
 ōnerosi fastosiq̃ in uita? At pauperibus malorum dimidium remit/
 tebatur, & quum interquieuisent, denuo repetebantur ad pœnam.
 Sed illa quoq̃ quæ fabulis feruntur aspexi, Ixionem, Sisyphum, Phry/
 giūq̃ grauius affectum Tantalū, genitūq̃ terra Tityū, Dī boni,
 quantū? Integrū stratus agrū occupabat. Hos tandē prætereūtes, in cā/
 pum uenimus Acherusiū, ubi semideos, heroidasq̃ reperimus, atque
 aliā simul mortuorū turbā in gentes, tribusq̃ dispositā, alios quidē ue/
 tulos, quosdā ac marcidos, atq̃ (ut Homerus ait) euanidos, alios uero iu/
 ueniles & integros, & hos potissimū ob illam condiendi efficaciam Aegy/
 ptios. Verū dignoscere quēlibet haud p̃diue fuit, adeo nudatis ossibus
 oēs erant inuicē simillimi, nisi quod uix tandē eos diu intendētes agno/
 uimus. Quippe cōferti cōsidebāt obscuri atq̃ ignobiles, nullūq̃ seruan/
 tes amplius pristinae formæ uestigium. Cū igit multi simul ossē cōsiste/
 rent, inuicē

inuicem omnino similes, qui terrificum quiddam per cauos oculorum orbis transpicerent, dentesque nudos ostenderent, hæsitabam certe mecum, quonam signo Thersitem à Nireo illo formoso discernere, aut mendicum Irum à Phæacū rege, aut Pyrrhiam coquū ab Agamemnone. Quippe quibus iam nihil ueteris permanisset indicij, sed ossa fuerūt inter se similia, incognibilia, nullis inscripta titulis, nullique unquam dinoscenda. Hæc igitur spectanti mihi, persimilis hominū uita pompæ cuiuspiam longæ uidebatur, cui præsit ac disponat quæque fortuna, ex his qui pompam agunt, diuersos uariosque cuique habitus accommodans. Alium siquidem fortuna deligens, regijs ornat insignibus, & tiaram imponens, & satellites addens, & caput diademate coronans. Alium serui rursus ornatum induit, hunc formosum effigiat, hunc deformem atque deridiculum fingit nam omnigenum, ut opinor, debet esse spectaculum. Quin habitus quorundam plerumque in media quoque pompa demutat, neque perpetuo eodem sinit ordine, cultusque progredi quò prodierant. Sed ornatum commutato Cræsum quidem coëgit serui, captiuique uestes induere. Mæandrium autem olim inter seruos incedentem, Polycratis uicissim ornat tyrânide. Et aliquantisper quidem eo cultu permittit uti, uerum ubi iam pompæ tempus præterijt, apparatus quisque restituens, & cum corpore simul exutus amictu, qualis ante fuit efficitur, nihilo à uicino differens. Quidam tamen ob inscitiam quā suos fortuna cultus exigit, ægreferunt atque indignantur, tanquam proprijs quibusdam bonis priuati, ac non potius alienis, quibus paulisper utebantur, exuti. Quin in scena quoque uidisse te plerumque puto histriones istos tragicos, qui (ut fabulæ ratio poscit) modo Creontes, modo Priami fiunt, aut Agamemnones. Idemque (si fors tulerit) paulo ante tam grauitè Cecropis aut Erechthei formam imitatus, paulo post seruus, poeta iubente, progreditur. At quum fabulæ iam finis affuerit, quisque auratas illas uestes exutus, personam deponens, & ab altis illis crepidis descendens, pauper atque humilis obambulat, haud amplius Agamemnon ille Atreo prognatus, aut Creon Mencecei filius, sed Polus, filius Charidei Suniensis, aut Satyrus filius Theogitonis Marathonius. Sic se mortalium res habent, quemadmodum mihi tum spectanti uidebatur. PHILO.
Dic mihi Menippe, isti qui magnificos altosque tumulos habent super terram, & columnas, imagines, titulos, nihilò ne sunt apud inferos plebeis quibuslibet umbris honoratior? MENIPPVS. Nugaris tu quidem, nam si uidisses Mausolum, Carem illum dico Pyramide celebrem, sat scio, nunquam ridere desisses, ita in antrum quoddam abstrusum despectim abiectus est, in reliqua mortuorum turba delitescens. Hoc tantum commode mihi uidetur ex monumento re-

- ferre, quod imposito tanto pondere, laborat magis & premitur. Nam quum Aeacus ô amice, locum cuiq; metitur, dat autem cui plurimum haud amplius pedem necesse est eo iacere cōtentum, seseq; ad loci modum contrahere. At uehementius multo risisses, opinor, si reges hosce nostros satrapasq; uidisses apud eos mendicantes, & aut falsamenta uendētes, aut primas ipsas literas urgente inopia profitentes, & quem admodum contumelijs à quouis afficiantur, atq; in faciem cēdantur perinde atq; uilissima mancipia. Itaq; Philippum Macedonem conspicatus, continere me certe nō potui: ostensus est mihi in angulo quodam detritos calceos mercede refarciens. Quin alios præterea multos erat uidere mendicantes in triuijs, Xerxes uidelicet, Darios, ac Polycrates. PHIL. Admiranda narras ista de regibus, penēq; incredibilia. Socrates autem quid facit, ac Diogenes? & si quis est sapientum alius? MENIP. Socrates profecto etiam ibi obuersatur, omnesq; redarguit: uersantur autem cū illo Palamedes, Vlysses, & Nestor, & quisquis est alius inter defunctos garrulus. Instantur autem illi etiamnum, atq; intumescunt, exhausto ueneno crura. At optimus Diogenes Sardanapalo uicinus Assyrio Midæq; Phrygio, atq; alijs item pluribus ex istorū sumptuosorum numero manet, quos quū eiulantes audit, ueteris fortunæ magnitudinem recogitantes, & ridet & delectatur, ac supinus cubans, ut plurimum cantat, aspera nimis atque iniucunda uoce illorum eiulatus obscuratis, adeo ut id agrefeferentes, nec Diogenem ferre ualentes, de mutanda sede deliberent. PHIL. De his iam satis quidem: ceterum quodnam illud decretum est, quod initio dixeras aduersus diuites esse sancitum? MENIPPVS. Bene admones: nescio enim quo pacto quum hac de re dicere proposuissem, ab instituto sermone procul aberrauī. Dum igitur ibi uerbar, magistratus concionem aduocauerunt, his uidelicet de rebus, quæ in commune conducerent. Conspiciens ergo multos concurrere, me quoque cum illis simul immiscens, unus de numero eorum qui in concione aderant, efficior. Agitata sunt igitur & alia multa: postremo uero de diuitibus negotium, in quos posteaquā plurima fuissent obiecta, uiolentia, superbia, fastus, iniuria, assurgens tandem ex populo primas quidam, huiusmodi decretum legit: Quoniam, inquit, multa diuites perpetrant in uita rapientes, ac uim inferentes, inopesque omni modo despectui habentes. Curia Populoque uisum est, ut quum functi uita fuerint, corpora quidem eorum poenas cum alijs sceleratorum corporibus luant: animæ uero sursum remissæ in uitam, in asinos demigrent, donec in tali rerum statu quinquies ac uicies decem annorum milia transegerint, asini semper ex asinis renati, onera ferentes, atque à pauperibus agitati.

agitati. Dein ut liceat illis è uita excedere. Hanc sententiam dixit Caluarius, patre Aridello, patria Manicensis, tribu Stygiana. Hac igitur lege recitata, approbauerunt principes, sciuit plebs, adfremuit Proserpina, allatrauit Cerberus: sic enim rata quæ inferi statuunt, autenticæque fiunt. Quæ igitur in concione agebantur, erant huiusmodi. Tum ego statim, cuius gratia ueneram, Tiresiam adeo, atque illi re, uti erat, ordine narrata supplicavi, ut mihi diceret, quodnam optimum uitæ genus putaret. Hic uero subridens (est autem seniculus quispiam cæcus, pallidus, uoce gracili) ó fili, inquit, causam tuæ perplexitatis scio à sapientibus istis profectam, haudquaquam idem inuicem isdem de rebus sentientibus, uerum haud fas est id tibi proloqui: siquidem quod Rhadamanthus interdixit. Nequaquam, inquit, ó patercule, sed dic amabo, neque me contemnas, qui in uita te etiam ipso cæcior oberro. Abducens ergo me, procul ab alijs auferens, ad aures mihi inclinans: Optima est, inquit, idiotarum priuatorumque uita, ac prudensissima. Quam obrem ab hac uanissima sublimium consideratione desistens, mitte principia semper ac fines inquirere, & uafros hoste syllogismos despuens, atque id genus omnia nugas æstimans, hoc solum in tota uita persequere, ut præsentibus bene compositis minime curiosus, nulla res sollicitus, quàm plurimum potes hilaris uitam ridensque traducas. Hac quum dixisset, rursus Asphodelorum in præteritum sese corripuit. Ego igitur (nam & nunc uesper erat) age, inquam, ó Mithrobarzane, quid cunctamur? ac non hinc rursus abimus in uitam? Ad hæc ille: confide, inquit, ó Menippe, breuem quippe facilemque tibi monstrabo semitam, & me protinus abducens in regionem quandam magis priore tenebricosam, manu procul ostendens subobscurum tenuèque, ac uelut per rimam influens lumen: Illud, inquit, Trophonij templum est, atque illac ad inferos è Bœotia descenditur, hac ascendas, atque illico fueris in Græcia. Ego igitur hoc sermone gauisus, salutato Mago difficile admodum per angustas antri fauces subrepens, nescio quo pacto, in Lebadiam perueni.

NECROMANTIAE SEV MENIPPI LVCIANI,

THOMA MORO INTERPRETE,

F I N I S.

Ludani

LVCIANI PHILOPSEV

DES SIVE INCREDVLVS, THOMA
MORO INTERPRETE.

Personæ, TYCHIADES ac PHILOCLES.

TYCHIADES.

Otes mihi Philodes dicere, quidnam id tandem sit, quod multos in mentiendi cupiditatem adducit, ut pariter gaudeant, quum & ipsi nihil sani loquuntur, & his qui talia narrant, maxime animu intendant? PHILOC. Multa Tychiade sunt, quæ nonnullos mortales mentiri compellunt, quia in rem uident conducere. TYCH. Nihil ad rem hæc (ut aiunt)

neq; enim de his rogabam, qui quum usus postulat mentiuntur, uenia nimirum hi, imo laudẽ pleriq; eorum digni sunt, quicunq; uel hostes fefellerunt, uel ad salutẽ tali quopiam pharmaco usi sunt in necessitatibus. Cuiusmodi multa Vlysses etiam fecit, ut & uitam suam, & sorciorum reditum redimeret: sed de illis uir optime dico, qui nulla necessitate mendacium ipsum ueritati longe anteponunt, ipsa re uidelicet delectati, atque in ea sine ulla idonea occasione uersati. Isti ergo scire cupio, cuius commodi gratia istud agunt? PHILOC. An alicubi tales alios quos iã deprehendisti, quibus hæc insita sit mentiendi libido? TYCH. Et quidem admodum multi sunt huiusmodi. PHILOC. Quid aliud ergo in causa sit, quod mentiuntur nisi dementia? siquidem rem pessimam, optimi loco præoptant. TYCH. Hoc nihil est, nam ego tibi multos ostenderim ad cetera prudentes, ac sapientia mirabili: nescio tamen quo pacto captos hoc malo, mendaciq; studiosos, adeo ut ego certe moleste feram, quod uiri tales, omnibus cæteris in rebus optimi, gaudent tamen & se, & eos in quos inciderint, fallere. Nam ueteres illi, id quod tibi notius est quàm mihi, Herodotus, Cæstiasque Cnidius, atque his superiores, denique Homerus ipse, uiri celebres, mendacijs etiam scriptis utebantur, ut non solum eos fallerent, à quibus tunc audiebantur, uerum usque ad nos etiam mendacium per manus traditum perueniret, in pulcherrimis uersibus metrisque seruatum. Me ergo sæpe illorum uersuũ nomine subiit pudor, si quando cœli sectionem, ac Promethei uincula recensent, gigantumq; rebellionem, atque omnem

omnem illam de inferis tragoediam. Et quo pacto ob amorem Iupiter in taurum & cygnum uersus sit, & quemadmodum ex muliere qui Ispiam in auiculā urfamue mutatus sit. Pegafos præterea, Chimærasq; & Gorgonas, ac Cyclopas, atq; id genus omnia, admodum absurdas monstrosasq; fabulas, & quæ mentes afficere puerorum queant, qui laruam adhuc lamiarūq; metuunt: quanquam poetica sint fortasse tolerabilia. At urbes iam gentesq; totas una uoce ac publicitus mentiri, an nō hoc ridiculum? Veluti quum Cretenses sepulchrum Iouis ostendere non pudet: Athenienses Ericthonium æditum ē terra ferunt, primosq; illos homines in Attica olerum more ex terra emerfisse. Hi tamen multo uerecundiores quàm Thebani, qui ex serpentis dentibus satiuos quosdam progerminasse narrant: quod si quis hæc, quum sint ridicula, uera esse non credat, sed ea prudenter examinans, Chorebi cui Iuspiani, aut Margitæ existimet esse: si quis aut Triptoleum credat in alatis draconibus per aërem uectum esse, aut Panæquendā ex Arcadia in Marathonem uenisse auxilio, uel Orithyiam a Borea raptam esse, impius nimirum hic atq; insanus uideatur eis: quippe qui tam manifesta uerāq; non credat, usq; adeo obtinet mendacium. PHILOPS. At poetis Tychiade, urbibusq; fuerit fortassis ignoscendū: nam illi delectationē illam quæ ex fabula profisciscit, ut quæ maxima sit illecebra, poematibus suis immiscent, qua potissimum erga auditores opus habent. Athenienses uero Thebanicq;, & si qui sunt alij, patriæ suæ plus maiestatis ex huiusmodi figmentis conciliant: quod si quis fabulas auferat ē Græcia, nihil obstitit quo minus earū narratores fame intereant, quando iam nemo futurus sit hospitum, qui uerum uel gratis audire uelit. At si qui nulla tali causa, gaudent tamen mendacio, hi omnino ridiculi merito uideantur. TYCHIADES. Recte dicis, nam ego protinus ab Eucrate illo celebri uenio, ubi multa incredibilia ac fabulosa quum audissem, imò uero medio in sermone discessi, non ferens narrationem tam supra fidem, sed me uelut furia quædā abegerunt, dum monstrosa multa atq; absurda referrent. PHILOPS. Atqui Tychiade, uir grauis Eucrates est, & nemo certe crediderit illum tam promissa barba uirum sexagenarium: & qui præterea sit plurimum in philosophia uersatus, sustinuisse ut alium quenquam audiret se præsentem mentientem, nedum ut ipse tale quicquam audeat. TYCH. At nescis amice qualia referebat: tum ea quàm cōstanter asseribat: præterea quàm sancte in plerisque iurabat, admotis etiam filijs, adeo ut ego quum eum respicerem, uaria mecum cogitarem, interdum quidem illum insanire, neque animo constare: interdum uero ita cogitabam, fugisse me, quod impostor esset, ac tantū temporis sub leonis pelle ridiculam quandam simiam

simiam circūtulisset, adeo absurda narrabat. PHIL. Quanam illa (per
lares) sunt. TYCH. de : nam cupio cognoscere quamnam præstigiaturā
sub tam longa barba oculuerit. TYCH. Solebam quidem etiam aliās
Philodes aliquoties eum interuifere, si quando uidelicet multo ocio
abundare. Hodie uero quū opus esset mihi cōuento Leōthico (est autē,
ut scis, amicus mihi) edoctus a puero, eū se ad Eucratē mane cōtulisse,
ut eum morbi inspiciendi causa uiferet, amborū nomine, nempe ut &
Leonthicum conuenirem, & Eucratem uiderem, ignoraueram autem
quod ægrotaret, ad eum peruenio. At Leonthicum ibi iam non inue-
nio: nam paulo ante ut dicebant exiuerat, alios uero confertos reperio,
in qbus erat & Cleodemus Peripateticus, & Dinomachus Stoicus, &
Ion, nosti uirū: illum dico, qui ex Platonica doctrina magnam suā ad-
mirationem expectat, ut qui solus mentem uiri deprehenderit, quicq;
eius oracula alijs quoq; possit enarrare: uides quos tibi uiros nomino,
nimirum omni sapientia atq; omni uirtute præditos, utpote ipsum ex
quaq; secta caput, reuerendos hercle omnes, atq; aspectu propemodū
terribiles. Aderat præterea medicus Antigonus, ut usui in morbo esset
aduocatus opinor: & melius iam habere se uidebatur Eucrates: ac mor-
bus quidā ex familiaribus erat: humor enim rursus in pedes ei descen-
derat. Sedere me ergo Eucrates in lecto iuxta se iussit uoce languidule
remissa paululum, quum me conspiceret: quanq; interim dum ingrede-
ret, uociferantem eum ac uocem intendentem audieram: tamē ego ad-
modum curiose cauens ne pedes eius tangerē, ubi me uulgaribus istis
uerbis purgaueram, quod eum ægrotare nesciuerim: quod ubi rescis-
sem, curriculo uenerim, ad sedi prope, & illis quidē sermo iam de mor-
bo erat, & quædam iam ante dixerant, quædam uero etiam tunc narra-
bant: præterea medicamenta quædam quisq; proferebat. Cleodemus
igif: Si quis ergo (inquit) sinistra manu tollēs humo mustelæ dentē, sic
interfecta, ut ante dixi, in leonis pellem illigauerit, nuper excoriat, ac
deinde circum crura posuerit, illico sedatur dolor. Non in leonis pellem
(inquit Dinomachus) ut ego audiui, sed in ceruæ potius foemellæ uir-
ginis adhuc, & nōdū inita, & res quidem magis est hoc pacto credibi-
lis: uelox enim cerua est, maximēq; ualet pedibus: & leo quidem fortis
est, pinguedōq; eius ac manus dextra, pilicq; qui recti è barba promi-
nent, magnam uim obtinent, si quis uti nouerit, cum proprio cuiq; car-
mine, at pedum curam minime pollicentur. Et ipse quoq;, inquit, Cleo-
demus, olim sic putabam ceruina pelle utendum, propterea quod cer-
ua uelox esset. At nuper uir quidā Libycus, peritus profecto in rebus
huiusmodi contra me dotuit, ceruis ostendens uelociores esse leones:
quippe qui eas, inquit, etiā persequendo capiunt. Laudabant qui ade-
rant,

tant, tanq̃ recte dixisset Libycus ille: Tum ego: Putatis, inquā, incantamentis quibusdam sedari talia: aut foris admotis appendiculis, quū intus malū grassetur? Riserūt hunc sermonē meū: & palām in me magnam damnabant amentiam, qui apertissimas res ignorarem, & quibus nemo qui sapiat, contradicat: quin sic se habeant. At medicus certe Antigonus delectari mihi uisus est hac rogatione mea. Iam dudū autem neglectui habitus fuerat, opinor, quum opem Eucrati ferre ex arte uellet, denunciāns uidelicet uino ut abstineret: atq; oleribus uesceretur, & uigorē animo omnino minueret. Cleodemus ergo subridēs interim, Quid ais, inq̃t, Tychiades? incredibile tibi uidet̃ esse, ut ex rebus huiusmodi parent̃ quādā aduersus morbos remedia? Mihi certe uidetur inquā, ego: nisi naribus adeo mucosis sim, ut credā ea quæ foris applicātur, nihilq; cum his quæ morbos excitāt, intus cōmunicant: per uerbula tamen, ut dicitis, ac præstigiaturā operari: & quum appenduntur, sanitates immittere, id profecto nuncq̃ fieri possit: nō si quis uel in Nemei leonis pellem sedecim mustelas integras insuerit. Ego p̃fecto leonē ipsum ē dolorib⁹ sæpe claudicantē uidī in uniuersa suisq; pelles. Nimum idiota es, inquit Dinomachus, neq; unq̃ tibi curæ fuit, ut disceres quonam modo res istiusmodi aduersus morbos, quum adhibentur cōferunt, ac mihi uideris ne notissima quidem ista recepturus: febrium uidelicet istarum profligationes, quæ certo quodā ambitu recurrunt, tum serpentū demulSIONES, ac bubonū sanationes, & cætera: quæcunq; anus etiam iam faciunt: quod si illa fiunt omnia, quorū tandem non putabis hæc etiam similibus rebus fieri? Infinita congeris, inquā, Dinomache, clauūque, ut aiunt, clauo extrudis. Neq; enim constat ea quæ cōmemoras, eiusmodi ui fieri. Quamobrem nisi reddita ratione persuaseris primum natura fieri posse, ut febris tumorq; uereatur, aut nomen aliquod diuinum, aut dictiōnem aliquā barbaricā: ob idq; ex inguine fugiat: aniles adhuc fabulæ sunt quæcunq; retulisti. Tu mihi uideris, inquit Dinomachus, quum ista dicas, ne deos quidem esse credere. Siquidem putes fieri non posse, ut per sacra nomina remedia morbis adferantur. Hoc, inquā ego, uir optime ne dixeris, nihil enim prohibet quo minus, etiam si maxime dī sint, ista tamen sint uana. Ego uero & deos colo, & medelas eorum uideo, & leuamenta quæ laborantibus conferunt, pharmacis uidelicet, atq; arte medica restituētes. Itaq; Aesculapius ipse eiusq; posterī salutaria pharmaca admouentes medebantur ægrotis: non leones, aut mustelas circūligantes. Mitte hunc, inquit, Ion. At ego uobis mirabile quiddā narabo. Eram adhuc adolescētulus: annos natus fermē quatuordecim: quum quidam ad patrem meum uenit nunciāns ei, Midam uitis cul-

torem feruum, etiam alijs in rebus robustum atq; industrium, circa plenum iam forum à uipera morsum iacere iam putrefacto crure. Etenim dum ligaret palmites, ac uallis circūplicaret, adrepētem bestiolam maximum ei pedis momordisse digitum. Tum illam quidem ilico aufugisse, & sese rursus in latebram condidisse. Illum uero eiulare perditū ē doloribus. Hæc ergo quum nunciarentur, iam Midam ipsum uidebamus in lectica domum à conseruis adportari: inflatum totum, liuidū, ac superficie tabefactum, uix iam spirantē. Pater ergo quum id moleste ferret, amicorū quispiam, qui tum forte aderat, Bono animo es, inquit. Ego enim uirum quendam Babylonīū ex Chaldæis, quos uocāt, protinus huc adducam, qui sanabit hominē: & ne diem narrando conteram, uenit Babylonius, ac Midam restituit: effugato ex corpore ueneno, quadā incantatione, & ad pedem eius appenso uirginis defunctæ lapillo, quem ē columna exciderat. Atq; istud quidē haftenus forsā mediocriter fuit. Tum Midas iam ipse sublato, in quo allatus erat scabello, discessit in agrum: tantū potuit incantatio, & colūnaris ille lapis. At idem iste Babylonius alia præterea diuina plane fecit. Nempe in agrum profectus mane, quū pronunciaffet sacra quædam ex uetusto codice, septem nomina, sulphure ac face lustrato loco in orbem ter obambulans, serpentes omneis inuitos exciuit: quicunq; intra eam regionem erant. Veniebant ergo tanq; ad incantationē tracti, serpentes multi, atq; aspides, & uiperæ, & cerastæ, & iaculi, phryniq;, ac physalī: relinquebatur autem unus draco, annosus, prorepere (ut opinor) ob senectam non ualens, qui non fuerat audiens dicto. At magus, Non adsunt omnes inquit. Tum unum quendā ex serpentibus eum uidelicet qui natus minimus erat, selectum legatum mittebat ad draconem: ac paulo post uenit etiam ille. At postq; iam collecti constitissent, Babylonius in eas insibulauit. Atq; illi repente admodū omnes ab eius flatu incensi sunt, nobis interim admirantibus. Tum ego, dic mihi inquam Ion. Serpens ille legatus, iuuenem illum dico, utrum manu perduxit draconē, qui iam (ut ais) senuerat, an ille baculum gestans innitebatur? Ludis tu quidem, inquit Cleodemus. At ego, qui & ipse quæque olim minus talia credebā, quàm nunc tu, putabam enim nulla ratione fieri posse, ut ea crederem: tamen quum uolantem primum conspicerem, peregrinū illum barbarum (erat autem ut ferebāt ex Hyperboreis) credidi, ac uictus sum: quū tamen multū diuq; repugnassem, nam quid facerem quum eum cernerem in aëre uolantem, atq; id interdiu, ac super aquam ingredientem, atq; per mediū ignem incedentem, idq; lente ac sensim? Tu ne, inquam ego, ista uidebas, uirum Hyperboreum uolantem, aut super aquas ambulantē: & maxime, inquit ille

ille, carbatinis indotum, quo calceamēti genere illi potissimū utuntur. Nā minutula ista, quid attinet referre, quæcūq; fecit, quo pacto amores immiserit, ac dæmones exegerit, mortuosq; marcidos in uitam reuocauerit, atq; Hecaten ipsam palam conspectibus exhibuerit, lunāq; è cælo detraxerit: Quirēgo uobis referam, quæ ab eo fieri conspexi in Glaucia Alexidis filio. Glaucias hic quū patris nuper defuncti substantiā suscepisset, Chrysidem amabat Demæneti filiam, ac me quidē præceptore in disciplina utebatur: ac nisi amor ille à studio deduxisset eum, uniuersam Peripateticorū doctrinā perdidicisset: ut qui octo & decem quū esset annorū, iam absoluerat analytica: tum physicam auscultationē in finem usq; percurrerat. Amore tamen uictus, mihi rem omnē significat. Ego uero quemadmodū par erat, quippe qui præceptor eram, Hyperboreū illum magum ad eum duco: conductū quatuor ilico minis in manum datis: oportebat enim præparari quiddā ad sacrificia, tum sedecim præterea, si Chryside potiretur. Illa uero crescentem obseruans lunam (Nam tunc ut plurimū huiusmodi sacra peraguntur) fossam quum effodisset in aperto quodam loco domus, sub dio circa mediam noctem, euocauit nobis primū quidem Anaxidem Glauciae patrem, ante septem menses uita defunctū. Succensebat autē ob amorem senex, atq; indignabatur. Tandem tamen ei permisit: ut amaret. Postea uero Hecaten quoq; eduxit: adferētem unā Cerberū, tum lunam detraxit multiforme quoddam spectaculū, & quod aliās aliud apparebat. Primū quidem muliebrem formam referebat: deinde in uaccam formosam uertebatur. Postremo uero catula uidebatur. Hyperboreus ille tandem, quum finxisset quendam è luto Cupidinē. Abi, inquit, atq; huc perducas Chrysidem: ac lutum quidem protinus euolabat: paulo post autē affuit illa pulsans ostiū. Tum ingressa Glauciam cōplectitur, eum quā insaniissime deperiens, & cum eo uersata est, quoad gallos canentes audiuius. Tum uero luna subuolabat in cælum, atq; Hecate subiit terrā, cæteraq; spectra disparuerūt: & Chrysidem tandem emisimus circa ipsum fermē diluculū. Hæc Tychiades si cōspexisses, haud quāq; amplius dubitasses, esse multa in carminibus istis cōmoda. Bene dicis, inquam, ego credidissem equidē, si uidissem ea: nunc uero ignoscendū mihi puto, si qualia uos uidetis, acute perspicere non possum: uerūtamen Chrysidem illam quam dicis, noui, mulierem planē meretricem ac facilem: nec uideo sanē cuius gratia ad illam egueritis luteo illo legato magoq; ex Hyperboreis usque, atq; ipsa insuper luna. Quippe quā uiginti drachmis ducere in Hyperboreos usq; potuisses. Mirifice enim sese offert ad hanc incantationē mulier. Et cōtrariū quiddā spectris istis habet. Nam ea quidem æris ferriue sonū

si audierint fugiunt (nam id uos prædicatis) illa uero si argentum uſpiam sonuerit, accurrit ad tinnitū. Præterea ipſum etiā magum admiror: quod cum ditiffimas mulieres in amorem ſui poſſit elicere, atq; ab eis ſolida talenta ſuſcipere, is tamē ob quatuor minas admodū tantillā lucelli auidus Glauciā amoris compotem fecerit. Ridicule facis, inquit Ion, qui nihil credis. Ego te libenter ergo rogauerim quid de his reſpōdeas, qui dæmoniacos liberant erroribus, adeo manifeſte ſpectra illa carminibus eſcipientes. Atq; hæc me dicere nō opus eſt, uerum omnes nouerunt: Syrus ille ex Paleſtina, qui harum rerum artifex eſt, quātmultos mortales ſuſcipiat, qui ad lunam cōcidant, oculosq; diſtorqueant, ſpumāq; os oppleant: quos tamen erigit ac ſanos remittit, magna accepta mercede, diris eos malis liberans. Etenim quum iacentibus inſtet, rogaueritq; unde ſint in corpus ingreſſi: ægrotus quidē ipſe tacet, at dæmon uero reſpondet (aut lingua Græca loquens, aut barbarica, aut undecunq; fuerit ipſe) & quomodo & unde intrauit in hominē. Ille uero adiurans eum, ac ni paruerit minitans etiam, expellit abigitq; dæmonē. Quin ego quoq; dæmonē quendā exeuntem uidī nigrū certe & colore ſumidū. Non magnū erat, inquam ego, talia te Ion cernere: cui ipſæ etiam apparent Ideæ, quas ueſtræ familiæ parens oſtendit Plato: rem uidelicet ſpectatu tenuem, atq; euanidam: quantū ad nos homines luſcioſos. Ita ne ſolus Ion, inquit Eucrates: iſtiusmodi uidit ac non alij etiā multi inciderūt in dæmones: alij noctu, alij etiam interdiu? Ego proſecto non ſemel, ſed millies iam talia conſpexi, ac primū quidem turbabar ad ea: iam uero ob conſuetudinē nihil nouum, aut prodigioſum mihi uidere uideor, maximeq; nunc ex quo annulū mihi Arabs dedit ex ferro de cruce quapiā ſumpto, factum carmenq; docuit nominibus multis plenum, niſi forte ne mihi quidem fidem ſis habiturus Tychiade. At qui fieri poſſit inquā, ut Eucrati non credam Diuonis filio: uiro in primis ſapienti ac libere, quæ ſibi uidentur domi in priuato ſuo cum autoritate narrātī? Illud ergo de ſtatua, inquit Eucrates, quæ omnibus qui in domo ſunt ſingulis noctibus apparet: tum pueris, tum adoleſcētibus, tum ſenibus: hoc inquā, non à me dūtaxat audieris, uerū etiam à noſtris omnibus? De qua ſtatua, inquam ego? Non uidiſti (inquit) quum ingredereris ſtatua quandā in atrio collocatam, ſanè quā pulchram, opus Demetrii: qui ſtatuas humana ſpecie fingere conſueuit? Nonne illam dicis, inquā, quæ diſcum iacit: quæ inclinata eſt ad emiſſuri geſtū reflexa in eam quæ diſcū fert, altero pede modice inflexo, quæq; ſe erectura uidetur unā cum iactu? Non inquit: nam unum eſt ex Myronis operibus ille diſci iactator, quem dicis. Sed nec eam quæ eſt ei proxima: eum loquor cui tenijs caput uinctum

ctum est, formosam illam. Nam id Polydetti opus est: uerum eas quæ à dextra sunt egredientibus omitte, inter quas & tyrannicidæ illi stant: Critiæ Nesiota plasmata: tu uero an non ad aquâ illam quæ influit, quampiâ uidisti uentre prominulo, caluam, seminudatâ, uullis quibusdam barbæ pilis, insignibus uenis, uero homini simillimam? Pelichus dux Corinthius esse uidetur. Per Iouem, inquâ uidi quandâ à dextra Saturni, quæ tenias coronasq; aridas habebat, pectoreq; folia quædâ inaurata. Ego, inquit Eucrates, ea inaurauî, quum me sanasset triduo, febre pereûtem. Erat ne igitur etiam medicus, inquâ ego, optimus iste Pelichus? Est, neq; ride, inquit Eucrates: alioqui homo te haud multo post inuadet. Noui ego certe quâtû ualeat hæc, quam tu rides statua. An non eiusdem putas esse immittere febres, in quos uoluerit quandoquidem potis est eijcere? Propitia, inquam, placatâq; sit hæc statua mihi, quæ tantû ualeat. Quidnam ergo aliud facientem eam uiderûnt omnes qui in domo sunt? Quû primû nox est, inquit, hæc è base descendens in qua steterat, in orbem totam domû circuit: omnes occurrût ei interdû etiam canenti: nec quisq; est quē inq; læserit, diuertere tantum oportet. Illa uero præterit, nihil intuetes infestans, quû & lauat sæpe, & tota nocte ludit, ut ex ipso aquæ strepitu licet audire. Vide ergo inquâ ego, ne forte nō Pelich⁹ hæc statua sit, sed Talus potius Cretēsis, qui apud Minoem fuisse dicitur. Nam & ille æreus quidam Cretæ custos erat: quod si non ex ære, non autem ex ligno facta esset, nihil eam prohiberet, quin non opus Demetrii, sed una potius ex Dædali machinis esse uideat. E base nanq; (ut ais) etiam ista fugit. Vide, inquit, ò Tychiade, ne te posthac scōmatis huius pœniteat. Noui quidē ego, quid illi euenerit, qui obolos surripuit, quos ei quoq; nouilunio suspēdimus. Proflus atrocita, inquit Ion, oportebat accidere: quippe qui sacrilegus erat: quomodo ergo illum ultus est ò Eucrates? Nam audire cupio, etiam si q; maxime Tychiades iste diffisurus est. Multi, inquit ille, ad pedes eius oboli iacebant, aliâq; item numismata, quædam argentea ad crus eius affixa cæra, ac laminæ quoq; argenteæ: uota cuiusque, aut merces ob sanationē eius, qui ab eo liberatus esset, quû febre detineretur. At erat nobis seruus quidam Libycus sceleratus, equorū curator. Hic noctu aggressus est ea auferre omnia, abstulitq; digressâ iam quum obseruasset statuam. At quum primû reuersus intellexit sacrilegio se compilatû Pelichus, uide quo pacto sese ultus est, atq; furti prodidit Libycum. Tota nocte atrium obambulabat in orbem miser, exire non ualens, tanq; in Labyrinthû incidisset, quoad orta die iam deprehensus est, ea tenens quæ furto abstulerat: ac tum quidem comprehensus, plagas non paucas recepit, nec temporis multum superstes

malus male perijt: yapulās, ut dicebat, singulis noctib⁹: adeo ut uibices postridie apparerēt in corpore. I nūc & post ista quoq; Tychiades Pelichum ride, ac me tanq; coætaneū Minoi iam delirare puta. At ò Eucrates, inquā ego, quā diu æs erit æs, operisq; plastes Demetrius Alopeccensis fuerit: qui nō deos, sed homines fingere consuevit: Pelichi nūquā statuam uerebor: quippe qui nec ipsum etiam uiuentē, si mihi minaretur, admodum timuissē. Ad hæc medicus Antiochus. Et mihi ò Eucrates, inquit, Hippocrates æreus est magnitudine fermē cubitalis: qui tunc dumtaxat quum lucerna extincta sit, totam in orbem domū ambit: perstrepens ac pyxides euertens, pharmacāq; commiscēs, atq; ostia circumuertens: maximēq; si quādo sacrificia prætermittimus: quibus in singulos annos ei sacrificamus. Postulat ergo, inquam ego, etiā Hippocrates medicus iam ut sibi sacrificetur: indignaturq; nisi in tempore iustorum sacrificiorum epulis accipiatur: quem nimirum decebat boni consulere, si quis ei libauerit, aut mulsū insperferit, aut caput coronauerit. Audi ergo, inquit Eucrates: istud certe etiam testibus probauero, quod ante annos quinq; uidi. Erat fermē uindemiæ tēpus. Ego uero in agrum circa meridiem uindemiatum dimissis operarijs, in syluam solus abibam: cogitans interim quiddā atq; cōsiderans. At postquam in saltum perueni: canū primo latratus insonuit. Ego uero Mna sona filium meum, cum æqualibus uenientem, ludere uenariq; (quē admodum solebat) conijciebam. At res haudquaq; sic se habebat: uerum paulopost facto terrāmōtu, sonq; uelut è tonitru, mulierem aduenientē uideo terribilem: proceritate fermē semistadiali: habebat autem in sinistra facem: in dextra uero gladiū uiginti circiter cubitorū. Et inferne quidē pedibus erat serpentinis, superne uero Gorgonē referēs uultu uidelicet, atq; aspectus horrore: pro coma quidem draconibus, tanq; cæsarie circūcincta: alijs collum amplectētibus, alijs etiam per humeros sparsis. Videte, inquit, amici quo pacto etiam inter narrandum exhorruī: & simul hæc dicens Eucrates, ostēdit omnibus brachijs sui setas erectas metu. Iōn ergo ac Dinomachus, & Cleodemus uehemēter inhiantes auscultabāt eum uiri senes, tanq; naribus traherentur, adorantes apud sese tam incredibilē Colossū: mulierem semistadiale: gigantēum quoddā Mormolygium. Ego uero considerabam interim, cuiusmodi erant hi qui cum iuuenibus sapiētiae nomine uersentur, uulgoq; in admiratione habeantur: quū sola nimirū canicie barbāq; ab ipsis differant infantibus: Cæterū etiam illis ipsis facilius ductiles ad credenda mendacia. Dinomachus ergo, dic mihi, inquit Eucrates: illi canes deæ, quanta magnitudine erant? Elephantis, inquit, ille proceriores

ores Indicis, nigri & ipsi hirsutiq; sordido squalidoq; uillo. Ego igitur quum uiderē, restiti, inuerso protinus in interiorē digitū partē (quod Arabs mihi dederat) sigillo. Hecate ergo percusso draconicis illis pedibus solo, hiatus effecit maximum: & qui immani magnitudine penitus æquaret tartarum. Deinde paulo post abiit in eum desiliens. Ego uero præsente animo porrecta ceruice inclinatus, inspexi apprensā arbore quapiam, quæ uicina stabat, ne obortis mihi tenebris ac uertigine, in caput præceps inciderem, deinde cōspexi ea quæ in inferno sunt omnia: pyriphlegetontem, lacum, Cerberum, manes: adeo ut quosdā etiam eorum agnoscerem. Patrem ergo meum manifeste cernebā adhuc his ipsis amictum, quibus eum sepeliuimus. Quid agebant (inquit Ion) ò Eucrates animæ? Quid aliud, inquit ille, quàm per tribus familiasq; cū amicis cognatisq; uersantur: in Asphodelo collocati? Cōtradican ergo etiam nunc (inquit Ion) Epicurei sacro Platoni, eiusque de anima rationibus. At tu nonne Socratem etiam ipsum Platonemq; uidebas inter manes? Socratem (inquit) uidi: neq; illum tamen euidenter, nisi quod inde conieci, quoniam calaus, ac uentricosus erat. Platonem uero non cognoui: nam apud amicos nimirum uera fateri oportet. Simul ergo atq; ego omnia conspexi, & hiatus coijt, & ex famulis meis quidam quærentes me, atq; in his Pyrrhias hic, superuenere hiatu nondum plenè obducto: dic Pyrrhia, an non uera narro? Per Iouem (inquit Pyrrhias) & latratum audiui per hiatus: & ignis quidem à face mihi suffulgere uidebatur. Tum risi ego profecto, teste latratum ignemq; in cumulum addente. Tum Cleodemus: haudquaquam noua ista, inquit, neq; alijs inuisa uidisti. Nam & ipse haud ita pridem quum ægotarem tale quiddam conspexi. Prospiciebat mihi curabāq; Antigonus hic, ac septima dies erat: febrisq; ò qualis: incendio certe uehementior. Omnes ergo me relinquentes solum, clausis foribus foris manebant. Sic enim iusseras Antigone: si quo pacto possem obdormiscere. Tunc igitur astitit mihi iuuenis quidam uigilanti: pulcher admodum, ueste circumamictus candida. Ac me quum excitasset, per hiatus quendam ducit ad inferos: sicuti ilico cognoui: Tātalum quum uiderem ac Tityū Sisyphūq;. At cætera uobis quid cōmemorē? Postq; uero ad tribunal perueni (aderat autē & Aeacus, & Charon, Parcæq; atq; Erinnēs) quidam uelut rex (Pluto certe mihi uidebatur) assedit singulorū nomina percensens, qui morituri erāt: quos diem iam uitæ præscriptū præterisse cōtingerat. Iuuenis ergo me, adducēs illi exhibuit. At Pluto tunc incāduit, & ad eū qui me ducebat, nondū illi cōpletū est stamen, inquit. Abeat ergo. Tu uero fabrū De-

mylum adduc: iam siquidem ultra colum uiuit. Tum ego latus recurrens, ipse quidem iam febre liber eram: denunciabam uero omnibus, quod Demykus esset moriturus. Manebat autē nobis in uicinia agrotans, etiam ipse non nihil ut renunciatum est. Ac paulo post audimus eiulatum eorum qui lugebant eum. Quid miri est, inquit Antigonus? Ego etenim quendā noui post uigesimum diem quā sepultus est, resurrexisse. Nam hominē & anteq̃ moreretur, & postq̃ resurrexit, ipse curauī. Et quo pacto (inquam ego) in diebus uiginti, neq̃ tabuit corpus, neq̃ præterea fame corruptū est, nisi fortassis Epimenidē quempiam tu curasti? Hæc quum diceremus, protinus ingrediebantur Eucratis filij ē palæstra redeuntēs. Alter quidem iam ex ephēbis excesserat, alter uero annos natus erat circiter quindecim. Tum salutaris nobis iuxta patrem adsidebant in lecto, ac mihi quidem sella illata est. Tum Eucrates tanq̃ ē conspectu filiorum admonitus: sic his frui mihi contingat, inquit, simulq̃ manum eis iniecit, ut apud te Tychiades uera narrabo. Felicis memoriæ uxorem meam horum matrem nouerunt omnes, quo pacto dilexerim: Nam declarauī his rebus quas in eam feci, non modo dum uiueret: uerum etiam postq̃ uita functa est. Quippe qui mundū eius uniuersum uesteq̃ qua dū uiueret, oblectabatur, in rogam illius iniecerim. Septima uero post mortē die, ego quidem hic in eundem lectum incumbēbā: quemadmodū nunc, luctum eum mihi cōmitigans, quem de illa conceperam. Legebam enim tacitus Platonis illum de anima libellum. Ingreditur interim Demeetea ipsa, atq̃ adsidet iuxta: quemadmodū nunc Eucratis hic, minorem designans filium. Hic uero ilico tremuit admodū pueriliter, ac dudū ad narrationem pallebat. Ego uero (inquit Eucratis) ut conplexi, amplexus eam singultim lachrymabam. Illa uero me uociferari non patiebatur, uerum inculabat me, quod quum ei fuissē in reliquis gratificatus omnibus, ē sandalijs aureis alterum non cremaueram, superesse autem id dicebat, quod sub arca ceciderat: atq̃ ob id nos quum non inueniremus, alterum tantum cremaueramus. Nobis autem adhuc disserentibus scelestissimus quidem caniculus, qui mihi in delitijs erat, in lecto cubans allatrabat, ea uero ad latratū euauit. At sandalium sub arca repertum est: posteaq̃ à nobis incensum. An hæc etiam Tychiades recusabis credere, quum tam sint euidētia, quotidieq̃ obseruentur? Per Iouē, inquā ego, digni fuerint, q̃bus aureo sandalio nates puerorū more feriantur: si qui ista non credant, atq̃ usq̃ adeo impudenter uero resistent. Interea Pythagoricus intrabat Arignotus comatus ille, ab aspectu uenerabilis, Nosti illum doctrinæ nomine celebrem: qui cognominatur sacer. Atq̃ ego quidem, ut eum conplexi, respirauī: hoc ipsum

ipsum, quod prouerbio dici solet, aduenisse mihi ratus: nempe securim quampiam aduersus mendacia: Occludet, inquā, eis ora uis sapiens: adeo monstrosa narratibus: atq; prorsus, iuxta uulgatū illud adagium, repente deum immissum esse mihi hunc à fortuna putabam. Hic uero postq; adsedit: assurgente ei ac cedente Cleodemo, primū de morbo percontatus est, scq; audisse dicebat, Eucratē iam se melius habere. At quid nā inquit, inter uos philosophamini? Nā interim dū ingrediebar subauscultauī, ac mihi certe uidemini in re quapiam pulchra conuersari. Quid aliud, inquit Eucrates, quā ut huic adamātino persuadeamus (me demonstrans) ut dæmones credat aliquos esse, phantasmataq; ac mortuorū animas super terrā obambulare, & sese quibus libitum fuerit ostendere? Ego igitur erubui, uultumq; deieci reueritus Arignotum. At ille, uide (inquit) Eucrates num hoc dicat Tychiades. Eorum tantū qui uiolenter interierint, animas errare, ueluti si quis suffocatus, aut capite truncatus, cruciue suffixus fuerit, aut alio quopiam istiusmodi modo è uita discesserit, eas uero quæ fatali morte naturaliq; discesserint, haud quāq; amplius oberrare. Nam si hoc dicat, non usq; adeo absurda dixerit. Per Iouem inquit Dinomachus, ne esse quidem istiusmodi, nec præsentia cerni putat. Quid ais, inqt Arignotus? in me torue aspiciens, nihil horum tibi uidetur fieri? præsertim quum omnes (ut ita dicam) uideant? Ignosces, inquā ego, mihi, si nō credo, nam solus omnīū non uideo. Quod si uidissem, profecto & credidissem quemadmodū & uos. Atq; inquit ille, si quando Corinthū ueneris, roga ubi sit Eubatidæ domus, Atq; ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Craneū, in eam ingressus, dic ianitori Tibio, uelle te uidere, unde dæmonem Pythagoricus Arignotus quum adduxisset, abegerit, ac deinceps habitabilem domū reddiderit. Quidnam hoc erat Arignote? rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat, inquit ille, diu propter terricula, quod si quis inhabitasset, expauēfactus ilico fugiebat exactus à quodam horrendo ac terribili spectro. Deciderat ergo iam, tectumq; rumpebatur, neq; quisq; erat omnino qui in eam ingredi fuerit ausus. Ego uero ubi hæc audiui, libellos sumens (Sūnt autem Aegyptij mihi de talibus rebus admodū multi) ueni in domū circa primā uigiliā, dehortante hospite, ac fermè detinente, postq; didicerat quo iturus essem, incertū, ut putabat exitiū. At ego sumpta lucerna solus ingredior, atq; in uastissimo atrio collocato lumine, humi sedens tacite legebā. Adest uero dæmon ille, cum quopiā è uulgo se congressurū ratus, ac me quoq; quemadmodū alios perterriturum squallidus, hirsutus, ac tenebris nigrior. Atq; hic quum adstaret, undiq; me adsultim petens tentauit, si qua posset expugnare, ac modo in canem, modo in taurum, modo in leonē

leonē uertebatur. At ego correpto in manū quàm maxime horrendo carmine, simulq; uocem imitatus Aegyptiam, & incātans eum in domicilij tenebrosi angulum quendā compuli. At quum animaduertissem, ubi se in terram cōdidit, tum destiti. Mane autē desperātibus uniuersis, ac me quemadmodū alios mortuū sese reperiuros putantibus, prāter omniū spem progrediens, Eubatidem adeo, feliciter illi adnuncians, quod puram sibi ac spectris liberam domū iam liceret incolere. Atq; illum assumens aliosq; multos (sequebantur autē huius inopinatae rei gratia) quum ad locum duxissem, ubi condentē se dæmona cōspexerā, iussi ut sumptis ligonibus matulisq; suffoderent. Atq; ubi id fecerant, inuentum est ferē ad passum defossum cadauer quoddam marcidum, ossibus tantum humana specie cohaerentibus: Illud igitur effossum sepeliuimus, domus uero postea turbari p̄digijs desijt. Hac ubi narrauit Arignotus, uir prodigiosa sapientia, ac reuerendus omnibus, nemo erat ex his qui aderant, qui non multā mihi imputaret insaniam, qui talia non credam, narrante prāsertim Arignoto. Ego tamen nihil ueritus neq; comam, neq; illam quam de eo habebant opinionē. Quid hoc inquam Arignote? Etiam tu talis eras, in quo mihi sola spes fuit, fumo plenus ac simulacris? Illud ergo nobis in te quod dici solet, euenit: ut thesaurum quū sperauerimus, carbonēs offendorimus. At tu, inquit Arignotus, si neq; mihi credis narranti, neq; Dinomacho, aut huic Cleodemo, neq; ipsi Eucrati, dic age quemnam dignorem, cui his de rebus fides habeatur, existimas: qui nobis dicat cōtraria? Per Iouem, inquā ego uirum apprime mirabilem Abdera oriundum illum Democritum, cui tam firmiter erat persuasum eiusmodi nihil esse in rerū natura posse, ut quū se in monimēto extra portas clausisset, ibiq; degeret dies noctesq; scribens atq; cōponens, iuuenēsque eum quidā illudere cupientes ac perterrefacere, nigra ueste in modum cadaueris ornati, ac personis in capita adfixtis circūsistentes, illum circūsilirent, crebro subsilientes: hic neq; eorum cōmenta pertimuerit, neq; eos omnino respexerit, sed inter scribendum: desistite, inquit ineptire. Adeo firmiter credidit animas nihil esse postq; ē corporibus exierint. Hocce ais, inquit Eucrates, flementē quempiā uirū esse Democritū? siquidē sic existimauit. Ego uero uobis etiam aliud referā, quod mihi ipsi contigit, non quod ab alio acceperim, fortassis etiam tu Tycheides quum audieris, compelleris accedere, ipsa narrationis ueritate coactus. Quum in Aegypto uersarer adhuc adolescens, à patre uidelicet doctrinae gratia transmissus, cupiebam nauigio profectus in Coptum illinc adiens Memnonem, miraculum illud audire, eum uidelicet sonum reddentem ad oriētē solem. Illum igitur audiui non hoc uulga

vulgari modo, quo audiunt alij sonum quempiam inanem, sed mihi oracula etiam ædidi Memnon ipse aperto ore septem uersibus, quod nisi esset superuacuum, ipsos uobis uersus recēserem. Inter nauigandum uero incidit in nos unā nauigās uir Memphiticus quidā, ex sacris illis scribis, mirabili sapiētia, & qui uniūersam Aegyptiorū doctrinā callebat. Dicebatur autem tres ac uiginti annos in adytis subterraneis mansisse, Magiam interea doctus ab Iside. Pancratem dicis (inquit Arignotus) præceptorem meum, uirum sacrum, rasum, lineis indutum, doctum, purēq; lingua Græca loquētem, procerum, simum, labijs promissis, cruribusq; gracilibus. Illum ipsum inquit ille, Pancratē, ac primum quidem quis esset ignorabam. At postq; uidi eum, si quando in portum appulissimus, cum alia multa miracula facientem, tum crocodilis insidentem agitasse, & cum feris uersantem, illas uero reuerentes eum, caudisq; adulantes, agnoui sacrum quempiā uirum esse, paulatimq; comitate mea me in eius amicitiam ac familiaritatem insinuauī, adeo ut omnia arcana cōmunicaret. Ac tādē mihi persuadet, ut famulis omnibus in Memphide relictis, solum consequeretur, neque enim defuturos nobis ministros. Atq; ex eo tempore sic uitam duximus. Quum in diuersoriū quodpiam ueniremus, homo accepto pistillo, scobināue, aut pessulo, uestibus implicans, quum in id carmē quoddam dixisset, effecit ut ambularet, utq; alijs oibus homo uideretur. Illud ergo abiens, & aquā hauriebat, & cœnam parabat, instruebatq;, atq; in omnibus cōmode subscriuebat ministrabatq; nobis. Deinde postq; iā satis huius ministerij fuit, scobinā rursus scobinā, ac pessulū, pessulū aliud recitans carmē reddebat. Hoc ego uehēmēter conat⁹ nō reperiebā, quo pacto ab illo expiscarer. Nā id mihi inuidebat, quantq; in alijs esset facillimus. At quadā die in angulo quodā tenebricoso clā illo delitescens subauscultaui propius incantationē illam. Erat autē trisyllaba. Tum ille quū pistillo mādasset quæ duranda erant, abiit in forum. At ego postridie illo apud forū occupato, acceptū pistillū quū ornassem, syllabas illas simili modo pronuncians, aquā iussi ut hauriret. Tum impletā amphorā quū tulisset, desiste inquit, neq; aquā amplius haurito, sed rursus esto pistillum. At illud mihi haud amplius iam obtemperare uolebat, sed aquā hauriebat cōtinue, quoad hauriēdo totā domū nobis impleret. At ego quū resistere huic rei non ualerem, timebam autē ne Pancrates reuersus (id quod etiā euenit) irasceret, correpta secure pistillū in duas partes dissecō. At utraq; pars amphoram sumēs hauriebat aquā, iamq; unius loco duo mihi ministri esse cœperunt. Interea Pancrates superuenit, ac re intellecta illas quidē in ligna rursus, quemadmodū ante carmē erant, mutauit. At ipse me danculū relicto

relicto, nescio quo danculū se subducens abiit. At possis istud etiā nūc inquit Dinemachus, hominē ex pistillo facere? Per Iouem inquit ille, dimidia ex parte scio, nam in priorem formam nūc a me restitui potest, postq̃ semel aquarius esse coeperit. Sed deferenda nobis domus esset aquar iam impleta. Non desistitis inquam ego, huiusmodi monstrosa narrare uiri senes? Alioqui horum saltem adolescentium gratia incredibiles istas ac terribiles fabulas aliud in tempus omittite, ne danculum terroribus ac prodigiosis fabulamentis impleantur. Parcere ergo eis oportet, ne talia consuescant audire, quae eos per totam uitā commitata perturbabunt, atq̃ ad omnem strepitum meticulosos reddent, posteaq̃ eos omnigena superstitione impleuerint. Recte admonuisti me, inquit Eucrates, quum superstitionem dixisti. Nam quid tibi Tychiade de rebus huiusmodi uidetur: de oraculis loquor ac uaticinijs, & quacūq̃ quidā numine afflati prodamāt, quāue ex adytis audiūtur: aut quae uirgo numeris eloquens futura praedicat: an uidelicet nectaria credis? At ego quod anulum quendam sacrum habeo, Pythij Apollinis imaginem exprimente sigillo, quodq̃ hic Apollo mecū loquitur, nō dico, ne tibi uidear ad gloriam meā res incredibiles narrare. Ceterum quae apud Amphilocho audiui in Mallo heroē, mecū diu differente, deūmq̃ meis de rebus consulente, tum quae ipse uidi, uolo uobis narrare. Deinde ex ordine & quae uidi in Pergamo, & quae audiui in Patariis. Itaq̃ quū ex Aegypto redirem domū, audiremq̃ illud in Mallo uaticinium apertissimum, simul ac uenissimū esse, tamen sic oracula dare, ut ad rem respondeat his, quacūq̃ propheta quispiam in schedulā inscripta tradiderit, recte me facturū putauī, si dum praeternauigarem, experirer oraculum, deūmq̃ de futuris quippiam consulerem. Hac adhuc Eucrate dicente, quum uiderem quā longē res esset processura, quodq̃ non breuem incepisset de oraculo Tragediā, ratus non expedire, uti solus contradicerem omnibus, relinquens eum ex Aegypto adhuc in Mallum nauigantem. Nam & intelligebā molestam illis esse praesentiā meam, utpote qui dissentirem refelleremq̃ eorū mendacia. Atqui ego abeo, inquam, quāsiturus Leonticiū, nam opus habeo cum eo congregari. At uos quandoquidē parum sufficere uobis res humanas putatis, ipsos etiam deos deniq̃ in fabularum uobis partē uocate. Atq̃ haec simul ac dixi, discessi. Illi uero alacres iam libertatē nacti, ut est uerisimile, mutuō sese epulis accipiebāt, ac mendacijs ingurgitabant. Talibus ò Philodes apud Eucratem auditis, uenio per Iouem inflato uentre, nō aliter quā hi qui multo poti sunt, opus habens uomitu. Tum libenter alicūde magno emerim pharmacū ali- quod, quod mihi obliuionem induceret eorū, quae audiui, ne me non-
nihil

nihil earum rerum lardat inhaerens memoria nempe monstra, daemones, atq; Hecates mihi uidere uideor. PHILO. Quin mihi quoq; ô Tychiade, tale quiddam hic sermo tuus attulit: aiunt etenim non solum in rabiem uerti, atq; aquam formidare, quoscunq; rabidi canes mordeant, uerū etiam si quem mordicus homo morsus momorderit, illum morsum quoq; non minus canino ualiturū, atq; eum etiam eodē modo formidaturum. Quin tu ergo uideris, quū sis ipse apud Eucratem à multis mendacijs morsus, mihi quoq; morsum illum communicasse, adeo mihi mentem daemonibus impleuisti. TYCH. At bono animo sumus amice, quum magnum aduersus huiusmodi res remedium habeamus, ueritatem rectamq; omnibus in rebus rationem, quo si utamur, nullis huiusmodi uanis stultisq; mendacijs turbabimur.

LVCIANI PHILOPSEVDVS SEV INCREDVLI,
THOMA MORO INTERPRETE, FINIS.

LVCIANI DECLAMA

TIO PRO TYRANNICIDA, THOMA MORO INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Ascendit quidam in arcem, ut tyrānum occideret: at ipsum quidem non inuenit, filium autem eius quū peremisset, gladium reliquit in corpore. Tyrannus ingressus, ac filium iam conspiciatus mortuum, eodem gladio se transfixit: is qui ascenderat, ac tyrāni filium interemerat, tanquam tyrannicida prāmium petit.

DECLAMATIO.

Vum duos tyrannos iudices uno die peremerim, alterū quidem iam atate defectum, alterum uero florentem, eōq; ad scelerum successionem idoneum, adsum tamē unicum ob utrunq; prāmium petiturus: idē quū solus omnium qui unquam fuere tyrannicidae, sceleratos duos uno ictu sustulerim atq; mactauerim: filium quidem gladio, patrem uero nīmio illo quo in filium ferebatur, affectu. Tyrannus igitur ob ea quae gessit, satis nobis supplicij dedit, quippe qui & uiuens filium spectauit occisum, & tandem (quod maxime præter omnem spem fuit) ipse sui A coactus

coactus est tyrannicida fieri. Filius igitur à me peremptus est, inferuit autem mihi, etiam mortuus, ad aliam mortem: nam qui uiuens iniurias unà cum patre fecit, mortuus patrem ut potuit interfecit. Qui tyrannidem ergo sustuli, ego sum: ensisque qui peregit omnia, meus est, ordinem tantum immutauit cadium, ac perimendi sceleratos nouauit modum: illum qui fortior erat, & qui ulcisci poterat. amolitus ipse: senem uero soli relinquens gladio. Ego igitur ob ista etiam amplius aliquid à uobis expectabam, sperabamque me præmia pro peremptorum numero suscepturum, ut qui uos non presentibus tantum malis eriperim, sed futurorum quoque metu liberauerim, ac certam uobis libertatem præstiterim, nullo hærede scelerum relicto. At interim tot rebus à me prædare æditis, in periculum uenio, ne à uobis nullo præmio donatus abeam, solusque mercede frauder, quam leges à me seruata statuerunt. Hic itaque meus aduersarius, nullo Reip. studio, sicut ait, istud agere uidetur, sed fororum cæde commotus, ut isseum qui mortis eis causa fuit ulciscatur. Sed uos iudices auscultate paulisper, dum tyrannidis mala (quanquam ipsi probe sciatis) expono: nam & hoc pacto melius beneficij mei magnitudinē cognoueritis, & magis item gaudebitis, repertantes quibus estis malis liberati. Neque enim quemadmodum alijs plerisque iam sæpe accidit, ita nos quoque simplicem tyrannidem & unicam seruitutem sustinuimus: neque unius domini libidinem pertulimus, sed soli omnium quos unquam similis pressit infelicitas, duos unius loco tyrannos habuimus, & in duplices miserij iniurias distracti sumus. At moderatior admodum senex erat, & in ira mitior, & ad supplicia segnior, & ad libidines tardior: utpote ætate iam impetus eius uehementiam cohibente, & uoluptatum appetitiones refrenante. Et ad causas quidem facinorum inuitus à filio dicebatur impelli, quum ipse non admodum tyrannicus esset, nisi quod illi parebat: nam in filium (ut iam ostendit) propensus supra modum fuit. Omnia illi filius erat, illi obtemperabat: & iniuste fecit quicquid ille iubebat, & puniebat quos ille uolebat: in omnibus illi morem gerebat, ac denique sub illius tyrannide uiuebat, & ultroneus filij cupiditatum satelles erat. At iuuenis uero honore ætatis gratia patri cessit, & solo imperij nomine abstinuit: ceterum re ipsa tyrannidis caput ipse fuit. Firmitas quoque ac tutamentum principatus ab illo pendeat, quoniam & quod ex iniurijs prouenit, solus ipse fruebatur. Ille erat qui satellites ducebat, qui custodias regebat, qui subditos feriebat, qui insidiatores tenebat. Ille erat qui epheros rapuit, qui nuptias temerauit, cui uirgines adductæ sunt: & si quæ cædes erant, si qua exilia, pecuniarum expilationes, tormenta, contumelia, hæc omnia iuuenis

iuuentis fiebant audacia: nā senex ipse obsequebatur, & comes in malis erat, & tantum filij scelera comprobabat. Et res quidem nobis intolerabilis facta est: nam quū animi libidines ab imperio sumunt licentiam, nullum iniuriarum finem faciunt. At illud tamen nos urebat maxime, diuturnam, imò æternam potius futuram hanc seruitutem sciebamus, & tradendam per successionem Rempub. populūq; alij post alium domino ac scelerato hæreditatem cessuram. Alijs profecto non parua spes hæc res facit, quod perpendere possunt, ac secum dicere: at iam cohibebitur, at iam morietur, ac paulo post erimus liberi. De illis uero nihil tale sperabatur, sed iam nunc paratum imperij cernebamus hæredem, quamobrem nec suscipere negotium audebat fortium quisquam, qui tamen eadem mecum cupiebant: sed desperabatur omnino libertas, & inexpugnabilis uidebatur tyrannis, cum necesse esset tam multos aggredi. At me nihil ista deterruerunt, neq; perpenſa negotij difficultate detractui, neq; periculum expaui. Solus quidem, solus aduersus tam fortem ac multiplicem tyrannidem, imò uero non solus, sed cum gladio auxiliari conscendi, consorte etiam tyrānicidij, mortem præ oculis habens, sed propriam tamen eadem cōmuni libertate compensans. Cum in primam ergo custodiam incidissem, ac satellites haud facile amouissem, obuium quēq; perimens, & quicquid obſisteret conficiens, in ipsum negotij caput ferebar, in ipsum unicum tyrannidis robur, in ipsam nostrarum calamitatum materiam, & in summa arcis custodia sistens, quum illum conspexissem sese genereſe defendentem atq; resistantem, uulneribus multis tamen interfeci, ac iam quidem sublata tyrannis erat, facinus confectum erat, atq; exinde protinus omnes liberi. Senex relictus est ille solus, inermis, custodibus exutus, magno illo satellite suo adempto destitutus, nec amplius ulla genereſa manu dignus. Ibi ego mecum iudices talia cogitabam: totum negotium meum bene se habet omnia peracta sunt, omnia strennue perfecta sunt. Quoniam ergo iste qui superest plectetur modo? Me siquidem ac dextera mea indignus est: præcipue uero facinore tam splendido ac iuuenili & genereſo confecto, cuius gloriam addita hæc tam inerte cæde minuerem. Dignum autē quærere carnificem quempiam oportet, uerum post erumniam tum, ne & hanc lucrifadat uidear, puniatur, appositum tantū ensem habeat: huic ergo reliqua cōmitto. Hæc ubi statuissē, illinc amolior. Ille uero sicut ego ante diuinauerā fecit, ac tyrannū interfecit, fabulæq; meæ supremū actum addidit. Adsum ergo popularem uobis gubernationem adferēs, & omnibus securitatem denunciāns, ac libertatem feliciter annunciāns. Nunc igitur fa-

A 2 Etis meis

ctis meis frui mini. Sceleratis enim (ut i uideatis) arx uacat, imperat au-
 tem nemo, sed & honores tribuere licet, & iudicare, & ex legibus contra
 dicere: atque hæc uobis ex me, atque hoc facinore meo profecta sunt
 atque ex illa una cæde, post quam pater haud amplius uiuere potuit.
 Dignum igitur ob ista censeo, debitum à uobis mihi præmium dari,
 non quod studiosus lucri sim, aut qui parua magnipendam: neque
 quod ob mercedē de patria benemereri in animū induxerim, sed quod
 mea officia cupiam uestro præmio esse comprobata, ne despectus sit,
 neue inglorius fiat meus conatus, tanquam à uobis mancus, & præ-
 mio iudicetur indignus. At iste contradicit, & me præter æquum ait fa-
 cere, qui honorari uelim, ac præmium referre: non enim esse me tyran-
 nicidam, neq; factum à me quicquam secundum legem esse, sed facto
 meo quiddam ad præmium petendum deesse. Rogo igitur eum, quid
 reliquum à me desideras? non uolui? non ascendi? non peremi? non li-
 beraui? num imperat quisquā? num iubet quisquam? num dominus
 minatur quisquam? num me maleficorum effugit quisquam? nō dix-
 ris. Sed omnia pacis plena, & leges omnes redditæ, & manifesta liber-
 tas, & popularis gubernatio firma, & coniugia inuiolata, & pueri extra
 periculum, & uirgines tutæ, & festas agens serias ob communem felici-
 tatem ciuitas. Quis est igitur horum omnium causa? quis illa sustulit,
 ista præbuit? Etepi si me quisquam est hoc honore dignior, illi hæc
 mercede cedo, ac præmio istoc abstineo. Sin uero solus ego cuncta pe-
 regi, audens, periclitans, adoriens, interficiens, puniens, alterum in alte-
 ro ulciscens: quid mea calumniaris officia? quid ingratum erga me po-
 pulum facis? At ipsum non occidisti tyrannum: lex autem tyrannicidæ
 præmium statuit. Interest ergo quicquam, dic mihi, an ipsum perimas,
 an mortis ei causam præbeas? Ego certe nihil puto, nepe hoc solum le-
 gislator spectauit, libertatem & popularem statum, ac sceleratorū amo-
 litionem, istud honorauit, istud gratia dignum censuit, quod factum
 à me non esse non queas dicere. Si enim illum occidi, quo occiso iste
 non potuit uiuere, ipse nimirū mactaui. Cædes mea manus illius erat.
 Ne nimum ergo curiose de mortis modo dispuces, neque examines
 quomodo interfuit: sed an amplius non sit, an per me est, quod amplius
 ille non est. Quandoquidem hoc quoq; mihi uideris excussurus, & sy-
 cophantam in benemerentes acturus, si quis non ense, sed lapide li-
 gnoue, aut alio quopiam modo peremisset. Quid uero si tyrannum fa-
 me obsessum, ad mortis necessitatē adegissem? etiam ne tum require-
 res meam manu peractam cædem? alioqui deesse adhuc aliquid mi-
 hi ad legem implendam diceret, atq; id grauiore supplicio interfecto
 malefico?

malefico? Vnum solum examina, istud interroga, in hoc curiosus inquire, quis facinorosorum superest? quis iniuriæ metus imminet? quæ uestigia calamitatum? Sin uero purgata sunt ac pacata omnia, sycophantæ est, modum rerum calumniantem, uelle præmio ipsis factis debito fraudare. Ego siquidem hoc quoque in legibus dedatum memini (nisi forsan ob longam seruitutem sim, quæ in illis dicuntur oblitus) causas mortis duas esse, siue quis ipse occiderit, seu si quis ipse quidem non occiderit, neque manu rem gesserit, coëgit tamen, atque occasionem necis dedit: æqualiter hunc etiam lex plectendum censet, atque admodum quidem iuste: nam præbitam interitus causam nihilo iudicauit ipso facto minorem, ac reliqua iam de modo necis quæstio superuacua est. Illum ergo qui sic occiderit, puniendum tanquam homicidam æquum censeas, absoluique nullo pacto uelis: qui uero eodem quo ille modo ciuitati benefecerit, indignum benemeritis præmio duces. Neque enim istud possis dicere, me uidelicet id fecisse tantum: bonum autem exitum quendam temere non me id destinante, consequutum. Quid ergo pertinuisssem amplius, eo quod fortior erat interempto? Quid in uulnere gladium reliquisssem, nisi id ipsum omnino quod erat futurum prædiuinasssem? Nisi hoc fortasse dixeris, quod qui peremptus est, tyrannus non erat, neque hoc nomen obtinebat, neque multa uos ob id libenter si necaretur, præmia dedissetis: sed hoc nunquam dicere. Ergo interempto tyranno, illi qui causam præbuit non reddes præmium? O curiositatem, quomodo necatus est curas, quam libertate fruaris, aut ab eo qui democratiam restituit, amplius aliquid postulas. Atqui lex (ut dicis) ipsum rerum caput examinat, media autem omnia ualere sinit, neque ultra curiosius inquirat. Quid enim, qui in exilium tyrannum compulisset, non honorem iam tyrannicidæ tulisset? Imò actualde quidem iuste, nam & ille libertatem pro seruitute præstitit. At quod à me factum est, non exilium, nec res integrandæ rebelliois metus, sed omnino perfecta sublatio est, & generis illius uniuersi internicio, ac totius mali radicitus excisio. Ac nunc per, deos omnia mihi ab initio in finem usque (si uidetur) excutite, an prætermissum quicquam ad implendam legem fuerit, & an quicquam mihi defuit, quod adesse tyrannicidæ debuit. Ante omnia igitur animum adesse generosum daret, atque Reip. studiosum, paratumque pericula pro cōmuni commodo subire, ac propria morte multorum salutem redimere: ergo ad id mihi quicquam defuit? An animo fractus sum? an periculo prospiciens, per quæ mihi uadendum erat detractaui? non id dixeris. Mane ergo in hoc solo, ac me finge ex eo solo quod uolui, atque isto consilio fui,

A ; etiam

etiam si nihil inde boni prouenisset, tamen ob mentem ipsam assurgentem præmium tanquam benemerentem petere, quum tamen ego non potuerim, sed alius me sequutus tyrannum occiderit, absolum (dic mihi) aut absurdum esset tribuere, maximèque si dicerem, ô uiri, uolui, cupiui, aggressus sum, atque animi mei signa dedi: solus honore dignus sum. Quid tum responsurus esses? Nunc uero non id dico, sed & ascendi & periditatus sum, atque innumerabilia priusquam adolefcentem peremeram feci. Neque enim rem usque adeo facilem esse suspicemini, custodiam superare, ac satellites opprimere, unumque tot uiros auertere. Sed ferè maximum in tyrannicidio, atque ipsum rei caput istud est. Nam ipse quidem tyrannus, non magnum opus est, neque magno negotio conficiendum, neque expugnatum difficile, sed ea potius quæ muniunt actuentur tyrannidem, quæ qui uicerit, is omnia peregerit: nam reliquum quidem parum est. Siquidem istud ad tyrannum usque penetrare, nequaquam licuisset mihi, nisi custodum qui eos cingunt, ac satellitum omnium uictori, ac nisi eos omnes prius deuicissem: Nihil amplius adiicio, sed ipse rursus immoror. Custodias superavi, satellites inquam, tyrannum incustoditum, inermem, nudum reddidi. Ob hæc ne honore tibi dignus uideor? an adhuc à me cædem postulas? Atqui si cædem etiam quæris, nec istud quidem deest. Neque enim incruentus sum, sed perpetravi magnam ac nobilem necem iuuenis florentis atque omnibus metuendi, per quem etiam ille tutus ab insidijs erat, quo solo confidebat, qui multorum loco satellitum suffecit. Quid tum ergo, num præmio dignus sum? num tantarum rerum honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, si ministrum quempiam tyranni peremissem? quid si seruum honoratiorem? an non magnam etiam hoc tibi uideretur ascendere, atque in media arce, in medijs armis aliquem ex amicis tyranni conficere? Nunc autem etiam illum qui peremptus est considera, filius erat tyranni, imò tyrannus grauior, ac dominus inclementior, ac tortor crudelior, extortor uiolentior. Tum, quod maximum fuit, hæres omnium atque successor: postremo, qui in longum poterat nostras calamitates extendere. Vis ne hoc me solum fecisse, tyrannum autem ipsum adhuc ereptum fuga uiuere? Munus ob ista peto, quid dicitis? non dabitis? Non illum quoque suspexistis? non dominus? non grauis? non intolerandus erat? Nunc uero etiam caput ipsum intelligite. Quod enim iste à me flagitat, id quam optime fieri potuit, peregi, ac tyrannum alterius necis necaui, non uulgariter, neque uno ictu, quod illi post tot scelera maxime fuit optandum. Sed dolore multo prius exagitans, & in oculis ostendens misere prostrata, quæ illi fuerant

illi fuerant charissima, filium quanquam malum, tamen ætate florentem, ac patri simile, sanguine ac tabo plenum. Hæc sunt patrum uulnera, hi legitimorum tyrannicidarum gladij. Hæc tyrannis crudelibus digna mors, hoc supplicium sceleribus tantis debitum. Nam illico mori, illico nescire, nullum tale spectaculum cernere, nihil habet tyrannica poena dignum. Non enim ignorabam (te appello) non inquam ignorabam, imò nec alius quisquam quantum ille erga filium gerebat affectum, & quod post illum uiuere ne paululum quidem dignaretur. Atque omnes fortasse patres sunt in filios eiusmodi. At hic certe aliquid supra cæteros habebat, idcō merito, quippe qui illum solum uidebat ducem seruatoremq̃ tyrannidis, solumq̃ pericula patris præoccupantem, ac firmitatem imperio præstantem. Vnde etiam quanquā nō ob amorem, at ob desperationem saltem statim illum sciebam moriturum, quum cogitaret inutilem sibi uitam futuram, securitate quam illi filius præbebat ablata. Omnibus igitur illum simul circūsepsi, natura, dolore, desperatione, terrore, ac temporum etiam futurorum metu. His in illum cōmilitonibus usus sum, & ad ultimum illud cōsiliū coēgi. Interijt nobis orbus, afflictus, dolens, lachrymans, luctum lugens, breuem quidem, sed qui patri sufficiat, & quod grauissimum est, ipse à seipso, quod mortis genus omnium est miserrimum, multoque acerbius quàm si inferatur ab alio. Vbi mihi gladius est: num quis illum agnoscat alius: num cuiusquam alterius telum est: Quis illum in arcem duxit: ante tyrannum quis usus est: quis illum tyranno misit: O ensis mecum communicans, rerum à me bene gestarum successor, post tot discrimina, post tot mortes despiciamur, & indigni præmio uidemur. Si enim ob istud solum hunc à uobis honorem peterem, si dicere rem, ô uiri tyranno mortem cupienti, actum inermi forte deprehensum, meus iste subseruiuit gladius, atq; operam suam ad consequendam libertatem cōmodauit omnibus, honore ac præmio indignum putassetis: dominū tam popularis rei non retaliassetis: nō inter benefactores inscripsissetis: non inter sacra gladiū ipsum reposuissetis: non secundū deum illum coluissetis: Nunc mecum cōgitate, qualia tyrannū ipsum ante mortem & fecisse, & dixisse sit uerisimile, quū filium perimerem, ac uulneribus multis in parte corporis conspicua perfoderem, quo uidelicet genitor ureretur, atq; aspectu primo stupefceret, miserabiliter exclamauit atq; indamauit patrem, non ut auxiliator esset aut commilito, quippe qui iam senex erat atque inualidus, sed domesticorum malorum spectator. Ego illinc digredior, totius quidem tragoediæ au-

tor. Reliqui uero histrioni cadauer, & scenam, & ensen, ac cætera quæ fabulæ supererant. At ille quum adesset, ac uideret filium quem habebat unicum, uix respirantem, lacerum ac morte plenam, uulnera quoque illa densa ac multa & letalia gerentem, sic exclamauit: O nate, sublatus sumus, interempti sumus, tyranni cæsi sumus: ubi iste interfector est? ad quid mihi parcat? cui me reseruat malo per te iam fili præmortuū? nisi me forte utpote senem contemnit, & lente me perimere decreuit ac mortem mihi producat, ut necem mihi faciat longiorem. Et simul ista dicens, ensen quærebat: ipse autem erat inermis, ut qui omnem in filio spem reposuerat. At ne is quidem defuit, iamdudum enim à me ante præparatus erat, atque ad facinus futurum relictus. Ergo ex corpore euellens, & ex uulnere gladium eximens, iamdudum me occidisti, peremisti, nunc uero mihi finem facito: O ensis, inquit, patri lugenti consolator ueni, atque infelicem senis manum adiua, iugula tyrannum, perime, ac luctu solue. Utinam in te prior incidissem, utinam ordinem cædis incepissem, cecidissem quidem, at ut tyrannus tantum, altorem sperans, nunc uero ut orbus, nunc uero ut etiā carnificis egens. Et hæc simul dicens, uulnus intulit tremulus, impotens, cupiens quidem, inualidus tamen ad facinoris ministerium. Quot sunt ista supplicia? quot uulnera? quot mortes? quot tyrannicidia? quot præmia? Et tandem uidistis omnes iacentem iuuenem, opus neque paruum, neque facile, senem uero illi circumfusum, cruorem utriusque inhaerentem, atque illam libertatis & uictoriæ parentē Libinam, & nostri ensis operans ensen uero ipsum inter utrumque monstratum, declarantem quàm non indignus domino sit, testantemque quod mihi sit fideliter obsequutus. Hoc si ergo fecissem, obscurius fuisset, nunc uero redditur ipsa nouitate splendidius. Qui tyrannidem ergo omnem sustuli, ego sum: opus autem in multos distributum est, quemadmodum in fabula. Atque egi primas quidem partes ego, secundas uero filius, tertias tyrannus ipse, ensis autem subseruiuit omnibus.

LVCIANI TYRANNICIDAE, THOMA MORO
RO INTERPRETE, FINIS.

Dedamatio

DECLAMATIO THO

MAB MORI LVCIANICAE RESPONDENS.

On putauerā iudices, ei, qui (id quod ego nunc facio) publicam causam suscepisset agendam, opus fore, ut quur id facere instituerit, rationem reddat. Neque enim ullum fore periculum, ne id malicia potius aggressus, quā pietate uideatur, quum hoc certissimum praebeat magnae integritatis argumentum, quod aliorum omnium commodis elegerit suo priuato labore consulere. Quod quanquam omnes istiusmodi causarum patronos merito posse existimem ab omni calumniae suspitione defendere, me tamen omnium meritissime, qui ut omnibus prosim, non solum hunc mihi laborem desumpsi, sed inimicicias etiam cum eo uiro contraxi, qui se tyrannos quoque iactat occidisse. Sed quoniam nihil tam recte ceptum esse uideo, quod non improborum uellicet ac deprauet iniquitas, & quosdam iam nunc mussitantes audio, qui istius oratione persuasi, hoc meū officium in peiorem partem rapiunt, statui iudices uobis huius actionis meae causas exponere, ne quis industriae meae malignus interpretes eā dolori, odio, uel inuidiae conetur ascribere. Ac primum, quid est quur tyranni mortem dolere puter? nam id iste mihi nuper obiecit, probationē uero nullam attulit, dixisse tantū contentus, & credi sibi sine argumēto, sine teste postulat: imō, inquit, nisi doleres, nisi tyranni mortē ulcisci cuperes, mecum non contenderes. Ergo eo solo lugere me tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem, praemiū iniuste petenti, ego me iuste opposui? Vis uidere quā nihil dicis? Si te tyrannū occidisse probes, ego tecum litigare, nec si uelim possem, nec si possem uelim. Nunc uero quid aliud contra te dicturus sum, quā quod illū non occidisti? Si tu interfecisses, nihil quereretur, imō laudare, admirarer, ac praemiū primus decernerē, nunc uero ideo tibi contradico, ideo tibi honorē denego, ideo aduersor, ideo queror, quia tyrannū nō occidisti. Num igitur occisum proptinus dolere uideor? Ostendisse potius iudices debuit, me tyrāno fuisse uel sanguine cōiunctū, uel affinitate propinquū, uel beneficijs deuinctū, uel scelerum cōmunionē foederatū. At istorū quicūque ne fingere quidē potuit: ergo si neque cognatus illi, neque affinis fui, si mea opera nunquam in cuiusque iniuriā usus est, si ab illo beneficij nihil in me collatū est, si me acerba seruitute cū ceteris simul oppressit, si me illius interitus libertati uobiscum una restituit, quid causae est ut illius mortem

lūis mortem meae salutis ac libertatis auspicium doleam? At odij cer-
 te tantundenō causā est. Nam quid egit quod odium in illum prouo-
 caret meum? Primo tyranni filium interfecit: postea uero tyranno si-
 bi manus inferente, iste praeium tanquam tyrānicida petiit: quorum
 alterum, puta quod iuuentem peremit, quāquam id ipsum partum con-
 sulte, parumq; ex communi commodo fecerat, nisi dii nobis fuissent
 propitij, fecit ille tamen animo (quantum ego certe suspicor) non ma-
 lo. Alterum uero, nempe quod praeium postulat quum non merue-
 rit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror, & ignosco certe, modo
 possit auferre. Neutrum istorum odium in illum meum cōcitāt. Extra
 hac nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat: ergo tam
 iniquus sim, ut hominē tuix tandem satis aut de facie, aut fama notum,
 qui me nec re offenderat, nec uerbo laeserat, gratis odio persequeretur.
 Restat inuidiae diluenda suspicio, quae talis est, ut nullo malo carere ue-
 lim libentius. Nam quum omnia uitia sint saepe natura pernicio-
 sa, nullum tamen est liuore pestilentius: quodq; pectus, cui semel infede-
 rit grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam, suam
 infortunium ducere, secundis aliorum rebus aestuare, alienis laudibus
 uri, aliena felicitate torqueri, an non summa miseria, non extrema de-
 mentia est? Itaque si à quoquam alio uitio iudices absum, ab hoc certe
 longissime absurg. Cuius unquā fortunas impetiit? Cuius res bene ge-
 stas eleuauit? Cuius laudibus unquam detraxit? Cuius famam labe re-
 spersit? Certe ab huius uitij suspicione si me mediocris ista fortuna mea
 non asserit, quae non tam inops est, ut aliorum opibus ac praemijs inui-
 deam, si me antea uita non uindictat: quae non usque adeo est rerum
 bene gestarum indiga, ut aliena debeam laude tabescere. At ipsa me-
 herde causa prorsus absoluit, quae talis est, ut potius omnium ueniam,
 quā cuiusquam mereatur inuidiam. Quaeso iudices, quod tandem
 odij signum, quod inuidiae documentum pra me fero? Non prouoco,
 non irascor, non acq̄so, urbem tantū in ius uocatam ab illo defendo.
 Sed quur sedentibus, ergo ceteris, ac tacentibus uniuersis, atque in his
 multis & clarissimis uiris, & auctoritate praestantibus, & multo ad di-
 cendum instructoribus, ego potissimum surgo, & petenti praemia con-
 tradico? Illi ipsi profecto quin mecum sentiant non dubito: & quin
 ex his plerique sint, qui hoc ipsum officium, nisi ego iam suscepissem,
 libenter fuerint obituri: neque tamen ideo culpandus sum, quod me
 pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas non
 debeo: me certe ad dicendum cum Reipublicae causa, tum deorum
 immortalium respectus incitabat: nempe quum uiderem satis tenuet
 ararij

aetarij nostri prouentus, & praesentem pecuniam nimis exigua, tum
 instare multas necessarij sumptus occasiones, non ferebam uti ciuitas
 hoc insuper non necessario sumptu mulctaretur. Tyrannicidij premi-
 um quantum sit non ignoratis, ac merito quidem: quod enim premium
 satis grande sit, quo agri, foci, fortunae, liberi, coniuges, salus, ac libertas
 omnium, postremo ipsae deorum arae atque templa redimuntur? Quod
 quo maius atque urbi onerosius est, eo magis a nobis prospiciendum
 est, ne temere collocetur. Satis iudices, satis impensae ac sumptus immi-
 net, satis effundendum est, ut aerarium nostrum tam profunde, non iste
 etiam cui nihil debemus, exhaustiat. Praeterea quum hoc tyrannicidium
 sola deorum dementia prouenerit, qui toties inelamati calamitatum
 tandem nostrarum miseri, crudelissimi nos iugo tyranni soluere, ac li-
 bertati reddere uoluerunt, non ferendum putavi ut ciuitas honorem
 gratiamque dijs merentibus ablatam, homini non merenti tribueret. To-
 tum autem hoc negotij fortunae deorumque benignitatem deberi, huic ni-
 hil gratiae, apertissimis argumentis docebo: quod dum facio, quaeso iu-
 dices diligenter attendite. Tria sunt quorum iste quodlibet sufficere sibi
 ad hunc honorem consequendum putat, uel quod tyranni peremit fi-
 lium, uel quod tyrannum tentauit occidere, uel quod pater filij nece com-
 motus, ense quem iste reliquerat mortem sibi consciiuit. Ergo illius ado-
 lescentis caedes tyrannicidium uidetur? Quid nisi neque & ille (inquit)
 tyrannus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus suffecisse
 tyrannis? duos tyrannos inuicem concordem eadem incoluisse moenia?
 unius urbis ambitu potuisse contineri, quorum alterutri uix uel orbis
 uniuersus suffecerit? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum
 uidetur tyrannicam considerare naturam: nam legitimae quoque pote-
 states, ac non solum legibus gubernantes, sed etiam legibus obtempe-
 rantes, & tyrannide tanto interuallo mitigres, ambitione tamen ita
 auiuncuntur, ut nec uel intimorum amicorum uitae parcant, potiusquam
 eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrannum credat natura fe-
 rum ac uiolentum imperij sui, cuius ardore hominum leges protriue-
 rit, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quenquam admit-
 tere? Quin brutorum quoque plerumque ferme quae (quod tyrannorum pro-
 prium est) rapto uiuunt, quibus solius pabuli cura impressit aliqua ty-
 rannicae naturae uestigia, in proprios foetus sauiunt, potiusquam socios
 illos uenationis accipiant. Et hominem tyrannum putamus, quem fa-
 stus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria sollicitat, suam cum
 quoque posse communicare tyrannidem? At iste non solum duos tyrannos
 facit, uerum etiam adolescentem plusquam tyrannum uult uideri: nam ci-

uibus

uibus atroces (inquit) iniurias fecit, cæde, rapina, stupro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidem abstinuit, cæterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus potuit, eum ut uolebat rexit. At longe contra se res habet iudices: mimirum impotens semper ac formidolosa res tyrannis est. Neque filius profecto patrem tulisset si posset, neque filio tantum permisisset pater ut posset. Nemo tyrannis est hærede suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem ac tyrannicos mores expresserit. Continet hæc ergo filij sui cupiditates, atque adolescenti stringebat potius quam laxabat habenas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij audax, atque opibus insolens, nec sibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem præferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quam se parenti satellitem præbuit ex quibus quotus quisque est, qui non grassetur, nuptias uiolet, domos compilet, phanæ dispoliet, obuios cædat, atque optimum quenque trucidet? Sed quoniam unus est, cuius potentia atque umbra fructi, tam scelerata grassantur audacia, poenas alioqui facinorum suorum uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidæ, fures, adulteri. Solus autem unus ille scelerum princeps, sub cuius nomine omnes impune deliquiscunt, tyrannus est. At ille adolescens si quando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quin imperarit dubito. Nam filius quanquam ea indole fuit, ut parentem aliquando uideretur (si ad tantam peruenisset ætatem) flagitijs ac sceleribus æquaturus, tamen in hac adolescentia præ illius crudelitate ac sauitia quibus iam à puero semper assuetus insensuerat, rudis adhuc miles, ac uix tyro fuit, neque ferè magnum quicquam, nisi à patre iussus atque edoctus agebat. Sed siue non nisi iussus illa faciebat, siue ipse etiam iniussus audebat, tamen quum tanquam iussus egerit, quum neque tyranni nomen usurparit, neque se pro tyranno gesserit, sed patri se parere significarit, & auctorum suorum causas in illum retulerit, quum aliam se potentiorē esse confessus sit, cuius uiribus fideret, à quo omnis eius penderet impunitas: furem si uelis, aut sacrilegum, uel si quod aliud nomen mauis, appelles: at is profecto non est, in quo fieri tyrannicidium potest. Quod si illum omnia solum potuisse, ac re ipsa tyrannum fuisse contendas, & (quod paulo ante iactabas) illico eius morte liberam fuisse rem publicam, fingamus obsecro adhuc parentē uiuere, sed non fugatum tamen, quod nescio quur ipse finxisti, quippe quem nec ipse fugaueras, neque quur ei fugiendum esset effeceras. Filio enim tantum per insidias adempto, reliquis uiribus integris, nō uideo quur

quur patri magis desperandum, aut fugiendum fuerit, quàm si aut si-
 lius ei natus non fuisset, aut peste correptus obisset. Patrem ergo fin-
 gamus (ut dixi) uiuentem, ac filio quidem unico orbatum, sed satelli-
 tum tamen caterua cinctum, cædem filij lachrymantem: sed interfecto,
 ei minantem, atq; omnia suppliciorum genera destinantem, in fo-
 rum uultu tristi quidem, sed tamē truci procurrere, & prolato quem tu
 reliquisti gladio, ingentia polliceri præmia, si quis eius ensis dominum
 prodiderit: hic tu foro iam ab illo, atq; eius satellitibus occupato, & in
 caput tuum quæstione iam haberi cœpta, in publicum fortis Tyranni-
 cida procurre, & in medios globos irruēs Tyrannum te occidisse pro-
 clamita, libertatem omnibus denūcia, ac Tyrannicidij præmium po-
 stula. Quid fugis? Quid latebras quæris? Quid Tyrannicida metuis?
 An non libera est respublica? An non Tyrannus occisus est? Neque
 ergo is quem peremisti Tyrannus erat. Sed quidam, potius Tyranni
 satelles, neq; eius morte ciuitas libertati restituta est, quod solum pau-
 loante dicebas huius legis spectasse latorem. At hæredem (inquit) occi-
 di. Quid mihi hæredes nominat? Quid in Tyrannide leges memorat?
 Legū ista nomina sunt. Iuris est ista successio. An Pyratæ filium si de-
 mortui patris locū impleuerit, hæredem quisq; dixerit? Intestatus sem-
 per Tyrannus moritur, quippe legibus ab illo captiuis, quæ solæ ratū
 facere testamentum possunt. Proinde qui defuncti locum Tyranni su-
 bit, hæres non est, sed nouus Tyrannus. Non enim succedit, sed inua-
 dit. At illi nunc paruissimus. Istud qui constat? Ego contra Tyranno
 mortuo populum ilico liberum esse dico. Alioqui frustra lex Tyran-
 nicidæ præmium statuit, si alterius morte in alterius potestatem re-
 cidimus. Sed longe secus iudices, defuncto enim quolibet casu Ty-
 ranno, populus iam tum liber dum amici luctu occupantur, dum stu-
 pent eius morte satellites, ilico sese in libertatem asseruisset, neque plus
 filius aduersus populi uires tum ualuisset, q̃ nunc potest quisq;, uel ex
 amicis Tyranni potētissimus, aut genere quisquis ei fuit post filij pro-
 ximus, ad quem, si successionis nomen, atq; hæreditatis audiendum
 est, tam nunc Tyrannis pertinet, q̃ ad filium pertinuisset. Qui satel-
 litem igitur, qui amicum, qui cognatum, qui filium Tyrāni peremerit:
 frustra tyrannicidium iactauerit. Tyrannus ipse solus est, cuius necem
 tanto præmio respublica mercatur. Sed uolui, (inquit) pertentaui, peri-
 ditatus sum, quod negari ne possit, filio tyranni perempto, spe futuræ
 tyrannidis extincta, prædarum animi mei documentum reliqui, uel
 hoc solum sufficere mihi ad hunc honorem puto. Hic uide obsecro q̃

nihil maliuole, quàm simpliciter agam tecum omnia, & ex re tua totum hoc negociū minime suspitiosus interpreter. Nam si alius hanc ageret causam, nec tamē ex inimicis tuis, sed ex acrioribus istis actoribus quispiā qui locos omnes excutiūt, & suspicionibus urgēt, ac moleste nimium premunt, sic Hercules hūc tractaret locū, ut te nec id tentasse unquā nec destinasse contenderet. Quod si tu uociferareris mirari te quenquā tam insigni esse impudentia, ut talia dicere occiso in ipso conatu tyrāni filio audeat, hic ille protinus quasi fieri non potuerit (inquit) ut non patriam liberaturus, quod non praestitisti, non Tyrannum occisurus, quem non attigisti: sed ipsum potius iuuenem quem trucidasti perempturus, ascenderis: illa tam tibi priuatim, aliquam ulturus ac retaliaturus iniuriam. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas traheris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehementer obscuris, assueui semper in meliorem partem esse prodiuior. Permitto itaque tibi, ut ista fecisse animo in Remp. propenso uidearis. Voluisti ergo, ac tentasti prorsus auferre Tyrannidem. Hoc tibi uidetur isto praemio compensandum? Primum quod uoluisti, quis non uidet quàm sit exiguum? Nam hac ratione omnes tyrannicidij praemium peteremus. Quis enim tam frigido in Remp. animo fuerit, ut Tyrānum crudelissimum non libenter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declarasti, quàm quod esse Tyrannicida uoluisti? Quod te praeterea periculis exposuisti, an id praemium meruerit ullum, postea uidebimus: quod autem istud non meruit, spero uobis iudices esse uel sola legis recitatione perspicuum. Quae quum praemium nisi Tyrannicidae non statuat, qui uero Tyrannum non ceciderit, esse Tyrannicida non possit: quantumlibet quispiam tentauerit, quantiscunquē sese periculis exposuerit, frustra Tyrannicidij praemium: nisi caeso Tyranno, petierit. Nam ei qui dum conatur occidere, in exilium compulerit, praemium quidem: sed neque tantum, neque tanquā Tyrannicidae decernam. Etenim si morbo quopiam laborans denunciem: quicumque me sanauerit, ei recuperata ualitudine, tria me talenta daturum, ueniat aliquis spe mercedis inductus, qui mei curam suscipiat: deinde medicamentis quibusdam adhibitis, ubi frustra se conari senserit: artem suam morbo uictam confessus, me iam deploratum relinquat: aliqua tamen molestiae parte leuatum, sanitatis illi mercedem, quia non sanauit, non debeo: rursus quia profuit, inanem prorsus à me dimittere haud æquum est. At si post

post mille pharmaca, nihilo tamen melius habentem destituat: præ-
mij nihil meretur, qui nihil iuuit: gratiæ uero tamundem feret: qui quod
mederi tentauit, sui gratia, non mei fecit. Quod si insigniter Medicæ
artis ignarus, rem tamen aggredi fuerit ausus, atque aliquantisper mi-
sere uenenis adfectum postea dimittat: quum iam non modo nihil o-
pis tulit, sed plurimum doloris addidit: etiam si sese gratis obtulerit:
utrum amore dignus est, quod me suo labore tam diu nulla præmij spe
tam officiose uexauit? an summo potius odio, quod temere sese meo
periculo ei negotio, cuius erat imperitus, immiscuit? Huic rei Iudices
haud multum mihi uidetur præsens causa dissimilis. Lex enim Tyran-
nicidam conducere uehementer alicunde studet: ei quæ præmium certum,
Tyranno caeso, pollicetur. Sed Tyrannicidam quum dicit Iudices, ho-
minem quærit artificem: non manu tantum fortem, sed pectore quo-
que multo magis ualentem, consilio potius quam uiribus præstantem
qui insidias tendere, laqueos abscondere, occasiones captare nouerit.
Ergo hanc provinciam si quis huiusmodi susceperit: qui Tyrannum
ipsum arte ex insidijs adoriatur, adorsum opprimat, oppressum inte-
rimat: nec re coepta semel, nisi perfecta desistat: hic Tyrannicidæ præmi-
um audacter postulet. Sin id quidem non potuerit, quod autem pro-
ximum est & confine, fecerit: Tyrannum uidelicet uel in exilium abe-
gerit, uel ad deditionem condonata uita coegerit, uel ad deponendam
Tyrannidem certa conditione compulerit: hunc ego præmio dignum,
neque nullo quidem, neque tamen Tyrannicidæ iudico. At si quis manu
potens, mentis inops, illarum penitus ignarus artium, quibus instru-
ctum esse Tyrannicidam oportet: qui rem uiribus egere tantum, ac
non consilio putet, qui denique Aiaci multo sit, quam Vlyssi similior. Sed
Aiaci tamen iam abiudicatis armis insauienti, armenta hominum lo-
co trucidanti. Si huiusmodi, inquam, quispiam rem tantam conficien-
dam sibi desumpserit: tum nec insidias collocans, nec tempus eligens,
nec occasionem expectans: impetu quodam proruat, nec ab ipso ta-
men Tyranno incipiat, sed in satellites eius insiliat, dato interim illi sibi
cauendi loco. Tum subducto Tyranno: re temere coepta, stulte gesta,
per ignauiam relictæ, ac penitus infectæ: sola sibi fuga, abiecto etiâ gla-
dio, consulat. Postea uero uel defuncto, uel interfecto Tyranno, in pu-
blicum prodeat: præmium tanquam Tyrannicida postulet, atque huius-
modi utatur oratione. Volui Iudices, ausus sum, tentauì, peridicatus
sum. Vtrum Iudices illi Tyrannicidæ præmium decerneretis, quia Ty-
rannum tetrauit occidere? an malâ potius gratiam haberetis, ac dignum

etiam supplicio ducesetis, quod sua temeritate non se solum frustra periculis obiecerat, sed urbem etiam uniuersam in summum discrimen unā præcipitauerat: utpote qui Tyrannum stulte irritando fecerit, & ciuibus inuestiorem, & aduersus insidias cautiorem? Videtis ergo Iudices quemadmodum id quod iste uel solum satis esse cōfidebat, usq̃ adeo nihil adiuuat, ut etiam nonnihil officiat. Quamobrem si neque is, quem peremit, Tyrannus fuit: nec satis Tyranni filium occidisse fuit: intentasse uero temere, plus q̃ frustra fuit, reliquum est, ut ultimum illud, Tyranni uidelicet ipsius mortem, excutiamus: quam iste sibi nos debere disputat. Hoc totius negotij caput est, hoc si uobis iste persuaserit, causæ nihil est quin uicerit. Contrāque si ego hanc partem euicero, atq̃ sacram hanc, quod aiunt, anchoram illi præcidero, nonne illico necesse est fluctuet, ac naufragio pereat? Idcirco Iudices hic etiam atq̃ etiam obsecro: ut quā maxime sitis attentī, dum Tyranni cædem doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicquam pertinere. Totum ergo hunc locum Iudices sic ab isto tractatū esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum quum filium perimeret, parentem quod postea fecit, præscisse facturum. Sciebam, inquit, satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij perempturum. Imò sciebas certe, quum sic hanc causam ageres, opus esse tibi ut illa præscisse uidereris. Alioqui frustra te præmium Tyrannicidij petiturum: si neq̃ ipse Tyrannum peremisses, neq̃ id saltem fecisses, unde illi scires exitum imminere. Eam ob rem Iudices exitum eius facti tam certum uideri uoluit, ut uobis etiam audientibus dixerit, ob id ipsum sese à Tyranno manum abstinuisse, eumque sibi ipsi pariter & istius gladio reliquisset: quem alioqui, ut ait, facile potuisset occidere, fecissetq̃, nisi de exitu securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulo post miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quò me potissimum uertam? unde argumenta conquiram, quibus hunc probem non esse rerum futurarum præscium? Quin illum percontemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidem rei tam longe supra fidem faciat, unde hanc tam mirabilem diuinandi peritiam nactus sit, utrum ne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inspirante conceperit. Dicigitur nobis Tiresia, quonam probamento facies, uti constet comprehensam esse tibi rerum futurarum scientiam? defossum alicubi thesaurum effode, cogitationes nostras euolue, abstrusum aliquid atque occultatum erue, quod miremur omnes: nepe eiusdem artis esse puto,

& quæ

& quæ præsentia latent edicere, & quæ sunt futura prædicere. Aut si tu futuris dūtaxat uales, aliqua nunc ediffere aliquot post hoc annis: aut si libet, sæculis potius euentura: quæ quum ex tuo præscripto ceciderint omnia, tum demum redito, & futura te præscisse dicto. Interim profecto ægre, quantum suspicor, obtinebis: ut quod te nesciente fiebat, id præscisse credaris anteq̃ fieret. Quod si tum, quum filium interimeres, ignorabas patrem sese, quod postea fecit, occisurum: quur tu nunc eius cædis præmium postulas, quam nisi uelis impudenter esse mendax, fateare necesse est, te ignorante, atq̃ adeo ne cogitante quidem, perpetrata esse? Sed ideo se fortasse putat huius etiam necis autorem: quoniam illa cædes quā fecit, istius quoq̃, tametsi præter spem, causa tamē aliquo modo fuit. Qua in re uos longe alia Iudices opinor esse sententia. Neq̃ enim si Tyrannum casu quisq̃ aut mente captus occidisset, ei Tyrannicidij præmium decerneretis. Quid ita? Nempe quod inscius uterq̃ atq̃ imprudens occidisset, quanq̃ istius causa est aliquanto, ut mihi uidetur, inferior. Nam si alteruter illorum præmiū peteret, tametsi peteret qui peremisset ignarus: atq̃ ideo frustra peteret, peteret tamen qui peremisset: nunc uero & isto nesciente, & non ab ipso peremptus est. At nihil ego, inquit, neq̃ casu, neq̃ imprudens feci: sed filium consulto trucidavi, atq̃ ita patri uolens ac prudens mortis causam præbui: qui, ni ego filium occidissem, adhuc Tyrannus uiueret. Age accedam etiā propius. Si tu Tyrannum aggressus ut perimeres: deinde uictus ab eo, proiecto etiam gladio, fugeres, atque is equo te persequutus, equo collapso, præeps in gladium tuum tam opportune caderet, ut eodem transfigeretur, an nō hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, ac uolentem aggressum esse: uolentem igitur prudēternq̃ causas ei mortis attulisse? nā nisi tu illum fuisses adortus, ille non fuisset occisus. Sed nōne uides: ut eadem opera, uel magis fuga tua gloriari liceat, & ignauia tua præmium petere? Nam nisi tu fugisses, ille non cecidisset: nisi tu gladium turpiter abiecisses, nec transfixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignaubs etiam Tyrannicidas esse liceat. Quemadmodum licet uolens adortus esses ut interimeres: tamen postq̃ re infecta fugisses, quod postea factum esset, tuum non iudicaretur: licet id factum non fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses, ita etiam si Tyrannum perempturus ascendisti, filiumq̃, dum patrem quæris, occidisti: tamen cum pergere ac perficere quod inceperas, uel timore non ausus sis, uel negligentia nolueris, uel casu non potueris: sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te inscio atque in-

sperante prouenerit, id à te profectum esse ne dixeris. Siquidem quicquid tuum dici potest, ibi desit, ubi tu destitisti. At nec istud fortassis ei quod ipse fecit simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto rursus opponet. Is quem tu proponis, non ea mente Tyrannum aggressus est: ut se postea uicto ac fugiente, ille uictor dum persequeretur, occumberet. Ideoque quod non proposuit, merito suum uocare non potest. At ego eo proposito peremi filium: ut pater sese dolore commotus occideret: atque id facturum animo meo percepi. Videtis Iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrit? Quæremus igitur ab eo, quoniam pacto præsenferit? præsciuerit ne? an coniecerit? Si se præsciuisse respondeat, neminem credo ei crediturum: sin coniecisse, interim nec scisse se fatetur: sed opinatum esse tantum, hoc est, dubitasse, incertum fuisse: postremo quid aliud quam ignorasse? Sed uideamus tamen quibus signis, quam perspicuis argumentis, rem tam inopinabilem ita collegerit euenturam, ut quod alius nemo sperare potuisset, id ille sibi tanquam certum atque inopinabile proposuerit. Noueram inquit, quam misere deperibat filium. Ita ne id tandem adeo te certum ac securum reddidit: ut necem eius non tantum forte secuturam, sed necessario futuram destinares? Scio iudices, haud mediocres illos affectus esse, quos erga liberos parentum pectoribus in se uenit natura, neque tamen aut tantos, aut cuius tam exploratos crediderim: ut promittere sibi ac spondere audeat, id quod iste se fecisse narrat, interempto filio patrem ultro neum ei comitem futurum. Nam quotusquisque ex his, quorum filij & unici, & charissimi quotidie uel morbo cadunt; uel dolo pereunt, uel bello occumbunt, uel casu intereunt, usque adeo mœrore consternatur, ut sibi mortem sua sponte consciscat? Sed amor, inquit, etiam desperatio non minor occasio desiderandæ mortis accessit. Quamobrem obsecro, attento quum filium perimeres, reliquos unâ satellites omnes occidisti? non dicis, opinor, stragem te tantam fecisse. Cæteros igitur adhuc retinebat: opum satis, uirium satis habebat. Quapropter uno adempto, quum tot adhuc essent incolumes: quorum omnium intererat maxime hunc incolumem esse, quum ei usque adeo desperandum fuit, ut non ab urbe, sed ex orbe festinandum fuit. An usque gentium uiuere quædam hodie suspicemur, qui id fecisset, quod Tyrannus iste fecit. Quid de alijs quærimus? quin te potius interrogemus, quæ uerisimile est de te coniecturam hanc fecisse, & Tyrannum ex animo tuo spectasse. Si tibi ergo filius perimeretur, atque insuper imminere uideretur nonnullum & fortunæ simul & uitæ periculum: num potius eligeres te comitem filio dare.

dare, quàm mortem illius ulcisci. An temet ipse ne ab alijs occidereris, occideres? Certe, ut pro te quoque respondeamus, non faceres. Quomodo ergo in mentem tibi uenire potuit: ut quod nec alij fecerunt, nec quisquam fecisset, nec tute facturus esses, id Tyrannum cogitares facturum? At planè, inquit, cogitabam: alioqui cur ibi gladium meum reliquissem. Recte nimirum ignauiae tuae nos admones. Nam cum hoc dicit Iudices: nonne id uobis uidetur dicere, praesensi certe: alioqui cur inde fugissem? quid enim aliud est: alioqui cur gladium ibi reliquissem, quàm alioqui cur inde abiecto gladio surpiter me in pedes dedissem. Nam quid opus fuit gladium Tyranno relinquere: Ne deesset ei scilicet, quo periret? Itane qui omnium gladios timet, ipse gladio caret. Qui quicquid habet, gladio peperit, gladio possidet, gladio tuetur, ei gladius unquam abfuerit. O nouum prodigium Iudices, Tyrannus sine gladio. Neque illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed abiecit: nec futurum quod euenit, uel leuissima coniectura prauidit. Sed posteaquam in arcem temere (nescio quomodo) perrepisset, atque ibi adolescentem (ut est iuuenta semper incautior) solum, securum, ac nihil minus expectantem, de improviso adortus oppressisset: ac potuisset fortasse progressus, ulterius eadem opera Tyrannum sustulisse: ilico hominem timor inuasit, metuentem ne uoce uel gemitu morientis audito, iam tum proditus concurrentibus Tyranni satellitibus, caperetur. Iam ante oculos eius obuersabantur uincula, carcer, tormenta, ac mortes mille, mille supplicia: quorum imaginatione uana perterritus, iam strepitum omnem, omnem sonitum, ac postremo suam ipsius umbram expauescens: tam nunc repente timidus, quàm ante temerarius, ex arce se proripuit: nec secum gladium saltem tollere ausus est: seu ne esset fuga tardior, seu ne cum ense deprehensus, insidiatus fuisse Tyranno diceretur: quo nunc perempto recurrit insolens, & tanquam ipse occiderit, Tyrannicidij praemium postulat. Age ergo Tyrannum ipsum non quaro an peremeris: hoc tantum quaro, an peremisse potueris. Si non potueris: ergo occasionem non expectasti, locum idoneum non elegisti, tempus opportunum non captasti: sed temere, sine consilio, sine ratione, praeteps incepisti, quod perficere non ualueris. Nec illum ergo te iactes occidisse, quem te fateris nec potuisse. Sin potueris: magna profecto uel inertiae, uel ignauiae fuit, quod non feceris. Imò, inquit, potui: sed de industria supersedi. Satis iam feceram, filium occideram: patrem dolori suo, & gladio meo reliqui, quo eum

• sese perempturum praevidi. O inuerecūdum, si ista mentiris. O insa-
 num, si non mentiris, si tam incredibilia finxisti, miramur impuden-
 tiam, si tam absurda cogitasti, miramur amentiam. Tu ne adeo
 eras insanus, ut quum uno ictu potueris, & uitam tuam, & Reipub.
 salutem in tuto collocare, malueris omnia dubijs fortunæ casibus ex-
 ponere, & tibi futurum promittere, quod sanus auderet nemo spera-
 re? Quod si Tyrannus id uoluisset, quod tute haud dubie fecisses, &
 quod illum quoque facturum longe uerisimilius quàm quod fecit fu-
 it: condamasset satellites, coëgisset sicarios, armasset carnifices, ac pro-
 lato filij cadauere, & natura crudelis, & tam atroci spectaculo irrita-
 tus, iram ac furorem illum effudisset, primum in te, per quem filius oc-
 ciscus, deinde in urbem uniuersam, propter quam occiscus est, quæ si
 contigissent (ut tua dementia propemodum contigerant) neque tu mi-
 ser hodie uiueres, qui hoc præmium peteres, neque nos Rempub. ullā
 à qua peri posset haberemus. Sed dñi immortales, Iudices, uota pre-
 cesque nostras recordati sunt: Dñi seruitutis nostræ mala miserati sunt:
 Dñi nobis in summis atque extremis periculis auxiliati sunt. Qui quū
 semper huic urbi succurrere statuissent, id potissimum tempus elege-
 runt, quo maxime nobis beneficium suum commendare possent.
 Nam Tyrannus quanquàm semper erat molestus uiuente filio, tamen
 eo nomine minus grauis incumbere diuibus, ne miseram penitus at-
 que exhaustam urbē filio relinqueret. At eo trucidato propter quod
 ante pepercerat, cui dubium esse potest, quin funditus omnia dire-
 pturus fuerit? Postquam ergo Respub. istius primum temeritate, de-
 inde ignauia in extremum illud periculum corruisset, superi tempus iā
 uenisse rati, quo perpetuam nobis insculperet fauoris sui memoriam,
 omnia mala quæ tam prope uicibus nostris imminebant, subito in
 ipsum Tyranni caput auerterūt, idē tam celeriter, ut citius nos peri-
 culo liberatos esse, quàm in periculo fuisse cognouerimus, ne nos in-
 terim saltem potuisset discriminis tanti metus urgere. Quis Tyran-
 num putasset, Iudicēs, reperto filij sui cadauere, in sese potius quàm in
 hanc urbem gladium fuisse uersurum, nisi nostri studio superi in pro-
 priam illum perniciem immissis ei Furijs, agitassent? Itaque iam nūc
 uidere mihi uideor micantes latronis oculos, obducta supercilia, con-
 tractam frontem, genas pallentes, dentes stridentes, labra tumen-
 tia. Denique qualem Pentheum describunt Poëtæ, toto ore, toto
 uultu, suæ prodentem mentis insaniam. Quum primum ingressus fi-
 lium reperiret occisum, quid illum fecisse, quid damasse suspicemur?
 quid

quid aliud quā ut impium atque dementem spurcissimo rictu insana in
superos euomuisse conuicia? O Deorum iram, o numiram inuidiam,
Video cælites odij uestri signa: uideo liuoris atrii uestigia. Nihil uobis
uiuit iniquius, nihil ambitiosius, nihil inuidentiū. Soli imperare, soli
regnare uultis, nec satis propria felicitate contenti, semper aliena tabe
scitis. Quur non mecum in certamen descenditis? Quur ignauum insi
diatorem filio summisistis? Ille quisquis erat, cum Tyranno in certa
men etiam ingredi non ausus est: hoc certe saltem gaudeo, quod nemo
se poterit Tyrannicidam dicere, nemo Tyrannicij præmiū petere.
Nemo enim Tyrannum occidit et hodie, nisi Tyrannus. Tyrannus ego
hodie uel Dñs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria quum blateras
set, in gladium tandem amens ac furiosus incubuit. Tyrannus igitur Iu
dices istius gladio, imò nec istius, quippe quem ante abiecerat, manu
quidem suapte, sed sola Deorum opera perfossus, acet. At nunc iste
sibi cuius ibi nullæ partes erant, primas uendicat. Itaque qui me syco
phantem uocabas: uide obsecro, uter nostrum huic uitio propior est,
ego ne, qui tecum hodie pro Rep. superisque diracans, præmiū ta
men nec uictor postulo: an tu potius, qui desertor ac fugitiuus, conten
dis tamen alijs, atque his quidem Dñs uincētibz ipse triumphare? De
sine, desine aliena uirtute partā tibi arrogare uictoriam. Desine Deo
rum in hanc urbem tam clarum obscurare beneficium. Desine Deo
rum laudibus oblistere, & ab hac temeraria petitione desiste. Quod si
iste Iudices molestus esse perrexerit, uos tamen ipsam rē æquis lanci
bus expendite: Nam iste quid aliud, quā Tyrannum ut sibi cauēret ad
monuit? Dñs ne cauere sibi posset, ne insidijs amplius opus esset, effe
cerunt. Iste quid aliud quā gladio suo Tyrannum in nos omnes arma
uit? Dñs gladium illum à nobis in Tyranni iugulum retorserunt. Iste
quid aliud denique, quā uniuersam urbem in summum periculum dementi
tia sua coniecit? Dñs corrigentes istius insaniam, discrimen illud subito
in prosperrimam securitatem conuerterunt. Vos ergo Iudices per deos
immortales obtestor: per deos huius clarissimæ libertatis, huius inspe
ratae felicitatis autores, ne quod nobis deorum omnium consilio ac uir
tute successit, id uos unius hominis amentiae referri sinatis acceptum: ne
ue hanc urbem unquam in deos liberatores tam ingratam esse, neue patiami
ni ut salutem suā debere se potius humanæ temeritati quā deorū benigni
tati fateat, quos ita demum sperare licet futuros semper huic urbi propiti
os, si nos eorū quæ cōtulere memores, eos (uti æquū est) beneficiorū suo
rū recognoscamus autores. Alioqui si nos (quod absit) ingrati, quæ ab illis
profecta

• profecta sunt, in alios referamus, gratiāq; superis debitā impēdamus
 hominibus: uicissim herde metuendū est: ne dñj quoq; suum erga nos
 fauorē impingant: ac Reip. nostrā curā, ut indigna quæ ab illis curet,
 abijciant. Quamobrē ut aliquando finē dicendi faciā: quādoquidem
 iste peccauit officio: & bono animo male fecit: dñj uero eius peccatum
 in comoda nostra uerterunt: ac dñj quidem coëgerunt: sed se tamen
 Tyrannus interfecit: tum præmium qui coëgere non petunt, pe-
 tere autem qui peremit non potest: uos sententijs uestris Iu-
 dices & huic ueniam, & superis gratiam decernite: &
 urbem ab huius præmij debito, quo eam liberam
 esse dñj uoluerunt, absoluite.

Dixi.

DECLAMATIONIS THOMAE MORI ADVER-
 SVS TYRANNICIDAM FINIS.

[BASILEAE APVD IOANNEM FROBENIVM
 MENSE AVGVSTO AN. M. D. XXI.